

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRHUS-ÅRBOG 1982

ÅRHUS-ÅRBOG

1982

UDGIVET AF ÅRHUS BYHISTORISKE UDVALG

UNIVERSITETSFORLAGET I AARHUS 1982

OMSLAG

Immervad 1 efter nyrestaureringen,
efteråret 1981

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

BOGEN

er skrevet og tilrettelagt af:

Annegrete Dybdahl

Kjeld Elkjær

Henrik Fode

Ib Gejl

N. J. Israelsen

Christian R. Jansen

Erik Korr Johansen

Finn H. Lauridsen

Hans Jørgen Madsen

Kurt Nikolajsen

Henrik Nyrop-Christensen

Poul Pedersen

Gunner Rasmussen

Henrik Vedel-Smith

under redaktion af

Erik Korr Johansen

© Århus byhistoriske Udvalg

Pressefotos er leveret fra:

Billedtjenesten, Århus

Stiftstidende

Morgenavisen Jyllands-Postens

billedarkiv

Århus-Årbog 1982 er sat og trykt på
Aarhus Stiftsbogtrykkerie

Skrift: Baskerville

Papir: 120 gr. mat coated

ISBN 87-504-0476-8

ISBN 87-504-0477-6

Indhold

1981 – dag for dag	7
Da telefonen kom til byen	53
Kommunen og fortidsminderne	63
Skt. Clemensbro	69
Erhvervslivet 1981	81
De fratrådte, valgte eller udnævntes .	92
Åge Fredslund Andersen	96
3 politiske valg	105
Ændringer i bybilledet	116
Teateråret 1981	127
Kunst til hele landet fra Silkeborgvej ..	135
Fra lirekassernes tid	140
Hestesport og ridecenter	147
Sporten 1981	157
Byhistorisk Udvalg 1956–81	162
Døde i 1981	169
Register	175

1981 dag for dag

Januar

Torsdag 1. januar

Ved årsskiftet bor der 245.565 personer i Århus. For første gang siden 1975 er befolkningstallet vokset, nemlig med ca. 700. Fødselsoverskuddet har været på godt 400 (2.844 fødte ÷ 2.438 døde), hvilket er lidt mindre end i 1979. Til gengæld har der – i modsætning til de seneste 6 år – været en nettotilvækst til kommunen på omkring 300.

Byens læger melder om stadig færre uheld med nytårsfyrværkeri. Til gengæld sker der langt mere hærværk og vold i nytårsdagene. I årets første timer lykkes det politiet at fange 7 tyve på fersk gerning.

Søndag 4. januar

Ca. 50 af byens advokater er gået sammen om at oprette Advokaternes Retshjælp: et vejledningskontor, hvor man uden betaling kan rådføre sig med fagfolk om sine juridiske problemer.

Tirsdag 6. januar

DSBs pladsbestillingskontor på banegården har opgjort et stort tab på ikke-afhentede pladsbilletter. Færgerne har i juledagene ofte måttet sejle med 50–60 tomme bilpladser, og togene har haft tilsvarende tomme siddepladser.

Brabrand Boligforening har stillet en grund til rådighed i Gellerup for kommunen. Her er nu indrettet en stor legeplads for lidt større børn. En leder er ansat for at holde øje med børnene sammen med et par pædagoger.

Onsdag 7. januar

En 15-årig dreng bliver ved sin tilbagekomst fra en julerejse anholdt og sigtet for at have voldtaget en 10-årig pige i Åbyhøj, da hun i december var på vej hjem fra en Lucia-fest.

Sidste års mange røverier er nu opgjort. Ca. 1 mill.kr. er røvet fra banker, sparekasser og posthuse i Århus-området.

Torsdag 8. januar

Kommunen har tilendbragt kontrollen med brandsikring af ældre

ejendomme: kun 47 af 1.823 ejendomme har ikke været i orden.

Med en ny og hurtigere fremgangsmåde ved bekæmpelse bl.a. af galdesten, hvorved operation undgås, er der på Kommunehospitalet i det forløbne år sparet ca. 2.190 sengedage, der ville have kostet knap 5 mill.kr.

Fredag 9. januar

Ved By- og Herredsretten idømmes en håndværksmester tre måneders betinget fængsel for skattesvig, momssvindel og socialbedrageri. Desuden skal han tilbagebetale ca. 160.000 kr.

Lystbådehavnen melder om en stigning på ca. 50 % i gæste-både i den forløbne sæson. 3.212 både af forskellig nationalitet har »overnattet« her i 1980.

I Huset holder de tre venstrefløjspartier møde: de ønsker ridehuset og officersbygningen på Vester Allés kaserne indrettet som kulturcenter for byens amatører. Rådmand Olaf P. Christensen ønsker at sælge bygningerne.

Mandag 12. januar

City Vest, det tidligere Gellerup-Center, har efter en stor reklamekampagne siden nyindretningen tiltrukket omkring 10.000 nye kunder om ugen.

Kun 0,7 % af buspassagererne i 1980 er blevet pågrebet uden billet. Til gengæld betaler ca. 40 % af de note-

Midt i januar brød en tyv ind i Vejlbj kirke, hvor han ødelagde samtlige døre og bl.a. stjal kirkens dåbsfad, en Kristus-figur og en syvarmet lystage. En uge senere fortrød tyven dog og afleverede diskret dåbsfad og Kristus-figur. Pastor Jens Ole Henriksen (t.h.) og kirkeværge Gunnar Ovesen var ikke sen til at få installeret et bedre tyverisikringsanlæg i kirken.

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

rede ikke den medfølgende bøde, så Sporvejene må lade fogeden indkræve de ret små beløb.

Tirsdag 13. januar

I 1980 blev der i Århus Politikreds dræbt 37 i trafikken, 6 flere end året før, meddeler politiet. Tallet på tilskadekomne er derimod faldet fra 267 til 223.

Århus-forfatteren Tage Skou-Hansen får Boghandlerklubbens hæderspris, de Gyldne Laurbær.

Skjoldhøjskolen i True må lukke delvis i et par dage efter et brud på fjernvarmenettet, hvorved kældrene er blevet oversvømmet og varmforsyningen stoppet.

Onsdag 14. januar

På Sabroe-arealet i Dynkarken påbegyndes anlægsarbejderne til den nye politigård. Byggeriet ventes afsluttet om ca. 3 år.

Byrådet bevilger godt 5 mill.kr. til anlæg af en have i barokstil omkring det nye musikhus.

Torsdag 15. januar

En høring om planerne for det nye hospital i Skejby finder sted i Rådhushallen under stor deltagelse og stor uenighed. Det centrale Arbejdsløshedsudvalg ønsker arbejdet i værksat straks, da mange bygningshåndværkere går ledige, men mange taler mod byggeplanerne.

Fredag 16. januar

En ung mand får sin dom stadfæstet ved Landsretten: han skal 8 mdr. i fængsel for at have udgivet sig for læge, hvorved det bl.a. er lykkedes ham at få to bekendte tvangsindlagt på Psykiatrisk Hospital i Risskov.

Søndag 18. januar

Bustaksterne stiger, så en almindelig enkeltbillet kommer til at koste 6,50 kr. mod hidtil 4,75.

Der er atter en pyroman på spil i Gellerup-planen. I løbet af weekenden påsættes brande i adskillige kælderrum, uden at der dog sker alvorlig skade.

Mandag 19. januar

Trods den ualmindelig dårlige sommer har byens hotelgæster i 1980 lagt ca. 100 mill.kr. i byen, og antallet af overnatninger var på 184.000, kun et par procent mindre end året før.

På Arkitektskolen åbnes en udstilling om rumænsk arkitektur. Der bliver i åbningstiden holdt foredrag i tilknytning til udstillingen.

Onsdag 21. januar

I Rådhushallen holdes der som sædvanligt på denne årstid erhvervsvejledning for unge, og interessen herfor er stadig stigende. 13.000 unge møder op på to aftener mod 10.000 året før.

By-Orkestret forsætter vinterens succes'er: dets tidligere leder, Jorma Panula, dirigerer aftenens koncert, og pianisten Erik Kaltoft spiller solo.

Torsdag 22. januar

For at imødekomme store og uventede brud på fjernvarmenettet tages utraditionelle metoder i brug: i ti dage flyver en helikopter med et termografikamera rundt over byen, og både store og små svagheder på ledningsnettet afsløres.

To tyve på jagt efter narkotika i en lægekonsultation flygter i nattens mulm og mørke ud på et tag i Frede-

1981

Randersvej 335, truer en pistolbevæbnet røver personalet til at udlevere ca. 95.000 kr., hvorpå han flygter som passager på en stjålet motorcykel. Denne bliver senere fundet i Tilst.

Freitag 13. februar

Billedværeren Karen Blomgren Knudsen har vundet ide-konkurrencen om et slogan for byens aktiviteter i handicap-året 1981. Mottoet er »Århus – byen for alle«.

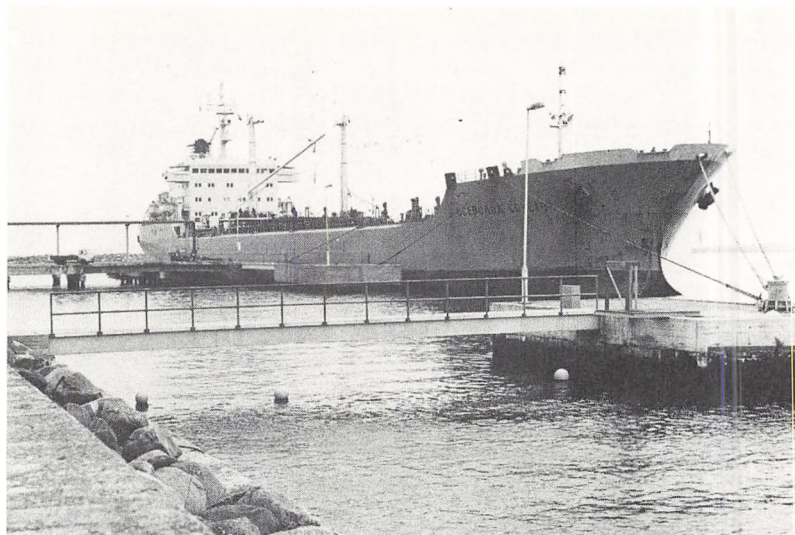
Ved Københavns Tandlægehøjskoles årsfest modtager tandlæge Kai Halkier, Risskov, og lektor Mogens Joost Larsen, Århus Tandlægehøjskole, Fluo-Calcin-prisen på 15.000 kr.

Mandag 16. februar

På Andelsbankens århusafdelings årsmøde i Vejby-Risskov-Hallen oplyses det, at afdelingen i det forløbne år har formidlet lån på 918 mill.kr. Antallet af aktionærer er øget til 5320 og antallet af medarbejdere til 143. Man kritiserer frilægningen af Bispetervet, medmindre der skaffes tilsvarende parkeringsmuligheder i midtbyen.

Tirsdag 17. februar

På Tandlægehøjskolen afholdes en høring om dansk videnskabeligt samarbejde med Sydafrika med deltagelse af folketingsmændene Lasse Budtz og Steen Folke. Anledningen er, at professor H. P. Philipsen har deltaget i et forskningsprojekt ved Witwatersrand Universitet, der efter Udenrigsministeriets retningslinjer

er undtaget fra den danske boykot af sydafrikanske institutioner.

Torsdag 19. februar

I Grønlanderhuset ved Dalgas Avenue fejres 10 års dagen for indretningen af samlingslokaler for Grønlanderforeningen Kajak, dengang i Sønder Allé. Blandt gratulanterne er den nye Grønlandsminister, Tove Lindbo Larsen.

Fyns Amts Avis i Svendborg, der er strejkeramt, bliver trykt på Jysk Rotation i Brabrand, mens typograferne blokerer Central-Tryk i Taulov, hvor avisen tidligere er trykt.

Freitag 20. februar

En røver holder personalet op i Bilka, mens kasserne gøres op, affyrer tre skud med et oversavet jagtge-

Midt i februar lossede det første større tankskib olie ved den nye tankskibsplads i Østhavnen. Det var den sovjetiske tanker »Vsevolod Kotjetov«, der her ses ved den kaj, der også anvendes ved ilandkøring af fabriksnye biler fra special-bilskibene.
(Foto: Ib Hansen)

vær og flygter med ca. ½ mill.kr. Bilen findes senere ved en lade i Yderup.

Typograferne etablerer strejkevagt ved Jysk Rotation i Brabrand, men trykningen af den strejkeramte Fyns Amts Avis er atter flyttet til Taulov.

Lørdag 21. februar

Efter en periode med underbemanding melder Sporvejene om stigende tilgang af chauffører til busserne, og ca. 40 ansøgere på venteliste.

På Gasværkskajen blev en bil om aftenen den 17. februar af en modgående bil presset ud over kajkanten i kulhavnen.

Det lykkedes føreren at komme ud af vognen, inden denne sank, og redde sig op på kajen, mens bilen tilbragte natten på 8,5 m vand, indtil den næste dag af Falck blev fisket op af havnebassinet.

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

Mandag 23. februar

Der meldes om to drabsforsøg i Århus: En 19-årig bringer en 37-årig i livsfare ved at dunke hans hoved mod en radiator, og en medhjælper på Psykiatrisk Hospital slår en bibliotekar i hovedet med et askebæger.

På Universitetet bliver Nordisk Institut besat af de studerende som protest mod nedskæringspolitikken.

Tirsdag 24. februar

Aktionerne på Universitetet forsætter med besættelse af Historisk Institut.

Onsdag 25. februar

Folketingets finansudvalg bevilger 18.7 mill.kr. til udvidelse af Forhistorisk Museum på Moesgård.

I Byrådets møde bevilges efter afstemning 950.000 kr. til regulering af krydset Carl Niensens Vej/Kongevejen, hvilket vil medføre fældning af en del skovtræer.

Det vedtages, at det såkaldte Døgncenter på hjørnet af Vestre Ringgade og Paludan-Müllers Vej, der hidtil

har fungeret som døgnkiosk og grillbar, fremtidigt kun må drives som almindelig kiosk og brødudsalg.

Der bevilget 180.000 kr. til udsendelse af informationsmateriale vedrørende midtbyens fremtid.

Torsdag 26. februar

Muskelsvindfonden åbner en kunstudstilling i Kunstbygningen med op-

Et sametelt er ikke noget hverdagssyn på Skt. Clemens Torv. Dette her stod der i nogle dage i slutningen af februar, og demonstrationen markerede – som det fremgår af plakaterne – støtte til modstanderne af at bygge et nyt kraftværk ved Alta-elven i Norge.
(Foto: Kim Haugård)

førelse af Jørgen Nash og Sven Malvins happening »Den lænkede Prometheus« og musik af trioen Tre Sonans. De udstillede værker sælges ved auktion om søndagen.

Mange steder i byen arrangerer beboer- eller grundejerforeninger tøndeslagning for børnene fastelavnsmandag. På Bøgevangen i Tranbjerg havde ingen dog organiseret noget, så familien Christiansen måtte i sidste øjeblik redde dagen for vejens børn ved at lægge have og gyngestativ til. Det blev festen nu ikke dårligere af.
(Foto: Bjarke Larsen)

Marts

Søndag 1. marts

Rådmand Thorkild Simonsen opstilles som Socialdemokratiets borgmesterkandidat.

Mandag 2. marts

For at forhindre fjernelse med efterfølgende hærværk på indkøbsvognene i City Vest forsynes disse nu med en automatlås, så der skal bruges en krone for lån af vognen. Ved aflevering af vognen fås kronen retur.

Tirsdag 3. marts

I protest mod havnearbejdernes lønaktion blokerer vognmænd og chauffører container-terminalen med et halvt hundrede biler med containere: de vil have en afgørelse på forhandlingerne, så de ikke dagligt skal vente på Havnen.

Onsdag 4. marts

Ved By-Orkestrets koncert i Kongreshuset optræder den spanske klavervirtuos Joaquin Achucarro som solist.

Byrådet bevilger 200.000 kr. til eftersyn og reparation af »bredderne« ved Århus å på det åbne stykke fra Thorvaldsensgade til Åboulevarden.

Arbejdstilsynet anlægger sag mod entreprenørfirmaet Ejnar Mikkelsen for at have tilsidesat sikkerhedsreglerne for brug af Epoxy-produkter.

Torsdag 5. marts

På Ringgadebroen iværksættes en reparation af den ene kørebane svarende til den istandsættelse, den anden bane tidligere har gennemgået. Kørebanen tættes, så vand ikke kan trænge ned i konstruktionen. Det vil vare et halvt år, før begge baner igen er farbare.

Ved By- og Herredsretten idømmes et par unge mænd fængsel i et år efter at have tilstået ca. 50 indbrud i Århus-området.

Fredag 6. marts

I 1980 kørte 710.000 århusianere

med nærbanen. Det var langt flere end ventet, og fra juni vil der blive sat flere tog ind.

I biografen Øst for Paradis har Ib Makwarths film om narkomaner »Vi anklager« premiere. I Århus-området er der ca. 700 narkomaner, og filmen er produceret ud fra ønsket om at skabe nye muligheder for at hjælpe dem.

I Huset i Vester Allé afholdes Punk-Festivalen 1981. 23 grupper af musikudøvende deltager, deraf er de 10 fra Århus.

Lørdag 7. marts

Vognmændene, der har demonstreret ved container-terminalen, har trukket deres lastbiler tilbage med en trussel om en mærkbar forøgelse af deres priser, hvis de fortsat skal vente ved terminalen.

I Århus kommune er der i 1980 færdigbygget flere boliger end året før: 1147 er blevet klar til indflytning, heraf er 768 parcelhuse.

Turistforeningen holder konference på Scanticon: med Århus som centrum er udarbejdet 3 tilrettelagte ferieture. De turister, der foretrækker at blive i Århus by, skønnes at lægge ca. 200 mill. kr. årligt.

Søndag 8. marts

Kvindernes internationale kampdag kan kun samle ca. 200 til den udenørs demonstration. Til gengæld er det nye kvindehus i Havnegade fyldt til bristepunktet.

Mandag 9. marts

Dansk Arbejdsgiverforenings afdeling i Århus opfordrer sine medlemmer til at tage unge ind på deres arbejdspladser. Behovet for arbejdskraft vil vende tilbage, og så vil det være en fordel for virksomhederne at have sikret sig i tide.

Tirsdag 10. marts

Efter at have set et par forventede ordrer gå dels til et andet dansk firma, dels til Vesttyskland må Århus Maskinfabrik afskedige ca. 47 mand, svarende til 30 % af de ansatte.

Onsdag 11. marts

Byrådet bevilger 16,3 mill.kr. til par-

Lidt benovede modtog Birgitte og Charlotte den afrikanske tromme og 1. præmiebeviset. De var sammen med deres klassekammerater i Højvang skoles børnehaveklasse vindere i en tegnekonkurrence »Afrika i klip og streg«, som var udskrevet i anledning af et 3-dages u-landsarrangement i Gellerup 6.-8. marts. I arrangementet indgik bl.a. tombola, koncerter og film, men overskuddet til Århuskirkernes Fællesråd og Folkekirkens Nødhjælps u-landsarbejde blev ikke stort.
(Foto: Jens-Kristian Søgaard)

keringsanlæg ved det nye musikhus. Der vil blive indrettet et par hundrede underjordiske pladser og ca. 300 »overjordiske«.

Arbejdernes Fællesorganisation op-

1981

giver at drive Århus Bio Center. I stedet er aftalt en forpagtning til Mogens Betzer, som i forvejen leder Scala-biografen.

Som eneste by vest for Storebælt får Århus bevilget 1,2 mill.kr. årligt ud af 37 mill.kr., der tildeles kommuner med mange indvandrere.

Kommunen er nu i besiddelse af 500 byggemodne grunde, hvoraf nogle er tilbagekøbte: de nye ejere har ikke kunnet overholde tidsfristerne for byggeri på grunden.

Torsdag 12. marts

Et gammelt Århus-firma, Hans Schourup & Jyllands Stål- og Maskinforretning, er blandt de mange firmaer, der er i økonomiske vanskeligheder. Ved at standse betalingerne håber ledelsen at kunne ride stormen af og komme i gang igen.

Fredag 13. marts

I den indre by forøves der hævrværk mod kabel TV-firmaet Stofa: et par hundrede ledninger er i nattens løb blevet klippet over.

Søndag 15. marts

En århusiansk psykologistuderende, der er gift med en øjenlæge, har iværksat en produktion af kort til blinde børn, så de nu også snart kan spille både Sorteper, Memory og tal-lotteri.

På en del af trekanten mellem Viborgvej og Silkeborgvej ved Ceres, der har ligget »brak« i en halv snes år

er nu bygget en tankstation, der siges at være Danmarks største (se s. 121 ff).

Mandag 16. marts

I en nedlagt møbelfabrik i Brabrand starter 43 unge arbejdsledige og 16 langtidsledige et nyt beskæftigelsesprojekt under Århus Kommune. De skal foreløbig i 9 måneder arbejde med forskellige reparationer, der ellers ikke ville være blevet udført.

En taxa-vognmand sigtes for assurancesvig: han har »hjulpet« bekendte med at ødelægge deres vogne ved påkørsel, så de pågældende har fået forsikringen udbetalt. Det samlede beløb er på 280.000 kr. En uge

Der var travlhed på Kunstmuseet i de sidste dage før åbningen af vandrestillingen »Kunstmuseum Düsseldorf« den 14. marts. Ikke blot – som det ses her – med ophængningen, men flere værker måtte efter rejsen fra Malmø repareres på museets konserveringsafdeling. I forbindelse med udstillingen, der viste europæisk og tysk kunst fra århundredskiftet til vore dage, var der diskussioner og film.
(Foto: Jens-Kristian Søgård)

senere falder de første domme: 75.000 kr. skal tilbagebetales og dertil kommer betinget fængsel i 3–6 måneder.

Tirsdag 17. marts

Med øjeblikkeligt varsel afskediges

en chefredaktør på Aarhus Stiftstidende. De økonomiske vanskeligheder og bekæmpelsen af disse har skabt store samarbejdsvanskeligheder. Bladets anden chefredaktør stiller sig solidarisk og går frivilligt. Tilbage som ansvarshavende er nu Erik Schmidt.

Onsdag 18. marts

Efter adskillige debatter opnås der flertal i Byrådet for at oprette en 6. magistratsafdeling, og der bliver nu rettet henvendelse til Indenrigsministeriet, der skal godkende udvidelsen.

På et århusiansk trykkeri finder politiet trykplader til fremstilling af falske checks. Et par er anholdt, og de har tilstået at have trykt ca. 40 checks.

I denne vinter har 583 husejere søgt om tilskud til energibesparende forbedringer, kun 39 er blevet afvist. Kommunen har fra staten modtaget ca. 32 mill.kr. til hjælp til dækning af tilskuddene.

Torsdag 19. marts

Bølgerne går højt i gymnasieskolerne: en elev har i et læserbrev kritiseret elevernes ligegyldighed over for undervisningen og lærernes accept af mange forsømmelser. Både elever, lærere og forældre tager til genmæle i pressen.

Århus Lærerforening vedtager at aflyse boykotten mod skoleelevers lejrskoleophold.

Fredag 20. marts

Danfoss-afdelingen i Viby må på grund af det stagnerende byggeri afskedige 70 medarbejdere. Kun 15 af disse kan skaffes arbejde i afdelingen i Silkeborg.

Lørdag 21. marts

Aarhus Amts Gymnastikforening holder sin årlige gymnastikdag. Med den stigende tilgang af gymnaster i alle aldre strækker dagen sig over både lørdag og søndag med i alt 19 timers opvisning.

Arbejdsformidlingen, som skulle anvise praktik-pladser til unge, har kun

Den 23. og 24. marts var domkirketårnet besat af en gruppe unge, der ville skabe opmærksomhed om borgerkrigen i El Salvador og USA's støtte til landets militærregering. De havde dog svært ved at få budskabet frem, både i bogstaveligste forstand og i pressen, hvor debatten mere drejede sig om tårnbesættelsen end om El Salvador. Efter halvandet døgn's forløb forlod de unge frivilligt og uden politiets medvirken tårnet.
(Foto: Preben Hupfeld)

I tilbud til de 373, der ingen plads har i øjeblikket.

Mandag 23. marts

Også for byens hoteller gør kriseforholdene sig gældende: Hotel Tre

Ege i Brabrand søges afhændet, evt. til køber, der vil drive anden form for virksomhed i bygningerne.

Tirsdag 24. marts

Ved det medicinske fakultets bio-fysik-eksamen er dumpet 67 %. De studerende henvender sig til undervisningsministeriet, da de mener at være blevet vildledt.

En naturlæge i Højbjerg idømmes 40 dages hæfte og en bøde på 1.000 kr., fordi hun havde frarådet insulin til en 11-årig sukkersyg pige, hvilket forårsagede pigens død.

Onsdag 25. marts

Den hidtidige ordfører for byrådets konservative gruppe Bent Dohm er ikke opstillet på partiets liste til efterårets kommunalvalg. Årsagen holdes inden for partiets rammer. Ved et repræsentantskabsmøde en uge senere ryddes vanskelighederne dog af vejen, og han opstilles som nr. 2 efter rådmand Olaf P. Christensen.

Byrådet bevilger 390.000 kr. til istandsættelse af de få landarbejderboliger, der er tilbage ved Vilhelmsborg.

Torsdag 26. marts

Dansk Arbejdsgiverforenings lock-out over for typograferne rammer Aarhus Stiftstidende, så avisen ikke kan udkomme. Til hjælp for abonnenterne udsendes den sidste avis med så mange praktiske oplysninger som muligt om den kommende måned.

Søndag 29. marts

Sporvejene indfører såkaldt »arrangementskørsel«: til sportskampe og lignende, der tiltrækker mange mennesker, sættes der ekstra-kørsel af busser ind i timerne omkring afviklingen.

April

Onsdag 1. april

Til et opslag om tre stillinger som kontorelev i Amtskommunen er der indkommet 710 ansøgninger. Et opslag om 28 stillinger i Århus Kommune har resulteret i 705 ansøgninger.

Torsdag 2. april

Som led i en landsomfattende aktion, organiseret af LOE, demonstrerer eleverne i Århuskolerne mod yderligere nedskæringer i folkeskolen. Demonstrationen udgår fra de enkelte skoler og samles på Rådhuspladsen.

Den Gamle By modtager 50.000 kr. fra Vareloteriet til fremstilling af lysbilledserier om en række håndværk.

Fredag 3. april

Den engelske forfatter Fay Weldon, hvis roman »Praxis« netop er udkommet på dansk, holder foredrag og besvarer spørgsmål i Studenternes Hus.

Tirsdag 7. april

Miljøstyrelsen har godkendt forslaget om, at de to nye blokke til Studstrupværket forsynes med en fælles 190 m høj skorsten.

Onsdag 8. april

I Byrådets møde vedtages det at ned sætte et tilsynsråd for plejehjem og beskyttede boliger i hvert af Social- og Sundhedsforvaltningens otte områdekontor-distrikter.

Der bevilges 1 mill.kr. til etablering af en gangbro til Skåde Skole og 4 mill.kr. som tillægsbevilling til plejehjemmet Møllestien.

En 34-årig mand barrikaderer sig i sin lejlighed ved Holme Møllevej og affyrer 25 skud med et jagtgevær. Da politiet bruger tåregas, springer han ud ad et vindue og brækker en ankel. Som motiv angiver han, at han føler sig forfulgt.

I Marselisborg-Hallen og Stadionhallen åbnes haveudstillingen »Forår 81«.

Fredag 10. april

165 overenskomstansatte socialrådgivere ved Kommunens Socialforvaltning nedlægger arbejdet. Der er kun 40 tjenestemandsansatte socialrådgivere, og Socialforvaltningen opfordrer publikum til så vidt muligt at undgå besøg på socialkontorerne.

På et møde i København beslutes det at udvide dagbladskonflikten til også at omfatte de distriktsblade, der

udgives af dagbladene. I Århus-området betyder det, at Tilbuds-Avisen ophører med at udkomme.

Mandag 13. april

En 35-årig narkoman, der er indsat i arresten i Århus, dør efter indtagelse af en overdosis heroin. Politiet mener, der er tale om likvidering, da den døde var anholdt under en herointransport fra København til Århus. For at undgå indsmugling af stoffer i arresten vil man fremtidigt sørge for bedre belysning af ringmuren om natten.

Tirsdag 14. april

Efter en brand i Trepkasgade 13 må en mor og hendes 6-årige søn overføres med helikopter til Hvidovre Hospital, hvor hun afgår ved døden. Tre andre beboere indlægges på Kommunehospitalet med røgforgiftning.

Onsdag 15. april

Som led i en landsomfattende aktion nedlægger reservelægerne ved hospitalerne i Århus arbejdet i utilfredshed med det mæglingforslag, der er fremsat under overenskomstforhandlingerne, og som er tilrådt af Amtrådsforeningen. Alle patienter, der ikke er i overhængende fare, bliver hjemsendt eller afvist.

Dagbladet Århus, en »uafhængig, kritisk lokalavis«, udkommer med et såkaldt påskenummer i 20.000 eksemplarer. Det bliver dog ved dette ene nummer.

To røvere overfalder efter lukketid

I Botanisk have afsløredes 14. april Anker Hoffmanns statue »Solskinspigene«, som kunstneren har skænket til Århus Kommune i en forbedret bronzeudførelse, da han ikke er tilfreds med kalkstensfiguren af samme navn i Friheden. Fra afsløringen ses pigen, billedhuggeren og borgmesteren. (Foto: Kurt W. Sørensen)

brugsudleveren i Trige, binder ham med en telefonledning og forsvinder med 20.000 kr.

Torsdag 16. april

I Vejlbjby-Risskov-Hallen åbnes Antikvitethandlernes Udstillingsforening en udstilling med særlig repræsentation af persiske tæpper og jute- og batikarbejder fra Bangladesh.

Fredag 17. april

To drenge på 15 år og en på 14 år pågribes efter at have påsat i alt ni brande i Gellerupparken. De to ældste indsættes i arresten, den tredje får lov at gå, da han er under den kriminelle lavalder.

Onsdag 22. april

I Byrådets møde bevilges 3.2 mill.kr. til opførelse af 10 beskyttede boliger ved plejehjemmet i Sabro og 2.4 mill.kr. til opførelse af et fritidshjem ved Sabro Skolevej.

Der bevilges 100.000 kr. som tilskud til elever fra Århus-skolerne til ferieophold ved Ahl Strand, idet Kosmorama, der hidtil har bekostet ferielejren, giver for ringe udbytte.

Kriminalpolitiet beslaglægger en vognladning tyvekoster og anholder to personer i en lejlighed i Montanagade.

Fredag 24. april

De strejkende socialrådgivere har indklaget Kommunen for brud på bistandsloven ved sin opfordring til publikum om ikke at besøge socialkontorerne.

Borgmester Orla Hyllested åbner Fotobranchens foto-messe i Marselisborg-Hallen. Der indsamles bl.a. gammelt udstyr til et kommende fotomuseum.

Lørdag 25. april

Direktoratet for Gymnasieskolerne har godkendt Marselisborg Gymna-

Den 23. april var politiet på jagt efter 4 pistolbevæbnede mænd, der havde røvet 430.000 i SDS-Sparekassen på Skanderborgvej. Ved Pøt Mølle troede disse betjente at have indkredset røverne og skred til anholdelse. De unge mennesker var dog ganske sagesløse, og bankrøverne blev senere fanget ved Vejle.

(Foto: Preben Tolstoy)

siums plan om oprettelse af en forsøgsklasse uden linjedeling, uden fast ugeskema og med emnestruktureret og tværfaglig undervisning.

Tirsdag 28. april

Der opstår ild i Odensegade 41, og en toværelses lejlighed udbrænder

totalt. En 26-årig beboer fængsles og sigtes for brandstiftelse.

Torsdag 30. april

Viby Skole fejrer 75 års jubilæum med gammeldags marked, opsendelse af 600 balloner, underholdning i skolegården og afsluttende fest i Viby-Hallen.

I Vejlbj-Risskov-Hallen afholdes en promenadekoncert til fordel for Flygtning 81, arrangeret af Idræts-samvirket. Der medvirker fire orkestre: Århus By-Orkester, Tonica, Peder Pedersens Bigband og Den Jyske Pigearde, og de 1600 tilhørere del-

tager i fællessang med fabrikant Knud Tychsen som forsanger.

Maj

Freitag 1. maj

Ved de unge socialdemokraters 1. maj-møde i Hørhaven kl. 9 taler partiets kandidat til borgmesterposten, Thorkild Simonsen. Ved det sædvanlige eftermiddagsmøde, som på grund af vejret må holdes i Stadionhallen, taler Anker Jørgensen.

Den venstreorienterede enhedsfront, som plejer at holde et stort møde i Botanisk Have, er sprængt, så der holdes også møde i Risskov.

Lørdag 2. maj

Århus Cykle Klub holder reception i anledning af klubbens 60 års dag, og Cykelbanen åbner samtidigt sin sæson med et jubilæumsarrangement.

I Bilka nedlægger hele personalet arbejdet lige før middag i protest mod indskrænkninger i personalerabatterne.

Søndag 3. maj

Numus-festivalen 81, som begyndte onsdag med to koncerter i Kongreshuset og Huset, slutter i dag på Kunstmuseet med opførelsen af »Et lydår« af Gunner Møller Pedersen.

Ringgaden ved Randersvej lignede et vinterlandskab, da en lastbil 6. maj tabte et halvt hundrede tromler med læsket kalk, der spredtes på kørebanen. Her er brandvæsenet i gang med »slukningsarbejdet«, der i dette tilfælde måtte foretages med skovle og gummiskrabere. Der blev dog slukket efter med vand.

(Foto: Preben Tolstoy)

Festivalen, der er skabt på initiativ af Århus Unge Tonekunstnere, er landets største tilbud i nutidsmusik og en af de største festivaler for ny musik i Norden

En århusiansk haveejer har indsamlet 14.000 kr. til Flygtning 81-ind-

samlingen ved at sælge sine nødder for 5 kr. pr. styk.

På Hotel Marselis holder Galleri Rosengården fra København salgsudstilling med originale litografier af Salvador Dali og Jean Miro, ligesom arbejder af Per Arnoldi og Robert Jacobsen, Asger Jorn og Henry Heerup kan købes.

Mandag 4. maj

En ca. 30-årig mand foretager et holdup med en attrap-pistol i Handelsbankens afdeling på Rolighedsvej i Risskov. Han slipper bort med ca. 40.000 kr.

I samarbejde med deres kolleger i Odense og Ålborg har byens parkeringsvagter nedlagt arbejdet for at få samme løn som deres københavnske kolleger.

Ved en urafstemning i VS's Århus-afdeling stemmes der ja til en støtte på 200.000 kr. til Socialistisk Dagblad. De fleste andre afdelinger – og dermed flertallet i partiet – går dog imod.

Tirsdag 5. maj

I beboerhuset i Tordenskjoldsgade afholdes det første af en serie møder arrangeret af Kommunen, hvor midt-byens fremtidige udvikling skal til debat.

Karsten Laursen, økonomisk professor ved Universitetet, udnævnes til økonomisk »vismand«.

Onsdag 6. maj

Rudolf Steiner Skoleforening indbyder til koncert i Skt. Lukas kirke. Som sidste år vil den jugoslaviske violinist Miha Pogacnik spille, i år sammen med sin akkompagnatør Phyllis Rapoport.

I Byrådets møde drøftes den kommunale informationspolitik. SF, som ofte kommer i mindretal ved afstemningerne, rejser kravet om, at borgerne også skal informeres om det, der ikke vedtages, men også i denne sag kommer SF i mindretal.

Aarhus Stiftstidende får ny administrerende direktør, E. Zanchetta,

1981

som i ti år har ledet Gartnernes Salgsforening i Århus. Udnævnelsen af en ny medredaktør skal derimod vente et års tid, til chefredaktør Erik Schmidt har gennemført en ny »linie« på bladet.

Torsdag 7. maj

Byggefagenes Sammenslutning afholder offentlig diskussion om beskæftigelsen, boligbyggeriet og varmeplanen i Århus. Baggrunden er, at hver tredje bygningsarbejder i byen er uden arbejde.

På Statsbiblioteket åbner en mindeudstilling for overbibliotekar Emanuel Sejr, bl.a. om hans store lokalhistoriske indsats.

Fredag 8. maj

Retshistorikeren, dr.jur. Ole Fenger får overrakt det filtenborgske æreslegat på 50.000 kr.

By-Orkestret solgte i sidste sæson i alt 26.000 billetter, en stigning fra det foregående år på 40 %.

Lørdag 9. maj

Århus Week-end oplyser, at der i Århusområdet indtil nu er blevet indsamlet over 1 mill.kr. til Flygtning 81.

Søndag 10. maj

Naturhistorisk Museum har eksisteret i 40 år. Dagen fejres med »åbent hus« for offentligheden: man kan se konservering af fugle, og ferskvandsbiologer og insektforskere fortæller om deres arbejde.

Mandag 11. maj

By-Orkestret indleder sommerens 17 koncerter i Tivoli Friheden med Carl Niensens »Fynsk forår«.

De yngre læger på Kommunehospitalet nedlægger arbejdet i en uge i demonstration mod de afsluttede lønforhandlinger.

Tirsdag 12. maj

Jydsk Telefon A/S har fået 1500 ansøgninger til 12 ledige kontorpladser for elever.

Nord for Havnen mellem den permanente Badeanstalt og Egå Marina driver en vegetabilsk oliepøl på land.

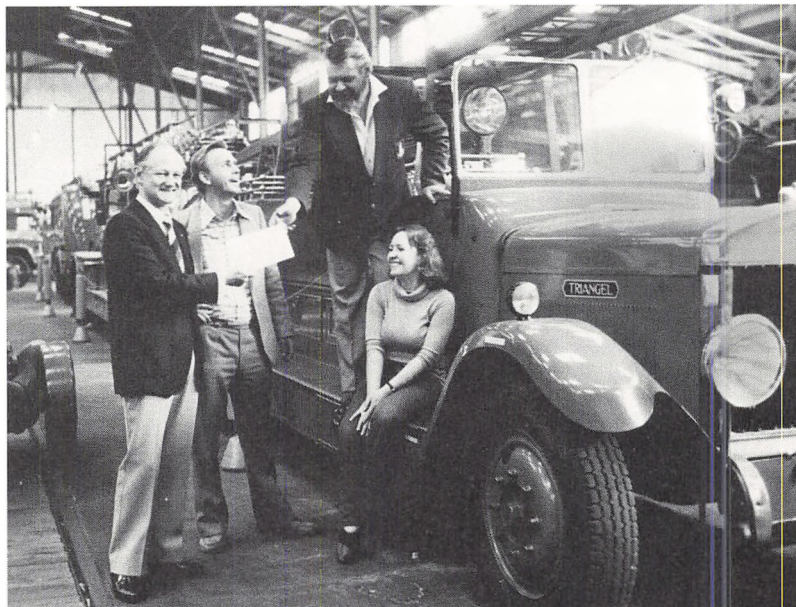
En rensning af stranden vil koste ca. 40.000 kr. Kilden til forureningen viser sig at være Århus Oliefabrik.

Torsdag 14. maj

Indenrigsministeriet godkender udvidelsen af den århusianske magistrat. Det er magistratens 2. afdeling,

Dansk Brandværnsmuseum på Dalgas Avenue modtog 14. maj 10.000 kr. fra Kreditforeningen Danmark til støtte til museets drift. Pengene overrækkes her til museets grundlæggere, Bertil og Annette Toré, der i løbet af få år har opbygget en imponerende samling af brandbiler fra hele landet. Museet besøgte 1980 af 24.000 gæster.

(Foto: Klaus Gottfredsen)

der skal deles efter byrådsvalget til november.

Fredag 15. maj

Bikubens byggeprojekt i Vestervang vedtages i Byrådet efter mange forudgående diskussioner om denne yderligere udbygning af området.

Mandag 18. maj

På Nordre Kirkegård findes en 78-årig mand myrdet. Få dage efter er forbrydelsen opklaret: en 35-årig mand indrømmer at have slået ham ihjel under skænderi om sexuel samvær i forbindelse med drikkeri.

Torsdag 21. maj

Ved et nævningeting idømmes en 35-årig århusianer 8 års fængsel for vold med døden til følge over for en jævnaldrende samleverske.

Lørdag 23. maj

Havnen har flådebesøg: det engelske amfibietransportskib »Intrepid« med 768 mands besætning. Skibets orkester giver koncerter i Tivoli Friheden og på Rådhuspladsen. Lørdag og søndag er der åbent hus om bord.

På Skt. Annagades skole opføres en kinesisk dukkeforestilling, Den magiske Rubin. Dukkerne er 1 m høje, og teatergruppen har ca. 150 ansatte til at betjene dem.

I Huset holdes lørdag og søndag poesitræf: både ude og inde er der i 42 timer oplæsning og diskussion af kendte og mindre kendte danske poeter, i alt 85 indslag.

Med mere end 3000 deltagere i en cyklistdemonstration den 23. maj skabtes der trafikkaos flere steder i den indre by. Tilsvarende demonstrationer fandt sted i 30 byer landet over, arrangeret af Dansk Cyklist Forbund, og formålet var at skabe opmærksomhed omkring cyklisternes dårlige vilkår i trafikken.
(Foto: Johan Mikkelsen)

Søndag 24. maj

Marchforeningen Arosia afvikler sin anden march. Ruten går gennem byens nordvestre bydele for at udbrede kendskabet til disse, og deltagerne kan vælge mellem to ture på henholdsvis 10 og 20 km.

Mandag 25. maj

Brabrand Handels- og Industriforening afholder en velbesøgt »Rådmandsaften« på Hotel Tre Ege. Rådmandene Olaf P. Christensen og Jens Arbjerg Pedersen deltog i debataftenen.

Spars Miljøfond tildeler arbejds-

gruppen Tårngruppen under Dansk Ornitologisk Forening 10.000 kr., bl.a. for opførelsen af et tårn ved Brabrand sø, der øger interesseredes mulighed for iagttagelse af fugle- og dyreliv ved søen.

Tirsdag 26. maj

Til redaktør af den nye socialdemo-

kratiske avis med det gamle navn Demokraten er udnævnt Aksel Jepsen, som fornylig afgik som redaktør ved Aarhus Stiftstidende. Den nye Demokraten starter til efteråret.

Onsdag 27. maj

Der er nu så stor opbakning af interesserede firmaer, at den nye kulterminal er sikret. Arbejdet påbegyndes snarest, og terminalen ventes at være færdig om ca. 2 år.

Konservesfabrikken Plumrose lukker sin afdeling i København, et halvt hundrede ansatte overføres til hovedfabrikken i Viby.

Fredag 29. maj

Den gamle By modtager 250.000 kr. af Rømerfonden. Det bliver herved muligt at udvide kajanlægget ved åen hen forbi toldboden.

Ved midnatstid nedskydes 3 mænd og 1 kvinde på restaurant Wienerhallen, de to er dræbt på stedet. En af de dræbte omtales som byens ledende »gangster«. Morderen pågribes på stedet.

Lørdag 30. maj

Den årlige kvindefestival i Tangkrogens begynder. Årets tema er kvinders styrke. Et evt. overskud skal gå til oprettelse af et krisecenter.

Århus har 88 pensionistforeninger og -klubber med i alt ca. 7.000 medlemmer. I 1980 var 622 på højskoleophold, i år er tilbuddene blevet forøget, og 760 har allerede tilmeldt sig.

Juni

Mandag 1. juni

Dannebrog Værft har modtaget ordre fra A. P. Møller på bygning af to avancerede forsyningsskibe til brug for olieeftersøgning for i alt ca. 300 mill.kr. værftets beskæftigelse er dermed sikret til 1983.

Tirsdag 2. juni

Christiansbjerg Fjernvarmeværk holder generalforsamling i Stakladen. Formanden Alfred Mougard og den øvrige bestyrelse må træde tilbage efter et mistillidsvotum, og der vælges en ny bestyrelse, der skal arbejde for tilsutning til den kommunale fjernvarme.

Arkitektfirmaet Kjær & Richter, der har tegnet det ny musikhus i Århus, har vundet en interskandinavisk konkurrence om et musikhus i den finske by Bjørneborg.

Onsdag 3. juni

I Byrådets møde bevilges 1.5 mill.kr. til opfyldning samt etablering af et grønt område ved Tangkrogen

Der bevilget 4.285.000 kr. til opførelse af 10 beskyttede boliger ved plejehjemmet Elmevang i Solbjerg.

Danmarks Radio overdrager Kasino til Svalegangen, Folkemusikkolen og Århus Kommune.

Rejsebureauet Jet Set, tidligere Ekko

Rejser, åbner filial på Banegårdspladsen i Århus.

Torsdag 4. juni

Ca. 100 typografer demonstrerer foran distriktsbladet Forstadsavisen i Viby, der under typografkonflikten har udvidet sit dækningsområde med en udgave for nordbyen. Demonstranterne kræver, at bladet ansætter flere typografer.

Århus FDF og PPF's sommerlejr Bogensholm ved Ebeltoft Vig genindvies efter ombygning og modernisering for ca. 1.5 mill.kr.

Fredag 5. juni

I Brabrand-Hallen holdes grundlovsstævne for pensionister med festtale af rådmand Jens Arbjerg Pedersen, musik af Århus Sporvejsorkester og optræden af Guido og Peter Belli.

150 Falck-reddere i Århus holder tre timers fagligt møde i anledning af, at overenskomstforhandlingerne mellem redningskorpsets personaleudvalg og SID er brudt sammen.

I Forhistorisk Museum på Moesgård åbnes sommerudstillingen »Pottemagerhåndværk i fortid og nutid«.

Tirsdag 9. juni

Komponisten Svend Nielsen, Det Jydske Musikkonservatorium, har modtaget en hæderspris på 125.000 kr. fra Carl Niensens og Anne Marie Carl Niensens legat.

Onsdag 10 juni

By-Orkestret har besat ni ledige stillinger i strygergruppen. Der var indkommet 71 ansøgninger fra hele Europa. Herefter har orkestret en størrelse på 64 musikere.

Torsdag 11. juni

Der antændes en røgbombe i Hovedbanegården. Banegårdshallen må evakueres, og fem personer køres på skadestuen, men kan dog straks udskrives. Lignende bomber er tændt på banegårdene i Odense og Ålborg.

Lørdag 13. juni

I Kunstmuseet åbnes udstillingen »Nordiske kvinder«, omfattende godt 200 værker af 47 kvindelige malere og tegnere fra de nordiske lande.

Søndag 14. juni

Mårslet Kirke fejrer 800 års jubilæum med deltagelse af biskop Herluf Eriksen med en festgudstjeneste og en festkoncert.

Mandag 15. juni

Valdemarsdag fejres efter traditionen med festgudstjeneste i Domkirken, derefter march gennem byen og faneindvielse foran Rådhuset, hvor forsvarminister Poul Søgaard holder festalen.

Den landsomfattende typografkonflikt er ophørt, men Aarhus Stiftstidende kan stadig ikke udkomme, da den hører til de aviser, der af Dansk Journalistforbund er udpeget til strejke efter sammenbrud i overenskomstforhandlingerne.

Et voldsomt uvejr hærgede 18. juni byen og oplandet. Hefte hagl- og tordenbyger fejede hen over de nordlige og centrale bydele, og flere steder måtte skovle og sneskrabere i brug for at fjerne et op til 15 cm tykt haglag. Trafikken gik næsten i stå, og gader, kloakker og kældre blev oversvømmet som her på Ringgaden.

(Foto: Johan Mikkelsen)

Onsdag 17. juni

I Byrådets møde bevilges 2 mill.kr. til oprettelse af ekstra lære- og praktikpladser inden for Kommunen. Den fungerende borgmester Thorkild Simonsen oplyser, at der foreløbig oprettes 140 nye praktikpladser, og at udgiften i 1982 vil blive ca. 11 mill.kr.

Der godkendes en takstforhøjelse for hyrevognkørsel fra 9 til 10 kr. i startpenge og fra 4.30 kr. til 5 kr. i kilometertakst.

Efter gennemgribende ombygning og modernisering indvies Beder Ungdomsklub med et åbent-hus-ar-

rangement. Foruden hobbyværksted, fotosal og byggerum er der mulighed for læderarbejde, elektronik og knallertreparation.

Torsdag 18. juni

I forbindelse med plejehjemmet Caritas ved Graham Bells Vej i Skejby

1981

indvies et plejehjem for ældre med psykiske lidelser. Hjemmet, der er det første af sin art i landet, har plads til 48 patienter.

Fredag 19. juni

En kontorchef i Socialforvaltningen fængsles som sigtet for bedrageri, underslæb og mandatsvig over for Århus Kommune. En leverandør af kontorartikler i Odder er fængslet i samme sag, og nogle dage senere fængsles yderligere en assistent og en fuldmægtig i Socialforvaltningen.

Kongefamilien indleder sit sommerophold på Marselisborg Slot.

Lørdag 20. juni

Danmarks Kommunistiske Ungdom og Kommunistiske Studenter afholder for 5. gang rockfestival i Hørhaven. Foruden forskellige rock- og reggae-grupper medvirker Gjellerup Amatørteater og Faglig Ungdoms Teater.

Tirsdag 23. juni

Sankthansaften begunstiges for en gangs skyld af vejret, og mange århusianske lystsejlere er ude på Bugten for at nyde udsigten til blåene langs kysten. Samtidig har brandværn og politi adskillige udrykninger til påsatte småbrande, slagsmål og hus-spektakler.

Onsdag 24. juni

Byrådet godkender en lokalplan for området mellem Skanderborgvej og Ringvej Syd i Viby, hvorefter Jyllands-Posten får tilladelse til at ud-

vide på bekostning af et rekreativt område.

Under en diskussion af ungdomsskolens virksomhed foreslår de konservative, at undervisningen i køreteori slettes af hensyn til de praktiserende kørelærere, men forslaget nedstemmes.

Mandag 29. juni

De strejkende socialrådgivere starter en aktion, der går ud på at forstyrre arbejdet i socialkontorerne. Der indledes med tudende bilhorn og banken på vinduerne ved områdekontoret i Risskov.

Brandmændene arbejdede i livsfare under slukningen af en brand på P. Aarsleffs oplagsplads på Daugbjergvej 23. juni. I lagerhallen var nemlig ulovligt anbragt 6 acetylgasflasker, af hvilke den ene eksploderede, heldigvis dog uden at ramme brandmandskabet. De sorte røgskyer kunne ses over store dele af den indre by.

(Foto: Johan Mikkelsen)

Tirsdag 30. juni

Ca. 100 medicinske kandidater aflægger på Universitetet lægeløftet til professor O. Myhre Jensen, Amtssygehuset, idet de nægter at aflægge det til dekanen, overlæge Palle Juul-Jensen. Ved en påfølgende sammenkomst i universitetets aula holder

professor Hugh Zachariae festforelæsning over emnet »Konflikter og lægegerning«.

Juli

Onsdag 1. juli

Kommunen har overtaget Jydsk Telefons bygning på Skt. Clemens Bro, og indflytningen er straks begyndt. Rådmanden for magistratens 3. afdeling rykker ind som den første.

Fjernvarmeprisen stiger med ca. 35 % til 10,50 kr. pr. enhed.

Torsdag 2. juli

Cirkus Benneweis er i byen. Først den 19. juli rykkes teltpælene atter op.

150 socialrådgivere demonstrerer foran Åby socialkontor: socialforvaltningen har under strejken indsat 48 ledende tjenestemænd til at erstatte de overenskomstansatte socialrådgivere.

Fredag 3. juli

75 HK- og SID-medlemmer i Tivoli Friheden går i strejke. En række af forlystelserne må holdes lukkede; på denne baggrund opkræves ikke entre til Friheden.

Lørdag 4. juli

Miljøministeriet har afsat 7 mill.kr. til en undersøgelse af mulighederne for organiseret indsamling af papir til genbrug. Århus kommune er sammen med Frederiksborg kommune udvalgt til »prøveklud«.

Søndag 5. juli

En af byens ældste, Karen Marie Lübich, enke efter en stationsforstander i Viby, fejrer i dag sin 104-års fødselsdag.

Mandag 6. juli

Et af kommunens somertilbud til børn er en arbejdsindsats på Forhistorisk Museum på Moesgård, hvor

Mange mennesker kører bil, selv om de på grund af sygdom eller andre handicaps ikke burde. På kommunehospitalet gennemførtes derfor i 1981 som noget nyt en række forsøg med måling af, hvilke skavanker der gør folk uegnede som bilister. Fra prøverne ses her 1. reservelæge Svend Lings sammen med en forsøgsperson i den opbyggede bilattrap.
(Foto: Johan Mikkelsen)

børnene kan møde de praktiske vanskeligheder, der prægede vikingernes daglige tilværelse. Der smedes, væves og laves husgeråd 5 dage om ugen i en måned.

Tirsdag 7. juli

En undersøgelse på byens to store

1981

hospitalet viser, at operationspatienter gennemgående taber over 3 kg, mens de ligger på hospitalet. For at styrke patienterne vil man forsøgsvis gå over til servering af mellemmåltider.

Onsdag 8. juli

Med en skærebrænder til hjælp har tyve haft held til at tilegne sig 50.000 kr. fra et pengeskab på Sømændenes Forbunds kontor.

Torsdag 9. juli

For syvende gang åbner Jehovas Vidner deres årskongres på Stadion. Ca. 7.000 ventes at ville deltage i de mange arrangementer, der bl.a. omfatter et bibelsk skuespil med et halvt hundrede aktører.

Lørdag 11. juli

Strejger blandt byens parkeringsvagter forsætter på 3. måned med et ugentligt tab for kommunen på ca. 20.000 kr.

Mandag 13. juli

Efter byens socialrådgiveres henstilling til speciallægernes faglige organisation har denne henvendt sig til de kommunale socialoverlæger med opfordring til at ophøre med at udføre dele af socialrådgivernes arbejde under disses lange strejke.

Tirsdag 14. juli

DSU og Frit Forum i Århus har indsendt klage til socialministeren, undervisningsministeren og den socialdemokratiske folketingsgruppe: at de unge uddannelsessøgende næg-

tes hjælp, hvis de ikke kan få arbejde i sommermånederne, rammer først og fremmest unge fra arbejderhjem.

Torsdag 16. juli

I en børnehave i Viby får børnene handicap-året helt ind på livet: de skiftes i kortere perioder til at lege blinde, døve og lamme.

Fredag 17. juli

Ved By- og Herredsretten idømmes to mænd henholdsvis 1½ og 4 års fængsel for fra uafåste sygepleje-elevværelser at have stjålet 260 checkblanketter, som bagefter indbragte dem 110.000 kr.

Dronning Margrethe, som ferierer med sin familie på Marselisborg Slot, holder sin årlige middag for amtets honoratiories.

Lørdag 18. juli

Byens biografer er efterhånden hårdt trængt; den langvarige avisstrejke har ikke gjort situationen bedre, så nu falder billetpriserne. 10 kr. over hele salen, også til aftenforestillinger, er den nye reklamepris.

Mandag 20. juli

5.000 århusianere skal tilsammen tilbagebetale 5 mill.kr., som de har fået udbetalt i for høj boligsikring. De fleste skal betale mellem 500 og 1.000 kr., mens nogle må returnere op til en halv snes tusinde.

Onsdag 22. juli

Buschauffører hos Sporvejene genereres jævnlige af berusede passa-

Tivoli Friheden havde en sløj sæson i 1981 som følge af den regnfulde sommer. Der var dog enkelte dage med rimeligt vejr, og fra en sådan ses rutschebanen i fuld fart. Drengene morede sig kongeligt, mens eskorten, major Freisleben og grosserer Nielsen, synes mere reserverede i nydelsen. Måske tog de turen mere af pligt end af lyst.
(Foto: Kurt W. Sørensen)

gerer. Den sidste episode bragte en chauffør på hospitalet, efter at han var blevet tildelt en skalle. En stor hjælp er de nye radioer i busserne, der muliggør hurtigt assistance fra politi og kolleger.

Torsdag 23. juli

Århus Kriminalpolitistatistik over alvorlige forbrydelser i 1980 er afsluttet og viser en betænkelig stigt-

ning. Antallet af grovere voldsforbrydelser steg i årets løb med næsten 100 %, det samme gjorde checkfalsknerier, mens antallet af indbrud i villaer var 614 i første og 746 i andet halvår.

Fredag 24. juli

En fange i byens arresthus sætter som en protest mod »systemet« ild til noget plastik i sin celle. Den farlige røgdudvikling bringer otte andre fanger på hospitalet med røgforgiftning, mens de øvrige indsatte evakueres midlertidigt til Randers.

I By- og Herredsretten fremstilles en ung mand, som sigtes for rovmord på en 64-årig gårdejer i Åstrup. Få dage efter tilstår han mordet.

Lørdag 25. juli

På Moesgård Strand afvikles lørdag og søndag det årlige vikingetraf med mange forskellige aktiviteter, bl.a. sejlads på bugten og pony-ridning.

På Brabrand Sø afholdes Danmarks-mesterskaberne i kano- og kajakroning.

Tirsdag 28. juli

Ingeniør Bent Due i Løgten, som har skabt genbrugsbilen Safari, ser sig om i udlandet for at finde et sted, hvor han kan starte en større produktion. Herhjemme er han stødt på så mange formelle vanskeligheder, at han har tabt troen på en større fabrikation, selv om han allerede har ordrer på 5.000 vogne til eksport.

Det er atter galt på Skjoldhøjkollegiet. De 800 studerende boykotter huslejebetalingen, der nu igen stiger, så huslejen kommer op på 700-800 kr.

Torsdag 30. juli

En ejendomshandler har åbnet en stand i varehuset Bilka i håb om nye kontakter og øget salg i en tid, hvor ejendomshandelen er stagnerende.

Fredag 31. juli

Et privatfly opdager en stor oliepøl på vandet i Bugten. Et rumænsk fragtskib må vedgå at have pumpet olie ud efter at have forladt havnen. Der venter nu skibets rederi en bøde for overtrædelse af havmiljøloven.

August

Lørdag 1. august

Bogtrykker Erik Linde har i et brev meddelt borgmesteren, at han ønsker at udtræde af den konservative gruppe i Byrådet og i stedet repræsentere Centrum-Demokraterne. Ved det kommende byrådsvalg opstilles han som spidskandidat for dette parti.

Tirsdag 4. august

I Amtsrådets møde bevilges yderligere 12 mill.kr. til sygehusbyggeriet

ved Skejby. Hermed er projekteringsudgifterne nået op på 19.9 mill.kr.

Ved et indbrud stjæles ca. 14.000 kr. fra Dansk Flygtningehjælps kontor, Fredens Torv 12.

Fredag 7. august

Ved By- og Herredsretten er fire unge mænd idømt fra tre til seks års fængsel for flere tilfælde af røveri og indbrud, begået i tiden fra januar til april 1981.

Lørdag 8. august

Brabrand Lystfiskerforening arrangerer åben fiskekonkurrence ved Lyngbygård Å med påfølgende festligheder.

Mandag 10. august

Provinsbankens Lisbjerg-afdeling, der 12. februar blev plyndret for 95.000 kr., er atter udsat for røveri. En pistolbevæbnet mand truer personalet til at udlevere 92.000 kr., hvorefter han låser tre funktionærer inde på toilettet.

Onsdag 12. august

I Byrådets møde vedtages det at lade kommunen indtræde som andelshaver i tre private andelsboliger ved Enghavevej i Brabrand. Kommunen overtager 31 af i alt 72 boligandele.

Det vedtages at oprette et dagcenter med 50 pladser ved plejehjemmet Toftegården, Sandkåsvej 1.

Der bevilges 4.2 mill.kr. til en bygge-

Der var rejsegilde på Musikhuset den 11. august, og det foregik – naturligvis – med musik. I Musikhusets kommende foyer ses her for fuld udblæsning Bamses Venner, mens gæsterne er trukket lidt på afstand, enten for at kikke nærmere på huset eller – som rådmanden og arkitekten til højre på billedet – på traktementet.

(Foto: Torben Stroyer)

legeplads ved Janesvej nær Tovshøj-skolen og 1.075.000 kr. til ombygning af Skt. Annagades Skole med indretning af kantine og køkken. Det meddeles, at A.M.C. Maskinkompagni med 200 ansatte er overtaget af fabrikant A. Bundgaard-Jensen, Højbjerg Maskinfabrik.

Torsdag 13. august
Aarhus Stiftstidende, der har været standset af typograf- og journalistkonflikt siden 26. marts, udkommer igen.

Jydsk Telefon markerer ved en festlighed udflytningen til det nye anlæg i Slet. Byggeriet, der har kostet ca. 270 mill.kr., har strakt sig over 12 år i et samarbejde mellem arkitekterne Friis & Moltke, landskabsarkitekten J. Arvid-Jacobsen og ingeniørfirmaet Rambøll & Hannemann. Ved indvielsen vises filmen »Huset der aldrig sov« om et gamle telefonhus Skt. Clemensborg.

Det meddeles, at Hotel Royal er solgt til tømrermester Aage V. Jensen, hotelkæden Hvide Hus, for ca. 10 mill.kr. Den tidligere ejer, L. J. Investering, beholder Regina-bygningen.

Den århusianske rockgruppe Shit & Chanel, startet 1974, får af Sø- og Handelsretten i København pålæg om at tage navneforandring efter

Dagen efter, den 12. august, var der rejsegilde i Sjællandsgade. I anledning af 10-årsdagen for oprettelsen af »Børnenes Jord« havde den nu kommunale legeplads fået foræret en flagstang. Under megen festivitas – og ved manges hjælp – blev flagstangen rejst på sin rette plads. Og bagefter var der is til alle.

(Foto: Klaus Gottfredsen)

klage af det franske parfumefirma Chanel.

En 40-årig kvinde, der har drevet massageklinikker i Århus og Horsens, idømmes ved By- og Herredsretten 6 måneders fængsel (4 måneder betinget) for bordeldrift, bedrageri og skattesvig.

Freddag 14. august

I den tidligere Nørre Boulevard Skole indvies Århus Kursuscenter, der skal danne ramme om uddannelse, efteruddannelse og videreuddannelse af kommunens personale. Der stilles også lokaler til rådighed for Danmarks Forvaltningshøjskole.

I Kunstbygningen åbnes udstillingen »Årets pressefoto 1980«. Samtidig udstilles 81 grafiske arbejder og 5 relieffer af den tysk-norske kunstner Rolf Nesch.

En 26-årig mand overraskes af politiet under indbrud i en våbenforretning i Park Allé. Han truer betjenten med en riffel og kapitulerer først efter en halv times forløb.

Under en razzia i Gågaden ved Telefonsmøgen foretager politiet 15 anholdelser, bl.a. af flere narkotikahandlere.

Lørdag 15. august

Galebevægelsen, der arbejder for bedre psykiatrisk behandling, afholder galcfestival i Århus med demonstrationstog fra Psykiatrisk Hospital til Rådhuspladsen og arrangementer

i Tangkrogen, Huset og Marselisborg-Hallen, omfattende rytmisk og klassisk musik, teatergrupper, film, diskussioner og bal »til den lyse morgen«.

Århus Fiskeriforenings Fodboldklub holder sin årlige 2-dages havnefest i fiskerihavnen med servering i auktionshallen, tivoli og optræden af bl.a. Århus Pigegarde og grupperne Ozon og Bolværksmatroserne.

I Lystrup indledes den lokale festuge, der bl.a. byder på gymnastikopvisning, gade-cykkelløb, børneteater og lokal revy.

Søndag 16. august

Lystrup Idrætsforening afholder sin årlige bugtsvømning fra Skødshoved til Åkrogen med 12 svømmere, hvoraf kun de 6 gennemfører turen.

Mandag 17. august

16 forældre og 17 børn fra Vorrangsparkens Vuggestue slår sig ned foran rådmand Jens Arbjerg Pedersens kontor i 5 timer, mens han er til magistratsmøde. Der klages over utilstrækkelig bemanning, da der ikke kan skaffes vikarhjælp. Rådmanden afviser dog at favorisere en enkelt institution på grundlag af en sådan demonstration.

Tirsdag 18. august

Den nye generaldirektør for DSB Ole Andresen kommer til byen for at orienteres i planerne om udbygningen af nærbanesystemet. I mødet deltog bl.a. rådmand Axel Haar-

Nielsen, borgmestrene fra Skanderborg, Hørning og Hinnerup og to byrådsmedlemmer fra Hadsten.

På Viby Amtsgymnasium demonstrerer afviste pædagogikum-kandidater ved en såkaldt »nøglehulsaktion« mod begrænsningen af adgangen til pædagogikum for cand.mag.er.

Århus Vejviser for 1981 er udkom-

»Imme Aros«, der lå forløjet ud for Moesgård Strand blev midt i august for tredje gang i 1981 udsat for hærværk, idet fortøjningen blev kappet. Som det fremgår af billedet, blev skibet stærkt beskadiget på den stenede kyst syd for Giber Ås munding. »Imme Aros« blev bygget af søspejderne 1969 som en kopi af de gamle vikingeskibe.
(Foto: Jørn Timm)

1981

met med 16 lokalvejvisere (mod hidtil 8). De uddeles af spejderorganisationerne til alle 124.000 husstande i Århus-området.

Torsdag 20. august

Ansøgninger fra 16 århusianske skolekantiner om spiritusbevilling returneres fra bevillingsnævnet til Magistratens 4. afdeling med besked om, at afgørelsen må ligge hos skolevæsenet. Ansøgningerne begrundes med ønsket om at kunne servere øl til arrangementer uden for skoletiden. Rådmand Thorkild Simonsen meddeler, at tilladelsen ikke vil blive givet.

Fredag 21. august

Læge Kjeld Hermansen, Kommunehospitalets medicinske afdeling, bliver dr. med. på en afhandling om sukkersyge.

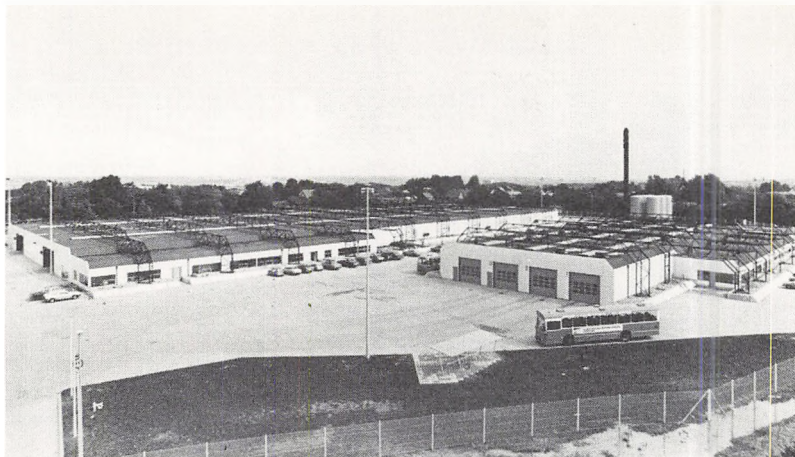
Lørdag 22. august

Åbyhøj Amatør-Teater flytter til nyindrettede lokaler i den tidligere Ingerslev Boulevards Skoles gymnastikbygning.

En flok berusede unge knuser ruder og øver hærværk mod parkerede biler i Frederiks Allé. Under et påfølgende slagsmål med politiet bliver 11 anholdt og indsat i detentionen.

Mandag 24. august

Det meddeles, at ca. 1/3 af sengepladserne på sygehusene i Århus Amt har stået tomme i sommermånederne som følge af personalets udvidede sommerferie og manglende bevillinger til afløsere.

Tirsdag 25. august

Hovedbanegården bliver evakueret og indkommende tog standset en halv times tid på grund af en telefonbombe.

Professor Jørgen B. Dalgaard, Retsmedicinsk Institut i Århus, modtager 50.000 kr. fra Nordisk Genforsikrings-Selskabs jubilæumsfond for sine undersøgelser af ulykkesårsager i forbindelse med alkohol og narkotika.

Onsdag 26. august

Parkeringsvagterne i Århus, Ålborg og Odense, der har strejket siden 4. maj, genoptager arbejdet, efter at de har opnået overenskomst med Statens Lønningsdepartement.

De to drenge, der i påsken påsatte ni brande i Gellerupparken, idømmes

Busstation Syd i Hasselager, der skal aflaste sporvejenes anlæg ved Gustav Holms Vej, blev 23. august indviet af rådmand Axel Haar-Nielsen. Den omfatter en garagehal med plads til 100 busser, en klargørings- og værkstedsbygning samt personale- og administrationslokaler, i alt 13.475 m². anlægget er projekteret af ingeniørfirmaet Rambøll & Hannemann samt C. F. Møllers Tegnestue.
(Foto: Jørn Timm)

ved By- og Herredsretten betingede straffe samt tilsyn af Socialforvaltningen.

I Byrådets møde vedtages saneringsplan for de kommunale ejendomme Fiskergade 90-92 og 100-102 samt Posthusmøgen 2-4, der skal ombygges til boliger for handicappede og ældre.

Der bevilges 7.7 mill.kr. til udbed-

ring af Oddervej fra Strandvejen til Miltonsvej.

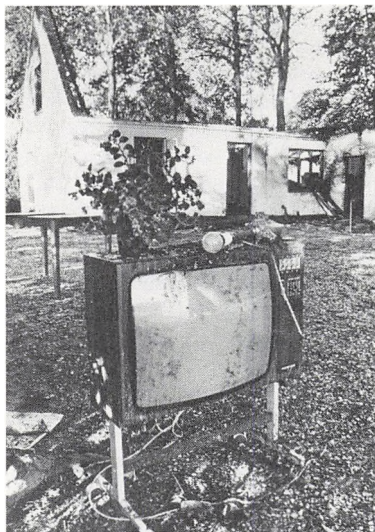
Det vedtages at tilbyde Statens Jordlovsudvalg et areal på 25.7 ha i Tilst til etablering af en gartnerkoloni.

Lørdag 29. august

I den tidligere hovedbygning til gården Højvang, Randersvej 127, der i årene 1925-79 rummede børne-

Natten til 27. august blev en stråtekt ejendom ved Marienlystvej i Tilst fuldstændig ødelagt af brand. Den 81-årige beboer reddede sig ud i sidste øjeblik, men mistede med få undtagelser alle sine ejendele. En husmår, der havde bidt nogle ledninger over, var formentlig skyld i branden.

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

hjemmet af samme navn, indvies beboerhuset Højvang, et kultur- og aktivitetscenter indrettet af kvarterets beboere med kommunal støtte.

Det meddeles, at handelselskabet Hans Schourup, der i foråret standse betalingerne, delvis videreføres af Hans Schourup af 1981 A/S, der driver lager- og værkstedsindretning, samt HS Værktøj og Fritid.

Mandag 31. august

Under råbet »Orla løntrykker!« demonstrerer en gruppe unge arbejdsløse i byrådsalen mod Arbejdsdirektoratets cirkulære om lavere løn for unge ved beskæftigelsesprojekter. Byrådsmødet bliver afbrudt, mens tilskuerpladserne rømmes.

Fabrikant G. A. L. Thorsen får efter afstemning forhåndstilsagn om offentlig støtte til opførelse af andelslejligheder ved Holmkærvej i Trige. 44 grundejere i Elsted har protesteret herimod under påberåbelse af, at Thorsen skylder dem ½ mill.kr.

September

Tirsdag 1. september

Handelsbankens Århus-pris på 50.000 kr. tildeles fhv. rigsantikvar, dr. phil. P. V. Glob for hans indsats for Forhistorisk Museum og dets udbygning på Moesgård.

Hotel Royal er blevet dømt til dels at efterbetale 75.000 kr. for underbetaling af ansat personale, dels at betale en bod på 10.000 kr. for forsømmelsen.

Onsdag 2. september

Magistratens 2. afdeling må ændre kommunens forskellige byggeplaner: det viser sig meget vanskeligt at sælge grunde til nybyggeri. I øjeblikket er der tale om mere end 700 parceller, der kun afhændes ganske langsomt.

Torsdag 3. september

På Kommunehospitalets øjenafdeling giver en nyudviklet operationsteknik fine resultater: 85 blinde har fået synet tilbage, heraf er halvdelen patienter, hvis blindhed skyldes sukkersyge.

På byens hoteller har der været en stigning i antallet af overnatninger i de forløbne sommermåneder: alene i juli var belægningsprocenten på 62 mod 59 sidste år. Siden nytår har 6.000 flere end sidste år benyttet hotellerne, heraf 4.000 danske.

Byggekrisen mærkes nu også på teglværkerne i Slet og Tilst. Begge steder er en pause i produktionen nødvendig, og alene i Slet må 35 mand afskediges.

En ny leder, Jørn Okbo, prøver lykken i Jazzhuset i Klostergade: for 3. gang er der indvielsesfest med champagne og lagkage, denne gang i nyistandsatte lokaler, hvor der er indrettet flere barer.

En af festugens mere utraditionelle udstillinger var kunstmuseets ophængning af omkring 1000 grammofonpladeomslag fra de seneste 30 år. I samlingen afspejledes tydeligt »ungdomskulturen« og dens udvikling gennem disse år.
(Foto: Jens-Kristian Søgård)

Fredag 4. september

I Helsingør Theater i Den gamle By fejrer Ingeborg Brams sit 40-års jubilæum som skuespillerinde med en oplæsning af Karen Blixens »Storme«.

Lørdag 5. september

På Moesgård strand afholdes en én-

dags rockfestival, kaldet affaldsrock, arrangeret af A-kraftmodstandere. I det fine vejr strømmer ca. 7.000 interesserede til, mens 7 grupper spiller rockmusik i 12 timer.

For Festugen, som begynder i dag, er der en stadig stigende interesse: skønt oplaget af programmer er på 25.000, er det allerede opbrugt, og interesserede henvises til at benytte avisernes oversigter over de ca. 2.000 arrangementer.

Søndag 6. september

Ungdomsskolen i Tilst har købt et nedlagt landbrug ved Rygård på Djursland. Gården skal bruges som

lejrskole, og de 600 unge skal sammen med deres lærere selv sætte bygningerne i stand.

Mandag 7. september

Stormagasinet Salling fejrer 75 årsdagen for forretningens start med et stort festprogram og mange tilbud til kunderne. Efter en reception bringes flere hundrede buketter og blomsterarrangementer ud til byens plejehjem.

Tirsdag 8. september

I byens pensionistcentre opfører Det opsøgende teater en moderne vaudeville af Finn Methling: Rasmus og Jane.

På industrimessen i Herning tildeles ingeniør O. Fåborg fra firmaet M. Stidsen, BP Gas i Århus, årets plastpris på 30.000 kr. for en plast-beskyttelsehætte til gasflasker.

Rådmand Thorkild Simonsen mener, at Amtet med urette forfordeler Århus by til fordel for Randers. Her har man fået tilskud til et krisecenter og løfte om en ny handelsskole, mens Århus har fået nej til begge dele.

I Stadionhallen fastholder entertaineren Victor Borge en fyldt sal i 2½ time uden andre medvirkende.

Onsdag 9. september

På Viby Stadion og i Idrætscentret i Risskov deltager 3.500 skolebørn i den indledende kampe til den kommunale skoleidrætsdags finale i den sidste uge af september.

Århus Salgs- og Reklameforening udpegede på Festugens første dag de tre bedste plakater i en konkurrence om en ny plakat til byen. Vinder blev reklamefotograf Roar Odgård, der her ses i midten sammen med Torben Busk (l.v.) og Poul Allan Nielsen, der delte 2. pladsen.
(Foto: Brit)

På et retsmøde i sagen om bedragerierne i socialforvaltningen (se 19. juni) påtaler forsvarerne den alvorlige mangel på kontrolforanstaltninger i forvaltningen. Ingen har bekymret sig om fiktive fakturaer og lign.

Torsdag 10. september

120 repræsentanter for byens skole-

elever holder Fælleselevrådsmøde på Skt. Annagades Skole. De vedtager bl.a. et krav om bedre undervisning med større hensyntagen til den enkelte elev.

Fredag 11. september

Universitetet holder årsfest for en indbudt kreds og en del af de ansatte. Om aftenen er der festforestilling med »Annie get your gun«, der opføres i teaterteltet på Høegh Guldbergsgades kaserne.

Provinsbanken køber på tvangsauktion Hotel Tre Ege for godt 6 mill.kr. Hoteldriften ophører hermed, idet ejendommen skal bruges til kurser

for Provinsbankens ca. 2.500 funktionærer.

Lørdag 12. september

Den kgl. danske ballet gæster byen i Festugen og danser fire gange for udsolgt hus. – Også det franske gæstespil af Theatre du Campagnol, Le Bal, samler fulde huse i Marselisborghallen. Det er en 2½ time lang forestilling uden ord, så der er ingen sprogvanskeligheder.

Søndag 13. september

En klinikchef på Kommunehospitalet indgiver en skriftlig klage til amtsborgmesteren over amtspsykiatridirektør N. Vinther Møller, der har tilbageholdt breve til sygehusudvalget. Sygehusdirektøren undskylder sig med, at han er overbebyrdet med arbejde.

Tekniske forvaltning søger Byrådet om 200.000 kr. til projektering af en omlægning af Store Torv. Under arbejdets begyndelse vil der blive adgang til arkæologiske undersøgelser, da man må formode, at der findes rester af det gamle bysamfund under torvets niveau.

Mandag 14. september

Kontorchefen i Socialforvaltningen og hans assistent og fuldmægtig, der har måttet indrømme besvigelser over for kommunen og bestikelse til et samlet beløb af 370.000 kr., dømmes ved By- og Herredsretten. Kontorchefen får 2½ års fængsel, de to andre hver 3 mdr.

Der løbes i festugen. Marselisløbet med 12.000 individuelle deltagere var det længste og hårdeste, men det sjoveste og mest fantasifulde var Det danske Spejderkorps' sæbekasseløb i Riis Skov. Her er et af de 60 anmeldte hold på vej mod målet i en efter sigende afrikansk udgave af »sæbekassen«.
(Foto: Preben Hupfeld)

Universitetets teologiske fakultet indbyder til offentligt møde med den omstridte katolske professor Hans Küng fra Tübingen, som af paven er frakendt retten til at virke som præst for katolikker. Flere hundrede teologisk interesserede møder op.

For at gennemføre et omfattende

kloakarbejde mellem Trøjborg og Marselisborg renseværker lukkes Skovvejen på et langt stykke i en halv snes måneder. 25.000 bilister, der bruger vejen dagligt, må nu køre en omvej. Lukningen vækker en storm af protester fra gadens handlende, som imødeser en økonomisk ruin ved »indespærringen«.

Onsdag 16. september

Fornyede eftersøgninger i Koraldybet efter bomber fra 2. Verdenskrig giver Søværnet en »høst« på 15 bomber, hvoraf den største vejer mere end 1 ton. De sprænges på Wulffs Flak ca. 11 km fra Moesgård Strand.

Fire århusianske sportsklubber lejer en etage i Østergades Hotel. Her vil de efter en istandsættelse drive bankospil. Uden indtjening på denne måde vil det ikke være muligt at fortsætte klubberne.

Skt. Clemens Bro er ved at være slidt op: den må afstives, og den tekniske forvaltning fremskynder projekteringen af en ny bro, der venter påbegyndt efter nytår (se s. 69 ff).

Byrådet vedtager efter henvendelse fra Århus Taxa at nedsætte antallet af bevillinger fra 321 til 300. Taxa havde foreslået 280.

Fredag 18. september

Tidens mange ægte eller uægte bomber skaber usikkerhed. Ud for Arbejdernes Landsbank ligger en pakke, der senere viser sig at være legetøj. Den giver dog anledning til 1½ times afspærring af området, indbefattet banegårdens terræn, hvilket indebærer lange forsinkelser af intercity- og Nærbanetog.

På Kunstmuseet åbner en dansk-tysk udstilling: Danmark-Tyskland 1864-1900. Modstandere og naboer.

Lørdag 19. september

Overlæge Iwan Mark advarer i Aarhus Stiftstidende stærkt imod kommunale besparelser, der vil ramme den gratis udlevering af præventive midler til unge, der kommer på byens seksualklinik. De er lige så økonomisk dårligt stillet, som de hidtil har været, og de har stærkt behov for hjælp.

Kunstforeningen af 1847 benyttede festugen til at indvie en skulpturgård på 900 m² i Kunstbygningen i Mørksgade. Den første udstilling bestod bl.a. af Ole Christensens granitarbejder, af hvilke et par stykker ses på billedet. Det er foreningens formand, Jens Aggebo (t.v.), der lytter til åbningstalen.
(Foto: Brit)

Ud fra ønsket om en bedre kontakt mellem samfund og forskning opretter Universitetets naturvidenskabelige Fakultet en service-ordning: enhver kan skrive eller telefonere, hvis man ønsker oplysning om noget, der falder inden for fakultetets område.

Mandag 21. september

Byggearbejdernes Fagforening har

nu så stor ledighed, at hver 6. medlem er uden arbejde.

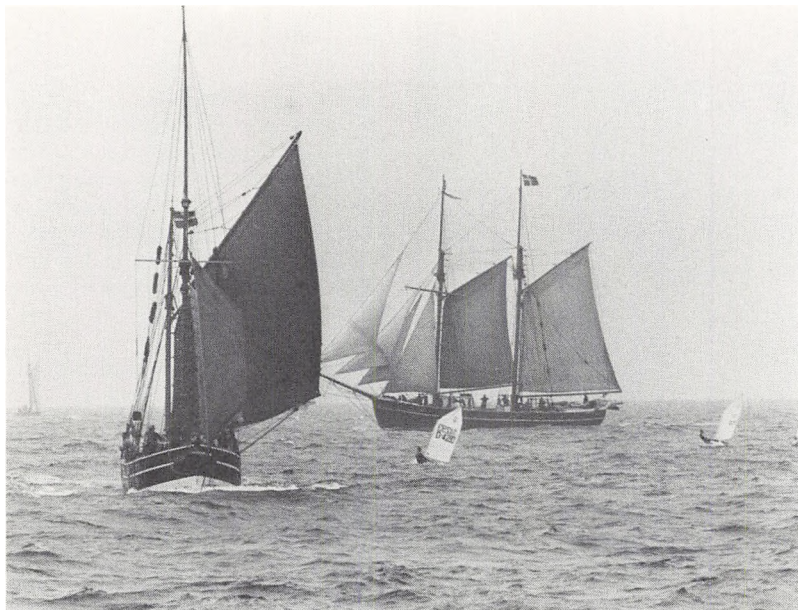
Tirsdag 22. september

Da undervisningsministeriet ikke ønsker et nyt Christiania indrettet i den forladte kaserne i Høegh Guldbergs Gade, bevilges i hast 5,3 mill.kr. til nedrivning af bygningerne. Studenterrådet protesterer: der kunne indrettes studenterboliger, hvad byen har et stort behov for.

Et skib til bekæmpelse af olieforurening får fast base i Århus havn.

Ingen festuge uden vikinger. Så fast er det vist lykkedes Forhistorisk Museum at slå denne tradition, at den sammen med Marselisløbet hører til det faste repertoire. Og aktiviteter var der mange af på vikingemarkedet i skovbrynet, af hvilket der her ses et hjørne.
(Foto: Jens-Kristian Søgård)

Gamle træskibe for fulde sejl på Bugten kunne man se den 12. september, da festugens træskibsflåde holdt kapsejls. Blandt konkurrencedeltagerne var Århuskonnerten »Brita Leth« (l.h.), der efter nogle års restaureringsarbejde nu er ført tilbage til sit oprindelige udseende (se Århus Årbog 1974).
(Foto: Ib Rahbek Clausen)

Sygehusprojektet i Skejby er årsag til megen diskussion: Arbejdernes Fællesorganisation går stærkt ind for det af hensyn til beskæftigelsen, mens SFs formand synes, at pengene hellere skal bruges til forbedringer på amtets eksisterende hospitaler.

Fredag 25. september

By-Orkestret udskriver en komponistkonkurrence for at markere åbningen af det nye musikhus. Samlet præmiesum: 225.000 kr.

Jordemoder-Centret i Århus gør nu atter hjemmefødsler muligt. Det har indvilget i at sende jordemødre til to gravide kvinder, der ønsker at føde hjemme.

Århus Politi oplyser, at 44 spritbiler blev anholdt i løbet af Festugen.

Tirsdag 29. september

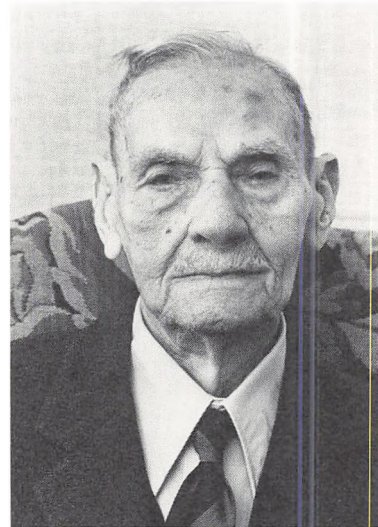
Antallet af unge med narkotikaproblemer er i Århus steget med 21 %

på et år. Sidste år døde 22 narkomaner af overdoser.

Bryggeriet Ceres har projekteret en udvidelse af fabriksbygningerne til et samlet beløb af en halv snes mill.kr. Bryggeriets eksport af øl er det sidste år steget med ca. 30 %.

Ved en brand i Gartnerens Indkøbs-

Byens ældste borger, fhv. lokomotivfører P. L. P. Møller fejrede 15. september sin 105 års fødselsdag på plejehjemmet Bjerggården, Brendstrupvej. Det gav anledning til et større kaffebord for personale, beboere og familie på hjemmet, og også kommunen bidrog med en gave til fødselaren, der har boet i byen det meste af sit liv.
(Foto: Jens-Kristian Søgaard)

center i Tilst sker der ødelæggelse på bygningerne for ca. 800.000 kr.

En århusiansk ingeniør, Edvard Mortensen, har konstrueret et kombineret sol- og varmepumpeanlæg, der er usædvanlig økonomisk i brug. Han søger Energiministeriet om 1 mill.kr. til færdigudvikling og produktion af systemet.

Søndag 30. september

I Byrådet indgår socialdemokrater og radikale forlig om budgettet for 1982. Skatteprocenten fastholdes på 20,2 %, der sker en forhøjelse af ejendomsbeskatningen og dækningsafgiften og stigninger på 10-15 % på bl.a. bustakster, el- og varmeafgifter. Daginstitutionstakster forbliver uændrede.

Oktober

Torsdag 1. oktober

Demokraten, der standsede i august 1974, begynder atter at udkomme, denne gang på initiativ af LO og som dagblad for lønmodtagere i hele Århus Amt. Trykningen foregår på Jysk Rotation i Brabrand, bladet har 35 medarbejdere, og chefredaktør er Aksel Jeppesen. Dansk Pressemuseum og Arkiv på Journalisthøjskolen fejrer begivenheden med en mindeudstilling over Demokraten 1884-1974.

I Amtsrådets møde drøftes en indstilling fra økonomiudvalget om afskedigelse af sygehusdirektør N. Vinther Møller. Det vedtages at udsætte sagen, til der foreligger udtalelser fra Dansk Jurist- og Økonomforbund og Sygehusadministratorernes Forening.

Det vedtages fremtidig kun at udlevere gratis antikonception én gang til unge kvinder under 18 år.

Plejehjemmet Toftegården på Sandkåsvej indvies som pleje- og omsorgscenter for Århus Vest.

200 studerende på Trillegårdsskollegiet mister deres uddannelsesstøtte, fordi de deltager i en huslejeboykot i protest mod en huslejestigning fra 625 kr. til 750 kr.

Fredag 2. oktober

Ellekærskolen i Hasle, der har været i brug siden 1973, bliver officielt indviet. Fra tidligere skoleinspektør, nu skoledirektør, Birgit Darr modtager skolen et fire meter højt elletræ.

Junior Chambers årlige nationalkongres afholdes i Århus med modtagelse i Rådhushallen og påfølgende seminar i Vejlbjby-Risskov-Hallen, hvor civilingeniør Haldor Topsøe taler over emnet »Forskning og design«.

Lørdag 3. oktober

Falcks 75-års jubilæum fejres i Århus med parade og reception i Falck-

Gården ved Trindsøvej og opvisning i redning, bl.a. af en bil i åen.

Det meddeles, at lørdagsavisen Århus Weekend sammen med et tilsvarende blad i Ålborg er overtaget af det københavnske selskab »De regionale søndagsaviser I/S«.

Søndag 4. oktober

En sygeplejeelev på cykel bliver påkørt bagfra af en bus ved Europa-plads og mister begge ben. Stedet betegnes som en dødsfælde for cyklister.

I Kunstbygningen åbnes udstillingerne »Jyske sten«, fotograf Poul Pedersens optagelser fra østjyske landsbykirker, og »21 møder«, en præsentation af svensk og dansk grafik.

Onsdag 7. oktober

I Byrådets møde godkendes etableringen af den selvejende institution »Musikhusets arrangementsvirksomhed« for en prøveperiode af 4 år.

Der bevilges 3.315.000 kr. til ombygning af Jydsk Telefons tidligere ejendom Skt. Clemensborg, der er overtaget af Kommunen.

Forespørgsler fra Venstresocialisterne og SF om stigende forekomst af tungmetaller i Århus Havn og Bugt afvises af rådmand Olaf P. Christensen.

En interview-undersøgelse, gennemført for Sporvejene af Dansk Mar-

1981 var det internationale handicapår. I den anledning holdtes i første halvdel af oktober en handicapkonference, ligesom der var handicap-udstilling i Kongreshuset. Her vistest bl.a. en række hjælpemidler og andet udstyr, der kan lette tilværelsen for handicappede, både det mest avancerede, men også f.eks. denne kraftbesparende brødmaskine. (Foto: Brit)

kedsanalyse, viser 90 % tilfredshed med Sporvejene i almindelighed samt busruterne opbygning. 95 % er tilfredse med buschaufførerne og 78 % med kontrollørerne.

Det meddeles, at Univers Rejser, Store Torv 6, har standset betalingerne og indstillet virksomheden.

Miljøministeriet meddeler, at man har besluttet at frede Segalt Mølle med tilhørende bygninger.

Torsdag 8. oktober

Generaldirektøren for WHO Halfdan Mahler, Geneve, besøger Århus for at udpege Psykiatrisk Hospital som organisationens center for psykiatrisk forskning.

Fredag 9. oktober

Århus-udvalget, der nedsat i anledning af det internationale handicapår, afholder en konference om handicap og fysiske omgivelser. Der startes med en demonstration fra Rådhus-

pladsen til Kongreshuset, hvor der samtidig med konferencen er arrangeret flere udstillinger. Rådmand Jens Arbjerg Pedersen støtter tanken om et permanent handicap-råd for Århus Kommune.

Boligminister Erling Olsen deltager i en ungdomsbolig-høring i Hovedbiblioteket og gør rede for administrationen af antiboykotloven over for huslejeboycot i århusianske kollegier.

Foreningen Kvinder over 40, der i flere år har holdt til i Fremmedarbejdercentret i Klostergade, indvier nye lokaler i Klosterport 2 A med tilskud fra Kommunen.

Lørdag 10. oktober

På en boligkonference i Kongreshuset, arrangeret af Lejernes Landsorganisation, giver boligminister Erling Olsen tilsagn om støtte til et nyt kollegium med 60 pladser ved Abildgade samt ombygning af 25 ledige lejligheder i Gellerupparken til ungdomsboliger. Samtidigt oplyser boligministeren, at han har godkendt byggeselskabet Contact som almennyttigt boligselskab.

Arkitektfirmaet Friis & Moltke har vundet arkitektkonkurrencen om Skjoldhøjkirken, der tænkes placeret ved hjørnet af Jernaldervej og Holmstrupgårdsvej.

BUPL's Århusafdeling holder generalforsamling i Stakladen og vedtager en resolution, der kræver bedre vikardækning i børneinstitutionerne.

Gruppen »Linje 3« optræder i Vejlbymusiksalen med 2200 tilhørere.

Søndag 11. oktober

Folkeuniversitetet i Århus fejrer 35 års jubilæum med en koncert af dansk musik i Det Jyske Musikkonservatorium. Professor Gustav Albeck, der har været formand i 25 år, får overrakt festskriftet »Folkeoplysning og forskningsformidling i 80-erne«.

En 48-årig ægtemand i Egå dræber sin kone med en brødkniv efter et opgør om parrets alkoholmisbrug.

Mandag 12. oktober

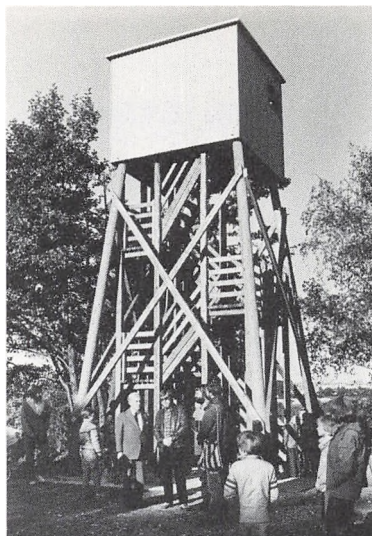
Landshavnerådet holder møde i Århus og vedtager bl.a. at godkende udvidelsen af container-terminalen på Århus Havn.

Tirsdag 13. oktober

Amtssygehuset tager en ny tilbygning med 60 senge, kontorer og undervisningslokaler i brug som afslutning på hospitalets udbygning efter sygehusplanen.

På Trøjborg demonstrerer beboerne mod den stigende gennemkørselstrafik efter lukningen af Skovvejen. Man foranstalter en gå-over-gaden-aktion og blokerer derved Tordenskjoldsgades fodgængerovergange en times tid i myldretiden. Ud over ukvemsord og et par bulede biler forløber demonstrationen i ro.

En cyklist bliver påkørt og dræbt af

Ved Brabrand Sø på Vandforsyningsgrund i Stautrup indviedes 15. oktober et 9 m højt fugleobservationstårn, opført af Dansk Ornitologisk Forenings Århusafdeling i samarbejde med Skolevæsenet. Til dens top til der var gratis adgang for alle til at studere fuglelivet ved Brabrand Sø.
(Foto: Ib Hansen)

en lastbil ved Europaplads. Det drejer sig om skuespilleren Walt Rosenberg, der er i byen som lærer ved Århus Teaters Skuespillerskole.

Onsdag 14. oktober

Frie Kunstneres Fagforening blokerer Kunstmuseet og Kunstbygningen som led i en nordisk aktion, der vil forbedre de udøvende kunstneres kår. Samtidig tildækkes offentlige udsmykninger rundt om i byen. Da

turen kommer til Grisebrønden, stoppes aktionen af politiet.

Torsdag 15. oktober

På et ekstraordinært møde i Amtsrådet vedtages det at afskedige sygehusdirektør N. Vinther Møller fra 30. juni 1982. Indtil juni 1983 skal han med fuld løn stå til rådighed for amtskommunen til løsning af særlige opgaver.

De Danske Landboforeninger holder delegeretmøde i Vejlbymusiksalen med deltagelse af landbrugsminister Bjørn Westh, der lover at gennemføre hjælpeforanstaltninger for landbruget inden nytår. Folketingets formand K. B. Andersen taler over emnet »Formår folkestyret at overvinde krisen?«. Formanden for landboforeningerne H. O. A. Kjeldsen beklager, at slagterierne og mejerierne er gået til regeringen med deres egne forslag.

Fredag 16. oktober

Socialpædagogisk Børnehaveseminarium, der fra nytår antager navnet Århus Børnehaveseminarium, indvier nye lokaler ved Bryggervej i en tidligere konfektionsfabrik med tilbygning.

Vestre Landsret stadsfæster domme på 8 års fængsel over de fire italienerne, der 23. april røvede 430.000 kr. fra sparekassen SDS' afdeling Skanderborgvej 180. Under domsforhandlingen er der posteret bevæbnet politi i Tinghuset og de omliggende gader, da man frygter en befrielsesaktion.

Årets Å-udstilling åbnedes 17. oktober i Rådhushallen. Dens emne var figurativ kunst med menneskeopfattelsen som gennemgående tema. Af de udstillede skulpturer ses her et par arbejder af billedhuggeren Erik Poulsen (t.v.). Århus Kommune købte 7 kunstværker.
(Foto: Ib Hansen)

Lektor Jens Jørn Dahlgaard bliver den første dr. merc. ved Handelshøjskolen i Århus på en afhandling om revisionens anvendelse af statistiske modeller.

Søndag 18. oktober

En indsat, der afsoner en røveridom på 15 måneder, flygter fra arresten ved hjælp af sammenbundne lagner

efter at have savet vinduestremmerne over.

Gården Onshøj ved Onsholtvej i Viby hærages af en brand, der skyldes fejl i et halmfyrr. Den til gården hørende pelsfarm berøres ikke af branden.

Mandag 19. oktober

I et møde på Skt. Annagades Skole arrangeret af Århus KU drøfter folketingsmændene Mogens Glistrup og Lars P. Gammelgaard mulighederne for samarbejde mellem de konservative og Fremskridtspartiet.

Tirsdag 20. oktober

De strejkende kølehusarbejdere hos Cold Stores i Århus og Hasselager genoptager arbejdet efter tre ugers konflikt. Deres krav er ikke opfyldt, men der er givet tilsagn om senere forhandlinger.

13 operatører ved Skandinavisk Tobakskompagni i Holme nedlægger arbejdet på grund af bemandsproblemer.

Sangeren og entertaineren Eddie Skoller indleder et femdages gæstespil i Stakladen.

Onsdag 21. oktober

I Byrådets møde giver rådmand Jens Arbjerg Pedersen en fyldig redegørelse for bedragerisagen i Socialforvaltningen. Efter en lang debat, hvor alle partier undtagen Socialdemokraterne retter skarp kritik mod rådmanden og socialdirektøren, henvi-

ses sagen til nærmere behandling i økonomiudvalget.

Der bevilges 1.4 mill.kr. til anlæg af cykelsti ved Skovvejen og 460.000 kr. til sanering af kloakanlæggene i Holme-Lundshøj-området.

Torsdag 22. oktober

Rock and roll-stjernen Fats Domino giver koncert i Vejby-Risskov-Hallen. Han kommer tre kvarter for sent, da han har sovet over sig på hotellet.

Fredag 23. oktober

Fuglevennerne i Århus arrangerer »Nordens største fugleudstilling« i Marselisborg-Hallen med over 1000 forskellige fugle.

Lørdag 24. oktober

I Kunstbygningen er der fernisering på en retrospektiv udstilling af maleren Emil Gregersens arbejder, udført i årene 1943-1981.

Mandag 26. oktober

Det meddeles, at dobbeltmorderen Finn Hauge Jensen, der 18. april 1976 skød sin tidligere forlovede og hendes lillebror i Bjødstrup ved Tranbjerg, og som i maj 1980 flygtede fra fængslet i Herstedvester, er genkendt og anholdt i Georgetown i Guyana.

De strejkende operatører på Skandinavisk Tobakskompagni genoptager arbejdet.

Jysk Børneforsorg, tidligere Kvindehjælpen, der driver 8 institutioner,

»Menighedsfakultetet« på hjørnet af Jens Baggesens Vej og Katrinebjergvej blev opført af håndværkere, der var organiseret i Kristelig Fagforening. Det var bl.a. Murersvendenes Fagforening stærkt utilfredse med, og de var med i en demonstration af arbejdsløse byggehåndværkere, der fra 26. oktober dagligt demonstrerede foran byggepladsen.
(Foto: Jørn Timm)

deraf 4 i Århusområdet, fejrer 75 års jubilæum med gudstjeneste i Frederikskirken, reception i Mødre- og Spædbørnehjemmet Riisvangen og fest på Hotel Kragelund.

Tirsdag 27. oktober

Danske Kvinders Nationalråd arran-

ger et møde i Kongreshuset for at starte projektet »Kvinder i arbejde« i Århus Amt. Der oprettes en initiativgruppe med fire arbejdsgrupper, der skal virke for bedring af kvinders beskæftigelsesforhold.

En overmontør i Magistratens 2. afdeling bliver anholdt som sigtet for en række tyverier fra byens parkometre.

Onsdag 28. oktober

Folketingets finansudvalg godkender, at Høegh Guldbergsgades Kaserne sælges af Forsvarsministeriet til Århus Universitet for 4.3 mill.kr.

1981

I et offentligt debattmøde i Arkitekt-skolen om midtbyens fremtid med deltagelse af arkitekter, kommunalpolitikere og beboerrepræsentanter rejses der skarp kritik af kommunens byplanadministration. Rådmand Olaf P. Christensen har meldt afbud til mødet, da han hævder, at arrangørerne, Ansatte Arkitekters Råd, er en politisk fraktion af Danske Arkitekters Landsforbund.

Arkitekt Svend Fritz, Åby, har modtaget Guldwaregrossistforeningens jubilæumslegat for sin forskning i dansk sølv.

Freitag 30. oktober

Århus Salgs- og reklameforening fejrer 50 års jubilæum i Kosmorama med premiere på en reklamefilm-kavalkade over dansk reklame gennem et halvt århundrede. Under den påfølgende fest i Kongreshuset kåres et nyt slogan til erstatning for det gamle »Århus – smilets by«, nemlig »Århus – margueritternes by«.

Byens Fri Blad, et tværsocialistisk 14 dages Århusblad, begynder at udkomme. Det er en efterfølger af ugeavisen Århus Folkeblad, der ophørte med udgangen af 1980.

Det meddeles, at der er stjålet seks tons blyrør fra de udrangerede gasmålere i Århus. Sagen er af de kommunale værker overgivet til kriminalpolitiet.

Lørdag 31. oktober

Under mottoet »Norden som atomfri

zone« og »Nej til Danmark som base og bombemål« går ca. 1000 atommodstandere i demonstration fra Klostersørve til Rådhuspladsen.

November

Søndag 1. november

Århus Sejlklub oplyser, at 4.600 lystbåde med udenbys og -lands sejlere i sommerens løb har ligget i lystbådehavnen, en stigning på 40 % i forhold til sommeren før.

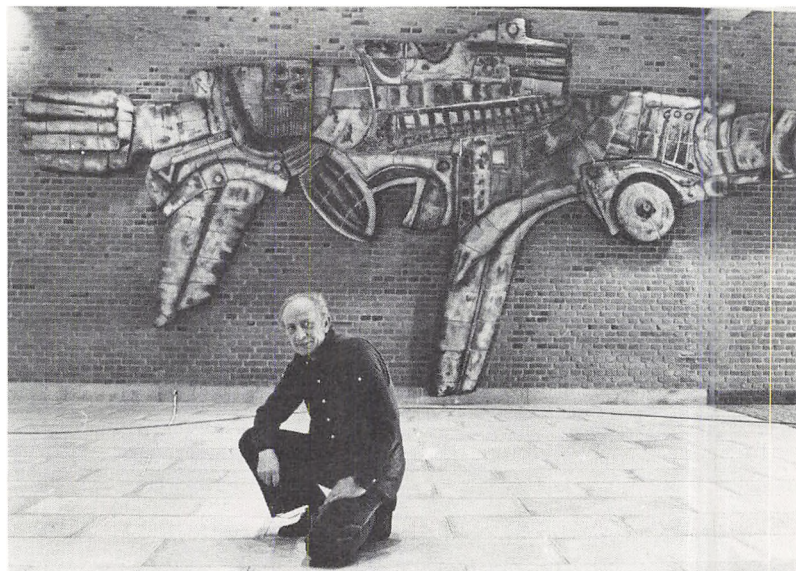
Mandag 2. november

Et voldsomt stormvejr kommer bag på alle. Der sker talrige materielle skader, og 14 kvæstes på gaderne, dels ved at blæse omkuld, dels ved at få noget i hovedet.

Tirsdag 3. november

Ved et politisk skolemøde på Marseisborg Gymnasium går Socialdemokrater og venstrefløjsspartierne mod et forslag om oprettelsen af et privat

På Jydsk Telefon i Slet afslørede 6. november et meget stort todelt relief i stentøj, skabt af Allan Schmidt, som dermed har bidraget til sin bys udsmykning med endnu et af sine store værker. Kunstneren ses her foran et udsnit af relieffet.

gymnasium i Viby. Heller ikke alle Venstres amtsrådsmedlemmer støtter forslaget.

Onsdag 4. november

På Byrådsrådet vedtages at udlægge halvdelen, ca. 3.000 kvm., af Adam-grunden i Ole Rømers Gade til grønt fri-område. Kommunen købte grunden for tre år siden.

Lørdag 7. november

Socialforvaltningen holder åbent hus på den nye ældreinstitution, der nu står færdig i Vestergade. Alle er velkomne, også til at deltage i en konkurrence om et godt navn til institutionen.

Den nye regel om stemmeret efter 3 års ophold i landet giver Århus 2.700 nye vælgere blandt byens 5.446 udenlandske borgere. Den største gruppe er 1.138 tyrker.

Søndag 8. november

Aarhus Stiftsbogtrykkerie, som fremstiller alle officielle danske telefonbøger, skal nu også levere telefonbøger til Glasgow, Birmingham og Bromley.

Restauranten De 4 Årstider på Åboulevarden er blevet optaget i den fornemme franske klub, Chaine des Rotisseurs, en ære, der ikke bliver mange restauranter til del.

Mandag 9. november

Langkær Gymnasium begynder på en studieuge: al undervisning er suspenderet, og i erkendelse af at

mange af eleverne kommer fra oplandet, er emnet denne gang Århus i fortid, nutid og fremtid. I ugens løb skal eleverne aflægge besøg på virksomheder og institutioner.

Efter kl. 22 opskræmmes personalet på Jyllands-Posten, på hovedbanegården og i Tirstrup lufthavn ved truslen om telefonbomber, der varsles hver 3.-4. minut. Lige efter midnat lykkes det at lokalisere en mand. Han anholdes og indrømmer at være den telefonerende bombemand.

På Marselisborg Gymnasium stemmer eleverne sig ud af Gymnasieelevernes Sammenslutning: af 328 elever stemmer 174 eller 53 % nej til et fortsat medlemsskab.

Tirsdag 10. november

I Fredensgade åbner et musikværksted, hvor grupper kan komme frit og øve sig. Et hold arbejdsledige har istandsat de fem lokaler. Der er åbent 15 timer dagligt hele ugen. Kommunens udgifter til byens private musikliv kommer herefter op på 538.000 kr.

Ved Vestre Landsret dømmes G. A. L. Thorsen til at betale grundejerforeningen »Rugmarken« 200.000 kr. for ikke at have overholdt aftalerne om anlægsarbejder i forbindelse med udstykningen af området.

Onsdag 11. november

Speciallægerens hus synes nu at have overvundet krisen: røntgenafdelingens virksomhed skal begrænses,

men ikke så meget som oprindeligt forlangt af Amtet, hvad der ville have ført til en generel lukning af alle afdelingerne.

På Nordgårdsskolen i Brabrand holder rådmand Axel Haar-Nielsen vælgermøde for tyrkiske indvandrere, som har stemmeret til kommunalvalget 17. november.

Torsdag 12. november

Som et tilbud om erhvervs- og uddannelsesorientering besøger 5.700 skoleelever fra 9. og 10. klasse byens 25 uddannelsesinstitutioner i løbet af denne uge.

Den megen uro omkring Tvindskolerne og deres elevskibe har fået kommunens socialforvaltning til at standse sine tilskud. Tre unge århusianere har deltaget i eftersommerens sejlads, den ene er blevet fløjet hjem på kommunens regning, de to andre vil blive det, hvis også deres skib bliver erklæret usødygtigt.

Fredag 13. november

Filmen Kundskabens træ har Danmarks-premiere i Biografen og får en meget fin kritik. Det er Århusinstruktøren Niels Malmros' tredje film om små og halvstore århusianere for 20-25 år siden, og den fremhæves som endnu bedre end de to første.

Lørdag 14. november

Danmarks Lærerforening angriber Århusafdelingens medlemmer: i drøftelserne er de for usaglige, de kommer med for mange forslag og

1981

sinker dermed væsentlige forhandlinger.

Søndag 15. november

Straks efter teaterteltets nedtagning i kasernegården besætter unge Høegh Guldbergs Gades kasernebygning. Universitetet, som står som ejer, forholder sig afventende og ønsker ikke politiets indblanding.

Mandag 16. november

Efter at have aflivet 22 udhungrede får på Forhistorisk Museum anmelder slagteriarbejderne Moesgård til Dansk Dyreværn, som giver bolden videre ved en anmeldelse til politiet. Museets leder mener ikke, at dyrene har lidt overlast og henviser til, at de for kort tid siden er blevet tilset af en dyrlæge.

Tirsdag 17. november

Ved valget til byråd og amtsråd er tendensen begge steder den samme: de konservative og SF går frem på bekostning af Socialdemokratiet og Fremskridtspartiet (se s. 105 ff).

Torsdag 19. november

Ungdomsgaranti-ordningen, som blev iværksat sidste år i Århus og Storstrøms amter, har skaffet ca. 500 unge job, deraf 20 % i den private sektor, mens et tilsvarende antal er gået ind i en uddannelse af længere eller kortere varighed.

Fredag 20. november

Aarhus Handelsstandsforening retter kritik mod DSB: der må indsættes nye særger på Hurtigruten, de gamle

kan ikke længere klare transporten af containere og trailere mellem Århus og Sjælland.

I en guldsmedebutik har tyve tilegnet sig guld- og sølvvarer for ca. ½ mill.kr. ved hjælp af et trick, der nu har stået sin prøve i Århus for 4. gang: tyvene har skaffet sig adgang ved murednbrydning fra et baglokale.

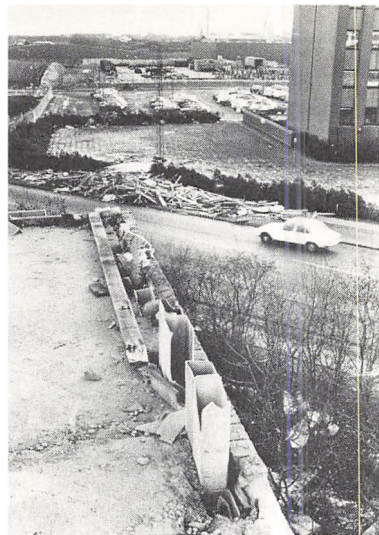
En århusianske politimand frifindes ved en domsmandsret for tre anklager for at have udøvet vold mod sagsløse. En uge senere anker statsadvokaten, Uno Valbak, Viborg, dommen, og sagen går videre til Landsretten.

Lørdag 21. november

Under restaureringen af hjørneejendommen Immervad 1 er lidt efter lidt forsvundet 2 t brosten, som skulle være brugt på gårdspladsen. Sagen er nu opklaret: en brolægger har på bydycykel fjernet stenene fra en container i den tro, at de var kasserede.

Ombygningen af Århus Rutebilstation skrider frem. For 4 mill.kr. bliver bygningen udvidet, ventesalen bliver væsentlig større og skal samtidig indrettes som cafeteria.

En kortvarig, men voldsom storm med vindstyrke 11 i Århus-området forårsager mange skader. Falck må på mindre en et døgn rykke ud 80 gange. Ved 5-tiden om morgenen er vindstyrken på havnen 22 sekundmeter, og vandstanden stiger i dagens

En voldsom storm hærgede 24. november hele landet. I Århus-området fik Falck mere end 500 henvendelser om hjælp, som det tog flere dage at efterkomme. I den sydlige bydel var der strømafbrydelser, og en halv snes af Sporvejenes læskærme blæste bort. De voldsomme skader beløb sig til mange millioner kr. Flere bygninger fik taget revet af, bl.a. Egmontgården på Chr. X's vej og – på billedet – Den sociale Højskole.

(Foto: Bjarke Larsen)

løb 1,2 m. Ved Løgten oversvømmes Strandvejen med en vandstand på ca. 30 cm.

Søndag 22. november

To aftener synger Århus Koncertkor i Domkirken. Mere end 100 medvirker i kor og orkester ved fremførel-

sen af Händels juleoratorium, der samler fulde huse.

Den lunge-kirurgiske afdeling på Kommunehospitalet iværksætter en omfattende undersøgelse for at kunne afsløre lungekræft så tidligt som muligt. Alle mænd i byen mellem 53 og 57 år får en opfordring til at deltage.

Efter premieren på Årets studenter-revy Jo-jo kåret revykongen Volmer Sørensen som årets revy-keyser.

Abbé Pierres klunsere har i Århusområdet indsamlet 6 t tøj og 80 sække sko, der går til trængende mennesker i Chile.

Mandag 23. november

På Hovedbiblioteket åbner rådmand Thorkild Simonsen en udstilling i anledning af Århus byhistoriske Udvalgs 25 års jubilæum (se s. 162 ff).

Teknisk Skole opretter et nyt kursus: man kan lære, hvordan man på den bedste måde starter sin egen virksomhed. Advokater, ingeniører, økonomer og bankfolk er knyttet til undervisningen.

For at skabe en mere økonomisk produktion og distribution er de to brødfabrikker Magdalene Brød i Brabrand og Rumego Brød i Kolding blevet fusioneret.

Tirsdag 24. november

Den nye Demokraten er nu oppe på det samme daglige oplag som den

gamle i dennes sidste tid: der er 5.700 abonnenter, og dertil kommer et løssalg på 2.200 aviser.

Entreprenørfirmaet A/S Kingo Karl- sen i Silkeborg påbegynder nedrivningen af den besatte kaserne i Høegh Guldbergs Gade. To gange lykkes det slumstormerne at få arbejderne til at standse; men arbejdet skrider dog fremad.

Onsdag 25. november

50 medlemmer af Kommunistisk Arbejderparti (KAP) ekskluderer efter heftige politiske debatter. Århusledelsen er bl.a. inde på, at partiet slet ikke skal søge at komme ind i Folketinget.

Torsdag 26. november

På det regionale EDB-center Recau ved Århus Universitet er der udviklet en maskine, der selv kan skabe billeder af modeller til projektering af større arbejder, f.eks. inden for byggeriet.

Lørdag 28. november

Flere af byens boligforeninger ændrer reglerne ved fraflytning: det er

Skt. Clemens Bro, som netop var blevet stivet af med reparation for øje, blev 28. november påkørt af en tom turistbus. De nye skader bevirkede, at al kørsel på selve broen herefter blev forbudt.
(Foto: Brit)

1981

blevet så dyrt at istandsætte lejligheder, at mange vælger at blive boende, selv om de gerne ville flytte til noget mindre, til skade for mange, der ønsker mere plads.

I Århus Vest-byggeriet er snart 1000 lejligheder helt færdige, de sidste 184 bliver udbudt til leje til marts.

Mandag 30. november

Århus Købmandsskole udvider sine afdelinger for EDB-undervisning: tilstrømningen af unge, der ønsker at uddanne sig på dette felt, er stadigt voksende, og skolen kan ikke klare presset længere.

I Ugeskrift for læger foreslår overlæge Annelise Dupont, Psykiatrisk Hospital, en folkebevægelse startet mod kassation af registre, hvad mange ellers arbejder energisk for. Uden adgang til medicinske oplysninger fra disse registre vil arbejdet mod sygdomme stagner.

Med henblik på rationalisering og besparelser omlægges postvæsenet ca. 300 distrikter i byen. Herved kan bl.a. spares en del af de løst ansatte, som så står uden arbejde.

December

Tirsdag 1. december

I et brev til boligaktivisterne, der har besat hovedbygningen på Høegh

Guldbergs Gades Kaserne, kræver rektor Carl F. Wandel, Århus Universitet, at de uopholdelig forlader bygningen.

Landbrugsminister Bjørn Westh deltager i et fyraftensmøde i GASAs auktionshal, hvor han besvarer spørgsmål fra et panel af gartneriere og gør rede for regeringens planer.

Onsdag 2. december

I Byrådets møde vedtages det, at der ikke skal rejses tjenestemandssag mod socialdirektør Jørgen Kock efter bedragerisagen i Socialforvaltningen. Sagen overgives dog til efterbe-

Den sidste week-end i november var der åbent hus på Universitetets Naturvidenskabelige Fakultet. Næsten 15.000 besøgende benyttede anledningen til at kikke indenfor. Der var mulighed for at deltage i eksperimenter og forsøg på kemisk og fysisk institut. På sidstnævnte kunne man bl.a. få en forklaring på svinghjulsteknikkens mysterier.

(Foto: Jørn Timm)

handling i Århus Amts tilsynsråd.

Det vedtages, at formanden for skolekommissionen skal lønnes med 20 % af borgmesterens gage. Han eller hun skal ikke være rådmanden for 4. afdeling, men et medlem af skolekommissionen.

To medlemmer af Kristelig Fagforening får bilernes forruder knust ved Menighedsfakultetets byggeplads på Katrinebjergvej. To blokadevagter bliver anholdt af politiet.

Torsdag 3. december

Dansk Plakatmuseum, der endnu ikke har egen bygning, åbner udstilling i Arkitektskolens lokaler i Kaløgade. Man viser et udvalg fra den finske Lahti-biennale 1981, i alt ca. 300 plakater fra 29 forskellige lande.

Fredag 4. december

Ingeniørfirmaet TuboTec, datterselskab af Bruun & Sørensen, har modtaget en ordre på levering af aircondition-anlæg til raketprojektet Ariane i Fransk Guyana. Ordren er på ca. 27 mill.kr.

Århus-gruppen af Danske Kunsthåndværkeres Lands sammenslutning, der tæller 52 medlemmer, åbner udstilling i Kunstbygningen, omfattende arbejder i guld, sølv, emalje, læder, tekstil og træ samt keramik, bogbind og fotografi.

Lørdag 5. december

Ligesom i København og en række andre byer afholdes der freds demonstration i Århus. Ca. 8000 mennesker, repræsenterende 32 forskellige grupper, samles på Klostertorvet og går i demonstration til Rådhuspladsen, hvor bl.a. domprovst Jørgen Bøgh og lærer Birgit Bjørnvig, Samsø, taler mod atomoprustning og opstilling af kernevåben-raketter i Europa.

Søndag 6. december

For femte år i træk arrangerer Postens Marchforening julemærmarch med start fra Skovvangskolen og med 1272 deltagere.

Under den afsluttende partilederdebat i TV før folketingsvalget opfordrer Michael Voss, SAP, arbejderne i Århus-området til at deltage i fagbevægelsens demonstration mod Kristelig Fagforening på byggepladsen ved Katrinebjergvej.

Mandag 7. december

På Århus Handelsstands- og Industriforenings generalforsamling stiller formanden, grosserer N. C. Nielsen, sig positivt til tanken om et erhvervskontaktudvalg med sekretariat i Statistisk Kontor på rådhuset. Han kritiserer forslaget om en ny Skt. Clemens Bro og gør opmærksom på, at de handlende på strøget har fremsat deres eget forslag til broens udformning. Endvidere foreslår han en ændring af politivedtægten, så nydelse af spiritus på åben gade forbydes. Rådmand Olaf P. Christensen foreslår erhvervene at tage initiativ til en ny landsudstilling i 1984.

Tirsdag 8. december

Personalet i den palæstinensiske restaurant Babylon på Skt. Clemens Bro går i strejke på grund af utilfredsstillende arbejdsforhold.

Ved Vestre Landsret idømmes en 24-årig ung mand fængsel i 40 dage for at have slået en politibetjent i øjet i april 1981, da han modsatte sig anholdelse efter hærværk på Skanderborgvej.

Onsdag 9. december

I Byrådets konstituerende møde vælges Thorkild Simonsen til borgmester med 27 stemmer. To stemmer blankt og to på julemanden. Thorkild Ibsen vælges til rådmand for 4. afdeling og Bjarne Ørum til rådmand for den nye 1. afdeling.

På en generalforsamling i Christiansbjerg Fjernvarme vedtages med stort flertal likvidering af selskabet og overdragelse af fjernvarmeforsyningen til Århus Kommunale værker fra nytår 1982.

I Gellerup Kultur- og Aktivitetscenter holdes stiftende generalforsamling i foreningen Århus Lokal-TV.

En 75-årig kvinde bliver slået ned på en trappegang ved Skovvejen og frarøvet 1600 kr.

Torsdag 10. december

Der indvies en ny gangbro over Oddervej ved Skåde Skole for ca. 1.2 mill.kr. Kravet om overgangen har været rejst siden 1963, og de sidste år har to trafikvagter været i stadig virksomhed på det farlige sted.

Fællesorganisationen afholder en demonstration med 250 deltagere foran byggepladsen ved Katrinebjergvej. Fagforeningsformand Villy Juhl erklærer organisationens blokade for ophævet, men overlader det til de enkelte fagforeninger at videreføre den. Under demonstrationen kommer det til en farlig episode, idet en bil kører igennem folkemængden

Politiet stormede 16. december den besatte kasernebygning i Høegh Guldbergs Gade og arresterede 17 boligaktivister, der havde holdt stand siden aktionen 14. november. Bygningen blev derefter nedrevet under politiafspærring.
(Foto: Bjarke Larsen)

med ufrivillige passagerer på køle-
ren.

På FNs menneskeretsdag arrangerer Amnesty International et fakkeltog gennem byen fra organisationens

center i Skt. Olufs Gade til Rådhuspladsen.

En 12-årig dreng fra Harlev bliver under kælknng på offentlig vej påkørt af en bil og indlagt på Kommunehospitalet med kraniebrud.

Efter et mislykket forsøg på ildspættelse i Sølystskolen antænder en 29-årig mand lageret i Egå Møbelcenter, hvor der ødelægges møbler for over en mill.kr.

Fredag 11. december

I Aamtsrådets møde vedtages amtets sygehusplan, der indebærer investeringer på 1.6 milliarder kr. i de næste 10 år. En ny dispositionsplan for første etape af sygehusbyggeriet i Skejby, der forudsætter et mere kompakt byggeri i to etager, udsættes til drøftelse i det kommende amtsråd.

Lørdag 12. december

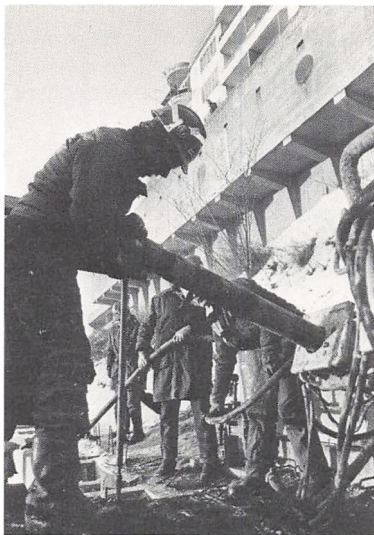
Jazzhuset Rainbow, tidligere Tag-skægget, lukker med programmet »Ha' det godt« ved Skiffle-gruppen.

Galleri Gallo i Nørre Allé 86 åbner med en udstilling af malerier og tegninger af den 88-årige maler Kirsten Kjær.

Ved hjørnet af Klostergade og Studsgade indvies den nye spiserestaurant »Sørens« af arkitekt Søren Dangaard.

Tirsdag 15. december

Det meddeles, at Sparekassen Sydjylland har købt ejendommen Ryes-

Beboerne i Klintegården har en fortrinlig udsigt over havnen og byen fra den høje skrænt, som boligkomplekset ligger på. Skrænten viste imidlertid i 1981 tegn på at være ustabil, og for at forhindre, at skrænten – og dermed Klintegården – skred ud, blev den sikret med støttemur og jordankre. På billedet ses opfyldning af cement under 10 atmosfæres tryk i jordankrene. Mens dette arbejde stod på, måtte beboerne 16. og 17. december af sikkerhedshensyn evakueres.
(Foto: Preben Hupfeld)

gade 7 for at indrette en afdeling i forretningen »Vind og Vejr«s tidligere lokaler.

Ved By- og Herredsretten idømmes røveren, der 29. september tiltvang sig 22.000 kr. i Jyske Banks afdeling på Randersvej, 3 års fængsel.

Onsdag 16. december

I Byrådets møde vedtages efter afstemning lokalplanen for området ved Studstrupværket med placering af en lystbådehavn ved Skæring Hede syd for værket.

Der bevilges 1.15 mill.kr. til renovering af Rådhusparken og 1.1 mill.kr. til arbejdet med ældreboliger og dagcenter i Kolt samt ombygning af Skødstrup Plejehjem med henblik på torumsboliger.

Der bevilges 325.000 kr. til køb af Karl Aage Rigets »Danmarksskulptur«, der skal opstilles ved Dalgas Avenue, og Bent Sørensen »Havet«, der skal placeres i Gellerup Kultur- og Aktivitetscenter.

Torsdag 17. december

Arbejdsretten giver Århus Kommune medhold i, at unge mellem 18 og 22 år, der ansættes ved beskæftigelsesarbejder, må aflønnes med 5 kr. mindre, end overenskomsten med SID foreskriver.

Lørdag 19. december

I Discoteque Napoleon i Østergade opstår der tumult, da fire unge, der er vist ud, vender tilbage og affyrer et oversavet jagtgevær, hvorved en gæst bliver lettere såret.

De strejkende servitricer i Restaurant Babylon på Skt. Clemens Bro anmelder værten for vold og trusler med kniv.

I Vejlbjby-Risskov-Hallen opføres Peder Holms og Johannes Møllehaves

Alternativ energi er med de høje oliepriser en drøm for mange. For 5 familier i Borum blev drømmen til virkelighed, da de 21. december fik rejst en 27,5 m høj vindmølle på Borum Eshøj. Omtrent et års arbejde var gået forud, herunder en omfattende korrespondance med fredningsmyndighederne, før den 10 tons tunge mølle af beton og stål var på plads 104 m over havet.
(Foto: Bjarke Larsen)

»Dengang i Bethlehem« som familie-koncert med 1800 tilhørere under medvirken af kor fra fem Århus-skoler.

Søndag 20. december

En staldlænge til en gård ved Ful-

Det gik ikke stille af, da byens borgmester gennem de sidste ti år, Orla Hyllested, 30. december holdt afskedsreception på Rådhuset. Af gæster var der flere hundrede og af gaver endnu flere. Kommunens gave til borgmesteren – og sig selv – var et portræt, malet af Svend Engelund, der her står sammen med modellen foran den piberygende borgmester.

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

denvej i Beder ødelægges af brand, men samtlige husdyr bliver reddet.

Mandag 21. december

Reginakomplekset sælges ved en tvangsauktion til Sparekassen SDS for 12 mill.kr.

Tirsdag 22. december

I By- og Herredsretten idømmes to unge mænd henholdsvis 1½ års og 1 års fængsel for voldtægt og trusler på livet. Den overfaldne og et andet vidne må hentes af politiet, da de føler sig truet og ikke tør møde i retten.

Torsdag 24. december

Det polske skib »Wila« kommer til Århus med en last jern, men havnearbejderne nægter at losse det i protest mod undtagelsestilstanden i Polen. De hævder, at skibet er blevet lastet under tvang af militæret.

Søndag 27. december

I Vejlbj-Risskov-Hallen holdes »julekoncert« eller super-show, arrangeret af den nystiftede Vejlbj-Risskov Ungdomsforening, der har til formål at lave arrangementer, hvis overskud går til ungdomsklubber og aktiviteter i ungdomsskolerne.

Mandag 28. december

De strejkende havnearbejdere genoptager arbejdet og lossere det polske skib »Wila«.

Tirsdag 29. december

Politiet kaldes til en lejlighed i Gellerupparken, hvor en mand under et drikkelag er blevet såret af knivstik. Ofret køres til Amtssygehuset og gerningsmanden i detentionen.

Torsdag 31. december

Nytårsaften præges af værtshusslagsmål, tyverier, rudeknusninger og hærværk mod biler. Der meldes om tre øjenskader, foranlediget af henholdsvis et »heksehyl«, en knytnæve og en champagneprop. En 18-årig ung mand i Lystrup skyder en kammerat i maven med et jagtgevær, og en kvinde i Åbyhøj findes død efter et opgør med sin samlever, der sigtes for vold med døden til følge.

Da telefonen kom til byen

I juni måned 1981 indrykkede Jydsk Telefon store annoncer i dagbladene. Over en tegning af den store ejendom Skt. Clemensborg blev det meddelt, at Jydsk Telefon var flyttet.

Selskabet havde ganske vist været tilfreds med at bo midt i byen, men udviklingen havde gjort det nødvendigt at flytte – 104 år efter, at telefonen havde haft sin premiere i byen.

De første forsøg

Mindre end to år efter at det i 1876 var lykkedes Graham Bell at gennemføre historiens første telefonsamtale, blev telefonen tilbudt og demonstreret i Århus.

I december 1877 var telefonapparater til salg i hvert fald to steder i byen: Elektroplet- og galanterihandler J. G. Zoëga i Rosensgade solgte telefoner for 15 kr. pr. par, og de kunne også købes i J. N. Binzers Bazar, Vestergade 21, hvor prisen dog ikke blev nævnt i annoncen.

Annoncering for telefonapparater var dog ikke tilstrækkeligt for at udbrede kendskabet til den nye opfindelse og dens muligheder. Kort før julen 1877 rejste således en ingeniør Hopstock rundt og holdt foredrag – almindeligvis i hotelsale – om telefonen. Den 6. december 1877 var

han i Århus, hvor han i Håndværkerforeningens festsal holdt sit foredrag. Adgang 50 øre. Mere havde avisen ikke at sige om det arrangement.

Endnu i begyndelsen af det nye år var interessen for den nye opfindelse stor. I Hotel Cimbrias sal kunne en hr. Hansen således holde flere foredrag for fulde huse, og publikum kunne her overbevise sig om opfindelsen ved selv at synge eller tale gennem en 300 fod lang ledning – ca. 100 meter.

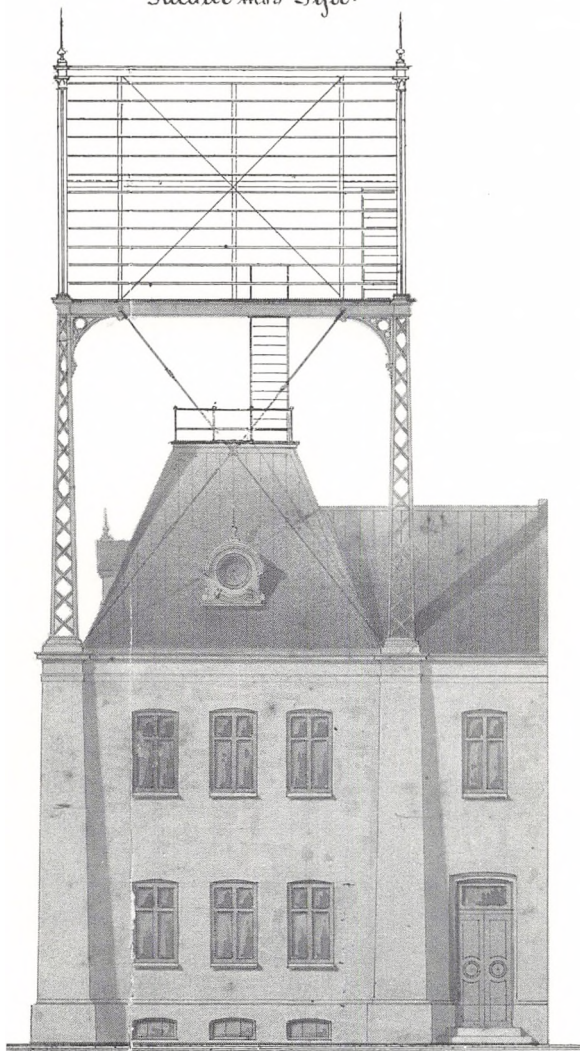
I de følgende år skete der ikke meget med telefonen i byen. Ideen var dog som bekendt rigtig, og teknikken blev fortsat forbedret, så den kunne anvendes i praksis. I 1879 fik byrådet en første henvendelse om telefonspørgsmålet. Ansøgeren ønskede tilladelse til at oprette et »elektrisk ursystem og elektriske kaldeapparater« (som selskabet kaldte dets telefoner), men planerne blev ikke realiseret. Bag ansøgningen stod ellers Københavns By- og Huustelegraf, der allerede havde opbygget et anlæg i hovedstaden.

Først i marts 1882 blev borgerne præsenteret for den første praktiske anvendelse af telefonen. I marts 1882 havde kunstsmedemester J. M. Chr. Larsen nemlig anlagt en privat telefonforbindelse mellem sin bolig i Vestergade 30 og en mekaniker Clausen i Søndergade. Daglig kunne publikum mellem 12 og 1 komme for at overbevise sig om indretningens fortræffeligheder. Der skulle lidt øvelse til i begyndelsen, meddelte de to, men så blev man også tilfreds.

Forsøgene faldt heldigt ud, og da smedemester Larsen havde mødt megen interesse for sit telefonanlæg, søgte han sammen med brand- og

Telefonstation i Aarhus

Facade mod Syd.

I 1889 udarbejdede arkitekt Carl Lange denne tegning til byens nye central. Den var planlagt til 1000 abonnenter, og det fremgår, hvordan bygningen specielt blev konstrueret til at bære det store telefonstativ øverst på centralen. Herfra gik trådene ud over byens tage til abonnenterne. Bygningen blev opført tæt på den gamle central i hotel Skandinavien på en grund bag Søndergade.

(Tegning i Århus kommunes arkiv, Erhvervsarkivet)

bygningsinspektør E. Springborg i forsommeren 1882 byrådet om tilladelse til »at anbringe en telefonledning i byen«. Springborg var dengang en ledende kraft i byens brandvæsen og han havde straks set, at telefonen kunne være værdifuld til alarmering af brandvæsenet. Den hidtil benyttede metode ved brand var nemlig endnu alarmering ved at klemte med kirkeklokkerne og lade brandtrommen gå gennem gaderne. – Nævnes bør det vel også, at Springborg tillige havde det lokale agentur for det Oldenborgske Brand- og Glasforsikringsselskab. – En hurtig brandalarmering kunne følgelig også begrænse eventuelle brandskader.

I byrådsansøgningen slog de to på, at motivet var, at de ønskede at delagtiggøre Århus By i det fremskridt, telefonen var. En telefon kunne skabe forbindelse mellem autoriteterne, banegården, dampskibsekspeditionerne, børsen, bankerne, de større handlende, fabrikanten og håndværkere. Det ville også være værdifuldt let at kunne få kontakt med Risskov og landliggerne her. Ansøgerne ville derfor, hvis der meldte sig et tilstrækkeligt stort antal interesserede, allerede hen på efteråret påbegynde opbygningen af en centralstation med dertil hørende ledning. De to mænd

I 1908 fyldte den tidligere forretningsfører for Århus Telefonselskab, brandinspektør Springborg, 60 år, og naturligvis blev det omtalt i avisen. Her blev han karakteriseret som myreflottig og vel nok byens mest kendte skikkelse. – Det var derfor overflødigt at bringe hans biografi. – Springborg gjorde nu også selv hvad han kunne for at fastholde det indtryk. Han uddelte således billeder af sig selv til jubilerende brandmænd. Her ses den dekorerede brandinspektør på et sådant billede.
(Foto i Erhvervsarkivet)

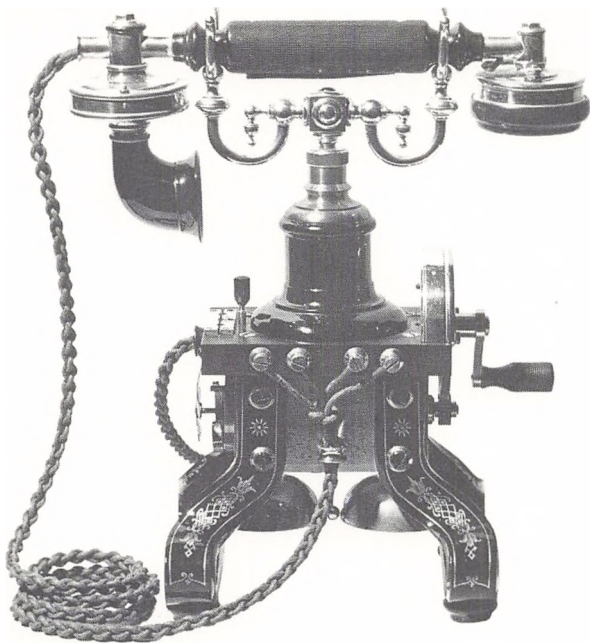
ønskede følgelig tilladelse til at udspænde det nødvendige antal tråde over byens gader, og de håbede naturligvis, at byen ville tegne sig som

abonnet for flere telefonstationer. Det ville støtte og fremskynde sagen.

Planen var nøje specificeret, så bystyret straks kunne se, hvad et abonnement indebar:

1. Enhver abonnent ville få et telefonapparat og en dertil hørende ledning indlagt. Som vederlag skulle der betales 125 kroner årligt, mens ledning og apparat forblev selskabets ejendom.
2. Enhver abonnent skulle have ret til at sætte sig i forbindelse med de øvrige abonnenter, når som helst det ønskedes.
3. Betalingen skulle finde sted kvartalsvis forud.
4. Centralstationen skulle være åben hver dag mellem 8 morgen og 8 aften.
5. Abonnementet skulle være bindende for 5 år. Til slut blev det meddelt byrådet, at anlægget ville blive etableret, så snart der var tegnet 50 abonnenter. Ansøgerne var naturligvis klar over, at det var afgørende, at myndighederne sluttede op om ideen, samt at der skulle findes en central placering for en centralstation i byen. Ansøgningen rummede derfor også et tilbud om, at bystyret kunne få et antal telefoner installeret hos de vigtigste myndighedspersoner for den beskedne sum af 500 kroner. Til gengæld skulle bystyret tillade, at der blev indrettet en centralstation i to værelser på rådhuset eller politistationen.

Ansøgerne sluttede af med at oplyse, at de havde sikret sig ekspertise hos en ingeniør, der havde bistået ved telefonanlæg i København, Malmø og Stockholm. Denne ekspert kunne imidlertid ikke vente længe på svar. Bystyret blev derfor anmodet om at svare allerede inden 1.

oktober 1882. Byrådet havde tidligere modtaget en tilsvarende ansøgning fra den københavnske fabrikant, O. Henriksen. Men det blev dog de lokale herrer, der den 19. oktober 1882 fik tilladelse til at opbygge byens telefonanlæg. Hvorfor skulle en københavner have den tilladelse, når lokale folk også kunne, blev det sagt i udvalget, der havde behandlet ansøgningerne. Samtidig afgav byrådet bestilling på 12 kommunale telefoner til en reduceret betaling. Springborg og Larsen skulle dog opfylde et par krav: Telefontrådene skulle være så tynde som muligt, og telefonstængerne måtte kun anbringes, hvor det var

Dette bordapparat blev fremstillet hos L. M. Ericsson i Stockholm i 1892 og blev i mange år brugt af telefonselskabet. I folkemunde blev modellen kaldt »symaskinen«. Modellen var en videreudvikling af en ældre telefon, der bl.a. ikke havde løst »telefonrør«, men en fast mikrofon, der skulle indstilles i højden til den enkelte abonnent.

absolut nødvendigt, ligesom der skulle fremlægges en detaljeret plan for byrådet. Også senere ændringer skulle forelægges her. Det blev også krævet, at telefontrådene skulle anbringes i en højde af mindst 25 fod over gadelinien, samt at anlægsarbejdet ikke måtte tilføje kommunen nye udgifter.

Tilladelsen til de to mænd førte direkte til dannelsen af Århus Telefonselskab A/S.

Århus Telefonselskab A/S

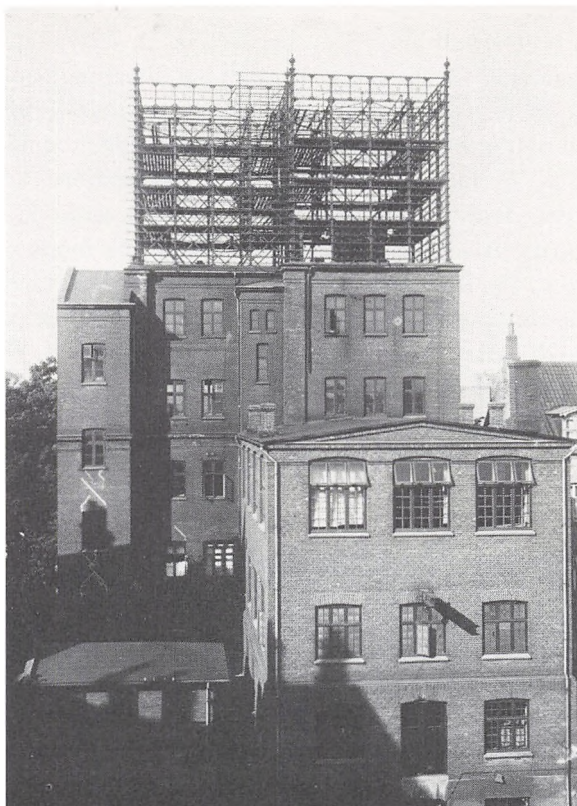
I begyndelsen af 1883 var planlægningsarbejdet så langt fremme, at byrådet havde fastsat, hvor de første kommunale telefoner skulle opstilles: Det blev i borgmesterkontoret, vandværket, gasværket og lodshuset, i brandinspektørens bolig og hos stadsingeniøren foruden 4 andre steder, der alle var centralt placeret i forhold til byens indfaldsveje – og så skulle politiet naturligvis tilgodeses – dog kun under forudsætning af, at ornkostningerne blev afholdt af politiet selv.

Den 1. juli 1883 begyndte telefonerne at ringe i byen. Den dag startede Århus Telefonselskab officielt driften med 61 abonnenter og en aktiekapital på 30.000 kroner. To steder i byen var der opbygget centraler. Den ene på politistationen,

hvor alle de kommunale numre blev samlet på politiassistentens kontor. Herfra kunne de offentlige myndigheder sættes i forbindelse med hinanden eller med Telefonselskabets central, der var placeret i et to-fags loftsværelse på Hotel Skandinavien på Skt. Clemens Torv. Det var politiets linie 8, der gav forbindelsen til centralen. Politiet havde bl.a. fået den kommunale central, fordi der ikke var nattjeneste på den private centralstation, og brandvæsenet skulle jo gerne kunne alarmeres på alle tider af døgnet. Da der var døgnvagt på politistationen fandt alle denne løsning hensigtsmæssig, og sådan arbejdede telefonen i byen i omtrent 10 år.

Tilslutningen til telefonnettet i byen var i de første år ret langsom. I 1885 var selskabet nået op på 125 apparater, i 1887 på 239, der var forbundet ved hjælp af 40 mile tråd. Snart gik det dog hastigt fremad. I 1887 var der således dagligt op mod 500 samtaler, mod blot 300 året før.

I 1888 var tilslutningen blevet så stor, at det kneb alvorligt med plads på centralerne, både hos politiet og på hotellet. Poliitiassistenten klagede over, at han ustandselig blev afbrudt af de kommunale telefonopkald. Ikke blot skulle han skaffe forbindelsen til den øvrige by, men han skulle også afbryde den igen. Århus Telefonselskab planlagde derfor sin egen centralbygning midt i byen, og det lykkedes at erhverve en grund ved Skt. Clemensbroen tæt ved den gamle central på Hotel Skandinavien. I 1890 var den nye bygning færdig og kunne præsenteres for pressen. Alle var begejstrede. Nu boede telefonselskabet endelig standsmæssigt – som nogen velhaverfa-

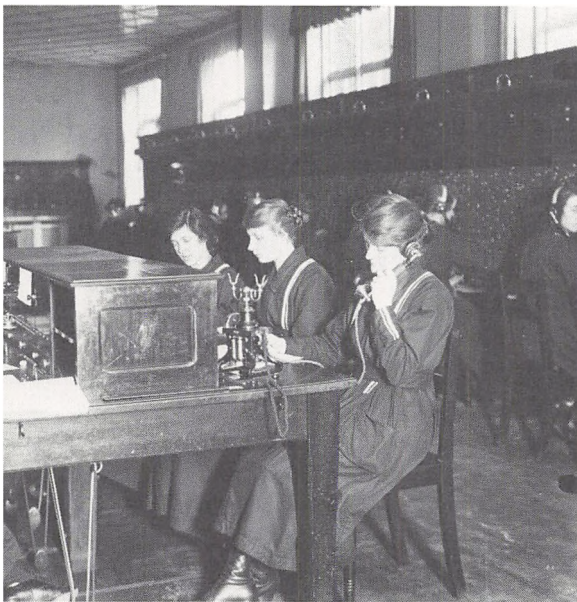

Der skulle en solid bygning til at bære Jydsk Telefons centraltårn, der lå bag Søndergade 4-6. Forbindelserne til abonnenterne gik nemlig over det store ståltårn øverst på bygningen. Tårnet blev flere gange gjort større ved påsætning af nye etager. Da det hele blev nedtaget i 1923 vejede det ca. 500 tons. Billedet er fra kort før nedtagningen. Den gamle tårns funktioner blev overtaget af jordkabler.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

milie, skrev en journalist. I kælderen var der indrettet værksted for selskabets elektriker, her var oplagsrum og plads til brændsel. På første

etage var der en lille forstue og et kontor samt to værelser til beboelse for et par af selskabets damer. På anden etage lå den såkaldte apparatsal med centralbordene med plads til hele 1000 abonnenter. Her skulle 3 damer arbejde ad gangen, 6 timer pr. vagthold. Fra centralbordene førte ledningerne op til det såkaldte samlings-tårn, en vældig konstruktion øverst på bygningen, og fra dette gik forbindelserne videre til abonnenterne gennem siliciumbronzetråde over telefonstativer ind over byens tage. Centralen var opført efter tegninger af arkitekt Lange, og hele bygningen havde kostet 26.000 kr.

I løbet af 1892 blev de sidste ledninger flyttet

fra den gamle central i hotellet og fra politistationen. Det sidste var nu forsvarligt også med hensyn til brandalarmeringen, fordi selskabet fra den 1. april 1892 havde indført nattjeneste.

Telefonen trænger frem

Telefonen fik stadig større betydning, efterhånden som telefonnettet blev udbygget. I maj 1889 byggede selskabet forbindelser til Odder, og samme år kunne dets 280 abonnenter ringe helt til Kolding over Horsens. Året efter var det muligt at få forbindelse til Mols, og et net til Hammel over Hinnerup var planlagt. Selskabet havde fortsat mange vanskeligheder at kæmpe med. Amtet skulle give tilladelse til opsættelse af telefontråde langs landevejene – og det gav lejlighedsvis forsinkelser. Også vintervejret kunne volde vanskeligheder. En rimfrost i marts 1892 kostede selskabet meget store summer, da en del master knækkede på grund af overbelastning. Nogle havde

I telefonselskabets centralhal sad de mange telefondamer i deres spejdergrønne kitler. Ved et bord i hallens midte med udsigt til alle sider havde telefoninspekticen sin plads. I en rundkreds om hende sad til venstre ca. 25 indenbys telefonistinder og i fortsættelse af dem de 17 damer, der skulle passe de 182 udenbyslinier og afregningen for disse samtaler. Også linierne fra statstelefonen havde sin særlige betjening. Midt i salen sad damerne på billedet. De passede både »oplysningen« og »noteringen«. I begyndelsen af 1920'erne arbejdede der 120 damer på centralen, delt i to hold. En telefondame kunne da klare op mod 300 forbindelser i timen, men så var der også travlt.

(Foto i Lokalhistorisk Samling)

også klaget over for dårlige apparater, og selskabet havde måttet udskifte en del.

På trods af de tekniske problemer var telefonselskabet dog i stand til at give mellem 3 og 5% i udbytte om året til aktionærerne, der var flere af byens store erhvervsmænd: købmand Joh. Baune, overretssagfører Kier, købmand Otto Langballe og bankdirektør Seidelin. Det daglige arbejde blev fortsat varetaget af forretningsfører Springborg, der tillige var brand- og bygningsinspektør hos kommunen.

I løbet af 1890'erne vandt telefonen almindelig anerkendelse og den blev en naturlig del af hverdagen – en brugsartikel. Fra december 1895 kunne der således telefoneres til København over den netop anlagte statstelegraflinie.

I 1890'erne blev der også udsendt telefonbøger. Den fra 1897 – Håndbog for Telefon-Abonnenter, som den officielt hed – viser, at abonnenterne skulle findes blandt offentlige myndigheder, dagbladene, byens fabrikker, de større handlende samt trafikselskaber ved banen og havnen. Også lægerne og sagførerne havde almindeligvis telefon. I oplandet var det især dyrlægerne, der var tidligt med, samt godsejere. Dog var de mindre handlende på vej. I 1897 ses blomsterforretninger og boghandlere foruden et cykelværksted. Ude på landet kunne man ringe fra en talestation (Løgten Talestation eller Hornslet Talestation). Her kunne telefonløse købe sig adgang til samtaler. Ofte var disse talestationer placeret hos den lokale købmand, bl.a. i Tranbjerg, hvor købmand Østergård passede telefonen.

På baggrund af denne udvikling var det derfor naturligt, at tanken også meldte sig i byen om offentlige telefonkiosker.

Telefonkiosker

I 1894 havde en ritmester fra København ansøgt bystyret om tilladelse til at opføre telefonkiosker. Han ønskede en koncession på 20 år. Sagen blev imidlertid henvist til et udvalg, og før den var færdigbehandlet, havde udvalget modtaget endnu en ansøgning. Det var den lokale telefonpioner, kunstsmedemester Larsen, men da han nogen tid efter trak ansøgningen tilbage, blev der i december 1895 givet koncession til den københavnske ritmester, Allan Dahl. Det var dog en betingelse, at kioskerne skulle være færdige til drift allerede den 1. juli 1896, ellers bortfaldt tilladelsen. I øvrigt stillede byrådet endnu en række krav: Kioskerne skulle være opført efter tegninger, som bystyret havde godkendt, ligesom politiets folk samt byens ledende embedsmænd frit skulle kunne benytte telefonerne i kioskerne. Det blev også krævet, at kioskerne skulle være forsynet med et ur samt være oplyst om aftenen. Kioskerne skulle i det hele taget være serviceorienterede, derfor blev det også krævet, at publikum her skulle have adgang til at benytte diverse køre- og fartplaner for tog og skibe, ligesom den lokale vejviser skulle være til rådighed. Der måtte dog godt opkræves 5 øre for benyttelse. Naturligvis skulle kioskerne være betjente, og det blev derfor også tilladt kioskmænd at pudse folks sko samt sælge blade og aviser. For koncessionen

skulle der årligt betales 100 kr. pr. kiosk til kommunen og tilladelsen til driften blev givet for 15 år.

Først i 1899 kom de første telefonkiosker op i byen. Ritmesteren fra København døde, før han havde fået realiseret sin plan, og der gik nogle år, inden der igen blev uddelt en ny koncession. Denne gang til et par lokale postekspedienter. Tilladelsen fulgte den ældre koncession, dog blev der nu krævet mindst 10 kiosker i byen. (Telefonkioskernes historie har tidligere været behandlet i Århus Årbog 1974, og skal derfor ikke gentages her.) De blev i mange år drevet af Århus Kioskselskab og forsvandt først omkring 1970. Efterhånden blev de erstattet af telefonselskabets egne telefonbokse.

Jydsk Telefon bliver til

Rundt om i landet havde udviklingen været tilsvarende. Der opstod en lang række lokale selvstændige telefonselskaber. Flere gange havde det spørgsmål været rejst, om ikke staten skulle have eneret på telefondrift i landet. Bl.a. for at stå stærkere over for dette ønske, men også for at koordinere udbygningen af telefonnettet, sluttede en række selskaber sig sammen. Den 26. november 1895 oprettedes Jydsk Telefonselskab, der fik hovedsæde i Århus. Til formand for bestyrelsen valgtes den drivende kraft bag selskabets stiftelse, apoteker F. Hoffmeyer fra Grenå. Han beklædte formandsposten frem til 1910.

Der var straks fra starten stor utilfredshed med det nye selskab, og den nåede en foreløbig kulmi-

nation i december 1898, da en række delegerede trådte sammen og udarbejdede en stærkt kritisk skrivelse vendt mod selskabet. Medlemmerne ønskede telefonselskabet erstattet med et telefonvæsen på statsligt eller kommunalt grundlag. I skrivelsen blev anført, at der herskede almindelig misfornøjelse med aktiselskabets betjening af abonnenterne, samt at dets materiel gennemgående var for ringe, noget endog ubrugeligt. Fra Århus deltog byrådsmedlem, apoteker A. Meyer, i mødet. Han havde forberedt sig grundigt på spørgsmålet og havde bl.a. lånt alle sager vedr. telefonspørgsmål på byrådskontoret. Det blev noteret i protokollen, at alle sager var udlånt til Meyer – men desværre blev de aldrig leveret tilbage igen. Mange spørgsmål om byens ældste telefonvæsen kan således ikke besvares.

Utilfredsheden kom også til udtryk i de lokale blade. En abonnent hævdede således, at han havde ringet i 1½ time uden at få forbindelse med centralen. Der blev fremlagt flere tilsvarende kritikpunkter, men de blev afvist af selskabet, der argumenterede i en saglig tone. Bl.a. hævdede selskabet ofte, at abonnenterne benyttede apparaturet forkert. Det blev derfor besluttet at aftrykke en brugervejledning i telefonbogen. Instruksen indskærpede, at telefonapparatet ikke måtte benyttes i tordenvejr. Dernæst fremhævedes, at abonnenten straks skulle gå til apparatet, når der blev kaldt. Der skulle tales – ikke råbes – med munden tæt til mikrofontragten, og naturligvis skulle telefonen holdes tæt ved øret. Efter endt samtale skulle røret hænges på krogen og enhver samtale afsluttes med en

Sådan så Skt. Clemensborg ud i begyndelsen af århundredet. Gradvis blev de udlejede lokaler overtaget af telefonselskabet, der til sidst heller ikke kunne være i bygningen, selv om den var blevet udvidet flere gange og tagetagen ombygget til kontorformål. I 1981 flyttede Kommunens Social- og Sundhedsforvaltning ind i Skt. Clemensborg.
(Foto i Erhvervsarkivet)

kraftig afringing. Det blev også indskærpet abonnenterne, at det ikke var lovligt at lade andre end husstanden benytte telefonen – så skulle der nemlig benyttes samtalestationstakst.

Telefonnøglen oplyste også i 1897, at det kun var de større byer, der kunne telefoneres til om natten. 1. juledag, 1. påskedag samt pinsedag var alle stationer i øvrigt lukket. Det var værd at vide for selskabets omkring 1200 lokale abonnenter ved århundredskiftet, men det gjaldt naturligvis for alle Jydsk Telefons ca. 4400 kunder.

Clemensborg

Det store telefonselskab, der efter statutterne skulle have hovedsæde i Århus, stod snart over for et alvorligt problem. Det skulle findes et passende hovedkontor. Netop på den tid var den store ejendom Clemensborg under opførelse efter tegninger af arkitekt Frimodt Clausen. Den lå ideelt i forhold til den gamle central og her var plads, så telefonselskabet flyttede ind som lejer. Først i 1911 købte selskabet ejendommen. I starten kunne det ikke bruge hele den store bygning selv, så meget var lejet ud. Våbenforretningen Aquila, Duzaine Hansens korsetmagasin, Winds Bogtrykkeri og hoffotograf frk. Hauschildt hørte

til blandt lejerne. Højere oppe i ejendommen var der private beboelser, en kurbadeanstalt og et sagførerkontor samt pensionat. Her boede også selskabets direktør, Gregers Kirk.

Kun 8 uger efter købet blev ejendommen ramt af en alvorlig brand. Selskabets administrationskontorer blev ødelagt, og telefonregninger for næsten en hel måned blev flammernes bytte. Selskabets tidligere forretningsfører Springborg ledede slukningsarbejdet i sin egenskab af brandinspektør, men han måtte dog snart køres på sygehuset, da han blev ramt i hovedet af nedfaldende bygningsdele. Også det store telefonstativ øverst på bygningen faldt ned, tværs gennem alle etager, men ramte heldigvis ingen.

Efter branden blev Clemensborg genopført og

gradvist trængte telefonselskabet de private lejere ud. Bygningen blev omdannet til telefonhus. I 1980 måtte selskabet selv forlade bygningen, der var ikke længere plads. Det nye hovedkvarter blev i stedet indrettet i Slet syd for Århus. Det gamle telefonhus blev herefter solgt til kommunen.

I de år selskabet havde til huse i Clemensborg havde telefonen udviklet sig fra at være et eksklusivt apparat til at blive en selvfølgelighed i hjemmene og på arbejdspladserne.

Fra omkring 1200 abonnenter i byen omkring århundredskiftet voksede antallet støt til godt 6.000 i 1920 og ca. 14.000 i 1940. I efterkrigsårene har tilgangen været endnu stærkere. I 1960 var der i Århus med forstæder 32.000 abonnenter, og tallet var i 1975 vokset til godt 63.000. Nu er det samlede abonnenttal i storkommunen på godt og vel 100.000.

Telefonen havde undergået en voldsom udvikling i disse år. Telefontrådene i byerne var allerede på vej bort kort efter århundredskiftet. De var for besværlige i tæt bebyggede områder. De første jordkabler blev nedlagt i byen i 1904 og

førte fra centralen frem til såkaldte opføringsstativer, hvorfra telefontrådene fortsatte frem til abonnenterne.

Tekniske nybrud blev i det hele taget hurtigt taget i anvendelse af selskabet. Risskov Central blev således allerede fuldautomatiseret i 1929, og det betød, at abonnenterne ved forstadscentralen kunne kalde hinanden uden en centralsdames mellemkomst. To år forinden tilbød selskabet i øvrigt forbindelser Århus-Paris, og i 1930 kunne der telefoneres mellem byen og Sydamerika.

Endnu et vendepunkt indtraf i 1953. Da satte Jydsk Telefonselskab verdens hidtil største automatiske telefoncentral i drift. De gamle telefoner blev herefter udskiftet med apparater med drejeskiver.

Siden er der fulgt meget efter, bl.a. endnu en generation af telefonapparater, nu med trykknapper. Hertil kommer datatransmission og meget mere. Så meget, at der ikke længere var plads på Clemensborg. Telefonen var vokset fra Århus – til Slet.

H. F.

Kommunen og fortidsminderne

I den danske befolkning er der en levende interesse og forståelse for landets fortidsminder. Dysser, jættestuer, og gravhøje er med til at give vort landskab en historisk spændvidde, der rækker årtusinder tilbage, og gennem fredningslovgivningen har man gennem en årrække modvirket, at fortidsminderne bliver udsat for ødelæggelser eller direkte sløjfning. Denne fredningsmæssige beskyttelse har ikke blot til hensigt at bevare fortidsmindernes skønhedsværdi i landskabet, men skal også sikre, at arkæologisk forskningsmateriale så vidt muligt ikke går tabt. Vore skriftlige historiske kilder rækker jo kun 800–900 år tilbage, og den resterende del af Danmarks 10.000-årige historie kan udelukkende skrives på baggrund af de genstande og andre spor, som vore forfædre har efterladt i jorden.

Naturfredningsloven, hvorunder fortidsminderne hører, sikrer derfor ikke blot de synlige monumenter, men har også en bestemmelse om, at såfremt man ved gravearbejde el. lign. støder på fortidsminder i jorden, så skal de anmeldes, for at der kan iværksættes en arkæologisk undersøgelse; og loven siger ydermere, at denne arkæologiske undersøgelse skal kunne ske forsvarligt,

og at gravearbejdet derfor om nødvendigt kan standses i op til ét år.

Lovens tale er altså klar, og selvom man i praksis kun yderst sjældent med loven i hånd har måttet standse igangværende grave- og anlægsarbejder, så er udsigten hertil naturligvis alvorlig nok for nutidens store byggeprojekter, hvor en standsning af blot nogle få dages varighed kan betyde merudgifter på hundredetusindvis af kroner.

For at modvirke sådanne irriterende og uhenigtsmæssige standsninger har der igennem de senere år udviklet sig et frivilligt samarbejde landet over mellem arkæologerne og de store anlægsmyndigheder; ikke blot med staten i forbindelse med motorvejsanlæg og naturgasledninger m.v., men også med de kommunale myndigheder i forbindelse med byudvidelser og større anlægsarbejder i det hele taget.

Samarbejdet består i, at arkæologerne i god tid inden anlægsarbejdets start får tilsendt en plan over dets art og omfang, og på dette grundlag foretages så en gennemvandring af arealet, hvorved man med nogen erfaring normalt vil finde spor på jordoverfladen af de bopladser, gravpladser el. lign., som gemmer sig på stedet. De efterfølgende prøvegravninger, der foregår hurtigt ved hjælp af maskinkraft, viser så, om der blot var tale om »strøfund« eller om overfladefundene virkelig afspejlede tilstedeværelsen af et fortidsminde, der så bliver undersøgt nærmere. På denne måde vil de nødvendige arkæologiske undersøgelser kunne gennemføres, inden det egentlige anlægsarbejde begynder, og sker dette

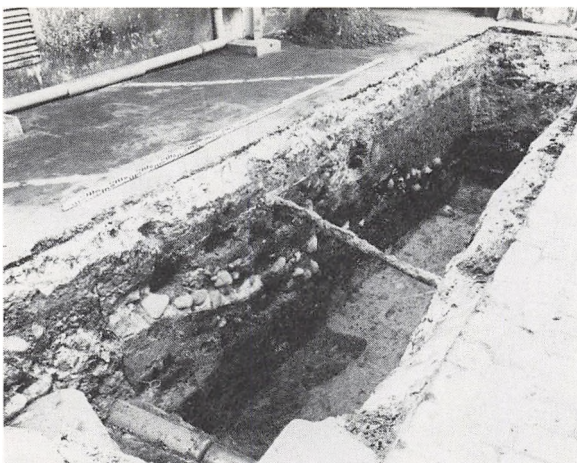
Afgravnings-flade ved Harlev. Pløjelaget er fjernet med maskine, og i undergrunden ses store mørke felter, der ved yderligere udgravning viste sig at være ildsteder og affaldsgruber m.v. fra en boplads tilhørende tiden omkring 500 f.Kr.

forebyggende arkæologiske arbejde tidligt nok, vil selve byggeplanen kunne tage hensyn hertil og f.eks. udlægge en oldtidsgravplads som grønt område i et boligkvarter, så at man undgår et egentligt indgreb overfor et sådant omfattende fortidsminde.

Ligesom talrige andre steder i landet eksisterer der også et samarbejde af den her nævnte art imellem Århus Kommune og Forhistorisk Museum på Moesgård. På museet bliver dette arbejde forestået af museumsinspektør Niels Andersen, men også andre medarbejdere og arkæologer bliver inddraget heri, når feltarbejdet kræver det.

I 1981 gav nybyggerier syd for Holme således anledning til undersøgelsen af en mindre jernalderboplads, og ved Harlev forestod cand. phil. Annette Damm udgravningen af en større boplads fra den ældste jernalder på et område, hvor socialforvaltningen skulle opføre beskyttede boliger m.v. Der fandtes her et fint og rigt materiale af keramik fra tiden omkring 500 f.Kr., der meget indgående illustrerer den tætte jernalderbebyggelse, som synes at have eksisteret i terrænet omkring denne indre del af Århus ådal.

Som bekendt er kommunen også igang med »Varmeplan Århus«, der ved hjælp af et stort ledningsnet skal føre spildvarme fra Studstrupværket til forbrugerne i Århus. Hovedledningens bane er i sig selv 23 km lang og 80 m bred, og hertil kommer de øvrige transmissionsledninger, der i en længde af 69 km dog kun beslaglægger en 5 m bred bane. Det siger sig selv, at et så gigantisk anlægsarbejde uvægerlig vil kollidere med talrige jordfaste fortidsminder, der er iagttaget i området. I skrivende stund er alle de nødvendige arkæologiske udgravninger i forbindelse med varmeplanen endnu ikke gennemført; men det kan nævnes, at magister Anne Birgitte Gebauer i efteråret i denne anledning foretog ud-

Prøveudgravning under Clemens Bro. Bylagene har her en tykkelse af ca. 1,70 m. De består af opfyldninger og bebyggelsesaflejringer bl.a. i form af brolægninger, der i 1600-, 1700- og 1800-årene tilhørte bebyggelsen i Fiskergade.

gravninger på bopladser fra både ældre og yngre stenalder langs Egå-dalen, der jo i perioder af stenalderen var en havarm, som med åbent vand skar sig langt ind i landet; og hun har desuden udgravet en overpløjet meget stor og fornem gravhøj ved Skejby, der ved sin byggemåde snarest tilhører bronzealderen, men som mærkværdigvis aldrig synes at have indeholdt nogen grav!

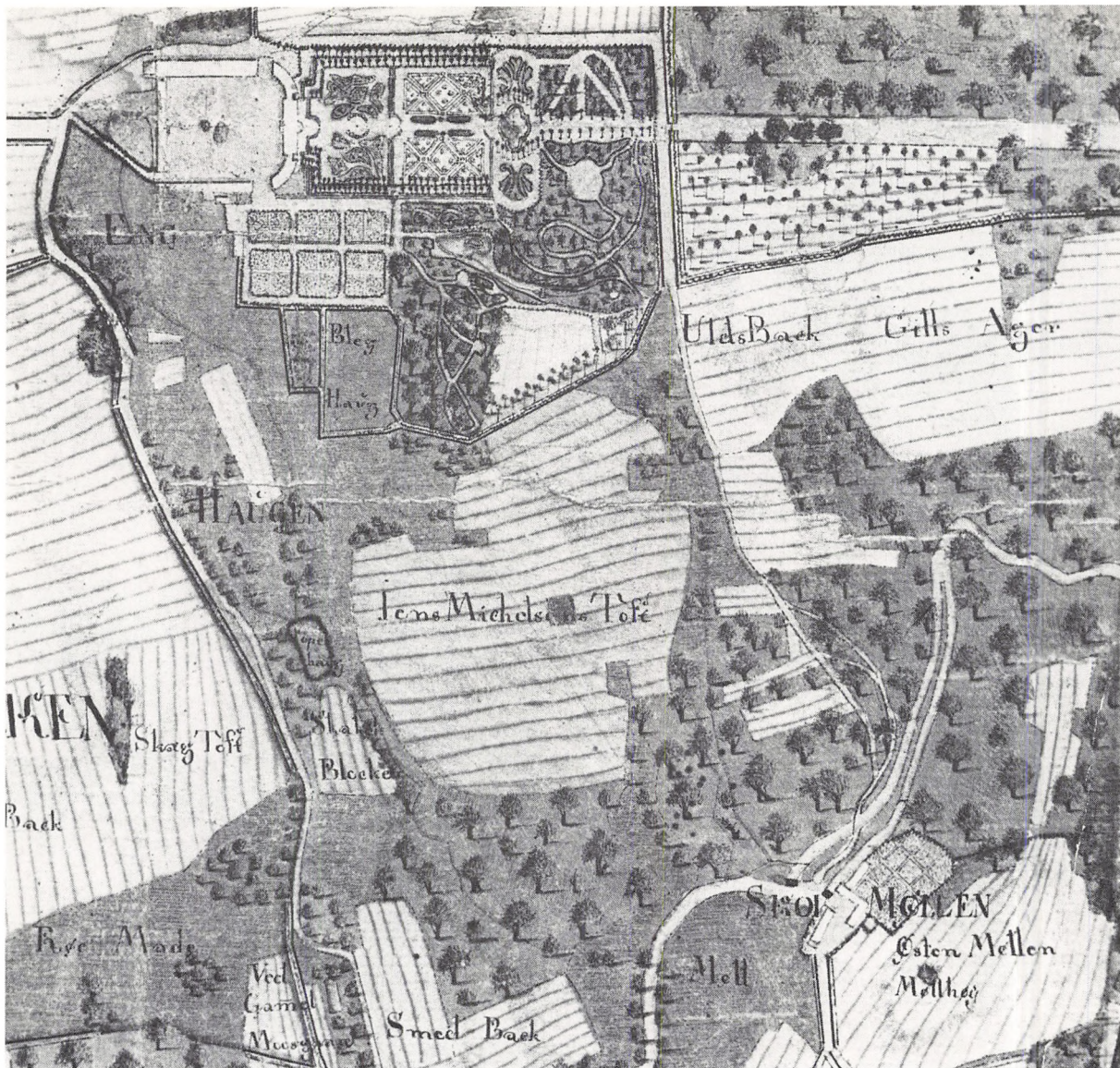
Men også i Århus' bymidte er der påtrængende arkæologiske opgaver. Man har efterhånden gennem udgravninger fået indsigt i, at den ældste by i 900- og 1000-årene lå nord for åen i området omkring den nuværende domkirke; men der er stadig mange uafklarede problemer, og især er det et åbent spørgsmål, hvorledes byen udviklede

sig i 1100-, 1200- og 1300-årene. Vi ved, at selve åmundingen i gammel tid fungerede som byens havn, men hvornår dette foranledigede bebyggelse på sydbredden, ved vi ikke; men man formoder, at det skete ret sent, så at Fiskergadekvarteret antagelig først opstod i slutningen af middelalderen.

I forbindelse med et planlagt nybyggeri af

Overpløjet gravhøj ved Skejby. Højen ses udgravet i fjerdedele, og der er herved afdækket en kraftig randstenskæde. Jordlagene i de tilbageværende jordvægge, der af arkæologerne er efterladt på kryds og tværs gennem højen, viser, at højen i oldtiden er blevet udbygget; men mærkværdigvis fandtes ingen spor af grave i dette fornemme monument.

minderne, og Jesper Laursen arbejder derfor videre på en bog om emnet, ligesom Forhistorisk Museum agter at udgive en særlig brochure om fortidsminderne i Moesgårds skove.

Det nye systematiske samarbejde mellem Århus kommune og Forhistorisk Museum har allerede nu været med til at sikre rimelige arkæo-

logiske undersøgelser af de fortidsminder, der nødvendigvis må bortgraves i forbindelse med nye bygge- og anlægsarbejder, og planlægningen betyder tillige, at undersøgelserne i udpræget grad kan foregå på rationel og økonomisk måde.

H. J. M.

Clemens Bro vil der på åens sydbred ske bortgravninger af ældre bebyggelseslag, og i efteråret gennemførte H. J. Madsen derfor i samarbejde med kommunen en prøveudgravning på parkeringsområdet under broen ved Fiskergade. Prøvegravningen viste, at ådalens oprindelige engoverflade ligger ca. 1,70 meter under det nuværende gadeniveau, men Fiskergadebebyggelsen kunne på dette sted kun følges tilbage til tiden omkring 1600. Der var altså ikke spor af et ukendt bykvarter fra vikingetid eller middelalder, og man skønnede det derfor ikke nødvendigt med yderligere undersøgelser inden brobyggeriet.

Til sidst skal omtales et arkæologisk initiativ af en helt anden art. Det hænger sammen med den omstændighed, at Århus som bekendt er omgivet af store kommunalt ejede skovområder, som byens borgere i vid udstrækning benytter sig af til rekreative formål i fritiden. Forhistorisk Museum har jævnligt modtaget anmeldelser fra publikum om iagttagelser af ukendte fortidsminder i skovene, hvor gravhøje m.v. har været beskyttet mod de ødelæggelser, som den almindelige landbrugsdrift naturligvis foranlediger på åbent agerland.

I 1981 foretog arkæologen cand. phil. Jesper Laursen derfor for Forhistorisk Museum en systematisk gennemvandring af Århus-skovene med

henblik på at registrere og beskrive samtlige fortidsminder. Arbejdet foregik i det tidlige forår, hvor iagttagelsesmulighederne er bedst, idet sigtbarheden er stor og skovbunden mest mulig blottet, og ialt blev der undersøgt et areal på ca. 1200 ha omfattende Marselisborg-, Moesgård- og Vilhelmsborg skove samt Riis skov og den tildels offentligt ejede Lisbjerg skov.

Fundmængden var overvældende. Ialt blev der registreret omkring 250 fortidsminder, hvoraf kun 50 var kendt i forvejen. Antallet fordeler sig på ca. 100 gravhøje, 10 dysser eller jættestuer, 30 gamle marksystemer fra oldtid til nyere tid, 75 stenrydningebunker, 30 hulvejssystemer og 10 diverse anlæg. Herudover fandtes talrige spor af skovdriften i gammel tid såsom skovdiger, led, planteskolediger og savgrave (hvor stammerne blev savet op til tømmer ved hjælp af store håndsave). Umiddelbart udenfor skovbrynet ved Moesgård fandt stud. mag. Rune Simonsen endvidere bebyggelsesspor på markoverfladen i et område, der på et kort fra 1780'erne betegnes »Ved Gamel Moesgård«. Meget taler for, at dette er stedet, hvor Moesgård lå, inden herregården omkring 1780 blev flyttet til dens nuværende placering.

Skovregistreringen har foruden dens rent forskningsmæssige værdi også betydning som grundlag for, at disse fortidsminder nu bedre kan søges beskyttet i det daglige skovarbejde, hvor de moderne, tunge maskiner er blevet en alvorlig fare for de mangeartede historiske levn. Samtidig er de åbent tilgængelige skove et enestående område for Århusborgernes kontakt med fortids-

Udsnit af kort fra 1783. Øverst ses det nyanlagte Moesgård med den fornemme park, og nederst til venstre ses i skoven et lyst markområde benævnt »Ved Gamel Moesgård«. Nye fund af bebyggelsesspor sandsynliggør, at Moesgård oprindeligt lå på dette sted.

Skt. Clemensbro

Året 1981 er hundredåret for udførelsen af det endelige projekt til broforbindelsen over Århus Å mellem Sct. Clemens Torv og Søndergade.

Denne gade var blevet planlagt i begyndelsen af 1850'erne, men nåede dog kun til Sønder Allé, »Vejen bag om Byen«. Da de jyske jernbanean-

Den gamle Søndergades udmunding i Fiskergade. Fotografiet fra omkring 1870 viser, hvorledes byen er begyndt at krybe op ad »Sønderbakke« mod det nye bycenter. Husene er ganske beskedne. I billedets baggrund dominerer den vældige katedral med sine gamle enkeltheder før den store istandsættelse påbegyndtes i 1877-80. Foran anes det forsvundne hotel »Skandinavien, og gavlen af Sct. Clemens Torv nr. 9, hjørnet til Kannikegade som opførtes i 1855, og endnu eksisterer.

læg i begyndelsen af 1860'erne kom til Århus, blev det nye bycenter omkring banegården på en noget kompliceret måde forbundet til den gamle bykerne. Vejen gik ad den nye Fredensgade, over Mindebroen, Skolegade og op til Store Torv. Ryesgades anlæg i 1872 må automatisk have affødt tanken om en mere direkte forbindelse mellem de to bycentre. Samme år forelå der to projekter til en broforbindelse over Åen.

De første projekter

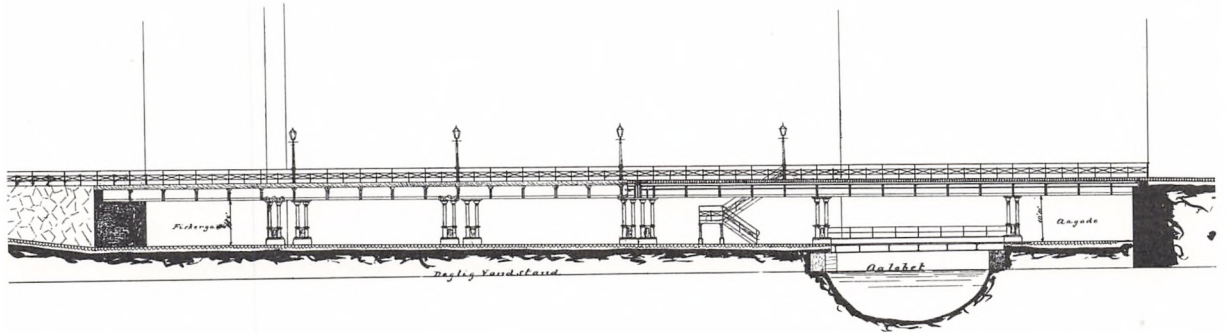
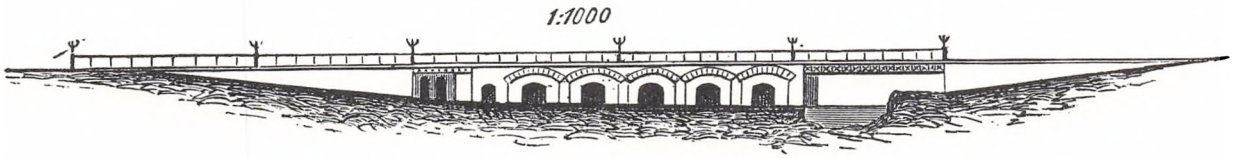
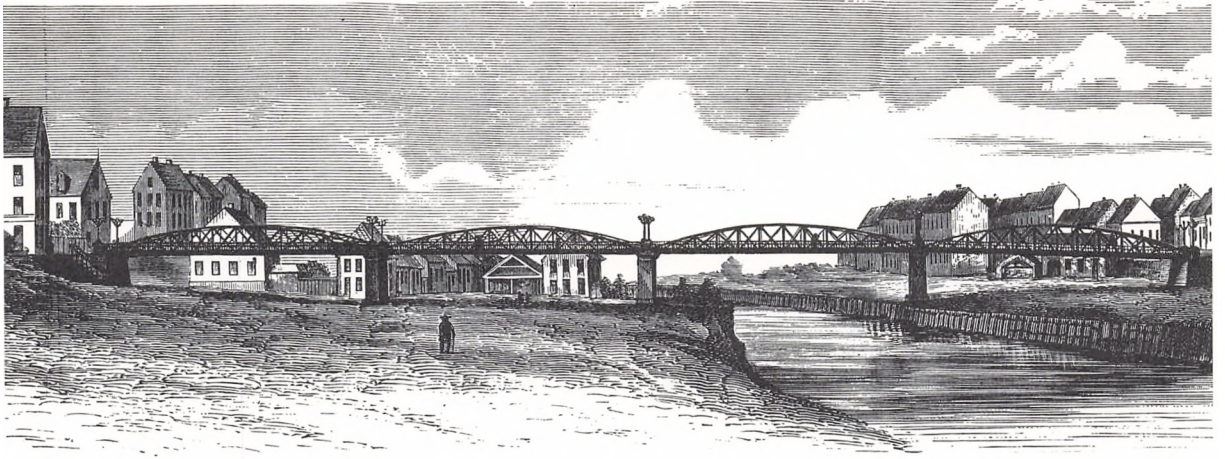
Arkitekt R. Langeland-Mathiesens projekt blev offentliggjort i Illustreret Tidende den 10. marts 1872. En situationsplan viser, at broens linieføring er i nøje overensstemmelse med den langt senere udførte bro. Højbroen var tænkt afsat på tre svære stenpiller samt støttemure i nord og syd. De fire ret spinkle hoveddragere var forstærket med flade hjælpebuer, som var forbundet til hoveddragerne ved et krydsgitter. En sådan konstruktion anvendtes i 1874 ved broen over bane-graven, M. P. Bruunsbro.

Langeland-Mathiesens broprojekt vakte stor opsigt, da det den 22. februar blev forelagt i byrådet. Ingen ville rigtigt påtage sig ansvaret for projektets fremkomst. Man kaldte det en »Luftbro«, og mange mente ikke, at byen i øjeblikket kunne magte denne store opgave. Men adskillige indså dog, at byen ikke i længden kunne undvære en sådan bro der, efterhånden som jernbanen fik stadig stærkere betydning, blev mere og mere nødvendig. Byens stads- og havneingeniør P. B. Obel fremkom ligeledes med et broprojekt, som dog ikke kendes. Men kort tid senere havde han

udført et nyt projekt til en lavbro. Han foreslog her, at der blev foretaget store afgravninger ved Sct. Clemens Torv og Søndergade, således at broen kun kom til at være hævet lidt over Åens vandspejl.

Brosagen hvilede nu i nogle år, og blev kun holdt i live ved, at »Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse« lejlighedsvis forelagde spørgsmål om de tilstødende gaders brolægning. Det var da også dette udvalg, der i 1875 bragte brosa-gen op igen i byrådet ved en skrivelse af 20. maj. Udvalget var af den mening at en høj bro ville blive alt for kostbar, ligesom man antog, at en 15 alen (9.5 m) bred bro kunne være en passende forbindelse mellem Sct. Clemens Torv og Søndergade, og desuden også tilgodeså en forbindelse til Fiskergade. Lavbroen blev med de nødvendige gadereguleringer anslået til en sum af 58.000 kr. De nødvendige ekspropriationer ville andrage ca. 60.000 kr. Udvalget indrømmede, at en sådan lavbro selvfølgelig ikke kunne stå mål med en højbro.

De tre tegninger viser, Sct. Clemens Bros udvikling fra projekt til virkelighed. Arkitekt R. Langeland-Mathiesens projekt fra 1872 virker trods en tilstræbt formidling til byens udseende ret så fremmed, ikke mindst takket være de svære buedragere. I Premierleutenant A. F. C. Andersens vinderprojekt fra 1876 mangler en enhed i konstruktionen, idet sammensætningen af jernkonstruktion over åløbet og støbte betonbuer over den øvrige del synes alt for uensartet. Først med havneingeniør Th. Hornemann og stadsingeniør P. Slettings projekt fra 1881-82 er en enhed i brokonstruktionen opnået. Desuden er brodækket her en stor flade omgivet af et lavt gelænder i brystningshøjde, således at man overalt har et uforstyrret overblik over broen og dens omgivelser. Også fra neden har denne bro været et smukt syn, som det ses på ældre fotografier.

Denne 18 m lange leddelte bus med drejeskive og »harmonika« havde Sporvejene lånt af HT i København til prøvekørsel. Fra 19. januar til 2. februar indgik den i køreplanen på 15 forskellige buslinier, og både sporvejsledelse og passagerer var tilfredse. Inden for de nærmeste år vil ledbusser indgå i Sporvejenes vognpark.

riks Allé. Ude af stand til at komme derfra pågribes de af politiet.

Lørdag 24. januar

Også Kunstmuseet mærker de økonomiske stramninger. Kommunen vil ikke fortsat dække de stigende omkostninger, og museet må derfor indføre entréafgift.

Søndag 25. januar

Trikotagefabrikken på Silkeborgvej,

som Kommunen erhvervede under megen ståhej i 1980, er nu nærmest »i vejen«: magistraten vil hellere indrette Skt. Clemensborg, telefonhuset, til socialforvaltningen.

Mandag 26. januar

På benzin-arealeet på Havnen stjæles en 15 tons gas-tankvogn. Med indtil 140 km.s fart kører tyven rundt i byen med dens højeksplosive last på 30 m³ propangas. Turen ender i Egåen.

Tirsdag 27. januar

Ved et røveri med omtrent samme fremgangsmåde – indespærring af personalet i bankens pengebox –, som blev anvendt ved Handelsbankens afdeling i Åbyhøj et par dage før jul, lykkes det en røver at tilegne sig ca. 700.000 kr. i Handelsbankens afdeling på Lille Torv.

Onsdag 28. januar

Speciallægenes hus er kommet i modvind: amtsrådets økonomiudvalg anbefaler kun forsøgsordningen forlænget med 1½ år og vil samtidigt begrænse dets virksomhed. Speciallægerne mener, at det vil umuliggøre en planlægning og dermed en rimelig indtjening.

Skolerådmand Thorkild Simonsens oplysning om, at 20 mill.kr. kunne spares om året på landsbasis, hvis alle private skoler nedlægges, imødegås stærkt af de fleste interesserede parter: børns skolegang er ikke – eller skal ikke være – et spørgsmål om kroner og ører.

Ved Byrådets møde slutter alle kvindelige medlemmer uanset partifarve op om en protest fra 130 kommunalt ansatte kvinder; de forlanger barselsorlov holdt uden for optælling af sygedage: en fødsel er ingen sygdom.

Ved byrådsmødet vedtages at oprettholde Ungdomskontoret i Vesterport. Som følge af den ringe søgning dog foreløbig kun året ud.

Torsdag 29. januar

Fabrikant Tage Vanggård, som siden 1933 har oparbejdet sin store kjolekonfektionsfabrik, sikrer fremtiden for den og de 300 ansatte ved at skænke både fabrikken og sin villa til en fond, der skal drive virksomheden videre.

Fredag 30. januar

På Århus Musikteater afvikler byens

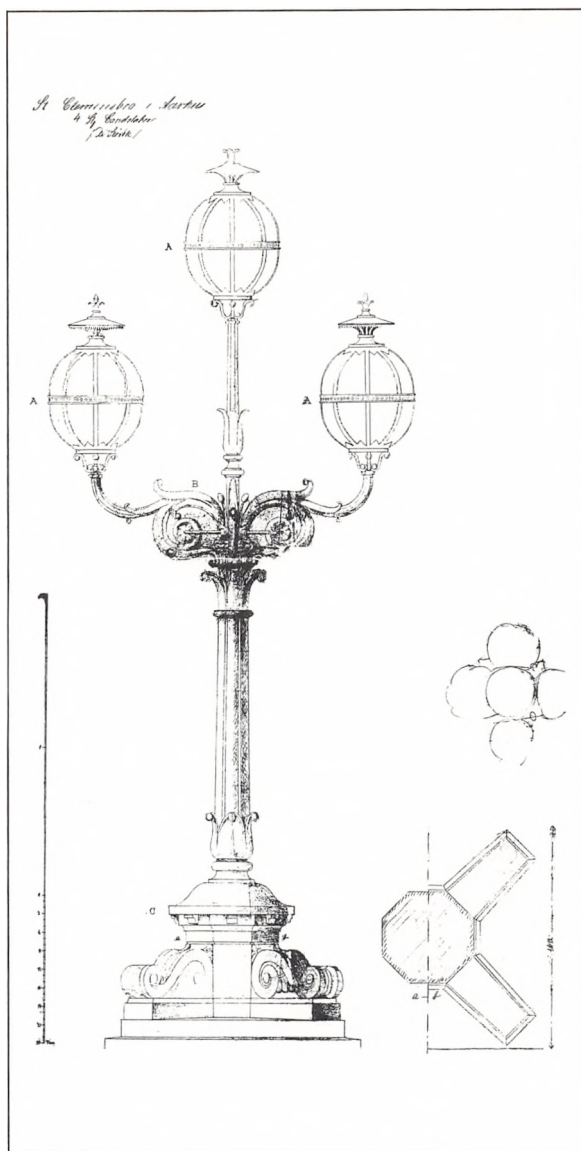
svære brosjøjer blev der i rækværket indsat et kraftigt postament. Her blev broens belysning opstillet. De slanke stolper bar ved brohovederne femarmede kandelabre, medens der på de mellemliggende fem søjler var en lampe. Konsol-erne, der bærer broens fortov, er ude ved enden afsluttet med en volut.

V. Th. Walther's detailregninger til de forskellige udsmykninger er bevaret i maskinfabrikken »Phønix« arkiv i Erhvervsarkivet. De er tegnet i blyant og papiret bærer i høj grad præg af at tegningerne har været anvendt under jernde-les fremstilling.

For at kunne overse at det store broarbejde blev korrekt udført, ansatte byrådet som konduktør civilingeniør Edvard Andersen. Også han har udført flere detailtegninger, som findes i »Phønix« arkiv. For at kunne modvirke de lange brodrageres varmeudvidelse tegnede Andersen rul-lelejer som endnu ses under brodragerne i nord og syd. Også de svære postamenter under kande-labrene blev tegnet af Andersen.

Samtidigt med højbroen blev der som forbindelse imellem Ågade og Fiskergade udført en lavbro. Dette arbejde blev udført af firmaet Bonnesen & Danstrup i København, idet dog rækværket her udførtes af firmaet Møller & Jochumsen i Horsens.

Skt. Clemens Bro blev den 23. maj 1884 åbnet for offentlig trafik. Man beundrede ved åbningen især broens smukke belysning om aftenen. På de ældste billeder af broen ses ved det sydøstlige brohoved en stærkt skrånende gangsti som i en vinkelføring, Fiskergyde, er sat i forbindelse med

Resultatet af udvalgets betænkning var da også, at udvalget blev anmodet om at udskrive en konkurrence om et projekt til en højbro. De nødvendige betingelser blev udskrevet i august måned. Den nye bro skulle have en fri højde over Ågade og Fiskergade på 3.15 m. Brofaget over åen skulle være 11.50 m, medens broens kørebane skulle være 6,30 m.

Der indkom i alt 16 forslag, som blev gennemgået af stadsingeniøren i samarbejde med kaptajn i ingeniørtropperne M. L. Asmussen, og forelagt i byrådet den 2. november 1876. Flere broer var tænkt udført i træ. Tømrermester C. Steinbrenner fremkom med et projekt til en bro med murede hvælvinger. Dette gav lave vedligeholdelsesomkostninger, men da den fri højde over gaderne kun på midten opfyldte de stillede betingelser, kunne dette forslag heller ikke bruges.

Vinderprojektet var udført af premierleutenant ved ingeniørtropperne, A. F. C. Andersen, hvis udkast er publiceret i Opfindelsernes Bog fra 1877. Broen var opbygget med betonstøbte hvælvinger, og havde et bredt fag som spændte over Åen og Ågade. Brofaget var tænkt liggende på en svær gitterdrager ved hver side af kørebanen. De to fortøve (Trottoir) var anbragt på jernkonsoller, som skulle ophænges i hoveddragernes side. Herved kunne de imellem hoveddragerne udspændte tværdragere gøres kortere, og der kunne spares betydelige mængder jern. Premierleutenant Andersens overslag lød på 130.000 kr. Byrådet lod i præmie 1500 kr. udbetale til premierleutenant Andersen.

Der gik nu atter en rum tid. Den initiativrige

tømrermester og byrådsmedlem J. Jensen Vroue fremkom flere gange med forslag til en broforbindelse. I maj 1878 forelagde han et udkast sammen med jernstøber og maskinfabrikant C. Jensen fra Vestergade nr. 21. Projektet blev ændret flere gange, og en gang var Jensen Vroue i samarbejde med murermester J. C. Carstensen.

Byens vanskelige økonomiske forhold var en del af grunden til, at broprojektet gang på gang måtte udskydes. Kendt er historien om, hvorledes Hans Broge, under en rejse til København med formanden for »Det Danske Gaskompani«, A. Westenholz, på byens vegne købte Gasværket i 1879. Købesummen, 350.000.00 kr., har selvfølgelig engageret den stærkt ekspanderende by særdeles hårdt.

Tømrermester Jensen Vroue havde atter i maj 1881 forelagt byrådet et nyt broprojekt, som var blevet overgivet til havneingeniør Th. S. V. Hornemann og stadsingeniør P. Sletting til eftersyn. Udvalget for opførelsen af Skt. Clemens Bro bestod af forretningsfører Ad. Speyer, købmand C. Bertelsen, kaptajn C. N. Baumann, farver A. B. Holm og overretssagfører Chr. L. Kier.

Men samtidigt havde »Kong Hans« atter på afgørende vis grebet ind i byens udvikling. Byrådet havde den 5. maj modtaget et brev fra Hans Broge. Broge havde i nogen tid haft en strid med byens skattevæsen. Han var bosat i Brabrand, men drev forretning i Århus. Hans Broge ønskede nu at betale de omstridte penge 14.000 kr. Til gengæld ønskede han på det varmeste: . . . »at det Projekt som længe har ventet på sin realisation hos Byraadet, nemlig anlægget af den saa-

kaldte »Sct. Clemens Bro« maa blive fremmet snarest muligt«. Hans Broge tilbød her at ville bidrage med 10.000 kr. kontant, og hans tilbud skulle stå ved magt i et år.

Broen bygges

Hans Broges brev havde skabt en helt ny situation. Efter at byrådet havde beset Jensen Vroues broprojekt, vedtog byrådet den 6. maj 1881 følgende. En kreds af byens borgere skulle sætte sig i spidsen for en privat indsamling blandt byens interesserede borgere af et beløb på ca. 100.000 kr., som et tilskud til den påtænkte broforbindelse. Desuden skulle havneingeniøren og stadsingeniøren udarbejde et helt nyt broprojekt, som til dels skulle bygge på de allerede fremkomne ideer. Ved byrådsmødet den 17. november kunne udvalget fremlægge tegningslister på de ønskede 100.000 kr. Komiteen havde vedlagt en skrivelse til tegningslisten, hvortil der var knyttet visse betingelser. Der skulle skrives en kontrakt om broanlægget inden udgangen af 1882. Man ønskede, at broen skulle udføres i en bredde af mindst 18 alen (11.35 m). Desuden mente man at tegningerne til broen burde udstilles offentligt.

Ved mødet vedtog byrådet at tilvejebringe den omtalte broforbindelse, og det overdroges udvalget at sørge for, at de ejendomme, som i dette øjemed var nødvendige at ekspropriere, snarest muligt blev vurderet af uvildige mænd.

Hornemann's og Sletting's projekt er dateret i oktober 1881, men da der var forskellige rettelser, blev det først fremlagt på rådhuset sidst i

november. De endelige brotegninger er ligeledes bevaret i Stadsingeniørens arkiv. Hovedtegningen er dateret den 14. august 1882, og viser broen i plan og opstalt. Desuden er der detailkonstruktioner af brofundamenter og de to støttemure i nord og syd. Jernkonstruktionen er behandlet i detaljer og diagrammæssige beregninger. Støttemurene er vist opmuret af granitblokke og hviler på pælefundamenter. De fire bropiller ved Åløbet står hver på 16 stk. pæle af 9 gange 9 tommer tømmer og i en længde af ca. 15 m under vandspejlet. Herover blev anbragt et slyngværk af tømmer og planker, hvorpå der blev opmuret et fundament af granitblokke, som øverst var sluttet med et betonfundament.

Den udførte bro har den lighed med arkitekt Langeland Mathiesens projekt fra 1872, at der her er tale om en ensartet konstrueret jernkonstruktion i hele brolængden. Men i den udførte bro blev de dominerende buedragere opgivet til fordel for to gennemløbende pladejernsdragere.

De består af en ca. 1.05 m høj lodret kropplade, som for oven og for neden er forsynet med to stk. pånittede vinkeljern. Broens tværafstivning udgøres af 0.73 m høje gitterdragere opbygget af fladjern og svært vinkeljern. Tværdragerne er nittet til hoveddragerne i en afstand 2.20 m. Afstand mellem de to hoveddragere er 6.72 m. Det betonstøbte brodæk har som armering 10 cm høje pukkelploader af 4 m/m tykkelse.

Broens hoveddragere er i hver ende lagt af på de ovenfor omtalte svære støttemure af granitblokke, og hver drager er understøttet af fem jernsøjler, som af uopklarede årsager ikke er af

ens højde. Udover betonfundamenterne er der ovenpå de egentlige søjler lagt svære mellem-lægsklodser under hoveddragerne. På ydersiden af hoveddragerne er pånittede konsoller som oprindeligt var tegnet som gitterkonsoller, men blev udført som svejsede pladejernsdragere. De er 1.9 m lange og bærer underlaget for fortovsbelægningen, 80 m/m høje pukkelploader. På ældre fotografier ses klart, hvor smuk og elegant broen var udformet.

I januar 1882 begyndtes med at ekspropriere de nødvendige ejendomme i Fiskergade, Ågade og Søndergade, og der stående huse blev nedrevet samme år. De to støttemure og bropillernes fundamenter på det faste land blev udført af stenhuggermester O. Nielsen, som da opholdt sig i Odense. Bropillefundamenter ved åløbet blev udført af entreprenør S. M. Sørensen fra Århus. Han udførte også broens betondæk. Den 13. november undertegnedes en kontrakt med C. & E. Svendsens firma, »Phønix«, i Odense om udførelse af jernkonstruktionsarbejdet.

Men byrådet ønskede ikke blot en teknisk god bro, men tog i høj grad sigte på broens udseende. Der blev truffet en aftale med den kgl. bygningsinspektør arkitekt V. Th. Walther. Han skulle udføre detailtegninger til en udsmykning af broens jernkonstruktion. De svære firkantede jernsøjler blev udsmykket med hjørnepilastre med profilerede baser og knopkapitaller. Dette kapitæl kendes også fra den af Walther tegnede Sct. Paulskirke, men inspirationskilden er nok de smukke søjler i hospitalskirken i Frue Kloster. Men mest markant manifesterede Walthers kunst

Fotografi af byggepladsen ved begyndelse af arbejderne til Sct. Clemensbro vinteren 1882-83. I baggrunden står et par rambukke og slår pæle ned til bropiller og støttemurene. Her ses desuden stabler med granitblokke til murene. I forgrunden er udgravningen i gang til broens vanger ved Søndergade. (Foto i Lokalthistorisk Samling).

sig i selve broens overbygning, nemlig det nu forsvundne rækværk. I stedet for det oprindeligt projekterede krydsgitter blev der i smedjernet foretaget en inddeling. I hvert felt blev indlagt den hellige Sct. Clemens anker. Ud for hver af de

Arbejdet med overdækningen udførtes af ingeniør Ove Schrøder og var færdigt i oktober 1938. I en omtale af ændringen af broen nævnes det i Aarhus Stiftstidende, at broens underside skulle males i lyse farver, ligesom parkeringspladsen skulle have rigeligt med kunstigt lys. Området under broen har et ret så dårligt rygte, ja, for ikke så mange år siden var det ligefrem tilholdsted for

lyssky elementer, »Palmehaven« som stedet hed i folkeviddet.

Det skal blive spændende at se om det nye broprojekt kan leve op til den smukke bro som havneingeniør Th. Hornemann og stadsingeniør P. Sletting byggede i 1880'erne. Modellen synes at vise de gode hensigter, men Åen må vi savne.

N. J. I.

Fiskergade. Gangstien fortsattes via Fiskerbroen til Ågade. Passagen blev senere indbygget i »Ankerhus«, Søndergade nr. 1.

Nybygninger omkring broen

I takt med broens opførelse var der flere aktiviteter i gang med hensyn til en bebyggelse ved brohovederne. Snedkermester I. P. Sørensen

Fotografiet er et af de ældste billeder fra Skt. Clemens Bro. På brodækket ses skinnerne til den mislykkede Hestesporvognsline. Til venstre ses passagen ned til Fiskergade i sin første skikkelse og som senere i 1895 indgik i »Ankerhus« Søndergade nr. 1. Til højre ses det først opførte hus ved broen, Søndergade nr. 2, hvis mægtige facade rejser sig op fra Fiskergade, der dårligt nok er reableret efter broarbejderne. I baggrunden ses den næsten nye og meget smukke romersk katolske kirke.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

havde, endnu før broen var rigtigt påbegyndt, købt parcellen ved det sydvestlige hjørne, Søndergade nr. 2.

Den imponerende bygning stod under tag i august 1883. Sørensen havde forpligtet sig til at benytte broens vestlige brovange til støttemuren som fundament. Huset viser ud til Søndergade fire etager. Men på de gamle fotografier af broen ser man husets facade til Fiskergade, og den er ikke mindre end seks etager. De oprindelige bygningstegninger til bygningen er ikke bevaret, men den klare wienske nyrenæssance fornægter sig ikke, og visse træk tyder på arkitekt V. Puck. I. P. Sørensen havde ud til det runde hushjørne opbygget en indvendig trappe, som førte ned til Fiskergade. Allerede i 1884 blev denne trappe efter en overenskomst med Århus Kommune gjort offentlig, men er nu lukket.

Symaskinefabrikant A. Nielsen fulgte straks efter med opførelsen af Søndergade nr. 4–6. Arkitekten S. F. Kühnel har her som andet sted demonstreret en variation af temaer fra den italienske renæssance. Desværre er den oprindeligt smukke butiksfacade udhulet til den moderne bankvirksomhed, som i høj grad har svækket husets arkitektoniske værdi.

Kühnel projekterede ligeledes det i 1894–95 opførte hus på den anden side af Søndergade nr. 1A og 1B. Bygherren var her tømrermester A. K. Sørensen. Husets nordlige del blev i 1944 ødelagt ved Schalburgtage. Den genopførte del blev rykket et betydeligt stykke tilbage fra den oprindelige byggelinje, ligesom arkitekten Th. Rye Andersen opførte et moderne forretningshus

som virker meget fremmed på stedet og den øvrige bebyggelse.

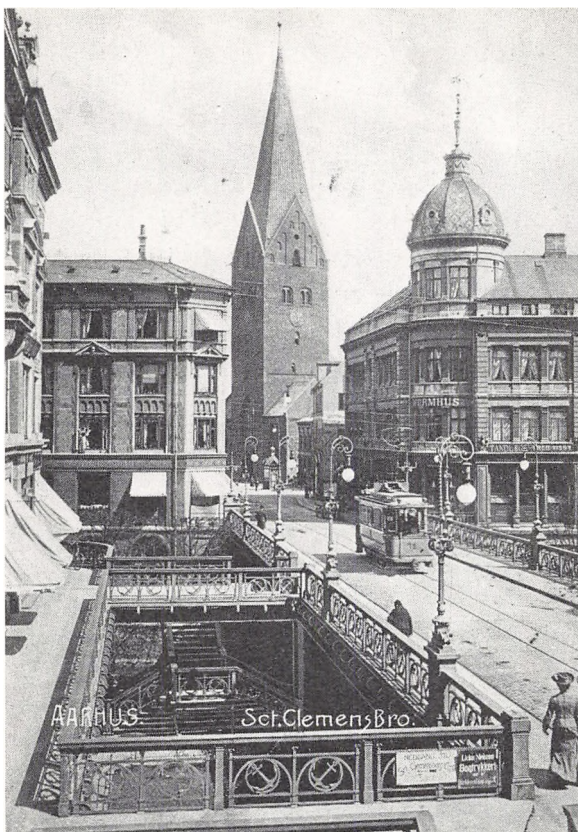
Ved broens nordøstlige hjørne opførte fotograf V. E. Svendsen i 1883 – 84 det velbevarede og anselige hjørnehus Skt. Clemens Torv nr. 11, »Taarnstedet« senere »Wormhus«. Arkitekten Carl Lange havde i 1876 projekteret den nu forsvundne bygning på hjørnet af Rymsgade og Banegårdsplads. Dette hus »Centralhotellet« var forsynet med en lignende afrundet hjørnekuppel, som karakteriserer »Wormhus«. Tilsvarende accentueringer af vigtigere bygningers profiler kendes også fra København i disse år. Her opførtes netop i denne periode Marmorkirkens kuppel. Fotograf Svendsen forlængede i 1895 husets sydfløj langs med Ågade. Bygningens nuværende ejer, »Den Danske Provinsbank«, holder huset i meget smuk stand.

Samme år opførte murermester A. J. Petersen den store karré på den anden side af Skt. Clemens Torv, »Rømerhus«, senere »Hafniahus«. Også her har arkitekt S. F. Kühnel været medvirkende. På mesterlig vis formåede han at udnytte den grund der fremkom ved, at den tidligere forbindelse til Åen, »Stentrappen« ved bygningen af Skt. Clemens Bro, var blevet flyttet mod vest. Den nye karré's hovedfacade fik front ud til det store rum over Åen og Ågade (Åboulevar-den). Over det lave skifertag er bygningen kronet af en moderne lanternekuppel i fransk renæssancestil. Den er måske inspireret af det samtidigt opførte store hus på Kongens Nytorv i København, Magasin du Nord. »Rømerhus« er stadig en meget smuk forretningsbygning.

Da Skt. Clemensbro var færdig i 1884 glædede man sig over »Luftbroens« frie placering og rækværket. Der synes dog i visse kredse at have været tanker om, at eventuelle nye bygninger, som skulle opføres på de ved bygningen af broen ryddede grunde øst og vest for denne, kunne få facader som kom til at ligge klods op til broen og gøre dennes karakter af bro illusorisk.

Da spørgsmålet i midten af 1890'erne blev aktuelt, opstod der en meningsudveksling mellem de nye lodsejere og kommunen. Det var nemlig således, at de to ejendomme fra gammel tid havde haft facader til Fiskergade, med den deraf følgende facaderet. Det måtte forekomme tillokkende for lodsejerne at forsøge at skaffe en facaderet ud til den nye hovedgade Skt. Clemensbro. Tømrermester S. R. Petersen påtænkte således i 1896 opførelsen af en bygning på Fiskergade nr. 15. Bygningen var tænkt med hovedfacade umiddelbart op til broen. Men byrådet mindedes de store ofre, som byen og dens borgere havde bragt for at fremskaffe denne smukke bro. På mødet den 5. november 1896 vedtog byrådet: »Eventuel Bebyggelse af terrænet paa begge sider af Broen ikke maatte sættes i forbindelse med denne, der skal holdes fri i hele sin nuværende længde«.

I 1898 overtoges grunden vest for broen af murermester A. P. Knudsen, tømrermester P. Chr. Petersen og malermester M. Arp. Arkitekt R. Frimodt Clausen havde udført forskellige udkast til en stor nybygning. Efter adskillige forhandlinger fik bygherrerne i december 1898 den ønskede facaderet til broen. Forbindelsen til

Billede efter postkort fra omkring 1905. Her ses forsiden af Clemensborg. Stikbroerne og balkonen foran giver et indtryk af hvorledes lyset kunne trænge ned til pladsen under broen. I rækværket ses hvorledes domkirken skytshelgen Sct. Clemens anker er indfældet. Baggrunden optages, som det stadig er tilfældet, af domkirken og de to store huse, »Rømerhus« og fotograf V. E. Svendsens »Wormhus«.

broen blev dannet ved hjælp af to stikbroer som i 1899 udførtes efter tegninger af firmaet Bruun & Sørensen. Samtidigt udførtes en oprindeligt pro-

jekteret trappenedgang til terrænet under broen. Frimodt Clausens fine nybygning i nyrenæssance – Clemensborg – har ved adskillige ombygninger mistet væsentlige dele af sine fine enkeltheder, og virker nu ret så grov.

Ved Sct. Clemensbros modsatte side opførtes i årene 1903–07 efter en samlet plan Sct. Clemensbro nr. 15–17 »Bropalæ«. Bygherrer var tømrermestrene J. Christensen og H. Petersen. Arkitekt R. Frimodt Clausen har med dette nybarokke og ret velbevarede hus skabt en interessant og levende begrænsning af broens østlige side. Også husets gavle er smukke og klart beregnet til at kunne ses. Som ved »Clemensborg« blev forbindelsen til broen formidlet ved hjælp af stikbroer. Foran de to store bygninger blev der sammen med stikbroerne udført søjlebårne balkoner med rækværker, der fortsætter broens ankermønster.

Da de fire hjørnebygninger midt i 1890'erne var opført, opstod tanken blandt de enkelte ejere at få fjernet de store hjørnekandelabre, som med deres svære postamenter stod ret nær de forskellige bygningers hjørner. Byrådet foreslog at kandelabrene blev flyttet et rækværksfag ind mod broens midte, medens rækværket skulle drejes i en linje ind mod de enkelte bygningers hjørner. Udgifterne skulle deles mellem byen og ejerne. Sagen blev gentagne gange debatteret, uden der kom noget ud af det.

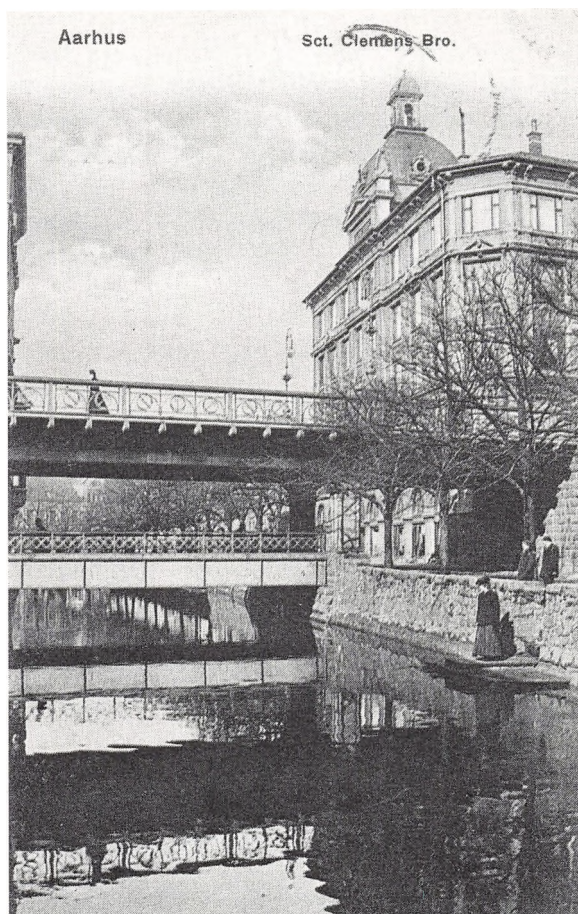
De øvrige kandelabre var i 1896 blevet forhøjet og forsynet med moderne nedadbrændende gasglødelamper. I 1904 henvendte byrådet sig til arkitekt Kühnel for at få kunstnerisk bistand med hensyn til de store hjørnekandelabre. Kühnel

foreslog dem fjernet og rækværket svunget i en bue ind til hjørnebygningernes afrundede eller brækkede hjørner. Herved opstod der et fortov foran hjørnerne. Forslaget blev godkendt og iværksat i løbet af 1905. I 1904 gennemførtes også sporvejene på broen, og der blev nedlagt skinner i brodækket.

Senere ændringer

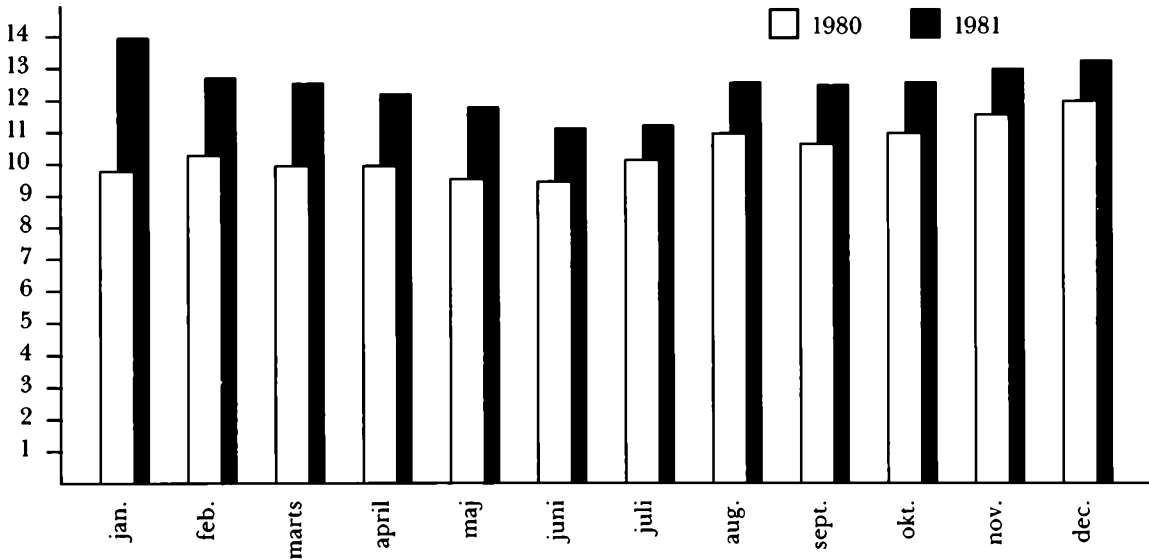
Således stod Skt. Clemensbro indtil langt op i 1930'erne. Kajmurene langs Åen var blevet beklædt med granit, ligesom der langs med Ågade var blevet plantet en smuk række træer. Der herskede et smukt samspil mellem de efter byens forhold imponerende og smukke bygninger. Der var noget næsten parisisk ved åbreddens sten-satte kant. Det hele kunne nydes fra adskillige synsvinkler, som det er gengivet på mange ældre postkort.

Men den stigende forurening af åløbet fremkaldte, her som andet steds, stadigt heftigere ønsker om at få dækket det stinkende åløb. Herved opnåedes samtidigt at fremskaffe en bekvem forbindelse til den stærkt voksende havn. Denne del af Åen blev overdækket i 1938. Fra de forretningsdrivende omkring Skt. Clemensbro fremkom samtidigt ønsker om i forbindelse med Åens overdækning at udvide brodækkets areal helt ud til de to bygninger i øst og vest. Et projekt var udarbejdet af ingeniørerne J. O. Christensen og O. Haxen. Byrådet havde øjensynligt glemt sine krav fra 1896 om broens integritet. I alt fald lovede byen at støtte projektet med 20.000 kr.

Der hersker et fint samspil imellem broens dragerkonstruktion, den endnu ikke forurenede Mølleå's blanke vandspejl og kajmuren med de store træer, og intet virkede forstyrrende på idyllen langs Ågade. Den flotte forretningsbygning »Romerhus« fornemmes, trods brokonstruktionen, som en helhed.
(Foto fra omkring 1905).

Arbejdsløshedsprocenten 1980 og 1981 i Århus

skiftede Flydedokken navn til Dannebrog Værft A/S.

I de 10 år, rederiet Dannebrog har ejet værftet, er der foretaget betydelige investeringer. Bl.a. købtes i 1975 endnu en flydedok, betydelig større end de to, værftet på det tidspunkt havde, ligesom Århus Containerservice A/S i 1979 blev overtaget. Dette firma blev oprettet i 1978 af ØK og skibsmæglerfirmaet Bergmann, Smith & Co. i samarbejde med B. Mikkelsens smede- og maskinværksted. Århus Containerservice reparerer og istandsætter containere, og netop i 1981 har det fået mere at lave, idet det har overtaget Århus Stevedore Kompagnies containerreparationsafdeling. Også i de kommende år forventer Danne-

brog Værft at udvide; bl.a. vil man gerne have yderligere plads på havnen. Det skal opnås ved nyinddæmninger i forbindelse med værftets nuværende arealer.

Den største virksomhed ved havnen, Århus Oliefabrik, der beskæftiger omkring 800 personer, er nu efter en række magre år i 1975-77 i fremgang. Den forskningsindsats og omlægning af produktionen, som AO gennem 1970'erne har gennemført, giver nu resultater. De simple processer som f.eks. olieudvinding ved presning og ekstraktion kan ofte udføres billigere i de lande, hvor råvarerne produceres, f.eks. Brasilien og Malaysia. Oliefabrikken har derfor begrænset sit virke på dette område, ligesom den også er op-

Oversigt over en række Århus-virksomheders omsætning og overskud i mill. kr. 1977–1980.

	1977		1978		1979		1980	
	Omsætning	Over-skud	Omsætning	Over-skud	Omsætning	Over-skud	Omsætning	Over-skud
Korn- og Foderstof Kompagniet	2928	86	3259	143	3589	92	4417	87
Andelssmør ¹	1877	23	2086	29	2183	23	1949	24
Dansk Supermarked ¹	1875	69	2277	77	2621	89		24
Mejeriselskabet Danmark ¹	1416	100	1946	114	2639	132	3528	144
Det danske Trælastkompagni	789	26	876	32	993	44	1026	12
Aarhus Oliefabrik	669	5	697	11	724	9	830	12
JAKA	451	5	463	÷ 1	478	÷ 5		
Bruun & Sørensen	366	4	455	8				
JME	211	2	297	2	310	2	437	÷ 3
Jyske Bryggerier	319	6	346	3	322	2	350	÷ 9
Thomas Th. Sabroe & Co.	186	8	219	10	262	5	315	÷ 5
Midtkraft ²	258		489		522		690	
Terma Elektronik	69	÷ 26	115	1	136	3	149	0
Dannebrog Værft	145	1	147	6	171	1	201	6
Kosan Crisplant	82	7	77	5	95	0	147	12

Oplysningerne stammer fra Green's forskellige årgange. Der er kun medtaget firmaer, hvor oplysningerne er nogenlunde dækkende, og som må betegnes som egentlige Århus-virksomheder. Grindstedværket er således ikke medtaget, selv om det har sit hovedkontor i Århus; den egentlige produktion ligger andetsteds. Ej heller er afdelinger fra store firmaer som Danfoss, Skandinavisk Tobakskompagni og Plumrose medtaget, idet tallene fra disse afdelinger ikke kan udskilles fra koncernernes samlede regnskaber.

1. Skævt regnskabsår 2. Regnskabsåret 1977 dækker kun 9 mdr.

hørt med at forædle fedtsyrer, der bl.a. anvendes i sæbe-, stearin- og plastikindustrien, fordi denne produktion krævede et helt andet omfang, end AO's anlæg var beregnet til, for at kunne lønne sig. Til gengæld har man koncentreret sig om videreførelse af de vegetabiliske olier, noget der kræver stor teknisk ekspertise. Det har vist sig at være en klog politik, idet AO's mange specialprodukter i høj grad har bidraget til den bedre indtjening gennem de sidste år.

De bedre økonomiske forhold for AO kan betragtes som en af forklaringerne på en ganske interessant investering, fabrikken har foretaget i 1981. Som omtalt i Århus Årbog 1979 købte det dansk-malayiske selskab United Plantations Berhad i efteråret 1978 gennem sit datterselskab på Bahama, International Plantations and Finance Ltd., en betydelig aktiepost i Aarhus Oliefabrik. Formentlig drejede det sig omkring en tredjedel af aktiekapitalen. I maj 1981 blev det så meddelt,

Erhvervslivet 1981

Alle de velkendte ord kunne hentes frem endnu en gang for at karakterisere byens erhvervsliv i 1981: afmatning, konkurser, betalingsstandsninger, rekordhøjt renteniveau, fald i produktion, beskæftigelse og indtjening. Og samtidig fortæller erhvervsledere og økonomer, at det kommende år vil vise en positiv udvikling og det længe ventede konjunkturomslag – i hvert fald nok i slutningen af 1982. Men lad alt dette ligge i første omgang og betragt et af de få lyspunkter: havnen.

Havnen

Ved årsskiftet sidste år var der endnu en vis usikkerhed, om Elsam – sammen med Århus havn – ville være med til bygningen af det store kullager, der var projekteret yderst i den nye østhavn, altså en usikkerhed, om kullageret overhovedet blev til noget. I løbet af foråret 1981 blev det imidlertid klart, at byggeriet ville gå i gang. I første omgang underskrev Elsam en kontrakt med Havnevæsenet om bygningen, men fik en mulighed for at annullere kontrakten inden 15. maj, hvis det ikke lykkedes el-organisationen at få andre firmaer til at deltage i projektet og dermed sikre den omsætning på 1,4 mill. tons, som

Havnen havde krævet. En lang række forhandlinger førte til, at I/S Århus Kulterminal blev oprettet i maj. Interessentselskabet skulle stå for den kontrakt, Elsam havde underskrevet med Havnevæsenet om anlægsarbejderne, samt fra 1983, når kulanlægget var færdigt, tage sig af driften. Interessenterne i I/S Århus Kulterminal er Elsam, Aalborg Portland-Cementfabrik, Dansk Shell A/S og BP Olie-Kompagniet A/S med Elsam som den største, nemlig med 55% af kapitalen, mens de øvrige står for mellem 13% og 17% hver.

Kort tid efter, at kullageret således var sikret, gik Havnevæsenet i gang med sin del af byggeriet, idet kajanlægget blev udbudt i licitation. Den blev vundet af Wright, Thomsen & Kier, hvis afdeling i Risskov i midten af juli tog fat på arbejdet. Også et andet Århus-firma, JME, er blevet engageret i byggeriet. Det skete, da I/S Århus Kulterminal begyndte på sin del af arbejdet i november. JME vandt licitationen over den første entreprise ved selve terminalen. Det drejede sig om tunnelanlæg m.m. til kullagerets transportsystem.

Når kulterminalen står færdig, formentlig i efteråret 1983, vil dens omsætning betyde en væsentlig forøgelse af den mængde varer, der går over havnen. Som nævnt har Elsam og de øvrige deltagere i kulterminalen givet en omsætningsgaranti på 1,4 mill. tons, hvilket svarer til knap en tredjedel af havnens nuværende omsætning. Formentlig vil ind- og udførselen af kul dog i løbet af nogle år blive endnu større, således at der måske bliver tale om en forøgelse af havnens vareomsætning på 50%.

»Galebevægelsen«, der består af patienter, behandlere og andre med en kritisk holdning til den måde, man på hospitalerne behandler sindslidelser på, åbnede omkring 1. februar et »Galehus« på Åboulevarden. Mødelokalerne skal danne rammen om arbejdet for bl.a. at nedlægge de store psykiatriske hospitaler og erstatte dem med mindre enheder samt afskaffe »idiotarbejdet« (klemmer, kuverter o.s.v.). Hanens morgengal er galebevægelsens symbol. (Foto: Brit)

Internationale Kulturkomité sin anden festival, som byder på i alt 19 timers teater, musik og dans. Både grønlandske, tyrkiske og chilenske amatør-kunstnere deltager.

Ved årsfesten for de nye læger fra Universitetet kalder dekanen, Palle

Juul-Jensen, på de etablerede lægers solidaritet: ved en ordning med fast ansættelse ved sygesikringen kunne summen af lægeindtjeningen fordeles, så der også blev muligheder for de unge læger.

Lørdag 31. januar

På Kunstmuseet giver Povl Dissing og Benny Andersen koncert for fuldt hus.

Februar

Søndag 1. februar

Rådmand Axel Haar-Nielsen foretager den officielle afbrydelse af gas-

forsyningen til Åbyhøj, Hasle, Brabrand og Højbjerg i pumpehuset ved gasbeholderen på Dollerupvej. Der demonstreres kraftigt af 3-400 gas-tilhængere.

Tirsdag 3. februar

I Amtsrådets møde vælges fhv. landbrugsminister Ib Frederiksen, Mariager, til amtsborgmester efter Robert Svane Hansen, der på grund af syg-

Så hult var det blevet, det kinesiske træ på Rådhuspladsen på hjørnet af Sønder Allé og Park Allé, og tidligt lørdag morgen den 31. januar blev det af sikkerhedsgrunde fældet af stadsgartneren. Skyrækkeren, som træet hedder, blev plantet for omkring 80 år siden ved et gravsted på Søndre kirkegård. Som andre af pladsens gamle, fældede træer erstattes det af en hestekastanje. (Foto: Jens-Kristian Søgård)

Den nye lufthavnsterminal i Tirstrup, der blev taget i brug i november, rummer foruden passagerfaciliteter også en stor afdeling for fragt. Det er den, der ses længst tilbage på billedet, mens bygningen for inden- og udenrigspassagertrafik ses nærmest. Fragtterminalen er på 890 kvm og rummer foruden opbevaringsplads desuden kontorer for SAS's fragtafdeling samt toldvæsenet. De speditjonsfirmaer, der gør i luftfragt, har til huse i en nærliggende bygning. Den samlede luftfragtom sætning på Tirstrup er ikke stor, ca. 2.000 tons.
(Foto: Poul Pedersen)

Men det er også ved at være nødvendigt, for selv om meget ser lyst ud på havnen, kommer man desværre ikke udenom, at der også i 1981 som i 1980 har været en nedgang i omsætning og indtægt. Faldet i omsætningen har været på ca. 10% i forhold til 1980, således at den i 1981 var nede på 3,9 mill. tons. Den økonomiske afmatning mærkes altså også her; det har især været

olie, korn og foderstof samt byggematerialer, der har vist nedgang.

Havnen har også i det forløbne år måttet sige farvel til betegnelsen: Danmarks førende bilimporthavn. Især mange japanske biler er kommet hertil med store bilskibe, og en del af det afspærrede oliehavnsområde var blevet indrettet til opmarch af de nye biler, ligesom en ny anlægsplads for tankere i østhavnen var blevet indrettet således, at den kunne benyttes ved losning af bilskibe. I øvrigt var det netop et japansk bilskib, der ved årsskiftet 1980-81 som det første skib anløb den nye østhavn. I efteråret 1981 blev det imidlertid meddelt, at de japanske bilfabrikker i fremtiden ville benytte Fredericia. Baggrunden herfor skulle blandt andet være, at der herved kunne spares ca. 100 kr. pr. bil, idet Fredericia ligger nærmere de byer, Kolding og Middelfart, hvor bilerne bliver klargjorte til salg.

I modsætning til disse tilbagegangstegn har kulomsætningen allerede gennem de sidste år været stigende efter at have nået bunden i 1977. En række firmaer og værker er gået over til at benytte kul i stedet for olie, og der har derfor rigtig været gang i de gamle kraner rundt omkring bassin 3, ved gasværkskajen og på kajen langs bassinets østside. Blandt de selskaber, kranerne har kørt for, er Korn- og Foderstof Kompagniet, der, som navnet siger, især handler med korn og foderstof. Gennem de sidste år har det dog også i et vist – om end i forhold til korn og foderstoffer beskedent – omfang importeret og solgt vejsalt og olie, og nu har det altså også taget kul på varelisten. Baggrunden er dels, at KFK har

foretaget en omlægning fra olie- til kulfyring på sine korntørringsstationer og således selv vil kunne anvende noget af det importerede kul, dels at kul ligesom korn og foderstoffer hører til de såkaldte bulkvarer, som selskabet har erfaring i at transportere og handle med. I efteråret lejede KFK et areal på havnen til sit kullager, og skibe begyndte at ankomme. I alt forventer selskabet en omsætning på 20.000 tons kul om året fra dette lager.

Den tilbagegang, der har ramt havnen, er ikke noget enestående. Samtlige danske havne har måttet konstatere, at mængden af varer, der kommer og går med skib, er faldende. Århus havn kan endog glæde sig over, at dens nedgang ikke har været så stor som andre danske havnes. At blandt andet en ny rekord i containertrafikken har bidraget hertil, behøver vel næppe at nævnes.

Fiskeriet fra Århus

Yderst mod nord i havnen ligger fiskerihavnen, hvor i dag 30–40 kuttere har deres hjemsted. Der er på ingen måde tale om nogen stor fiskerihavn, hverken med hensyn til antal både eller omsætning, og det må også her konstateres, at de sidste år har været præget af tilbagegang.

Der er naturligvis i århundreder drevet fiskeri fra Århus. Oprindeligt holdt fiskerne til med deres garn og joller i åen; endnu så sent som i de første årtier af dette århundrede lå der fiskerbåde her. Pladsen var imidlertid trang, og efter at den såkaldte nordre mole, der lå neden for Nørreport, hvor nu pier 2 er anlagt, var blevet bygget i

1880'erne, flyttede bådene herhen, først de store siden de små. I 1930'erne var byens fiskerflåde på omkring 125 joller og kuttere; de fleste dog kun ganske små. De lå i vejen her, efterhånden som godsomsætningen steg, og i 1939–40 byggedes derfor den nuværende fiskerihavn på vestsiden af den i 1933 indviede lystbådehavn. Her fik fiskeriet ganske gode forhold med en auktionshal og bygninger til pakkerier og detailsalg.

Hvor meget der blev fanget før anden verdenskrig, vides ikke, men siden da findes opgørelser over tilførslerne af de enkelte fiskearter til auktionerne. Fra 1945 frem til midten af 1950'erne lå tallet nogenlunde konstant omkring 2.500 tons. Det følgende tiår steg fangsterne for at kulminere i 1964 med 8.000 tons. Det var sildene, der i disse år gav fiskerne meget at lave. Antallet af både var blevet reduceret væsentligt siden mellemkrigstiden; til gengæld var de blevet større.

Sildefiskeriet faldt drastisk i sidste halvdel af 1960'erne, og selv om der nu blev landet en del industrifisk, nåede tilførslerne i disse år ikke så højt op som i 1964, men lå dog væsentligt over niveauet i de første efterkrigsår. En ny opgang indtraf i første halvdel af 1970'erne, hvor industrifiskeriet var ganske betydeligt. Århus har ikke selv virksomheder, der kan forarbejde industrifisk, så disse blev kørt til store fiskerihavne som Hanstholm og Skagen eller benyttet som foder i østjyske dambrug. Siden 1973, der var et virkeligt rekordår med tilførsel af næsten 11.000 tons fisk, har der været en stadig nedgang, således at fiskeriet nu har samme omfang som i årene 1945–55. Hovedårsagen hertil er, at de begrænsede fiske-

De fratrådte, valgte eller udnævntes

Andersen, Bodil.

pædagog.

10. oktober fratrådt som formand for BUPL i Århus.

Andersen, Eigil.

blikkenslager.

31. december fratrådt som formand for Arbejdernes Fællesorganisation.

Andersen, Jørgen M.

chefredaktør.

17. marts afsked fra Aarhus Stiftstidende.

Andersen, R. Abild.

amtsvejiinspektør.

31. december afsked fra Århus Amt.

Andresen, Jörg-Hartwig.

reservelæge.

5. oktober overlæge ved Århus Kommunehospitals røntgenafdeling.

Aros, Benny.

journalist.

1. september distriktsleder for Østjyllands Radio.

Bang-Sørensen, Svend-Erik.

skoleinspektør.

8. december valgt til formand for AGF's fodboldafdeling.

Bechgaard, Poul.

overlæge.

31. december afsked fra Århus Amtssygehus.

Buhl, Knud.

overlæge.

31. oktober afsked fra Århus Kommunehospital.

Christensen, Carl.

direktør.

30. juni fratrådt som formand for Købstadmuseet Den Gamle By.

Christiansen, Per.

cand. theol.

1. januar residerende kapellan ved Frederikskirken.

Cristofoli, Francesco.

dirigent, konsulent.

I. juli direktør for Den Jyske Opera.

Damkjær, Andreas.

havnedirektør.

31. december afsked fra Århus Havn.

Detlif, Palle L.

apoteker.

30. november afstået Åbyhøj Apotek.

Ejbye-Ernst, Arne.

afdelingsforstander, redaktør.

30. juni fratrådt som rektor ved Danmarks Journalisthøjskole.

Eskesen, Lars.

sparekassedirektør.

1. marts formand for direktionen i Sparekassen SDS Midtjylland.

Espersen, Christian.

sekretær.

28. februar fratrådt som korpsssekretær i Kirkens Korshær.

Fjordside, Otto.

inspektør.

1. september direktør for Vejlbyskov-Hallen.

Frederiksen, Ib.

gårdejer, fhv. landbrugsminister.

3. februar valgt til amtsborgmester i Århus Amt.

Frederiksen, Per.

cand. theol.

1. august sognepræst i Ormslev-Kolt.

Frederiksen, Svend-Aage.

sparekassedirektør.

1. marts formand for direktionen i Sparekassen SDS Østjylland.

Groth, Leif.

rigsbudsmand på Færøerne.

1. juni stiftamtmand i Århus.

Hansen, Helge.

restauratør.

4. oktober fratrædt som vært på Var-na.

Hansen, Robert Svane.

amtsborgmester.

3. februar afsked med Århus Amt.

Hatholt, Mogens.

driftsområdechef i Helsingør.

1. marts driftsområdechef for DSB, Århus.

Haubek, Aksel.

reservelæge ved Københavns Amtssygehus.

5. oktober overlæge ved Århus Kommunehospital røntgenafdeling.

Heimer, Lennart.

professor i anatomi.

15. januar afsked fra Århus Universitet.

Hjortshøj, Leif.

journalist.

31. august fratrædt som distriktsleder for Østjyllands Radio.

Humlum, Johannes.

professor i kulturgeografi.

31. juli afsked fra Århus Universitet.

Hybholdt, Flemming.

økonomidirektør.

1. oktober meddirektør ved FDB's fabrikker i Viby.

Hyltdgaard, Poul.

direktør.

8. december fratrædt som formand for AGF's fodboldafdeling.

Hyldested, Orla.

borgmester.

31. december fratrædt som borgmester i Århus.

Høncke, Poul.

overlæge.

30. juni afsked fra Århus Kommunehospital.

Hønge, Erik.

fritidspædagog.

10. oktober formand for BUPL i Århus.

Høyer, Niels.

arbejdsformidlingschef.

30. september afsked fra Arbejdsformidlingen i Århus.

Haar-Nielsen, Axel.

rådmand.

1. oktober formand for De Samvirkende Jydske Turistforeninger.

Jensen, Edmund T.

sognepræst.

30. april afsked fra Ormslev-Kolt sogne.

Jensen, Erik.

overbrandinspektør.

31. juli afsked fra Århus Brandvæsen.

Jensen, Henning Koch.

havnefoged.

9. februar havnekaptajn i Århus.

Jensen, Niels Jørgen.

formand.

2. november fratrædt som formand for HK i Århus.

Jensen, Tom Møller.

salgschef.

2. november formand for HK i Århus.

Jeppesen, Aksel.

redaktør.

17. marts fratrædt som chefredaktør ved Aarhus Stiftstidende.

1. oktober chefredaktør ved Demokraten.

Kjeldsen, Bent.

afdelingsleder.

1. oktober administrerende direktør for GASA, Århus.

Kjersgaard, Erik.

mag. art.

1. september direktør for Købstadsmuseet Den Gamle By.

Kovsted, Harald.

sikringskonsulent.

31. december afsked fra ISS Securitas.

Krogh, Bjarne.

kontorchef.

1. januar hospitalsinspektør ved Psykiatrisk Hospital.

1981

Kyst, Ebbe.
reservelæge.

5. oktober overlæge ved Psykiatrisk Hospital.

Lassen, Hans.

direktør, mag.art.

31. august fratrædt som direktør for Købstadmuseet Den Gamle By.

Laurson, Karsten.

professor i nationaløkonomi ved Århus Universitet.

1. juli medlem af Det Økonomiske Råds formandskab.

Lorenzen, Jørgen.

cand. theol.

1. juli sognepræst ved Langenæskirken.

Lund, H. P.

sparekassedirektør.

28. februar fratrædt som formand for direktionen i Sparekassen SDS Østjylland.

Mandrup, Georg.

lektor.

31. juli afsked fra Århus Katedral-skole.

Myrup, Hans Peter.

professor i offentlig driftsøkonomi ved Århus Universitet.

23. februar formand for Energiministeriets gas- og varmeprisudvalg.

Møllmann, Niels.

stiftamtmand.

31. marts afsked fra Århus Amt.

Nielsen, C. P.

direktør.

31. januar fratrædt som direktør i Mejeriselskabet Danmark.

Nielsen, Svend.

havnekaptajn.

9. februar afsked fra Århus Havn.

Nielsen, Tage.

rådhusforvalter.

30. november afsked fra Århus Kommune.

Olesen, Henning.

arbejdsformidlingschef.

1. oktober arbejdsformidlingschef i Århus.

Olsen, Olaf.

professor i middelalderarkæologi ved Århus Universitet.

1. marts tiltrædt som rigsantikvar.

Pedersen, Gunnar Nørskov.

gårdejer, byrådsmedlem.

1. maj formand for Andelsbanken i Århus.

Pedersen, Kurt.

civiløkonom.

1. september direktør for DATA-LAND A/S, Århus.

Povlsen, G. Holch.

afdelingschef.

31. december afsked fra Social- og Sundhedsforvaltningen, Århus Kommune.

Rokkjær, Mogens.

reservelæge.

5. oktober overlæge ved Århus Kommunehospitals mavekirurgiske afdeling.

Salomonsen, Eilif.

skoleinspektør.

31. december afsked fra Vestergårdskolen.

Simonsen, Thorkild.

rådmand.

31. december fratrædt som rådmand for 4. afdeling efter valg til borgmester.

Skovsgaard, Steen.

cand. theol.

1. september sognepræst ved Gellerup Kirke.

Skriver, Leif.

restauratør.

4. oktober vært på Varna.

Søndergaard, Tyge.

professor, overkirurg.

31. august afsked fra Århus Universitet og Århus Kommunehospital.

Taufdorf, Gunnar.

driftsområdechef.

28. februar afsked fra DSB, Århus.

Veirup, Hans.

afdelingsforstander.

1. juli rektor ved Danmarks Journalisthøjskole.

Werdelin-Larsen, H.
fhv. bankdirektør.
1. juli formand for Købstadsmuseet,
Den Gamle By.

Zanchetta, Erling.
administrerende direktør for GASA.
1. september administrerende direktør
for Aarhus Stiftstidende.

kvoter næsten har umuliggjort fiskeri efter industrifisk i de østjyske farvande. Hertil kommer, at der er færre fisk her, hvad årsagen så end er: forurening, intensivt fiskeri, iltmangel eller fiske-sygdomme. For at klare sig må de århusianske kuttere en væsentlig del af året tage til Grenå, Hanstholm og Skagen, hvorfra der er bedre muligheder. En følge af den dårlige udvikling har været, at antallet af fiskekuttere i Århus er blevet halveret i løbet af 1970'erne til som nævnt 30-40 både. Af bundgarns- og garnjoller er der kun et par tilbage.

Virksomheder ved havnen

En af havnens største arbejdspladser er Dannebrog Værft A/S, der i dag beskæftiger omkring 650 medarbejdere. Selv om man ikke kan betegne værftet som en strålende forretning, må det siges at have klaret sig hæderligt gennem største delen af 1970'erne, ikke mindst, når man sammenligner med de resultater, andre danske og for den sags skyld også europæiske værfter har opnået. Dannebrog Værfts historie er ganske spændende. Det hele begyndte i 1914 i Nørreport, hvor den dengang 30-årige maskinarbejder Hans Nielsen startede et maskinværksted med to ansatte. Hans Niensens Maskinfabrik, som virksomheden hed, voksede, og i 1921, da den var oppe på en halv snes medarbejdere, flyttede den til området mellem Toldbodgade og Spanien syd for Svømmehallen. Det var især skibsreparationer, kranarbejder og elevatoranlæg, maskinfabrikken tog sig af. Før anden verdenskrig var

Hans Nielsen oppe på at beskæftige et sted mellem 50 og 100 mand. Den helt store udvikling kom imidlertid efter besættelsen. Tyskerne havde efterladt en stor flydedok i Korsør, som Hans Nielsen nu overtog sammen med Helsingør Skibsværft, idet de to parter i 1945 dannede interessentselskabet Århus Flydedok og Maskinkompagni. I 1947 blev interessentselskabet omdannet til aktieselskab. Med Flydedokken kunne Hans Nielsen give sig i kast med at bygge skibe, ikke kun reparere dem. Der var i de første efterkrigsår et stort behov for skibsværfter, og virksomheden udviklede sig i disse år, hvor en væsentlig del af industrien var præget af råvaremangel, til byens største industrielle foretagende – en position, som den dog ikke kunne holde, efterhånden som forholdene normaliseredes. Stor var Flydedokken imidlertid blevet. Hans Nielsen var administrerende direktør til 1954, men fortsatte derefter i over 10 år som medlem af bestyrelsen. Han døde i 1975.

Den tyske flydedok blev lige fra begyndelsen placeret ved mellemarmen i havnen, og her optog værftet efterhånden mere og mere plads. Endnu til omkring 1970 lå noget af virksomheden dog stadig ved Toldbodgade/Spanien, ligesom der var blevet oprettet en afdeling i Risskov. I slutningen af 1960'erne var værftsindustrien som så ofte før inde i vanskeligheder, og også Århus Flydedok blev ramt. Helsingør Skibsværft var derfor i høj grad interesseret i at sælge værftet, og i 1971 købte rederiet Dannebrog det, bl.a. fordi værftet og dets kapacitet var egnet til den slags skibe, som rederiet arbejdede med. I 1976

at AO havde købt United Plantation's aktiepost i International Plantations and Finance. Denne aktiepost bestod af 45% af aktiekapitalen. Med andre ord: AO ejer en ganske dominerende aktiepost i IPF, der ejer en stor aktiepost i AO. Gennem denne cross-holding er det sikret, at AO i hvert fald ikke i en overskuelig fremtid kommer på udenlandske hænder.

Problemer i industrien

Som det ses af det foregående, er der mange lyspunkter i forbindelse med havnen og dens virksomheder, selv om heller ikke alt dér er idel lykke. Et blik på oversigten over en række Århus-virksomheders omsætning og overskud i årene 1977-80 samt diagrammet over arbejdsløshedsprocenterne måned for måned 1980-81 viser mere end mange ord, hvor slemt det står til i mange af byens øvrige erhvervsvirksomheder. Omsætningen stiger nok med den almindelige prisudvikling, men det kniber i høj grad med at

tjene penge. Der rationaliseres og skæres ned, og ledigheden stiger.

Rent galt har det som de tidligere år været for virksomheder med tilknytning til byggeindustrien. Det ses af oversigten over overskud og omsætning, at JME i 1980 havde et underskud på ca. 3 mill. kr. Da egenkapitalen samtidigt faldt, har JME i 1981 udvidet aktiekapitalen, ligesom selskabet har taget fat på en strukturændring for at kunne komme over de øjeblikkelige problemer. Om det vil lykkes allerede i 1981, er nok tvivlsomt til trods for, at JME har haft store byggeopgaver i Århus: den nye politistation og musikhuset. Men enkelte, store opgaver gør det ikke alene. Alle former for byggeri har vist en yderligere nedgang i 1981 i forhold til 1980, hvor

Jyske Bryggerier har de sidste år vist mindre gode resultater bl.a. på grund af en nedgang i salget af sodavand, mindre aftapning for andre bryggerier samt fald i priserne for malt, som bryggerierne sælger. Den ene af de to hovedvirksomheder i Jyske Bryggerier, Ceres, (de andre er Thor i Randers og Urban i Ålborg) har netop i 1981 holdt 125-års jubilæum. Ceres blev stiftet i 1856 af bl.a. den kendte købmand og brændevinsbrænder her i byen, M. C. Lottrup. Bryggeriet blev byens første producent af bayersk øl, hvorimod der allerede var flere hvidtølsbryggerier. Den, der drev Ceres frem til et virkeligt stort foretagende, var imidlertid Lotrups svigersøn, L. Chr. Meulengracht, der ledede bryggeriet 1871-98.

(Foto: Bjarke Larsen)

Åge Fredslund Andersen (stående) og Johs. Bech, parate til den store verdensomrejse i december 1928
(Foto: Thomas Pedersen)

fotograferede. Ca. 1933 fik han forbindelse med anmelderen A. Wohlert på Aarhus Amtstidende, og han flyttede til Århus, hvor han fra 1934–1940 arbejdede som pressefotograf for både Aarhus Amtstidende og Demokraten. Februar 1934 startede serien »Arbejdets Mænd og Kvinder« i De-

mokraten, og samme år blev han gift med Grethe Dietz Olsen.

Fra tiden i Århus kendes flere stempler fra bagsiden af fotografier: FREDSLUNDs FOTO-BUREAU, Strandparken 3. Adressen ændredes til Park Allé 3, og senere til Ryesgade 16, nu under navnet JYDSK ILLUSTRATIONS-BUREAU. I denne periode malede Fredslund også (Det ældste billede på den retrospektive udstilling i Århus Kunstbygning 1980 er fra 1935). Han debuterede på Kunstnernes Efterårsudstilling 1937 og udstillede her hvert år indtil 1942.

1940 overlod han JYDSK ILLUSTRATIONS-BUREAU til sin medhjælper Robert, og købte »Strandgården« ved Ebeltoft. I 1949 udsendte han bogen »Danmark – dit og mit«, en fotografisk billedbog med tekst af Jens Kruuse, og han var til sin død 1976 medlem af kunstnersammenslutningen Decembristerne.

Det er vanskeligt at beskrive Fredslund som maler eller fotograf, for ikke at sige umuligt. Man kan prøve at sige, at han var en maler, der fotograferede – eller en fotograf, der malede.

Hans fotografier er ofte meget enkle, altid taget med »normal«-optik«, som regel på kort afstand og i direkte kontakt med personerne. Der er aldrig noget forsøg på at belure eller udlevere nogen for »et godt skud«, men man mærker ofte hans tilstedeværelse i billederne i form af en let instruktion eller arrangement. Han var heller ikke let at overse, når han var i aktion som pressefotograf. Han var enorm stor og bred, med en buldrende stemme og et stort 9X12 pladeka-

mera med en larmende spaltelukker – og mange af optagelserne blev taget med store blitz-pærer. Så ingen kunne være i tvivl om, at Fredslund havde været der.

Hans malerier »forestiller«, noget – er på en måde naturalistiske. Mange har ment, at de var primitive, dårligt tegnede og med helt forkerte størrelsesforhold. Ofte bliver han lidt upræcist kaldt naivist, kolorist eller mystiker. Det, billederne »forestiller« er som oftest menneskelige situationer eller menneskers forhold til natur eller dyr – eller drømme og fornemmelser. En række titler kan give et fingerpeg: Bundne Kræfter – Fabelnat – Heste under Måne – Eneboer – Drift – Nattevandreren – Kunsten stiger – Jorddrømme – Lavabønder. Man føler, at det er personlige oplevelser eller problemer, der ligger til grund, men det enkelte maleri er så godt som altid »renset« for det private og løftet op til noget mere alment menneskeligt. Hans Kjærholm taler i sin bog: »Maleren Fredslund Andersen« (1955) om det *mytiske* og det *psykiske* i hans kunst og fremhæver Fredslunds *sind*.

Et af de billeder der tidligt gjorde et vældigt indtryk på mig, var ROTTEFÆNGER OLSEN ANKOMMER. Det er malet først i 40'erne, og det er sikkert udsprunget af egne rotteplager på den nyerhvervede »Strandgården«. Efter at Fredslund forgæves selv har prøvet at løse problemet,

så har han sendt bud efter en autoriseret rottefænger. Fredslund har ikke haft megen fidus til den beskedne lille mand og hans endnu mindre hund.

På billedet ser man den ensomt liggende gård ved foden af Mols Bjerge. Kæmperotter nærmest belejrer gården. Rottefænger Olsen skrider frimodigt ind i billedet fra højre med sin lille hund i snor. Den høje hat understreger, at Olsen tager opgaven alvorligt.

Og rotterne blev udryddet.

Selvom billedet har udgangspunkt i en sådan oplevelse, så skal det nok snarere opfattes som Fredslunds tro på det enkelte menneskes evne eller vilje til stadig at give sig i kast med en

Rottefænger Olsen ankommer.

Gårdejeren Fredslund Andersen foran »Strandgården«, 1942.
(Foto: Thomas Pedersen)

tilsyneladende overvældende opgave – blot man tager opgaven alvorligt og er i besiddelse af tro, tillid og udholdenhed.

Samme tema behandler Fredslund i billedet »Lavabønder« fra 1953. På Sicilien har han set bønder blive fortrængt af lavastrømmen, der ødelægger de magre jorder. Billedet viser vulkanen i udbrud, i forgrunden rider bonden på sit æsel, iført trekantet hat og fulgt af to geder, på vej for at opdyrke en ny ager udenfor lavaens rækkevidde.

Begge billeder indeholder en vis barok, næsten tragisk humor, har et præg af naivitet og enfold, af menneskets ukuelighed. Samtidig har billederne også en fantastisk koloristisk følsomhed.

P. P.

3 politiske valg 1981

Valg i byen

For de børn i skolerne, der opmuntres af en fridag ud over de sædvanlige, blev det en overdådig tid, slutningen af 1981. Ikke mindre end to tirsdage blev bjerget, da det forlængst fastlagte lokalvalg den 17. november fulgtes af folketingsvalget den 8. december.

Og for vælgerne frembød der sig en chance til at få styr på hele molevitten så at sige på en gang: at få skiftet ud i den politiske besætning både her og der. Problemet i vælgerskaren er dog fortsat, at det er forskellige, man ønsker udskiftet, og splittelsen er nærmest stigende, synes det.

Set fra Århus-Årbogens synsvinkel var lokalvalgene vigtigst. Resultaterne fremgår af tabellen på side 111, der ligesom de øvrige i det følgende har opstilling af partierne i rækkefølge efter størrelse.

Stemmeprocenten var praktisk talt uændret fra 1978, nemlig denne gang 68.6 mod 68.7 i 1978, da man brugte 100.000 kommunale kroner til propaganda for at få den op.

For Socialdemokratiet blev det et dårligt valg. Man kan udtrykke det således, at ved indgangen til 1970'erne stemte hver anden vælger socialde-

mokratisk, her ved 1980'ernes begyndelse kun hver tredje. Fra en situation med absolut flertal, 17 mandater ud af 31, i den første valgperiode efter kommunalreformen 1970, er der nu 11 mandater tilbage at føre politik på. At undervurdere partiets styrke vil imidlertid være uforsigtigt. Personmæssigt er repræsentationen så stærk som nogensinde, og i modsætning til tidligere har partiet fuld politisk manøvre frihed, ubundet af aftaler. Hertil kommer, at partiet til borgmesterposten har udpeget en mand, der ikke alene er i besiddelse af det hårde politikerjobs professionelle færdigheder, men som også er i besiddelse af menneskelige egenskaber, der har gjort ham respekteret i vide kredse; det smitter af på partiet, der fortrinsvis må leve på tilslutningen fra privat og offentligt ansatte arbejdere og funktionærer, grupper, der bærer og løfter.

Hvad angår personsammensætningen i byrådsgruppen er det således, at der var 10 gengangere blandt de 11 valgte; eneste nye er sekretær Lis Petersen. Det blev bemærket, at partiet havde valgets eneste »springer«, nemlig elektromekaniker Jørgen Christensen, der denne gang kom fra en 25. plads på kandidatlisten. Hvorfor springer Jørgen Christensen altid? Det har noget at gøre med at stemme dørklokker og med en solid støtte i partiets Langenæs-afdeling i hvert fald. I dette tilfælde gik det ud over overmatros Orla Th. Jensen, der var placeret på 11. pladsen; formentlig til ringe fortrydelse for SF, det parti han tidligere forlod. Havde Socialdemokratiet holdt sit mandattal på 13, var de to sidste pladser tiltænkt Erik B. Andersen, lektor på Journalist-

højskolen – en apparatjik, der tager, hvad han kan få – og kollegaen Bernhard Nielsen, Lystrup, der genopstillede efter at være restitueret. Til Erik B. Andersen, der også måtte lide den skuffelse at tabe til Børge Jørgensen slaget om folketingskandidaturen i nordkredsen, kan det siges, at han nok kommer ind til sidst fra en bedre plads; der er fortilfælde for apparatets folk. Blandt dem, der mangler fra sidste valgperiode, er først og fremmest Orla Hyllested, som mentes at have nået en passende alder til at forlade borgmesterposten, samt fagforeningsformand Børge Jørgensen, der skulle have været i folketinget fra den sikre 2. kreds i Århus nord, og som derfor ikke genopstillede. Det kiksede imidlertid.

Med 17.7% af stemmerne havde Det konservative Folkeparti sit næstbedste valg siden valget lige efter kommunalreformen, der med over 25% af stemmerne og 8 mandater blev et drømmevalg for de konservative. Denne gang blev der 6 mandater, en fremgang på 1 siden 1978. Så sandt disciplin kan være af det onde, så kan mangel på samme også være det; det sidste medførte underholdende nyt om det indbyrdes samvær i konservative kredse; det er sandt for dyden ikke første gang, men partiet klarede sig alligevel med den respekterede og vellidte rådmand Olaf P. Christensen i spidsen. Nye i gruppen blev studenten Poul B. Skou samt Ole M. Nielsen, civilingeniør og professor med en smuk karriere. Han bliver både sagligt og personligt en gevinst i byrådsarbejdet.

Socialistisk Folkeparti fastholdt til overmål sin tredjeplass på rangstigen og blev valgets største

sejrherr med en mandatgevinst på 2 fra 3 til 5. Det kan ikke skjules, at samarbejdet mellem netop dette parti og Socialdemokratiet har været anstrengt. Med 17–18.000 stemmer er SF imidlertid et stort parti lokalt, stort nok til, at det kunne erobre rådmandsposten for 4. afdeling i magistraten. Det er sandsynligt, at partiet vil fastholde sin let populistiske kulturpolitik; på skoleområdet vil rådmandsskiftet nok virke konserverende, så konsekvenserne af det faldende børnetal vil slå langsomt igennem i udgiftspolitikken. Da overmatros Orla Jensen havde forladt partiet, blev der plads til tre nye, skolelærerne Lone Hindø og Torben Maintz Andersen samt hjemmesygeplejerske Lise Rahm, i gruppen.

For Venstre var der tale om et pænt valg med en fremgang på ca. 3.000 stemmer. Det cementerede Axel Haar-Nielsens rådmandspost og bragte nyvalg til Frits Gundahl Sørensen i stedet for Gunnar Nørskov Pedersen, der ikke genopstillede.

Venstresocialisterne vandt 1 mandat, der tilfaldt socialrådgiver Lillian Lykke Jensen; hun kan så støtte Jørgen Lenger, der har opnået en bemærkelsesværdig succes i byrådsarbejdet.

Ikke mindre end fire partier optræder nu med hver en repræsentant i byrådet. Det er først de radikale, for hvem valget blev en skuffelse. At Inger Lillelund gik over i amtspolitikken svækkede, partiet kunne ikke holde sit stemmetal, og kun spidskandidaten Bjarne Ørum blev valgt. Videre er det Fremskridtspartiet, der også måtte afgive et mandat. Det var Poul Bjerregårds, men han blev i stedet valgt til amtsrådet. For kommu-

Nye ansigter i byrådet

Lis Petersen, A

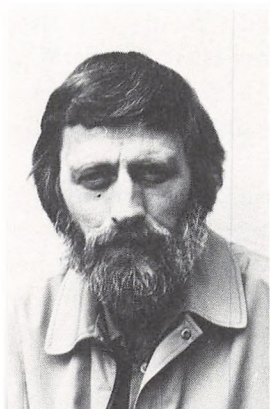
Poul B. Skou, C

Ole M. Nielsen, C

Lone Hindø, SF

Torben Maintz Andersen, SF

Lise Rahm, SF

Frits Gundahl Sørensen, V

Lillian Lykke Jensen, VS

nisterne blev det et slemt valg med på det nærmeste en halvering af stemmetallet; Gurli Madsen blev genvalgt, mens Per Kristensens hidtidige mandat gik tabt; selv genopstillede han ikke, men hans mandat var tiltænkt lærer Morten Laurson. Endelig blev Centrum-Demokraterne for første gang repræsenteret i Århus byråd. Med en stemmefremgang på bare 700 lykkedes det, og partiets repræsentant blev den afdankede – i dette ords allerbedste betydning – konservative bogtrykker Erik Linde.

Blandt de etablerede landspartier var det således kun Kristeligt Folkeparti og Retsforbundet, der måtte undvære repræsentation. De havde dog hver især flere stemmer end resten af de opstillede partier og lister havde tilsammen. De sidste optræder i skemaet under betegnelsen »Andre« og omfatter »Grøn liste«, »Århus-listen«, »Socialistisk Arbejderparti« og liste Ø. Disse lister opnåede, som det fremgår, tilsammen 1.142 stemmer. Med al respekt for de andre lister var den interessanteste i denne gruppe liste Ø, der kun indeholdt et navn: Orla S. (for Schartau) Hyllested.

Dermed kan et andet tema anslås, nemlig valgkampen. Episoden med opstilling af liste Ø var nok det mest ophidsende ved den, og det siger vel mere om valgkampen end om denne bizarre listeopstilling. Der skete det, at en journalist fra Falstersgade lige før sidste frist afleverede den pågældende liste med Hyllesteds navn samt 29 stillere. Det hele kunne måske i det rette regie have været en festlig anretning for spøgefugle, men initiativtagerne virkede noget krampagtige,

så Hyllesteds egne ord »intrigemagere« var måske den mest rammende betegnelse for dem. Spekulationen slog helt fejl; ikke mange lod sig narre, og listen fik i det hele kun 245 stemmer. En medvirkende årsag var måske Orla Hyllesteds halvsides annoncer i dagspressen, hvor han appellerede til sine tidligere vælgere om at stemme på Socialdemokratiet, sådan som han selv agtede at gøre. Det mest forstemmende ved situationen var måske, at destruktive kræfter uden saglig motivation misbrugte et regelsæt omkring demokratiet, udviklet gennem generationer; men anslaget mislykkedes altså. Det var dog ikke den eneste smagløshed i valgkampen. Således blev det fra kredse i Socialdemokratiets periferi søgt at hænge ledende SF'ere ud som bolighajer; det var de ikke, blev det dokumenteret. Man kunne have ønsket, at den megen opfindsomhed f.eks. var kommet valgplakaterne til gode, for mægtigt kedsommelighed har man ikke kendt. Der skulle være store muligheder for kunstnere og tegnere til at lade fantasien arbejde. Skulle man ikke kunne sætte et partiprogram eller dele deraf på billede? Hvorfor dog ikke betjene sig af kunstnere i sådanne brugssammenhænge? Hvis nogen tvivler, så se til Tyskland.

I øvrigt var der under valgkampen nogle mangekantede vælgermøder med højst begrænset tilhørerskare; et af de bedst besøgte var i Holme sognegård, hvor omkring 150 havde indfundet sig. Heraf var jo nok en del vandbærere fra partiapparaterne.

Et nyt islæt i valgsituationen var de udenlandske medborgeres valgret. Ved en valglovs-

Kære medborgere

Det er uanstændigt overfor mit parti, det der er sket.

Og det er dybt tragisk for mig personligt, at jeg efter at have tjent Århus by i mange år, nu skal misbruges til at splitte Socialdemokratiets vælgere. For det er ganske enkelt, hvad der er hensigten med at opstille mig - uden min viden - til byrådsvalget på tirsdag.

Det er derfor også mit højeste ønske, at hensigten ikke lykkes.

Jeg håber, at alle I, der gennem årene har støttet mig - har stemt enten personligt på mig eller stemt på mit parti, ikke medvirker til intrigemagerens spil.

I kan opfylde dette ønske for mig ved - som jeg naturligvis selv gør - at stemme på liste A-Socialdemokratiet.

Orla Hyllested.
Borgmester.

ændring var det blevet indført, at udlændinge, der har boet 3 år i Danmark, har valget til kommune- og amtsvalg. I forvejen gjaldt denne regel for statsborgere fra andre nordiske lande; nu blev ordningen udvidet. Interessen samlede sig fra partiernes side mest om oplysning til den største samlede gruppe, tyrkerne, som også blandt de udenlandske statsborgere måske var

For første gang i sit liv måtte Orla Hyllested til at appellere til vælgernes gunst! Faren for, at tilhængerne ville gå i gyngen, var overdrevet, skulle det vise sig. Orla Hyllested fik kun få stemmer.

dem, der havde vanskeligst ved at overskue systemet. I alt var der nok tale om en udvidelse af vælgerkorpset med 2-3.000 mennesker, hvoraf tyrkerne var op mod halvdelen; en anden større

Et af de få humorfyldte bidrag til valgkampen kunne ses på Quistgaardsvej i Brabrand, hvor Gitte opfordrede til at stemme på farmand, skoleinspektør Bent Dohm. Kampagnen lykkedes for Gitte.

(Foto: Kresten Skjærlund)

gruppe var polske flygtninge, hvoraf en del dog allerede havde fået dansk statsborgerskab.

Da mandaterne var fordelt, kom forhandlingerne

om magistratens sammensætning. Fra den nye byrådsperiodes begyndelse var den udvidet med en ny 1. afdeling, der skulle tage sig af forskellige administrationsgrene, udstykket fra andre afdelinger; der var bl.a. tale om skattevæsen, beskæftigelseskontor, ejendomsadministration samt park-, skov- og begravelsesvæsenet, i det hele nok den mindst attraktive afdeling i magistraten. Dette skud på stammen var i øvrigt en gevækst til en pris af op mod to millioner om året, og det spørgsmål blev rejst, om det var penge ud af vinduet for skatteyderne og intet andet: et arrangement, der udelukkende skulle tjene politiske interesser. Godkendt var det imidlertid blevet af indenrigsministeren, og den nye rådmandspost blev en brik i spillet efter valget.

Konstitueringsaftalen kom ret hurtigt i hus; allerede 3–4 dage efter valget skabte forhandlingsleder Thorkild Simonsen et valgteknisk samarbejde hen over midten. Det kom i stand ved, at Socialdemokratiet (efter egen udlægning) afviste venstrefløjens overspillede pressionsforsøg og gennem aftaler med moderat-borgerlige kræfter (konservative, Venstre og Centrum-Demokrater) sikrede borgmesterpost og socialrådmandspost samt formandsskabet i en række vigtige udvalg; til gengæld beholdt konservative og Venstre deres rådmandsposter, og konservative fik formandsskabet i økonomiudvalget; SF satte fuldt tryk på og erobrede kulturrådmandsposten fra Socialdemokratiet, og den radikale Bjarne Ørum slog nogle flotte politiske saltomortaler og endte i rådmandsstolen i den nye 1. afdeling i samarbejde med venstrefløjten; det blev han ikke popu-

Byrådsvalgene 1978 og 1981

Parti	Stemmer				Mandater	
	Antal		%		Antal	
	1978	1981	1978	1981	1978	1981
Socialdemokratiet	47.996	44.073	39,9	34,3	13	11
Konservative Folkeparti	17.692	22.821	14,7	17,7	5	6
Socialistisk Folkeparti	10.539	17.470	8,8	13,6	3	5
Venstre	9.510	12.626	7,9	9,8	3	3
Venstresocialisterne	6.833	8.814	5,7	6,8	1	2
Det radikale Venstre	5.759	5.345	4,8	4,2	2	1
Fremskridtspartiet	7.581	5.265	6,3	4,1	2	1
Danmarks kommunistiske Parti	7.059	3.812	5,9	3,0	2	1
Centrum-Demokraterne	2.082	2.796	1,7	2,2		1
Kristeligt Folkeparti	1.816	1.457	1,5	1,1		
Danmarks Retsforbund	2.412	1.392	2,0	1,1		
Andre	0	1.142	-	0,9		
Blanke og ugyldige	764	1.236	0,6	1,0		
Total	120.320	128.512	100,0	100,0	31	31

Byrådsmedlemmerne*Socialdemokratiet:*

Thorkild Simonsen, borgmester
 Jens Arbjerg Pedersen, rådmand
 Aksel Rasmussen, værkstedsarbejder
 Henning Poulsen, overlæge
 Inga Christensen, arbejdsformidler
 Eva Tørnæs, studerende
 Anna Schneider Sørensen,
 familiekonsulent
 Vagn Særkjær, lærer
 Alfred Mogensen, driftsassistent
 Lis Petersen, sekretær
 Jørgen Christensen, elektromekaniker

Det konservative Folkeparti:

Olaf P. Christensen, rådmand,
 viceborgmester
 Bent Dohm, skoleinspektør
 Poul B. Skou, stud. scient. pol.
 Finn Ørntoft, direktør
 Ole M. Nielsen, civilingeniør, professor
 Hanne Vibeke Andersen, afdelingschef

Socialistisk Folkeparti:

Thorkild Ibsen, rådmand
 Dorthe Laustsen, børnehaveleder
 Lone Hindø, lærer
 Torben Maintz Andersen, overlærer
 Lise Rahm, hjemmesygeplejerske

Venstre:

Axel Haar-Nielsen, rådmand
 Frits Gundahl Sørensen, distriktschef
 Marie Holst, områdesygeplejerske

Venstresocialisterne:

Jørgen Lenger, assistent
 Lillian Lykke Jensen, socialrådgiver

Det radikale Venstre:

Bjarne Ørum, rådmand

Fremskridtspartiet:

Palle Krog, trafikkontrollør

Danmarks kommunistiske parti:

Gurli Madsen, syerske

Centrum-Demokraterne:

Erik Linde, bogtrykker

Amtsrådsvalgene 1978 og 1981

Parti	Stemmer				Mandater	
	Antal		%		Antal	
	1978	1981	1978	1981	1978	1981
Socialdemokratiet	116.161	112.796	40,8	36,9	13	12
Venstre	38.866	47.676	13,7	15,6	5	5
Konservative Folkeparti	35.067	41.807	12,3	13,7	5	5
Socialistisk Folkeparti	14.407	27.394	5,1	9,0	2	4
Fremskridtspartiet	24.322	19.064	8,6	6,2	2	2
Det radikale Venstre	10.932	16.428	3,8	5,4	1	2
Venstresocialisterne	9.818	10.988	3,5	3,6	1	1
Danmarks kommunistiske Parti	9.998	5.894	3,5	1,9	1	0
Centrum-Demokraterne	5.221	4.558	1,8	1,5		
Danmarks Retsforbund	6.411	4.057	2,2	1,3	1	0
Kristeligt Folkeparti	5.128	3.987	1,8	1,3		
Grøn liste		1.211		0,4		
Pensionistpartiet	459	600	0,2	0,2		
Blanke og ugyldige	7.653	9.241	2,7	3,0		
Total	284.443	305.701	100,0	100,0	31	31

Amtsrådsmedlemmerne*Socialdemokratiet:*

Ib Frederiksen, Mariager
 Tage Jensen, Silkeborg
 Mogens Bille, Randers
 Villy Andersen, Viby
 Inger Nielsen, Lystrup
 Louis Rolander, Århus
 Leo Farver, Nordby
 Rie Lomholt, Knebel
 Inger Mikkelsen, Galten
 Ellen Margrethe Skou, Risskov
 Jørn Jelle, Mundelstrup
 Peter Christensen, Grenå

Venstre:

Knud Erik Særkjær, Randers
 Søren Vestergaard, Højbjerg
 Frede Bakkær Sørensen, Them
 Bodil Vinther, Hørning
 Palle Juul-Jensen, Højbjerg
Det konservative Folkeparti:
 Søren Aagaard Pedersen, Odder
 Lene Gammelgaard, Århus
 C. C. Feldthusen, Randers
 Marie Jepsen, Silkeborg
 Carl Brask, Balle

Socialistisk Folkeparti:

Bente Nielsen, Silkeborg
 Christian Bundgaard, Århus
 V. Søgaard, Ryomgaard
 Lars Lyngsdal, Århus

Fremskridtspartiet:

Poul Bjerregaard, Højbjerg
 Vagn v. der Heide, Ørsted

Det radikale Venstre:

Inger Lillelund, Århus
 Bjørn Nordentoft, Odder

Venstresocialisterne:

Keld Albrechtsen, Århus

lær på; begejstringen var heller ikke alle steder lige stor for Thorkild Ibsen som kulturrådmand; den nye borgmester sagde, at nu kunne man risikere en kulturpolitik delvis på linje med Fremskridtspartiets. I øvrigt lovede man rent ud de to nye rådmænd, at de skulle få det så svært, som man mente, de havde fortjent. Det nye år skulle da heller ikke blive ret gammelt, før en usædvanlig hård kritik blev sat ind i forbindelse med fabriksbesættelsen på Dollerupvej.

Valg i amtet

Mens Venstre i byrådet blev nr. 4, hvad størrelse angår, gled partiet i amtsrådet (se tabellen s. 113) op på en plads som nr. 2 som følge af amtets landbostemmer. Det konservative Folkeparti blev derved forsat til tredjepladsen, og Socialistisk Folkeparti måtte ned som nr. 4. Også for de øvrige partier var der forskydninger; Fremskridtspartiet stod således klart stærkere i amt end i by, Venstresocialisterne tilsvarende svagere.

Både ved byrådsvalg og amtsrådsvalg var stemmeprocenten som nævnt 68.6; man får jo to stemmesedler stukket i hånden. Den meget højere procentdel af blanke og ugyldige stemmer ved amtsrådsvalget skyldes formentlig, at en del bare lagde den gule seddel til amtsrådsvalget i stemmekassen uden at krydse.

Også ved amtsrådsvalget klarede Socialistisk Folkeparti sig altså virkelig godt med en fordobling af stemme- og mandattal. Og de radikale fik her et smukt valg, hvilket blev tillagt, at Inger

Lillelund gik over i amtspolitikken. Det er forfærdelig vigtigt med et etableret navn i lokalpolitik; har man fået en blok af personlige stemmer, klarer inertien resten.

Det må noteres, at både kommunister og retsstatsfolk måtte se sig presset ud af amtsrådet, og kommunisterne har nu meget lidt at glæde sig over i lokalpolitikken efter en glørværdig fortid. Hvem vil i dag tilslutte sig et veldisciplineret parti på venstrefløj, der har tradition for at overholde aftaler, og som holder sig klar af døgnets modepolitik? Sådan er det udtrykt af et jævnt medlem af partiet. Uden fordybelse i personskifter i det store amt må det fra en Århus-synsvinkel noteres ud over Inger Lillelunds succes, at overlæge Palle Juul-Jensen, Højbjerg, kom ind for Venstre, hvilket parti han nu har slået sig på. Det skulle være sært, om han ikke vil lægge et ord ind for sygehusbyggeriet i Skejby. Det må i den forbindelse noteres, at formandsposten i det vigtige sygehusudvalg gik over til Venstre, personificeret ved Søren Vestergård, der også er positiv over for sygehusbyggeriet. Det er et ømfindeligt område; op mod valget var amtspsykiatridirektøren blevet afskediget, og han trak så at sige med sig i faldet den hidtidige sygehusudvalgsformand, Jørn Jelle, Socialdemokratiet; ved en stor indsats, bl.a. fra de faglige kredse, lykkedes det dog i det mindste Jelle at blive genvalgt til rådet.

Valg i landet

Folketingsvalget har fortsat større vælgerbevågenhed end lokalvalgene. Fra de 68.6%’s valg-

Folketingsvalgene i Århus 1979 og 1981

Parti	Stemmer		%	
	1979	1981	1979	1981
Socialdemokratiet	63.215	51.369	39,9	32,4
Socialistisk Folkeparti	16.862	28.425	10,6	17,9
Konservative Folkeparti	18.964	20.203	12,0	12,7
Centrum-Demokraterne	4.226	12.411	2,7	7,8
Venstre	13.534	12.207	8,5	7,7
Fremskridtspartiet	9.506	8.817	6,0	5,6
Venstresocialisterne	10.799	8.242	6,8	5,2
Det radikale Venstre	8.188	7.588	5,2	4,8
Danmarks kommunistiske Parti	4.223	2.796	2,7	1,8
Danmarks Retsforbund	4.862	2.672	3,1	1,7
Kristeligt Folkeparti	2.610	2.374	1,6	1,5
Andre lister	576	454	0,4	0,3
Blanke og ugyldige	909	746	0,5	0,5
Total	157.565	158.608	100,0	100,0

3.000 stemmer knap spiller nogen rolle mere; og så var det endda inden militærkuppet i Polen, der godt kan gå hen at svække kommunisterne i det faglige arbejde også. Endelig kan man fastslå, at de nye partier, KAP og SAP, så godt som ingen stemmer fik i Århus (181 og 123).

Går man til personvalgene var det således, at af kredsens spidskandidater blev for Socialdemokratiet genvalgt Svend Auken (1.), Lissa Mathiasen (3.) og Karl Hjortnæs (4.). Helt overraskende blev som nævnt Børge Jørgensen, fagforeningsformand, ikke valgt i 2. kreds. Det gælder for flere af de fagforeningsfolk, der stillede op for Socialdemokratiet rundt omkring i landet, at de

fik et rigtig dårligt valg, således altså også Børge Jørgensen, der nu må koncentrere sig om formandsposten i Arbejdernes Fællesorganisation. For de radikale blev Bernhard Baunsgård genvalgt (4.), for de konservative Ole Bernt Henriksen (3. og 4.), for SF Ebba Strange (1.), for Venstre Uffe Ellemann-Jensen (4.) og for Venstresocialisterne Mikael Waldorff (1.).

I politik er alle konklusioner foreløbige. Den tålmodige læser af årbogen kan samle op ved at slå tilbage de foregående år.

Næste hovedkapitel skrives i 1985!

I.G.

deltagelse den 17. november er der et spring op til folketingsvalgets 85.7% den 8. december.

Skal man sammenligne byrådsvalg med folketingsvalg må man tage tidsfaktoren i betragtning. Det var en ny situation, der forelå for vælgerne, ikke mindst efter den lange valgkamp i fjernsynet, hvor den slags jo i dag foregår. Ydermere er landspolitik ikke det samme som lokalpolitik; i den sidste spiller ideologien vel stadig en knap så stor rolle som i landspolitikken. Endelig var der også i det aktuelle tilfælde 30.000 stemmer mere at fordele, nemlig dem, der blev på sofaen den 17. november. Ved folketingsvalget blev der, som det fremgår af tabellen s. 115, så at sige byttet om på Det konservative Folkeparti og Socialistisk Folkeparti i rækkefølgen, et markant resultat, som nok var nogle overvejelser værd. Mens disse linjer skrives, er analyserne knap nok færdige, men tendensen til socialdemokratisk tilbagegang i midtbyen til fordel for SF synes sikker nok, ligesom Socialdemokratiet ikke synes at have stor tilslutning blandt studerende. Venstrefløjen mønstrede tilsammen 24.9% af stemmerne i de fire Århus-kredse, hvilket kun var lidt mere end byrådsvalgets 23.4. SF har klart taget føringen på venstrefløjen, således som de konservative har det på den borgerlige fløj trods et dårligt valg den 8. december. Partiet fik her ikke en gang så mange stemmer som til kommunevalget trods det større antal deltagere; det var noget af et chok, og det gavnede ikke det i forvejen lidt anstrengte klima i partiet. Det er sikkert en belastning for partiet kun at have opstillet 6 kandidater i amtets 10 kredse, og der var nogen util-

fredshed med opstillingen af Ole Bernt Henriksen i såvel 3. som 4. kreds samt Lars P. Gammelgård i 3 udenbyskredse i stedet for kandidater i alle kredse og sideordnet opstilling. Det sidste foretrækkes nok af vælgerne, der dermed får den maksimale indflydelse. En sådan ordning vil dog næppe gavne rekrutteringen af erhvervsfolk til folketingskandidaturen. Nogle må i tilfælde af valg konstatere en indtægtsnedgang, hvortil kommer en usikker tilværelse uden sikkerhedsnet, hvis vælgerlykken går imod. I modsætning hertil vil den offentligt ansatte som regel have sin stilling at vende tilbage til i påkommende tilfælde.

Skal man ellers tale om chok, må det være i forbindelse med Centrum-Demokraternes ekstremt gode valg, der bragte dem op på rangfølgens fjerdeplads, sågar foran Venstre. Der var på det nærmeste tale om en tredobling af partiets stemmetal, utvivlsomt som følge af landsomfattende medvind, der nok stjal en del af de konservatives formodede gevinst. Heller ikke Venstre kunne fastholde byrådsvalgets stemmetal. Tager man de moderate borgerlige partiers andel af stemmerne (C-M-V-Q), var der ved begge de nævnte valg tale om en tilslutning på ca. 30%, altså klart mere end den samlede venstrefløjs. Men ellers må man konstatere forbløffende store forskelle på de to valg. Hvorfor fik Fremskridtspartiet f.eks. et bedre valg den 8. december end den 17. november? Hvad Venstresocialisterne angår, fik de et dårligt landspolitisk valg i Århus. SF sugede til sig på venstrefløjen, og det gik så hårdt ud over kommunisterne, der med under

Ændringer i bybilledet

En by er at betragte som en levende organisme. Som følge heraf er byen – såvel dens huse som dens gade- og vejnet – underkastet en vedvarende udvikling, der er bestemt af skiftende tiders vekslende krav, og som betyder, at enkelthe-

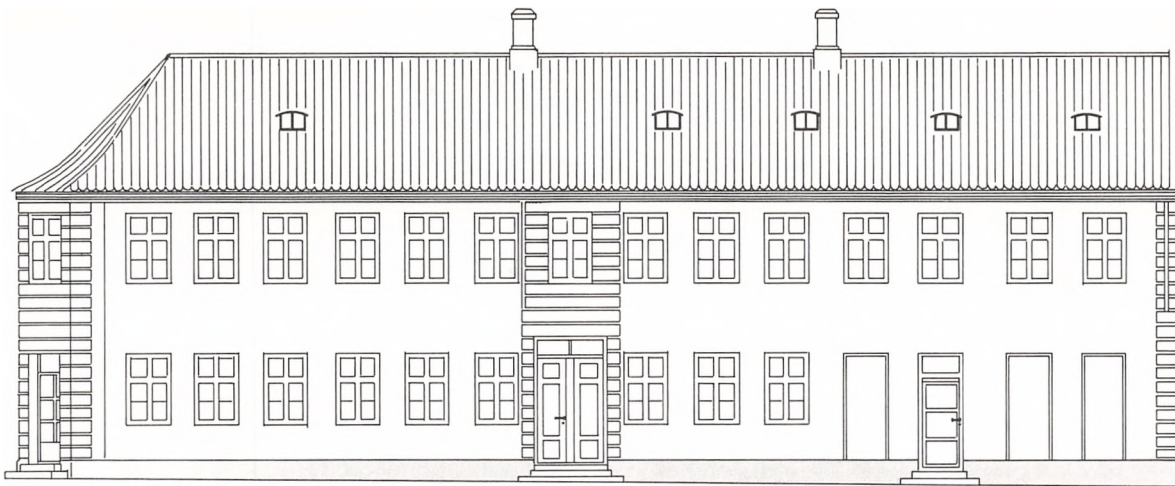
der i byen og i bybilledet til stadighed ændrer sig og fornyr sig.

Denne byfornyelse kan have karakter af bygningsrestauration, hvorved man ved ombygning eller istandsættelse søger at gengive en bygning det udseende og den udformning, som huset tidligere har haft enten oprindeligt eller på et

Brødrene Bybergs Ejendom, fotograferet i november 1971. Kun den øverste etage har nogenlunde bevaret husets oprindelige empirepræg. Den nederste etage består derimod næsten helt af en ubrudt glasflade, dannet af udstillingsvinduer og indgangspartier.

(Foto i Lokalhistorisk Samling)

Tegning af facaden mod Immervad af Statsanstalten for Livsforsikrings nyrestaurerede bygning. Huset er fra 1808, men facaden er ført tilbage til det udseende, som bygningen fik ved en ombygning i 1843.

senere tidspunkt. Byfornyelsen kan også bestå i en almindelig vedligeholdelse, hvor man bl.a. ved en ændret farveholdning kan fremhæve lidet iøjnefaldende og måske hidtil oversete enkeltheder f.eks. på en bygningsfacade. Byfornyelsen kan selvfølgelig også have karakter af et egentlig nybyggeri, enten på én ved sanering ryddet grund eller på et hidtil ubebygget areal.

For Århus' vedkommende viser året 1981 eksempler på alle de nævnte former for byfornyelse.

Immervad nr. 1 – Statsanstaltens agentur

Den kendte to-etages empire-bygning på hjørnet af Immervad og Store Torv har i løbet af 1981, fra marts til november, gennemgået en omfattende restaurering og istandsættelse, der har ført bygningens ydre tilbage til det udseende, som huset

havde fået ved en ombygning i begyndelsen af 1840'erne, og som kendes fra flere forskellige, samtidige billeder (se f.eks. Butik i Århus, 1981, s. 111).

Bygningen omtales endnu som Brødrene Bybergs Ejendom; thi her åbnede brødrene Otto og Andreas Byberg i marts 1893 en manufakturforretning, der i 1936 blev overtaget af Axel Byberg. I 1955 solgtes butikken til Knud Dyhr-Nielsen, som efter nøjagtig 25 års virke lukkede forretningen den 15. februar 1980. Allerede forinden – 1. januar samme år – havde Statsanstalten for Livsforsikring overtaget ejendommen. Manufakturforretningen har i alle årene haft til huse i selve

hjørnepartiet. I bygningens modsatte ende langs Immervad har der i tidernes løb været forskellige butikker.

Selve hjørnegrunden mellem Lille Torv og Store Torv, som bygningen ligger på, kan føre sin historie tilbage til middelalderens slutning. Siden da har der stået forskellige bygninger på grunden. Det nuværende forhus er fra begyndelsen af 1800-årene. Som nyopført blev det brandtakseret i april 1808. Fra den lejlighed oplyser brandtaksationsprotokollen, at forhuset bestod af 17 fag i mur og bindingsværk, at det havde tegtag, var to etager højt og havde kælder under 12 fag, i huset fandtes seks kakkellovne, og der var indkørsel i to fag. Endvidere er det anført, at huset var indrettet til værelser og bageri. Det sidste var en naturlig følge af, at ejendommen ejedes af bagermester Christian Sperling, der havde fået borgerkab i 1794, og som havde ejet gården i hvert fald fra 1801.

Ved en brandtaksationsforretning i 1827, da gården ejedes af bagermester Chr. Sperling den yngre, oplyses det, at hovedhuset var af egebindingsværk og mur, der til gaden var afpudset som grundmur. På gårdsiden havde gadehuset en fem-fags udbygning. I bygningen var tre værelser gipsede, d.v.s. forsynet med gipslofter, således at loftsbjælkerne ikke var synlige, og der var fire jernkakkellovne. I den nederste etage var der butik og butiksstue, medens værelserne i den øverste etage blev benyttet til sal og kamre. Der var stadig port i to fag, medens kælderen nu kun blev opgivet til 11 fag, der var indrettet til udsalgssted.

I årtierne omkring midten af 1800-årene skete der betydelige ændringer af husets facade mod gaden. Efter at urmager H. Chr. Stougaard havde erhvervet ejendommen, fik han i 1843 bygningskommissionens tilladelse til bl.a. at ændre den overpudsede bindingsværksfacade mod gaden, således at den øverste etage, der i overensstemmelse med bindingsværkets konstruktionsprincip sprang ud over den nederste etage, kom i lodlinie med denne. I 1857, da købmand Søren Jensens enke ejede gården, blev hoveddørspartiet ændret, idet der etableredes en ny trappe, der kun sprang ca. 1½ m frem. Det er antagelig i forbindelse med denne ændring, at den fornemme, dobbeltfløjede hoveddør med de gennembrudte støbejernsfyldinger blev indsat.

Som følge af en tilbagerykning af en nybygning på nabogrunden på Store Torv kom Immervadhusets frie gavl til at springe frem i forhold til nabohuset. Dette blev ændret i 1918, da facadeflugten mod Store Torv blev genoprettet ved, at der under arkitekt V. Puck den yngres ledelse blev skåret ca. ét fag af nordgavlen, der derpå retableredes i sin hidtidige udformning.

Udover de anførte bygningsændringer er der siden 1843, da gadehuset fik det nu genskabte udseende, sket en markant forandring af bygningens nederste etage som følge af udviklingen af butiksvinduernes udformning. Oprindeligt var udstillingsvinduerne små og ubetydelige åbninger i facaden bestemt af bindingsværkets konstruktion. Men efterhånden blev butiksvinduerne større og større såvel i højde som bredde. Til sidst var stueetagen omdannet til en næsten

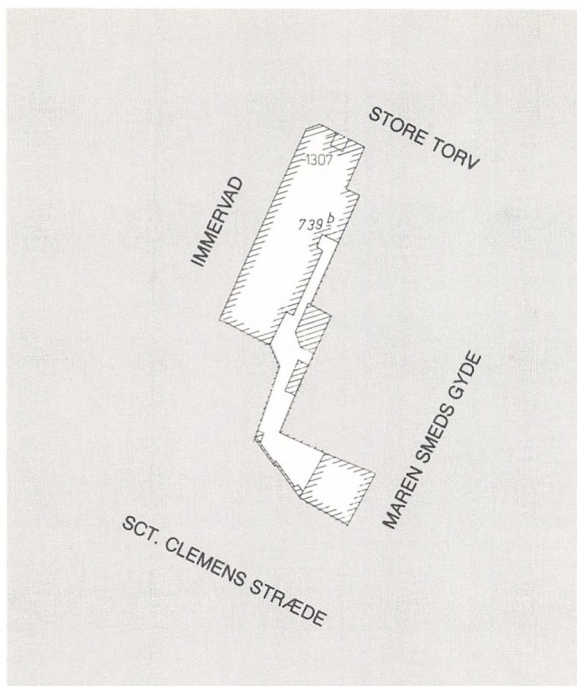
Tegning af gårdfacaden af Immervad 1. Kun 13 fag af bindingsværksfacaden er synlig. Resten af bygningen ligger op mod naboejendommen på Store Torv. Den – allerede i 1827 omtalte – 5-fags udbygning mod gården ses »under« de fire store, firkantede tagvinduer.

ubrudt glasfacade, bestående af udstillingsvinduer og indgangspartier til de enkelte butikker. Glasfacaden var kun afbrudt af gadedørspartiet og af enkelte murpiller dels mellem butikkerne, dels ved bygningens gavle. Såvel disse murpartier som et sammenhængende bælte over butiks-vinduerne var beklædt med travertinermarmor.

Den netop afsluttede restaurering er ledet af rådgivende ingeniør J. K. Lings med arkitektbistand af Knud Krøll. På grund af sine næsten 175 år var huset meget nedslidt, og restaureringsarbejdet har derfor været særdeles omfattende. Gadefacadens nederste etage og risalitter er genskabt. Alle vinduer er fornyet i udformning og med profiler svarende til de oprindelige fire-rammede, klassicistiske vinduer med vandrette sprosser i de nederste rammer. Alle vinduesåbningerne er forsynet med zink-sålbænke, og alle

vinduer er udstyret med indvendige forsatsvinduer. Af hensyn til lydisoleringen er glasset i ydervinduerne og i forsatsvinduerne af forskellig tykkelse. Tagværket er udbedret, og hele tagfladen er forsynet med nye, danske vingetagsten. To skorstene er retableret og udnyttet til udsugningskanaler. Alle gulve i bygningen er fornyet, hovedparten som trægulve, kun i hjørnepartiets vindfang og i den indenfor liggende reception består gulvbelægningen af Alta-sten.

I overensstemmelse med restaureringens formål fremtræder bygningen nu igen i sin senempire-udformning. Forhusets facade langs Immervad er domineret af det fremspringende, vand-

Plan over grunden til ejendommen Immervad nr. 1. Gårdarealet er meget lille. Navnlig i nord-syd retningen er gårdspladsen smal. Mod syd udvider gården sig i østlig retning over til bygningen langs Maren Smeds Gyde.

retfugede midterparti, der spænder over begge etager. Denne midterrisalit markerer indgangspartiet med den dobbeltfløjede gadedør med de elegante støbejernsfyldinger. Oprindeligt sad indgangspartiet nøjagtigt midt på bygningen, men som følge af afkortningen i 1918 af husets nordlige ende mod Store Torv sidder midterrisalitten nu forskudt lidt mod nord, dog næppe så meget at det er iøjnefaldende. Svarende til mid-

terrisaliten findes der smalle siderisalitter ved bygningens hjørner såvel på facaden mod Immervad som på gavlen mod Store Torv. Ved det frie, skråt afskårne hjørne fortsætter siderisalitternes vandrette fuger hen over hele hjørnet, der derfor fremtræder som en risalit, hvori der atter er placeret en indgangsdør.

Næsten hele bygningen benyttes nu af Statsanstalten for Livsforsikring, idet bygningen rummer dels agenturet for Århus-området, dels regionskontoret for selskabets Region Vest, der dækker hele Jylland. Kun de fire sydligste fag i stueetagen samt den underliggende, nyudgravede kælder, hvortil der er direkte adgang fra butikken via en jern-spindeltrappe, er udlejet til »Harlekin Sko« ved Jan Thomsen. Det er en af Danmarks få skotøjsforretninger, der udelukkende forhandler herresko.

Bygningens gårdfacade står stadig med sit bindingsværk synligt. Selve gården er meget smal i nord-sydlig retning. Kun mod syd er der en mindre udvidelse mod øst, mod bygningen langs Maren Smeds Gyde. Gårdspladsen er belagt dels med firkantede brosten, dels med piksten. Langs gårdens østmur mod naboen er der etableret et blomsterbed. Den minimale gårdsplads og de omliggende høje huse har gjort det nødvendigt at male de nærmeste murflader på nabohusene mod øst med en lys farve. Herved er den festlige murreklame for Sct. Nicolaskildes Apollinaris med de to kjoleklædte gentlemen desværre forsvundet, antagelig for stedse (se Århus-Årbog 1980, s. 166).

Til ejendommen hører også et lille hus mod

Tegning af facaden mod Maren Smeds Gyde af den lille bygning, der stammer fra 1847, og som dengang blev omtalt som et baghus. Ved restaureringen er der i huset indrettet dels en butik med indgang fra gyden, dels en lejlighed.

Maren Smeds Gyde. Det er opført i 1847 i grundmur i to etager, som afløser for et bindingsværkshus på fem fag. Også dette hus er blevet gennemrestaureret. I stueetagen med tilhørende kælder er indrettet en butik, »Maren Smed«, der under Kirsten Posins ledelse har specialiseret sig i bluser, bukser og strik. Resten af huset er indrettet som én lejlighed, hvortil der er adgang fra gården, og som består af stue og køkken på første sal samt soveværelse og badeværelse i tagetagen.

De restaurerede bygninger blev taget i brug i november 1981, men blev først officielt indviet ved en reception den 20. januar 1982.

Med den nyrestaurerede ejendom på Immervad er der genskabt et værdifuldt element i det gamle miljø på Lille Torv. Bygningen med de gule murflader og de hvide enkeltheder: risalitter, vinduer og gesims er i sig selv et smukt hus, der samtidig er et værdifuldt point de vue såvel fra Guldsmedgade som fra Vestergade. Tilsvarende er det lille, istandsatte hus i Maren Smeds Gyde med til at højne miljøet i denne lille gade.

Trekantområdet: Viborgvej, Silkeborgvej, Herningvej – Shell servicestation

I den sidste snes år har byfornyelsen på det såkaldte trekantområde mellem Viborgvej, Silkeborgvej og Herningvej været et problem, som med mellemrum har været diskuteret, og til hvis løsning der har været udarbejdet flere projekter.

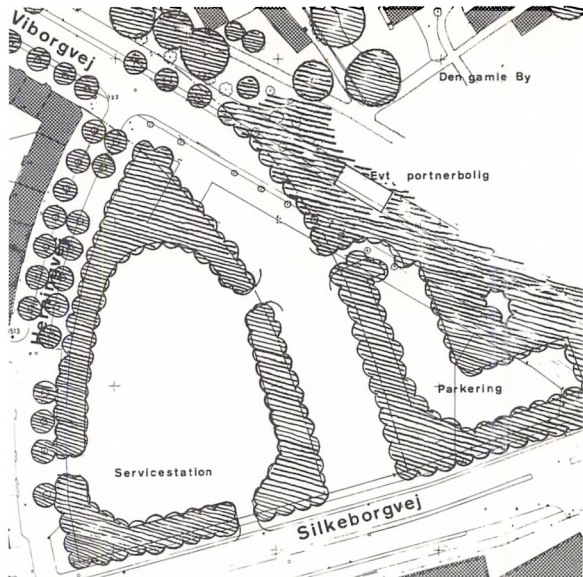
Det pågældende areal var tidligere den østligste spids af Oldjorden, som var en af bymarkens vange. Den første bebyggelse på området fandt sted i 1895, da Ceres-direktøren L. Chr. Meulengracht lod bygge en to-etages villa med høj kælder, tegnet af arkitekt S. F. Kühnel. Efter at villaen var overtaget af underdirektør, fra 1925 direktør, V. Bie, blev villaen i 1913 udvidet mod nord med en grundmuret, skiferdækket tilbygning i to etager med kælder, tegnet af arkitekt R. Frimodt Clausen. Denne har også tegnet det stakit og det plankeværk, der i 1924 blev rejst langs villagrundens grænser mod Silkeborgvej og Viborgvej.

Arealet bag selve hjørnegrunden købte Vesterbro Trælasthandel A/S i 1917 af Århus kom-

mune. Dette firma startede officielt den 1. januar 1918, da det – samtidigt med Frederiksbjerg Trælasthandel – udskiltes som detailforretning fra A/S Århus Trælasthandel, der samtidig tog navneforandring til Det danske Trælastkompagni A/S, som derefter udelukkende drev engroshandel.

For Vesterbro Trælasthandel opførte arkitekt A. Høeg-Hansen i 1917 såvel en kontorbygning som flere lagerbygninger. Kontorbygningen, der lå ved grundens østlige grænse, vendte gavlen mod Silkeborgvej. Det var en grundmuret, teglhængt et-etages bygning, som også rummede hestestald m.m. Lagerbygningerne var de karakteristiske, røde tømmerlader af bræddebeklædt bindingsværk med tegltag. Oprindeligt byggedes der to langs Silkeborgvej og to inde på pladsen parallelt med disse samt tre lader langs den senere Heringvej. I 1927 byggedes der to lader langs Viborgvej og i 1931 yderligere én.

I 1961–62 flyttede trælasthandelen til Daugbjergvej, og pr. 1. april 1965 solgte Vesterbro Trælasthandel til A/S Dansk Shell såvel tømmerpladsen som villaen, der i de seneste år havde været ejet af trælasthandelen. Firmaet havde dog helt til slutningen af 60'erne lager af tømmer på pladsen. Det var oprindeligt Shell's plan på det ny erhvervede område at bygge et stort center omfattende hotel med kongreshal, benzinstation, parkeringsplads og butikker. Men selv om der forelå et par forskellige projekter fra midten af 1960'erne til det påtænkte anlæg, og selv om der i 1970 blev givet nedrivningstilladelse for hele bebyggelsen og grunden blev ryddet, kom de

Plan over trekantområdets opdeling efter bestemmelserne i Lokalplan nr. 50. Til højre ligger område I: parkanlæg og parkering i tilknytning til Købstadmuseet »Den gamle By«. I midten område II: den regulerede Viborgvej, der løber vinkelret ind på Silkeborgvej. Til venstre område III: servicestation.

nævnte planer dog ikke til udførelse. I stedet blev kommunen interesseret i at erhverve en del af arealet for at kunne foretage en omlægning af Viborgvej, der som bekendt udmunder i det uheldige, skæve kryds ved Ceres.

Ifølge den af kommunen i januar 1979 offentliggjorte lokalplan, omfattende grunden og Viborgvejs nederste del, opdeles området i tre underområder, hver med sin bestemmelse for anvendelsen. Område I, der omfatter den nederste del af Viborgvej, villagrunden og den østlig-

get ved Emanuel Sejrs Gade. I forbindelse med dette indgangsparti, der også er projekteret til indkørsel med biler, er der indrettet en modtagelsesafdeling med sorteringsborde og -reoler, og herfra er der godselevator til nederste etage.

Byggeriet, der er udført i jernbeton, er tegnet og projekteret af arkitektfirmaet Kjær & Richter sammen med ingeniørfirmaet Abrahamsen og Nielsen. Bygningen er taget i brug i 1981, men endnu ikke officielt indviet.

Da haveanlægget er retableret med græs og

enkelte træer hen over tilbygningen, er denne næsten ikke synlig, med mindre man står ved indgangen til magasinet nederst i Emanuel Sejrs Gade. Nybygningen giver sig kun til kende ved, at græsplænen niveau nederst ved Åboulevarden nu ligger lidt højere end tidligere. Den foreliggende opgave: at skabe 15–16 km hyldeplads uden indgreb på Kampmanns karakteristiske bygning fra århundredskiftet og uden at ødelæge bygningens omgivelser må siges at være løst på en yderst tilfredsstillende måde.

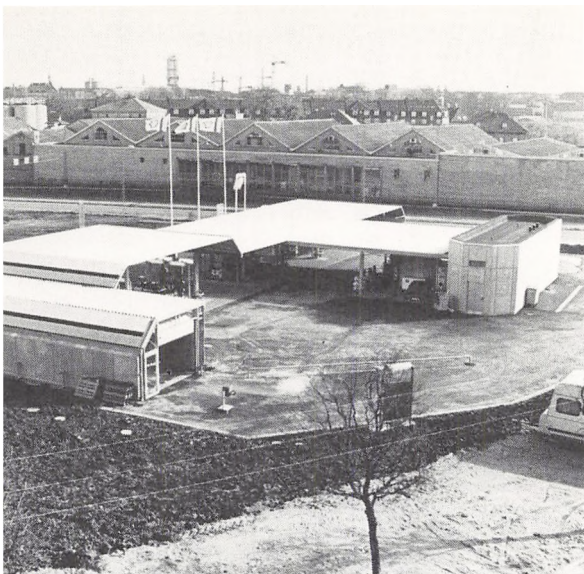
G.R.

ste del af tømmerpladsen, udlægges primært til parkanlæg og parkering i tilknytning til Købstad-museet »Den gamle By«. Område II, der ligger umiddelbart vest for område I, udlægges primært til forlægning af Viborgvej, således at denne i en bredde af 25 m drejes mod vest, hvorved den løber vinkelret ind på Silkeborgvej. Område III, der er den vestligste del af tømmer-

Trekantområdet set fra hjørnet af Thorvaldsensgade og Vesterbrogade i marts 1964. På arealet ses villaen fra 1895, med udvidelsen mod nord fra 1913 og med stakit og plankeværk. Bagved ligger Vesterbro Trælasthandels kontorbygning til venstre med gavlen mod Silkeborgvej. Såvel langs Silkeborgvej som Viborgvej ses de karakteristiske, røde tømmerlader fra 1917, 1927 og 1931. Gadenettet er under omlægning. Resultatet blev det lysregulerede, skæve kryds ved Ceres, indviet den 19. august 1964.

(Foto i Lokalthistorisk Samling)

Shells nye servicestation på trekantområdet, set mod Ceres i marts 1981. I forgrunden til venstre ses vaskehallen. I mellemgrunden til højre ligger bygningen med kontor, lager og toilet samt den foran, under taget, placerede butik. Som servicestationen er fotograferet, gør konstruktionens lethed sig ikke rigtig gældende, idet de stabiliserende elementer: vaskehal og kontorbygning dominerer på bekostning af det lette, tynde ståltag. Set fra den modsatte side virker anlægget betydeligt mere elegant.

(Foto: Jens-Kristian Søgård)

pladsen, udlægges primært til erhvervsformål og forudsættes anvendt til en servicestation med tilhørende anlæg.

I overensstemmelse med lokalplanen er der i 1980–81 bygget en Shell-servicestation, der åbnede den 15. marts 1981 med Jørgen Just som forpagter. Servicestationen, der er meget utradi-

tionel i sin opbygning er opført af arkitektfirmaet Friis og Moltke med bistand af rådgivende ingeniørfirma Søren Abrahamsen og H. P. Nielsen.

Servicestationen består af seks benzin- eller dieseloliepumpeøer, der ligger i en næsten nord-syd gående række. Pumpeøerne er overdækkede med et fladt tag af galvaniserede stålplader i en meget let konstruktion, der understøttes af et antal galvaniserede, runde jernsøjler, og som stabiliseres af lodrette hvidbeton-skiver ved enderne. Mod nord er stabiliseringskiven udformet som en vaskehal. Nærmest vaskehallen har ståltaget ekstra højde af hensyn til gennemkørsel af de store dieseldrevne lastbiler. Det lette nord-sydgående tag har en udløber mod vest til endnu et stabiliserende element, en bygning, der rummer lager, kontor og toilet. På østsiden af denne bygning ligger en butik i en let stål- og glaskonstruktion. Letheden er understreget ved, at gulvbelægningens fliser er ens i butikken og på arealet umiddelbart foran forretningen. En forudsætning for den lette tagkonstruktion er bl.a., at taget kun har afskærmende funktion, end ikke belyningslegemerne er ophængt i taget, men sidder på jernbøjler, der står på jorden.

Også anlæggets skiltning er anderledes end normalt. Skiltningen er udformet af grafikeren Finn Skødt. Det er selvfølgelig selskabets farver: gul, rød, hvid, der er benyttet, og som bl.a. findes som farvestriber på tagets skrå flader. Derimod findes ordet »Shell« overhovedet ikke, kun selskabets kendte bomærke: den gule muslingeskal på rød bund reklamerer for benzinselskabet.

Den traditionelle opgave: at bygge en service-

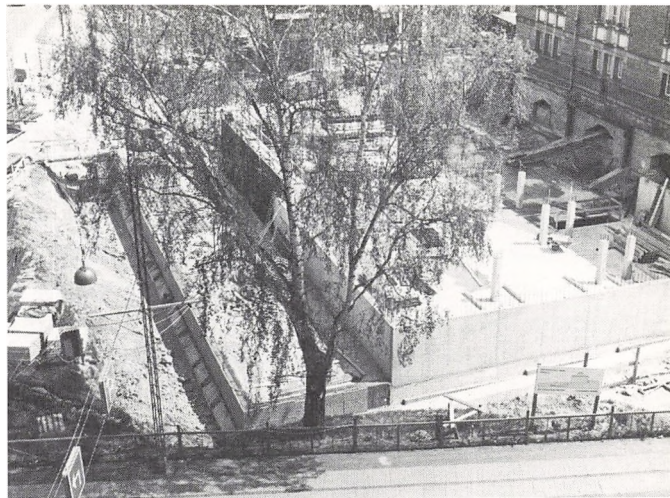
station er af arkitektfirmaet løst på en utraditionel måde. Man har med held søgt at gøre anlægget så let som muligt og så lidt dominerende i terrænet som muligt, og efterhånden som beplantningen vokser til, vil hele området falde naturligt sammen med det kommende parkanlæg og den kommende parkeringsplads på østsiden af Viborgvej efter omlægningen.

Ny magasinbygning til Erhvervsarkivet

I modsætning til de foran nævnte former for byfornyelse, hvor man i det ene tilfælde har ført en bygnings udseende ca. 140 år tilbage og i det andet tilfælde har søgt en nyskabelse inden for en gængs type bygningsanlæg, er Erhvervsarkivets nybygning karakteriseret ved at være næsten usynlig.

Siden 1. marts 1963 har Erhvervsarkivet, Statens erhvervshistoriske Arkiv, hvortil bl.a. sekretariatet for Århus byhistoriske Udvalg er henlagt, haft til huse i den bygning, der i 1898–1901 blev bygget til Statsbiblioteket af arkitekt Hack Kampmann. Magasinkapaciteten var imidlertid ikke tilstrækkelig stor, derfor foretoges allerede i 1969–70 den første udvidelse, idet der under gårdspladsen syd for hovedbygningen blev etableret et underjordisk arkivmagasin med 5–6.000 løbende hylde meter og med fem nye kontorlokaler med vinduer ud til det fri.

I løbet af et årti var magasinbehovet igen blevet akut. Derfor er der i årene 1979–81 bygget et nyt arkivmagasin nord for hovedhuset på den græsklædte skråning ned mod åen på hjørnet af

Erhvervsarkivets nye arkivmagasin under bygning, juni 1980. I forgrunden ligger Vester Allé, til højre nordsiden af hovedbygningen. Foran denne ses magasinets øverste etage under støbning. En del af væggene og søjlerne er rejst, men loftet mangler, således at man kan se ned i det kommende magasin. Til venstre går en del af magasinets nederste etage længere frem end den øverste etage. På grund af terrænets fald har det ikke været muligt at give begge etager samme udstrækning.

(Foto: Max Laursen)

Vester Allé og Åboulevarden, hvor der siden anden verdenskrig har ligget et par bunkers. Nybygningen, der ligger parallelt med hovedbygningen, er i to etager med et samlet etageareal på ca. 1.725 m². Magasinet er indrettet med kompaktreoler, således at det indeholder i alt 15–16.000 hylde meter. Adgangen til nybygningen sker i øverste etage, dels via en trappeforbindelse fra den gamle hovedbygningens kælderetage, dels via et indgangsparti i den østlige ende af anlæg-

Teateråret 1981

Århus Teater

Under et billede af Århus Teaters facade 16. august 1981 skrev Stiftstidende: »10 år med usædvanlig fremgang«. Om »usædvanlig« just var det rette ord i denne forbindelse, får være – hvorved skal forstås, at det var det ikke. Men fremgangen var god nok, og den spurgte teatrets formand, overlæge Mogens Bille, Randers, i en til billedet hørende kronik om årsagen til. Han svarede selv med at remse alle de gode kræfter op, som havde virket sammen: teaterchefer, skuespillere, elever, håndværkere, lyd- og lysteknikere, administration og amtspolitisk opbakning – ingen og intet kunne undværes, og så var det væsentligste vel alligevel repertoiret. Ingen tvivl om det. Uden stykker, som folk vil se, kan vel en selv nok så gunstig abonnementsordning ikke lokke publikum til. Men til gengæld kan den også holde fast på en fejlposition. Et stykke kan ikke tages af plakaten, for så går »systemet« i fisk. Ind imellem *havde* man måske under andre forhold gjort det; men fristelserne har nu været få og beskedne. Det vil nok selv de strenge anmeldere medgive.

I det forløbne tiår under amtskommunens overhøjhed er billetsalget steget fra ca. 132.000

til ca. 200.000 pr. sæson, og forestillingernes antal fra 330 til 550. Belægningsprocenten har i gennemsnit været 84, og mere kan man næppe vente på en landsdelsscene. Henrik Bering Liisberg var leder i de fleste år af 70'erne, og når Bent Johansen i Berlingske Tidende 30. august 1981 kaldte Århus for »den førende teaterby«, hængte han, ikke uberettiget, denne titel på Liisberg, der spillede »stort teater på Store Scene og spændende eksperimenter på Studioscenen«, ja »i alle de kroge, han kunne finde i teatret«. Det var talentet: chefens og kunsternes; men pengene havde også været der. Århus Teater har været oppe på at få dobbelt så meget i offentlige tilskud pr. år, som ni teatre under den storkøbenhavnske landsdelsscene har modtaget tilsammen, en succes, som huset til sidst ikke kunne bære – i pladsmæssig henseende!

Da teatrets første bestyrelse 18. november 1901 underskrev byggeregnskabet, kunne den konstatere, at huset havde kostet 389.280,63 kr., inventaret 2.831,90 kr. og sceneindretningen 6.325,54 kr. Med restaurant (Teater-cafeen), dekorationer, et klaver og andet pilleri løb det hele op i 621.377,49 kr. Den ombygning, der blev sat i gang først på sommeren 1981, koster små 40 gange så meget eller 22–24 mill. kr. Scala bliver til to nye scener, Scala 1 og 2. Der kommer nye snedker- og malersale, kantinen flyttes, skræddersalen udvides, den nuværende Stiklingen bliver til lydstudie, og forskellige andre forandringer giver bedre plads- og arbejdsforhold. Alt i alt bliver det til et af landets bedst indrettede teatre, konstaterer Stiften med den sædvanlige århusi-

anske beskedenhed, der ved »rejsegildet« i december kun blev overgået af chef Jacob Kielland, der tog hele Norden med. Arkitekt C. F. Møller lagde ved samme lejlighed ikke skjul på, at det gamle Scala havde været et af hans hjertebørn; men da teatret ikke kunne bruge det, og da Århus kommune tilmed gav sig til at bygge musikhus, måtte man se på det med nye øjne. Byggeriet skal være færdig til sæsonen 1982–83, og foruden de mange andre fordele vil det øge tilskuerkapaciteten fra 875 til 1.325 pr. aften. I forestillingsmæssig henseende har det haft visse helt specielle virkninger; men herom mere siden.

Vinter og forår 1981 bød på tre nye forestillinger på Store Scene: Friedrich Dürrenmatts »Romulus den Store«, »Livet i Danmark« af Jess Ørnsbo og Brechts »Svejk i Anden Verdenskrig«. Om Romulus hed det, at stykket ikke var Århus Teater fra den stærkeste side, og anmelderne var enige om, at en af svaghederne var, at instruktøren Lucian Giurchescu, var udlænding, rumæner. En udlænding kan få danske skuespillere til at flytte sig, og han kan påvirke deres mimik og gestus, »men modersmålets himmelske lyd magter han ikke«, skrev Holger Christensen i Århus Stiftstidende. »Livet i Danmark« var en fremtidsvision – nutiden, *vor* nutid, personificeret ved figurerne fra »Huset på Christianshavn« var kommet på museum, hvor de blev vist frem for nysgerrige og intetforstående mennesker, instrueret af en magt, der havde mere end navnet tilfælles med den store russiske teatermand Stanislavskij. Det hele var noget fortænkt; men meningen var vist god nok: et billede af en tid, hvor

»Livet i Danmark«. Vicevært Meyer (Ulf Stenbjørn) er ikke let at genkende, formummet som Christian IV efter slaget på Kolberger Heide 1. juli 1644 – hvis det ikke havde været for attributterne: trappekuglen og kosten. Dyrehandler Clausen (Børge Hilbert) smiler huldsligt genkendende til den førstnævnte, kære genstand.
(Foto: Bjarke Larsen)

alt er forandret – også sproget, der taltes med »forkerte« betoner – og hvor alting alligevel ønsker at blive som før. Publikumsmæssigt var det præget af, at folk gik i pausen. Det er sjældent og var nok også lidt uretfærdigt, selv om det indimellem var træls at følge med. Til gengæld var »Svejk i Anden Verdenskrig« »en stur, stur nummer«, grotesk, stramt, de mere kloge mod de mindre ditto i en kamp for at overleve den store idioti. Aksel Erhardsen tegnede sin egen titelfi-

gur, rap og hele tiden med tanken forud for ordet. Han var ikke idiot, selv om han rent praktisk næsten havde papir på det.

Årets musical og festugebidrag var »Annie Get Your Gun«, og det var her, ombyggeriet for alvor fik betydning. Forestillingen blev nemlig givet i et cirkustelt på Høegh Guldbergs Gades Kaserne, et cirkusstykke spillet i et cirkus – det gik fint og festligt. Betty Gløsted var Annie i en sødme- og humorfyldt kraftudfoldelse, som man næsten ikke kunne forstå, hun kunne holde til. Men det gjorde hun og var morsom tillige, og de kære melodier gik endnu en gang ind, hvor de skulle. Med Molières »Don Juan« var man tilbage på Bispetorvet, og Nis Bank-Mikkelsen var som Don Juan'en en stund tilbage på den scene, som i høj grad var med til at bygge ham op som skuespiller. Anmelderne filosoferede en del over det berømte tema: hykleriet, småborgerligheden, den erotiske hamstrer osv.; men egentlig var den side af sagen vist ret ligegyldig. Bank-Mikkelsens kolde smil, der gik igang som ved et tryk på en knap, rakte ikke væsentlig længere end til de damer, han ville lægge ned, og sammen med den meget »moderne« dekoration – guldpapir og metalmoduler – lagde det ligesom en distance til den gamle moralitet, hvis tema nok havde mere at sige Ludvig den 14.s opstyltede hof end vore dages abonnenter og -niner. Men klassikere skal da ses, når de er der, og Karl Erik Christoffersen var som tjeneren Sganarelle et velforarget og energisk kæmpende modstykke til sin herre. »Han var morsom ud over alle grænser«, skrev Holger Christensen – »en hyggelig, gråskægget

nissemand – ikke særlig komisk« skrev Jens Kistrup (Berlingske Tidende).

Om »Gidslet« af ireren Brendan Behan, der kom op lige før jul, blev det sagt, at det ikke var irsk nok, at galskaben var væk, at det var Jul i den gamle Købmandsgård, eller en god og afvekslende erstatning for Nøddebo Præstegård. Det kunne alt sammen tyde på en negativ modtagelse; men det var der nu slet ikke tale om. Det er muligt, at tragedien til sidst – Gidslet, en engelsk soldat, der skulle bøde for en dødsdømt IRA-mand i Belfast, bliver skudt i forvirringen, da politiet trænger ind i logihusbordellet, hvor det hele forgår – ikke slog hårdt nok. Det skyldes nu også, at soldaten rejser sig igen og flyver til himmels; men ellers var der da masser af galskab for en menig tilskuer. Det var emnet til trods en herlig Kehraus med sang, dans, druk, hor og menneskelighed, fremragende formidlet af *alle* medvirkende. Og hvad er så den irske »ildsjæl«, som de gustne overlæg savnede? Den er nok svær at finde og forstå for andre end irere. Mon de selv kender den eller kan fornemme den?

Århus Teater: Studio, Stiklingen, skuespillerskolen m.m.

Studio havde to stykker på plakaten i 1981. I januar kom »En kernesund piges død« af Jens Aarkrog, der bygger på en virkelig begivenhed i USA 1974, hvor en pige, Karen Silkwood, medarbejder på et plutoniumlaboratorium, blev dræbt ved en bilulykke på vej til en samtale med en journalist. Problemet var, om det var et hænde-

Med mere

bliver år for år stadig mangfoldigere. Det internationale teaterværksted »Den blå hest« har spillet en dramatisering af Karen Blixens fortælling »Drømmerne« i Italien, Tyskland, Vestbirk, Holstebro, Århus og København, og den skal videre til Østeuropa og Israel. Sammen med »Muldvarpen« og »Victoriateateret« har værkstedet fået fast station i lejede lokaler på Skovvejen. »Kabarretgruppen«, »Tribadeselskabet« og »Provins-teatret«, hvis medlemmer med få undtagelser er udgået fra universitetets dramaturgistudium, har til gengæld ikke noget fast sted at være; men de ville gerne have det og håber bl.a. på Svalegangen i Rosensgade, når lokalerne der bliver ledige. Der er stor interesse for den moderne uddan-

nelse af både skuespillere og forfattere. Århus Teater Akademi har afholdt lange kurser, og der er blevet oprettet en lokal afdeling af den københavnske Dramatikerstudio, der bl.a. skal lære forfatterne de elementære og praktiske ting, der er nødvendige for at skrive skuespil. Lidt nævnt, meget glemt eller rettere gemt: »Der er en fantastisk interesse for teater i Århus« sagde en af dramaturgerne til Demokraten i december. Det er der, det er sandt, og så er interessen så bred, at der er noget for enhver – også for dem, der vil se sommerrevy. Simon Rosenbaum var i »Friheden« for ottende gang, måske knap så morsom som han plejer; men det gjorde ikke noget. Han *skal* være der, og hans piger er altid så kønne.

F.H.L.

»Gidslet«. Logihusbestyrer Pat (Aksel Erhardsen) ser beundrende på sin samlever Meg (Tove Wisborg), mens hun inhalerer en af de portere, som spiller så stor en rolle i forestillingen – så stor, at Holger Christensen satte spørgsmålstegn ved, om ikke de medvirkende udsatte sig for samme fare som forfatteren Brendan Behan. Han drak sig ihjel. »Kun i korte øjeblikke sætter de porterne fra sig for at hvile fingermusklerne«.

(Foto: Brit)

ligt uheld – eller et mord, fordi hun kendte for meget til uregelmæssigheder på laboratoriet. Det blev aldrig opklaret. Aarkrogs behandling af sagen er et af de irriterende lærestykker med flade figurer uden kød og blod; men de problemer, der rejses, er reelle og alvorlige nok – et spil, hvor de

»En kernesund piges død«. Fem år efter hendes død blev boet efter Karen Silkwood tilkendt en erstatning på 90 mill. kr., fordi hendes arbejde på Kerr-McGee concernens plutoniumfabrik i Cimarron havde udsat hende for radioaktiv bestråling. Hendes krop havde optaget nogle få milligram plutonium – nok til at fremkalde kræft – så det »kerne«sunde var reelt nok. Karen Lee, som Silkwood hedder i stykket, løftes her i Ulla Kaufmanns skikkelse af veninden Sue (Vibeke Kull).

(Foto: Brit)

overordnede faktorer, kampen om magten, måske er nok så farlige som den teknik, der trods alt i det store og hele kan beherskes. Det er en velfortalt historie, der præsenteres i et vældigt tempo fordelt på spredte podier i teatterrummet.

Sten Kaalø er som husdramatiker afløst af Vita Andersen. Endnu et stykke var dog tilbage fra hans virke – ikke »Skat«, som der stod i repertoireplanen, men »Giraffen fra New Orleans«, en forvandlingskomedie på vers. Dyret, der er sluppet ud af en zoologisk have, ses ikke; alligevel kommer det til at spille en rolle i et forfaldent dansk havnekvarters kamp mod fæle byplanlæggere. Det vender op og ned på tilværelsen både for de fastboende og for et par gæster fra borgerskabet, som har fundet vej til det »uhumske« kvarter. Uforanderligheden skal leve i de nye konstellationer, og ejendomsretten er ukrænkelig. Det er både revolution og reaktion, menneskeligt og politisk. Det er morsomt, alvorligt og poetisk. Flere anmeldere nævnte Jens August Schade, og det tog Kaalø ikke skade af i marts.

Århus Teater har ikke ofte været på Gjellerup Scenen – om overhovedet før i maj med Kjeld Abells »Judith« fra 1940. Det er et svært, ord- og tankerigt stykke, som egentlig i sit forløb spiller sig bort fra sit bibelske motiv, og noget tilløb fik det da heller ikke; men det havde avisconflikten vist sin andel i. Hans Andersen skrev i Morgenvisen Jyllands-Posten, at opførelsen ikke havde andet at skænke Abell end teatralisk og fantasifuldt uvirkelighed, vel også fordi Bente Eskesen ikke havde »sind og udstråling« til titelrollen.

Stiklingen kom først på plakaten efter sommer-

ferien, i september, med Samuel Becketts »Mens vi venter på Godot«, der sidst oplevede en sensationel opførelse i sommeren 1955–56 med William Knoblauch og Gunnar Stryhn som de to vagabonder, der venter og venter på noget, de har glemt, og som aldrig kommer. Det er stadig absurd teater – nu med Aksel Erhardsen og Lars Junggreen i de berømte roller – men det er måske også en smule passé i en opførelse, hvor klovneriet var indskrænket til fordel for en generelt hastigere gangart, der svækkede effekten.

Som Svejke er også Strindbergs »Dødsdansen« et stort nummer, spillet i de to hovedroller af mange verdenskunstnere. Stiklingen præsenterede den i midten af november med Karen og Ole Wegener i en stærk forestilling, deres talenter værdig. Som hos »Godot« var synsvinklen en lidt anden end den sædvanlige. Her var klovneriet ikke indskrænket, snarere tværtimod – Jens Kistrup talte direkte om klovnen og hans kone. Men linien var fuldt bevidst og med streger til både Tribadernes Nat«, »Who is afraid of Virginia Woolf« og såmænd også Dürrenmatts »Play Strindberg«. Den betydningsfulde betydningsløshed var det, eller løgn og over løgn – tragedie med et sort latterkluk i halsen, hvis et sådant ellers kan farves.

Heibergs »Recensenten og dyret« på Helsingør Theater fra slutningen af november var vel også en følge af byggeriet. Den gamle vaudeville passede godt til omgivelserne, og det gjorde såmænd ikke noget, at den måske fik alt det, den kunne tåle – og mere til. Holger Christensen fandt Betty Glosteds opvarterske frisk, køn og

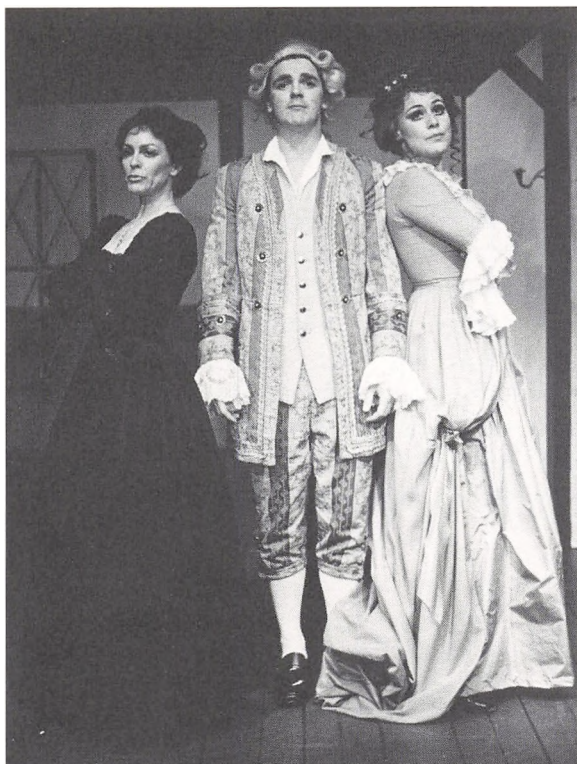
køntsyngende, Kistrup den samme mere vulgær end frisk. Det hørte der nu onde øjne og sure ører til at se og høre.

Det sædvanlige »opsøgende« stykke til amtets ældreinstitutioner var »Rasmus og Jone«, leveret til formålet af Finn Methling. Det foregik i publikums hverdag – på et plejehjem, men var ellers en aldrende mands drøm om konen, som hun var i de unge år. Garneringen var sange til gamle melodier, ligesom i øvrigt hele teksten var på vers. Skuespillerskolens salgsforestilling – det er eleverne, der skal sælges – var tre amerikanske enaktere, der også blev vist i København.

Svalegangen

tog afsked med Rosengade i maj; men først spillede man »Min have synger« af og med husets skuespillerinder, en collage af sketches, sange, monologer og lidt dans om fire pigers livsforløb fra barndom til alderdom. Det var en udogmatisk, munter forestilling, hvor slagordene var erstattet af let ironi, elskværdig lystighed – og poesi. »Haven« blev suppleret af »Jægerne« af Jørgen Ljungdahl, og det var noget ganske andet. Det var et mandestykke, spillet af mænd; men det handlede om kvinder, om jægerens forhold til og afhængighed af deres »vildt«. Begge blev de endog meget smukke successer, hvad en hel stribe af ekstraopførelser vidnede om – vist hele tyve af hver!.

Afskeden i maj var »Rosengadekavaleren« af Karlo Staunskjær. Det var lidt Richard Strauss, lidt Muppet-Show, Marilyn Monroe, »Skum«, pa-

»Rosengadekavalleren«. Ole Jakobsen flankeret af Elsebeth Stentofts marskalinde, opstillet à la Johanne Louise Heiberg, og hendes kammerpige Anne-Vibeke Mogensen.

rodier og gags i en broget erotisk fest, hvor kun lidt var overladt til fantasien, som det fremgik af John Mogensens anmeldelse i Jyllands-Posten, hvor han sammenlignede forestillingens virkning med den »Kjærlighed uden strømper« må have haft i 1700tallet. »I Rosengade er der også kærlighed uden bukser«. Morskaben blev genoptaget

i august med ny musik til nye sange, akkurat som i de gamle sommerrevyer, som »Kavaleren« nok lignede lidt i det ydre.

Byens Teater glæder sig til Kasino, der ombygges for ca. 1,9 mill. kr., hvortil kommer 600.000 kr. til inventar. Første forestilling i det nye hus bliver Gustav Wieds »Dansemus«, som man er i fuld sving med. Samtidig vises opsøgende for folkeskolens ældste klasser Shakespeares »Lige for lige«, som måske også kommer op på den rigtige scene.

»Milord. Det musicalske skuespil om Edith Piaf«. Blandt de mange gæstespil her og der og allevegne skilte den engelske dramatiker Pam Gems' stykke om den franske sangerinde sig ud på flere måder. Det var stærkt, som det hedder, når noget går »til stregen«; men det gik også langt på den anden side. Skam dog få den, der tænker ilde herom, for det var – ja man må selv vælge sine allermost rosende ord. »Pragtpræstation« skrev man om Lisbet Dahls Piaf. Det er en kliché; men den står for fuldt pålydende.

(Foto: Rigmor Mydtskov)

ældre, hans bedstemor og forældre, siden hans kone og børnene, den omtalte søn og datteren, tandlæge Ina Franck, der i dag har praksis i Park Allé. Senere kom mere officielle opgaver. I Frimurerlogen i Christiansgade hænger således fra hans hånd to portrætter af fremtrædende logebrødre. Af andre århusianere har han portrættet Stiftstidendes redaktør Louis Schmidt og fabrikant Jul. A. Jørgensen.

I en årrække tegnede han reklamer for grosserer Victor B. Strands firma, Valdemar Tørsleff & Co., og da denne skulle males og ophænges på Børsen i København som formand for Grosserer-Societetets komité, sad han for H. H. Et andet af hans portrætter hænger i Arbejdsgiverforenin-

gen. Det er af organisationens formand fra 1960 til 1970 fabrikant Svend Heineke. Om et af hans portrætter, digteren Olaf Hansen, sagde overbibliotekar Emanuel Sejr: en syg mand, hvis blik allerede så ind i evigheden; men der er en fin karakteristik, en beåndet lighed i billedet.

Henrik Hansen hører vel ikke til de store kunstnere, selv om flere af hans arbejder er på højde med det store niveau. Han kunne imidlertid sit håndværk, han havde fantasi i motivvalget og en bred indsigt på mange felter. Det, der udgik fra huset på Silkeborgvej, udfyldte et behov i vide kredse.

A.D.

Kunst til hele landet fra Silkeborgvej

På Silkeborgvej i Åbyhøj ligger der over for den gamle legetøjsfabrik en ældre villa. I næsten 50 år dannede den rammen om en kunstnerisk indsats, som tusindvis af århusianere – og danskere i al almindelighed – stiftede bekendtskab med gennem aviser, bøger og blade. Siden 1930 har maleren Henrik Hansen – til sin død i 1980 – i atelier'et, der vender ud mod haven, illustreret bøger, tegnet bogomslag og plakater. Selv nu efter hans død kan hans arbejder bruges: Familie-Journalens julehæfte 1981 genoptrykte en forside fra »gamle dage«, Horne Kirke ved Fåborg i sne.

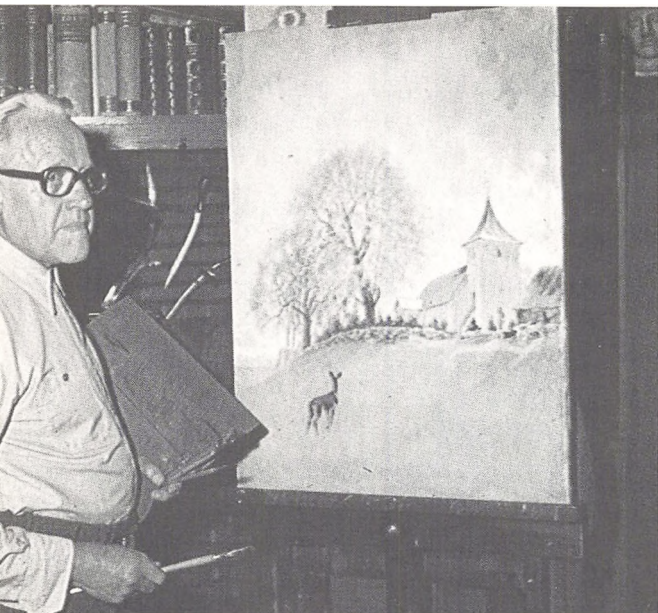
Henrik Hansen blev født i Århus 9. februar 1902 som søn af forvalter H. M. Hansen. Efter endt skolegang og uddannelse på Teknisk Skole og Kunstakademiet i København, hvor han havde sin tids ledende grafiker, Axel Jørgensen, som lærer, arbejdede han en kort tid som porcelæns-maler i Sverige. Derefter vendte han tilbage til Århus, hvor han giftede sig med tandlæge Ina Hansen, som stadig praktiserer i Åbyhøj. Her boede han derefter fast, kun afbrudt af mange rejser og enkelte kortere ophold på steder, hvor der var opgaver til ham. Gennem sit bekendtskab med arkitekt Høegh-Hansen (der bl.a. har stået for opførelsen af Stadion og Reginakomplekset)

fik han således f.eks. overdraget vægdekorationer og udsmykning af kaminpladser på herregården Krabbesholm på Sjælland efter at gården i 1939 var overtaget af De forenede Kulimportører.

Et andet fravær fra byen skyldtes et angreb af tuberkulose, der ramte ham i slutningen af 1920-erne og tvang ham til et ophold på Vejle-fjord Sanatorium. Efter dette rådede overlæge Brammer ham til at forlade selve Århus by, og med sin familie flyttede han da til Åbyhøj, som dengang – for 50 år siden – endnu havde et landligt præg, hvad også fremgår af malerier og tegninger i huset, der endnu rummer mange beviser på hans meget varierede virksomhed i de mange år.

Ret hurtigt efter sin tilbagekomst kom H. H. ind ved »Stiften«. Her illustrerede han det aktuelle stof med sine tegninger. Den gang var fototeknikken ikke så fremskreden, så det var almindeligt at bringe tegninger af aktuelle begivenheder og af personer ved mærkedage. Ved siden af dette foldede han sig også ud i søndags-tillægget med mere idylliske motiver fra byen og oplandet, tegninger, der i dag har øget topografisk værdi, fordi meget er forandret siden. En af disse tegninger blev brugt som forside til Byhistorisk Udvalgs sidste julebog: Butik i Århus, som udkom i december 1981. Inden han sluttede som bladtegner ved Stiftstidende, formede han i bronze en jubilæumsmedalje med en rytter med højt hævet fakkell og årstallene 1794–1944. I mange år var det avisens »mærke« og det faste motiv bag på bladets biler.

Skulle H. H. i gang med specielle opgaver eller

Henrik Hansen ved arbejdet i atelieret. På staffeliet står akvarellen af Vær Kirke. (Foto: Ulf Nellemose)

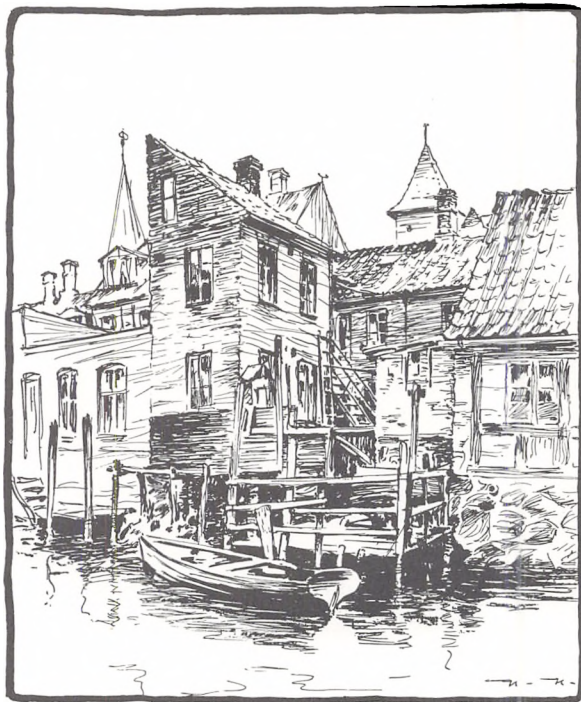
større arbejder, nøjedes han ikke med skitser i blyant og kridt, men modellerede dele af arbejdet. På hans reol står således bl.a. et skøntformet hestehoved. Han gik endda så vidt, at han lærte sig at ride for at blive nøje kendt med hestes bevægelser.

Af hans ungdoms porcelænsmaleri er der intet spor, men en enkelt juleplade med Vær Kirke tegnede han i 1970'erne på opfordring af firmaet Scan-leqven, der satte den i produktion. Det samme motiv blev anvendt af Familie-Journalen. I 37 år tegnede han forsiden til bladets årlige

julehæfte; i en del år var det en serie af landets mange smukke landsbykirker, og her er det naturligt at nævne Hasle og Årslev kirker. Det er denne serie, som bladet i 1981 fik tilladelse til at genoptrykke.

Gennem mange år arbejdede H. H. også for Århus Kioskselskab. Han leverede forsidetegninger til festtelegrammer. Her var emnerne igen af lokal art. Motiver blev hentet rundt i byen, og

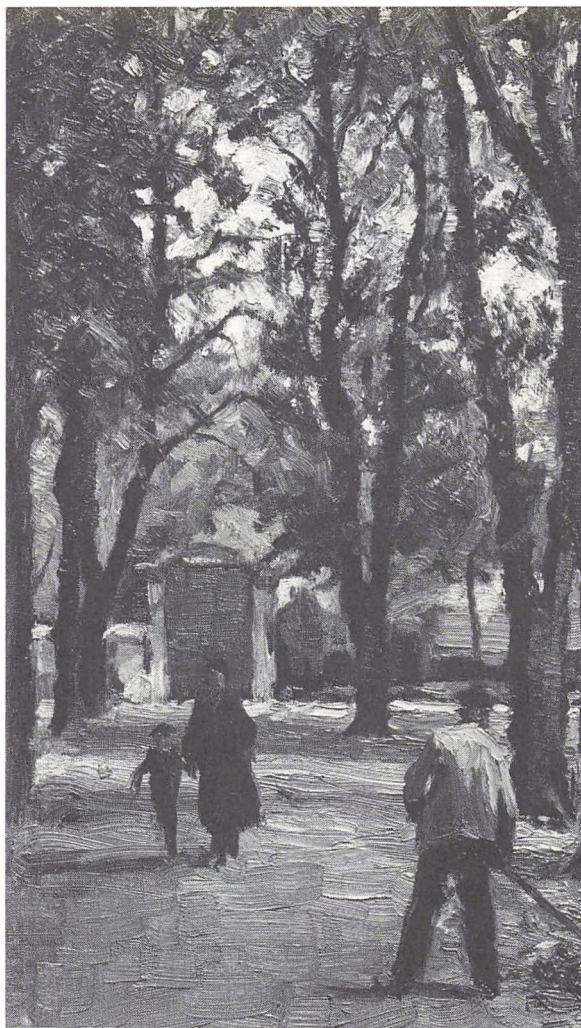
Tegningen har sit motiv fra åen på strækningen, hvor den nu er overdækket. Den lille anlægsbro har ligget nogenlunde midtvejs mellem Clemens Bro og åmundingen.

efterhånden som Den gamle By blev udbygget, skabtes der en hel serie af telegrammer med billeder af de gamle huse i de krogede gader, ofte befolket af mennesker i dragter fra husenes tid.

En anden side af H. H.'s virksomhed var plakattegning. I 1930'erne vandt han to konkurrencer. Den ene gjaldt en plakat til Børnehjælpsdagen. Her vandt han med et par dejlige drenge, den ene var forøvrigt hans egen, den nuværende TV-dramatiker Ole Laub, og denne blev den første af en række til dette formål. Den anden konkurrence skulle skaffe en plakat til den store landbrugsudstilling, dyrskuet på Bellahøj 1938. Her tegnede han en sædemand, og det blev ikke alene til en plakat, men alle medaljer, der blev uddelt, var præget med sædemanden på forsiden.

Ret tidligt kom han ind på at tegne bogomslag. Blandt nogle af de mest kendte skal nævnes Kelvin Lindemanns succesbog »Huset med det grønne træ«, som udkom under 2. verdenskrig. I årenes løb tegnede han flere hundrede bogomslag. Med en sikker sans for at vælge en af bøgernes mest spændende scener tegnede han dramatiske forsider, som faldt bogkøberne i øjnene. Han var »ansat« ved mere end en halv snes forlag i tidens løb, og også i Norge fik H. H. foden indenfor, nemlig ved Nationalforlaget i Oslo. Herhjemme kan i flæng nævnes Westermanns forlag, Martin, Haase, Hasselbalch og Schønberg. Efter krigen startede forlaget Fremad sit folkebibliotek: det var ganske billige bøger på tarveligt papir, men de blev meget solgt, og til disse mange bøger tegnede H. H. også omslag.

Det lille kapel på Søndre Kirkegård er skiftet ud med en mere imponerende bygning, byens rådhus. Af hele kirkegården er der ikke andet tilbage end en række gravsten, der står i Rådhusparken længst mod syd. Maleriet er fra 1926.

Til andre bøger tegnede han desuden illustrationer, til digtsamlinger, til skolebøger og børnebøger. Han tegnede således en række dyrebilleder til direktør for Århus zoologiske Have Hubert Hutzelsiders bog: *Min morgentur*. Også ugebladene, *Hjemmet* og *Familie-Journalen* især, brugte ham til at illustrere deres noveller og romaner.

H. H. var ikke alene tegner, han var også maler. Allerede i hans helt unge dage købte Århus Museum et karakteristisk maleri af ham, »En skurekone«, og hans landskabsbilleder hænger på an-

I slutningen af 1920'erne bragte »Stiften« disse profiler fra en debat i byrådet. Henrik Hansens sikre karakteristik gør det let at identificere »ofrene«: øverst fra venstre ses overlæge Max Brammer, den senere borgmester, smed H. P. Christensen, dernæst tekstilfabrikant J. Chr. Møller og borgmester Jakob Jensen. Forrest byens første kvindelige overbetjent Johanne Berg og overlærer H. J. Baden.

dre museer. Til sine landskaber har han hentet motiver mange steder fra, nogle er også fra Århus-egnen, lige som han har malet adskillige lærreder fra Århus by, bl.a. det lille kapel på Søndre Kirkegård, der er gengivet her.

Bedst af alt er dog nok hans portrætter: fra ganske ung har han malet sin familie. Først de

heraf 6.648 kr. til »Onkel Evald«s arbejde for svagføre og 22.000 kr. til Muskelsvindfonden. Så store midler kan den næppe hjembringe i sin museumstilværelse. Selv om den sandelig ikke skal være tavs – men indkomsten afhænger naturligvis også af de glade givere! Med vellyd skal den

af og til fylde »Den gamle By«s gader – som den een gang før har gjort det, i Festugen i 1966.

Er der for resten nogen, der kan fortælle noget om århusianske lirekassemænd?

H.N.-C.

Fra lirekassernes tid

Det fortælles, at en lærer på Århus Kathedral-skole for en lille menneskealder siden, når han blev ophidset, kunne slynge sit nøgleknippe gennem klasseværelset mod en formastelig elev med ordene: »Jeg skal slå dig til lirekassemand . . .« Udtrykket var ikke usædvanligt dengang – jeg har selv været fortrolig med det – men det er vist nu (meget naturligt) helt gledet ud af sproget hos yngre medborgere, der vel aldrig har set en lirekassemand eller hørt hans skønne instrument. Vendingen er ikke nær så gammel som lirekassen; de ældste eksempler på anvendelsen i Ordbog over det danske Sprog er fra 1926 (»da den gamle Mand fornam, at han ikke var slaaet helt til Lirekassemand, var han i et Nu oppe ved Køretøjet igen . . .«) og 1913 (»Der æ en Skavank ve de a Benet krommer, men saadden hel Lirekassemand æ han dante«).

Anledningen til disse filologiske småbetragtninger er, at Købstadmuseet »Den gamle By« fra »Skåde Bakkers Lirekasselaug« har fået en lirekasse forærende – et prægtigt minde om en nu forsvunden del af det danske samfundsliv; at sige »kulturliv« ville nok være lige stærkt nok, og kunne muligt støde enkelte af kulturens fanebærere på manchetterne. Her skal anføres lidt om lirekasser og deres betydning i samfundslivet – som baggrund for museets erhvervelse.

Mekaniske musikinstrumenter kendes helt tilbage til renæssancen. Til de ældste hører *spilledåsen* og *klokkespillet*; de byggede begge oprindeligt på det såkaldte *stiftvalseprincip* (der stadig anvendes i små spilledåser). Den berømte komponist Hans Leo Hassler (1564–1612) komponerede for klokkespil og fremstillede dem også selv; det er den slags apparater, der er indbygget i spilleurene, hvor stiftvalsen trækkes af et lod og bringes til funktion gennem urværket. Også i orgler og cembaloer indbyggede man forsøgsvis stiftvalser, og Mozart skrev i sine sidste år på bestilling et par stykker for mekanisk orgel (»Orgelwalze«) – men han brød sig ikke selv om dem. Fra sådanne mekaniske orgler (der for øvrigt benyttedes en del i engelske kirker i det 18. århundrede) nedstammer *lirekasser*, der dog kun er en af mange lignende opfindelser i en tid, hvor man ihærdigt stræbte efter at finde på nye, sindrige og (mere eller mindre) velklingende instrumenter. Men lirekassen overlevede og blev hurtigt, let flyttelig som den er, populær som gade- og markedsinstrument. Princippet i apparatet er, at en stiftvalse eller en drejeskive med udstansede huller giver en luftstrøm fra bælgene adgang til piberne i et lille orgelværk; både bælgene og valsen (eller skiven) bevæges, når man drejer på lirekassens håndsving.

I 1803 fik mekanikus Peter Rieffelsen (1764–1816) herhjemme eneret for 20 år på fremstillingen af et instrument »hvori Lyden frembringes ved Metalstænger, der oscillere ved at bringes i Berørelse ved en heel eller sammensat Valtze«; instrumentet var anbefalet af flere ansete musi-

kere, bl.a. F. L. Æ. Kunzen, Claus Schall og Weyse; men da Rieffelsen døde, var han så fattig, at man måtte samle ind til hans begravelse.

I begyndelsen af det 19. århundrede opfandt den tyske musikpædagog Johann Nepomuk Mälzel (1772–1838) instrumentet *Panharmonicon*, for hvilket Beethoven i 1813 skrev sin ouverture »Wellingtons Sejr«. Allerede 1811 blev et sådant instrument forevist i København, og omtales bl.a. i flådekaptajn Peter Schiønning's (1732–1813) dagbog (nu i Det kongelige Bibliotek):

»D. 23 May hørte om Eftermiddagen fra 6 til 7 den berømte *Musicalske Maskine* kaldet *Panharmonicon* i *Tracteur Rauhh's Gaard* ved Hoved Vagten . . . Den spillede ved *Valser 7 a 8 svære Stykker – Overture af Mozart – Jagt Stykke med Torden – Allegretto af Joseph Haydn – Marsch med obligat Trompet & c. Adskillige Marcher med Tromme af Starke – En Rondo af Rombert, Danse & c. Adskillige af dem componeret for Machinen.*«

Som vi ser, har lirekassen de nobleste slægtninge og aner. Men nogen synderlig anseelse har den dog aldrig selv vundet. Den omtales ganske kort i André Lütken's »Opfindelsernes Bog« (1878) som en simpel afart af de mekaniske orgler, og kan »egentlig ikke . . . regnes til de musikalske Instrumenter, da deres Behandling ikke forlanger nogen musikalsk Uddannelse.« Og musikhistorikeren Godtfred Skjerne noterer, at lirekassen »ikke fordrer andet Musiktalent end en utrættelig Arm.«

Og så drog da lirekassemandene (i begyndelsen af og til også lirekasskvinder) ud i verden, undertiden ledsaget af en lille abe, der rakte en

Lirekassemand i Århus ved juletid ca. 1935; lirekassen er – som også Anders Nielsen Møllers – monteret med behageligt fjedrende gummihjul.
(Foto: Aage Fredslund Andersen)

skål eller hue til mønter frem mod tilhørerne. Hvornår de først hjem søger markeder herhjemme, er ikke let at sige. Om forlystelserne på Dyrehavsbakken i 1824 hedder det i »Den Viborger Samler« (30.6.1824) i en korrespondance fra København bl.a.: »I Aar seer man ingen hollandske Vaffelbagere, men en stor Mængde Liremænd og Gynger, Violinspillere og Cantatricer, Tenorister og Bassister af første Skuffe . . .«, og i »Recensenten og Dyret« fra 1826 lader Heiberg recensenten Trop sige om sine anmeldelser: »Jeg har hver Lirekasse og Trommernes Major . . .« På en tegning af Dyrehavsbakken af H. G. F. Holm fra 1830'erne ser man en ung pige traktere en lirekasse, der er anbragt på et sammenklappeligt stativ. Ellers bar man den oftest i en rem over skulderen og den havde så et enkelt ben, hvormed man kunne støtte den på jorden, når man spillede.

Sin storhedstid herhjemme fik lirekassen dog først efter 1864. Allerede efter Treårskrigen fik man et problem med at forsørge invaliderne, og den første lov om understøttelse af invalider blev givet i 1851. Men efter 1864 fandt man på at forsørge de mere mobile krigsinvalidere ved at give dem tilladelse til at drage om med en lirekasse; herved sparede staten jo nogle understøttelsespenge; længe blev spilletilladelserne beholdt krigsinvalidere eller deres pårørende. Sådanne tilladelser havde man altid skullet have, oprindelig fra overøvrigheden, siden 1861 fra politiet, og denne bestemmelse blev i 1874 yderligere understreget overfor politimyndighederne ved et cirkulære fra Justitsministeriet, hvori man

påpeger ønskeligheden af ensartede regler »ved Meddelelsen af Tilladelser . . . til at vandre om fra Dør til Dør for at forevise Dyr eller andre Gjenstande, musicere eller gjøre Kraft- og Behændighedskunster og deslige«, hvorfor tilladelser ikke må gælde udenfor den jurisdiktion, hvor ansøgerne har hjemme, – »dog at herfra undtages Liredrejere; og . . . at Tilladelse til at spille udenfor bemeldte Jurisdiktion ikkun meddeles Liredrejere, naar de ere i Besiddelse af en af Politimesteren paa deres Hjemsted udstedt Attest om godt Forhold.« Bestemmelserne er senere fornyet flere gange, senest 1959.

Helt problemløs var denne invalideforsørgelse dog ikke. Man vil dog gerne vise, at man har vundet sin blessure på ærens mark. Derfor udsendte Justitsministeriet den 21. marts 1870 et cirkulære til samtlige amtmænd om, at da man har erfaret, at flere krigsinvalidere under deres omdragen med lirekasser bærer invalideuniformen, beder man dem instruere politimestrene om »ikke at meddele de omhandlede Tilladelser til Invalider, hvem der er tilstaaet Ret til at bære Uniform, med mindre de forpligtede sig til ikke at bære Uniform, saalænge de benytte saadan Tilladelse.« Men krigsmedaljerne blev de ved med at bære på deres frakke.

Der kunne også være problemer på lirekasse-mændenes side. De skulle nemlig – som alle andre, der drev forlystelser – i den by, hvor de spillede, betale et bestemt beløb (oftest en procentafgift) til byens fattigvæsen.

Disse formaliteter med spilletilladelserne og fattigafgiften kunne være til gavn for den histori-

ker, der vil følge lirekassevæsenets udvikling, dets storhed og fald, f.eks. i Århus. Men mærkeligt nok indeholder hverken politiprotokollerne, eller fattigvæsenets regnskaber eller kærnerregnskaberne for Århus noget som helst om denne befolkningsgruppe. Da man næppe har overtrådt lovens bud her i byen, er disse småbølb vel ganske stille rislet ind i kassen hos kærneren, som hvert kvartal udbetalte en sum til fattigkassen. Men det er sært, at politiprotokollerne intet melder om spilletilladelser. Og dog må der have været adskillige lirekassemænd, ikke blot bosatte i byen, men også omrejsende. Thi man tør næppe forestille sig, at en by som Århus skulle have stået tilbage for f.eks. Køge, i hvis »Fortegnelse over Fattigkassen tilfaldne Kjendelser 1861–69«, man finder indbringende dage som den 31. juli 1866: »*Dyhr* med Lotteri – 2 mk. – *Dyhr* med Positiv (d.v.s. lirekasse) – 3 mk. – *Invalid Hendriksen* med Positiv – 3 mk. – *Invalid J. Hansen* med Skydebord – 2 mk. – *Invalid J. Hansen* med Positiv – 3 mk. – *A. Petersen* med do. – 3 mk. – *En Italiener* med en Abekat – 3 mk. – 3 Lirekasser – 1 rd. 3 mk. – *Karoussel* – 2 rd. – *En Sælhund* – 2 mk. – *Karoussel* – 2 rd.« – en markedsdag. Men også den 19. maj 1867 var livlig: »*Olsen & Larsen* med Lirekasse – 3 mk. – *Scheidung* – 1 rd. – *Sergeant Nielsen* med Lirekasse – 3 mk. – *Invalid Erik Jensen* med do. – 3 mk. – *Corriglia Luigi* med do. – 3 mk. – *J. P. Dyhr* med do. – 3 mk. – *Cozzi Giovanni* med do. – 3 mk.« – en sand kakofoni af lirekasser!

Århus kan umuligt have været ringere besøgt af liredrejere – selv om mange af dem, der kom til Køge naturligvis har hørt hjemme i København

Spillereglement for Aarhus Købstad.

Uddrag af Politivedtægt for Aarhus Købstad:

§ 70: Ingen maa uden Politiets Tilladelse — medmindre Justitsministeriets Bevilling dertil er erhvervet — offentlig give Varieteforestilling, Concert eller andre musikalske Præstationer, give mimiske, magiske eller deslige Forestillinger.

§ 71: Ligesom det er en Selvfølge, at enhver Ejer eller Lejer af en Ejendom kan forbyde Personer, hvem der er givet Tilladelse til at gaa omkring og opføre Musik, forevise Kunster og Seværdigheder eller andet, sammesteds at udføre de nævnte Præstationer m. v., saaledes skal ogsaa i Tilfælde af Sygdom eller af anden gyldig Grund enhver Beboer være berettiget til at forlange, at den, der udfører Musik eller støjende Præstationer af den nævnte Art, fjerner sig i tilborlig Afstand fra det paagældende Sted.

Musikalske Præstationer af mekanisk Art maa ikke finde Sted i offentlige Lokaler, naar de omboende der-ved forulempes eller forstyrres.

En side af Anders Nielsen Møllers »Spilletilladelse for Aarhus Købstad«, udfærdiget 3. januar 1940 og derefter fornyet for et år ad gangen indtil 19. januar 1962. »Den gamle By« vil naturligvis også ansøge politiet om spilletilladelse – gældende for museets direktør og inspektører. Her ses spilletilladelsens uddrag af politivedtægten.

og nogenlunde let kunne komme til den lille købstad. Men Århus turde vel have været selvforsynende med krigsinvalidere . . . Også her må de have draget om, som på Erik Henningsens maleri fra 1888 af en lirekassemand med en abekat i en landsby, fulgt af tilsyneladende hånende drenge.

Senere var lirekasser næppe forbeholdt krigsinvalidere alene, men også andre invalidere. I Emma Gads vittige lystspil »I veldædigt Øjemed« (1891) forekommer Madam Sørensen, hvis Mand – en skrædder – har mistet et par fingre, og »det var blot det, jeg vilde spørge Oberstinden, om

Anders Nielsen Møller med sin lirekasse i hjemmet 12. januar 1962.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

ikke hun kunde skaffe os lidt Hjælp i en Forening til en Lirekasse til Sørensen? – En Lirekasse? – Ja, for den kunde han haandtere med de tre Fingre, og saa kunde Amanda gaa med for at passe paa, at han ikke drikker Fortjenesten op, og det var netop noget for Sørensen ved det, at han holder saa magesløst meget af Musik.«

Og musik har der da også været i de århusianske gader. I sin bog »Gennem Århus i træsko« (1967) mindes overfaktor Erik Christiansen, at der i hans barndom var »mange lirekassemand i byen, og børnene fulgte dem gerne fra gård til gård. Blandt dem var der en veteran fra krigen i 1864, der iført uniform og med en krigsmedalje på brystet drejede lirekassen«. (Han har altså overtrådt cirkulæret fra 1870). På et billede i »Demokraten« for den 26. december 1935 ses en lirekassemand på hjørnet af Åboulevarden og Skolegade; det ene af de her viste billeder er fra omtrent samme tid, men med en anden lirekassemand.

Og endelig er der den lirekasse, der nu er endt i »Den gamle By«. Dens ejer var *Anders Mikael Nielsen Møller* (1884–1964), der stammede fra Randers, hvor han var udlært maskinsnedker; et års tid efter sit bryllup i 1904 fik han højre hånd kvæstet i en rundsav, og i 1908 fik han sin første lirekasse; fire lirekasser nåede han at slide, inden han lagde op i 1962, og med dem ernærede han kone og fem børn. »Somme tider kunne jeg spille 25 kroner sammen paa en dag,« fortalte Møller i et interview i Aarhus Stiftstidende 13. januar 1962; »De to kroner brugte jeg til logi, fem kroner holdt jeg til familien og resten gav jeg

bort til dem, der trængte.« Hvornår han har anskaffet sin sidste (nu museale) lirekasse, ved vi ikke, men den har næppe været ny ved anskaffelsen; det er et ældre instrument, fremstillet af Frati & Co. i Berlin og bærer navnet »Harmoni-Pan« (model 33). Billedet af Anders Nielsen Møller i sit hjem med lirekassen viser instrumentet stående på et lille bord; men når den kørtes rundt, var den monteret på et stel af relativt sen dato, udstyret med pneumatiske cyclehjul; den skal tidligere have haft et enkelt støtteben (jfr. beretning fra oldermændene for Skåde Bakkers Lirekasselag Leo Kæraa, i Erhvervsarkivet). Og med denne lirekasse kom Møller Danmark rundt adskillige gange, bl.a. til Sønderjylland, som han elskede højt. I de senere år kom han ikke så meget omkring, men ytrede i interviewet i januar 1962 håb om i den tilstundende sommer at komme Danmark rundt for sidste gang, til trods for en generende svimmelhed. Således gik det ikke, selv om spilletilladelsen var blevet fornyet for endnu et år den 19. januar 1962. Møller var syg.

En kreds af muntre mennesker, anført af tandtekniker Leo Kæraa, havde et par gange fået Møller til at spille til hyldelse af gode venner på festdage; til sidst kunne han ikke, men sagde: »Men Do ka' jo lej' den« – og det gjode Kæraa; derved fik kredsen den idé at *købe* lirekassen – og de erhvervede den for 200 kroner + en flaske snaps samt forpligtelsen til at spille for den gamle lirekassemand hvert år på hans fødselsdag den 17. maj, hvor de tillige skulle give ham en flaske snaps. Der har vist også været humør i Møller . . .

Men kort før sin 80 års fødselsdag døde han. – De glade nye lirekasseejere stiftede »Skåde Bakkers Lirekasselag«, hvis laugsskrå er dateret 17. maj 1963. Laugsskråen indeholder flere gode bestemmelser, og her skal citeres et par stykker:

»§ 2. Laugets formål er

- a. 17. maj hvert år at hylde lirekassens tidligere ejer, Anders Mikael Nielsen Møller, Århus, født 17. maj 1884 i Vivild sogn, . . .
- c. Efter forslag af en laugsbroder og med tilslutning af brødrene at udlåne lirekassen til personer eller institutioner ved egnede lejligheder. De herved indsamlede beløb anvendes efter laugets bestemmelse i hvert enkelt tilfælde.
- d. at overdrage lirekassen med spilletilladelse og markedsbevis til »Den gamle By« senest år 2000, 17. maj.

§ 3. Lirekassen må kun anvendes af laugsbrødre, ligesom den stedse skal betjenes af mindst to, en drejerkarl og en laugsgarant, af hvilke mindst en skal være ædru under funktionen.«

Sådanne bestemmelser er jo både smukke og menneskevenlige. Ved overtagelsen har vi i »Den gamle By« da også højtideligt lovet at overholde disse vedtægter, ikke mindst § 3! – Vigtigst er dog nok den velgørende § 2c, og den fik meget stor betydning for lirekassens seneste funktions-tid. Indtil da havde den opretholdt livet for lirekassemanden og hans familie, – nu blev der tale om langt mere. Thi ikke blot spillede laugets brødre selv en del penge ind, men de lånte den også ud til forskellige, og i laugets 19 år har den til velgørende formål indspillet i alt 34.548 kr.,

Hestesport og ridecenter

Hver dag passerer mange det gamle ridehus på hjørnet af Vester Allé og Frederiks Allé. Det står som et tavst monument over den tid, da Århus havde militært rytteri. Omkring århundredskiftet var det bl.a. officerer herfra, der tog initiativet til at stifte Århus Sports Rideklub. Husarer og det hestetrukne artilleri er nu forsvundet, men heste og hestesport er der stadig i byen både i form af ridesport og hestevæddeløb. I de senere år er interessen for ridesporten steget så kraftigt, at man i længere tid har været på udgik efter mere ideelle rammer, hvor udøverne kunne dyrke deres rideinteresse.

Vilhelmsborg er blevet bragt i forslag som nyt ridesportscenter, og også for væddeløbsbanen har en flytning været på tale. Både Århus Ridehal og Jydsk Væddeløbsbane stammer i deres nuværende udformning fra 1930'erne, og forud for deres opførelse måtte hestesportsfolkene klare sig på mere interimistisk vis.

Aarhus Rideklub

Som nævnt var Århus tidligere garnisonsby for både rytteri og hestetrukket artilleri, og med sin beliggenhed med skovene langs bugten og de nærliggende godser med udstrakte marker var

der en naturlig basis for hesteinteressen blandt byens borgere. Det var derfor også ganske naturligt, da interessen for sportsridning omkring århundredskiftet rundt i landet gav sig udslag i dannelsen af rideklubber, at en kreds af officerer og civile fandt sammen og i 1904 stiftede landets femte rideklub, Aarhus Sports Rideklub. Som for de øvrige rideklubber var det foreningens formål dels at fremme medlemmernes ridefærdighed, dels at dyrke sportsridning og dels – af mere selskabelig art – at arrangere rideture i naturen. Desuden skulle klubben værne om de ridendes interesser og udbrede kendskabet til ridesporten og dens mange glæder. Det sidste var også nødvendigt, hvis klubben skulle fortsætte, for ved starten havde man kun 9 medlemmer. Allerede det næste år var antallet forøget og samtidigt åbnede man for medlemmer fra omegnen. Navnet ændredes til Rideforeningen for Århus og Omegn. (Fra 1950 Århus Rideklub).

Med sin nære tilknytning til militæret var foreningslivet i begyndelsen meget afhængigt af dette. Man havde til huse i kasernen i Lange-landsgade og senere i dragonkasernen i Vester Allé, og mange af foreningens medlemmer red på udstationerede militær-heste. Dette betød med udbruddet af 1. verdenskrig, at foreningen gik næsten i stå, fordi man savnede de militære ryttere og de udstationerede heste, som nu var flyttet andre steder hen.

Rideklubbens historie er delt i tre skarpt adskilte perioder af de to verdenskrige. I klubbens første år dyrkede man især distanceridt som konkurrence. Dette viser klubbens nære tilknytning

til militæret, da det især var af værdi for de militære ryttere. Men denne form for konkurrence mistede snart medlemmernes (de civile) interesse, da mindre rutinerede ryttere ofte var alt for hårde ved hestene. Desuden beskæftigede man sig med ridebanespring og skoleridning. Med hensyn til det sidste var man i nogen grad hæmmet af, at der ikke fandtes noget godkendt program. Det gjaldt blot for deltagerne om at tage sig så godt ud som muligt. Det samme var tilfældet med ridebanespringning, hvor der heller ikke var udfærdiget bedømmelsesregler. Udfaldet af konkurrencerne afhang af dommernes suveræne skøn.

I forbindelse med landsudstillingen i Århus 1909 arrangerede rideforeningerne fra Århus og Randers for første gang en offentlig fremvisning af, hvad medlemmerne formåede med deres heste. Der blev konkurreret i køreopvisning, skoleridning, jagtspring, højdespring og »jeu de barre« (konkurrence, ved hvilken man skal gribe en sløjfe, fæstet på skulderen af en af de andre ryttere). Overdommer ved konkurrencerne var chefen for Danmarks rytteri general Hegermann-Lindencrone, der udtalte sin anerkendelse af det høje stade, som ridesporten havde i Århus. Konkurrencen eller fremvisningen ved landsudstillingen strakte sig over to dage. Første dag blev afviklingen generet af vejret med deraf følgende få tilskuere, men anden dag talte man tilskuernes antal i tusinder, og en stor del af byens borgere fik derved førstehåndskendskab til ridesporten.

Som tidligere nævnt lå foreningslivet stille under 1. verdenskrig. Men med stiftelsen af Dansk

Rideforbund i 1917 og optagelsen i Dansk Idrætsforbund i 1918 blev der udarbejdet faste konkurrenceregler, og bl.a. dermed begyndte der igen at komme liv i rideklubben. Med krigens afslutning voksede medlemstallet hurtigt. I skovene syd for byen blev der anlagt en forhindringsbane på ca. 5 km., der gik fra Varna til Ørnereden. Gennem flere års terrænridding opnåede foreningens medlemmer efterhånden en så stor rutine, at man fik lyst til at deltage i galopsporten. I 1924 stiftedes derfor Jydsk Hestesports Baneklub af Århus Rideforening og Foreningen for ædel Hesteavl, og væddeløbsbanen ved Marselisborg blev anlagt.

Men efterhånden som rideforeningen fik civile medlemmer, og ridningen ikke så meget mere blev baseret på udstationerede militærheste, steg interessen for både skoleridning og springkonkurrencer, og det blev en fast årlig begivenhed med åbne stævner på Vester Allés kaserne, hvor medlemmerne indtil 1937 havde til huse.

Klubbens aktivitet var dog ikke kun baseret på konkurrencer, man arbejdede også for ryttere, hvis interesse »kun« var det at ride, og helst i naturen. I 1926 opnåede man tilladelse fra Moesgaard til at ride visse steder i skoven. Der blev udstedt personlige kort til medlemmerne, og på disse kort var der indtegnet de veje medlemmerne måtte benytte. Dette kort skulle på forlangende forevises. Der indløb naturligvis efterhånden klager over, at rytterne red andre steder end tilladt, bl.a. i 1932 fra Århus Golfklub over, at rytterne red over banen og ødelagde denne. Klagen blev dog afvist fra rideforeningen bl.a. med

henvisning til, at der jo også var andre ryttere end rideforeningen, og »havde man sikkerhed for, at det var rideforeningens medlemmer, der havde ødelagt golfbanen?« Sagen blev ordnet ved, at der tværs over golfbanen blev anlagt en lille sti, og kun denne måtte benyttes af ryttere.

Sidst i 1930'erne indtrådte der et vendepunkt i foreningens historie. Det skete da Århus Ridehal blev bygget på initiativ af en kreds af medlemmer med formanden, købmand A. Kaufmann i spidsen, og med støtte fra Århus kommune.

Man havde fra klubbens side i 1936 rettet henvendelse til kommunen om at købe et areal ved de Mezasvej. Anmodningen blev behandlet i udvalget for byens udvidelse og bebyggelse, der stillede sig positivt, og salget blev vedtaget på et byrådsmøde 30. marts 1937, hvor kommunen også påtog sig at planere et øst for grunden liggende areal (7000 m²) til en ridebane. Udvalget henstillede til byrådet, at planeringen af ridebanen skulle søges anerkendt som ungdomsarbejde og påbegyndes snarest. Arbejdet ville andrage ca. 6000 arbejdsdage med en udgift på ca. 27.000 kr., hvoraf staten skulle refundere ca. 18.000 kr., således at kommunens udgift ville blive ca. 9000 kr.

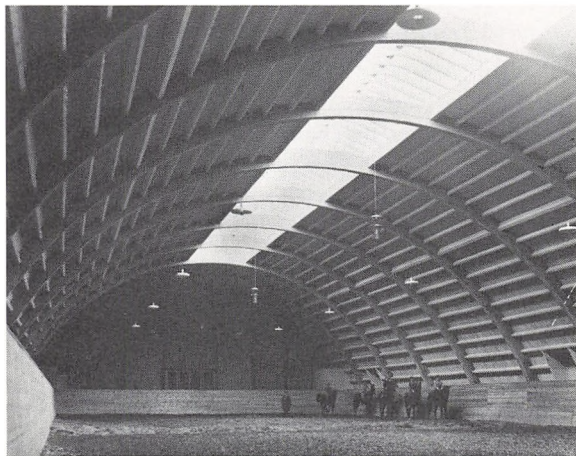
Begrebet ungdomsarbejde opstod i forbindelse med en lov om tilskud i anledning af ungdomsarbejdsløsheden. Denne lov blev vedtaget i 1933 og tog sigte på at skaffe unge arbejdsløse (normalt i alderen 18–22 år) beskæftigelse. Forudsætningen for at få tilskud var, at beskæftigelsen bestod i en passende blanding af legemligt arbejde, undervisning og sport, og at det arbejde,

der udførtes, »vel må anses som nyttigt, men dog ikke ellers kan antages at ville være blevet bragt til udførelse.«

Den 10. december 1937 blev Århus Ridehal indviet i overværelse af 1200 gæster og kronprinsparret. Formanden skildrede Ridehallens tilblivelseshistorie, hvorefter kronprinsen erklærede den nye hal for indviet. I næste øjeblik rullede portene op og ind galoperede 40 ryttere, damerne i sorte, herrene i elegante røde frakker. Rytterne dannede geled foran kongeløgen, og der blev læst en til lejligheden skrevet prolog, der skildrede ridningens udvikling. Rytterne forlod derefter hallen for at give plads for opvisningsprogrammet, der bl.a. indeholdt høj skolerid-

Med de store buer, der spænder over tilskuerpladser og ridebane med de internationale mål 20 x 60 meter, var Århus Ridehal noget nær en arkitektonisk sensation, da den stod færdig i 1937.

(Foto: i Lokalhistorisk Samling)

ning, springning og et fornøjeligt nummer, der fremstillede en smededreng, der først næppe kunne hænge fast på hesten, men senere foretog de mest halsbrækkende spring. Opvisningen sluttede med jagtspringning. Den offentlige indvielse fandt sted søndag den 12. december 1937, hvor publikum mod betaling kunne se det samme program plus en hold-springkonkurrence.

Ridehallen blev bygget i hvad man den gang betegnede som »næsten amerikansk tempo«. Det første spadestik blev taget den 9. maj 1937, og allerede i begyndelsen af august kunne man holde rejsegilde. Hallen hviler på 1500 meter betonpæle, der er hamret meterlangt ned i den bløde grund. Selve ridehallen er med sine 27 x 66 meter lige så stor som Århus-hallen og på indvielsestidspunktet den største ridehal i Skandinavien. Foruden hallen indeholdt etablisementet en staldbygning med 22 lukkede bokse og 30 båse samt en lejlighed til staldmesteren og klublokaler med pejsestue, omklædningsværelser og bad. Ridehallen blev tegnet af arkitekt Arne Jantzen, og bygningsarbejdet blev forestået af ingeniør Ove Schrøder, der havde ca. 50 mand beskæftiget med opførelsen. Hallen ejes af et interessentskab og i dens bestyrelse er Århus Rideforening, Byrådet og interessenterne repræsenteret.

Ridehallen var ikke kun forbeholdt rideforeningens medlemmer, og man kunne leje heste med alt tilbehør, dog ikke ridetøj, samt modtage undervisning formedelst en lille betaling.

Det var en stor fordel, da den udendørs bane blev færdig, at man blot behøvede at følge en lille

sti fra den for at komme ud i Marselisborg skov, mens man tidligere, da foreningen holdt til på kasernen, måtte gennem Århus by. Man havde knap nok nået at finde sig til rette i Ridehallen, før besættelsesmagten i 1940 overtog den. Men da Ridehallen igen i 1945 blev fri, kom der for alvor gang i ridesporten i Århus, med afholdelse af flere stævner. Især havde i perioden 1948–54 rideforeningens årlige 3-dages opvisning i farvestrålende kostumer publikums bevågenhed.

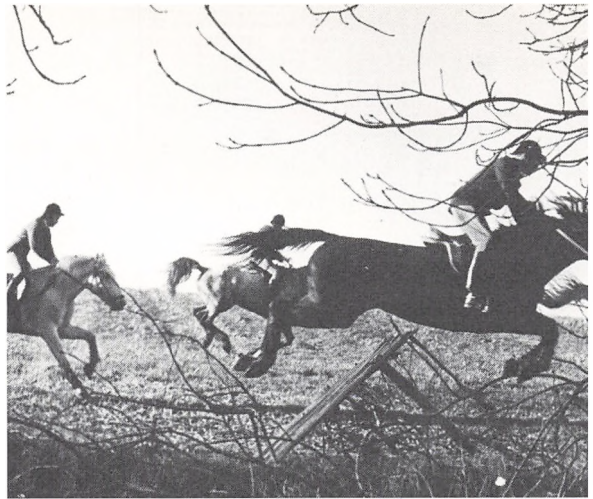
Gennem årene arrangerede foreningen både større og mindre stævner. I 1976 fik man i samarbejde med Kommunen gennemført, at inderkredsen på Århus Cyklebane måtte anvendes til stævner, og her gennemførte man rideklubbens hidtil største arrangement i dagene 31. maj–4. juni 1979, europa-mesterskabet i dressur.

En fast årlig begivenhed i rideklubben, som altid har haft publikums interesse, er Hubertusjagten. Denne skulle egentlig afvikles 3. november (Skt. Hubertus dag), men af praktiske grunde rides den her i landet altid den første søndag i november. På grund af løbets karakter kan det være vanskeligt, for ikke at sige umuligt, for tilskuerne at følge hele løbet. Mange koncentrerer sig derfor om at følge rytternes passage af enkelte vanskelige forhindringer og så selvfølgelig opløbet. Den forhindring, der nok er mest populær blandt tilskuerne, er passagen over Giber å. I dag kan man være sikker på, at der ved Hubertusjagten står en stor skare tilskuere ved åens udmunding i bugten, med det lønlige håb om at se ryttere, der melder sig ind i foreningen »Giber-å's venner«.

Jydsk Væddeløbsbane

Der blev afholdt hestevæddeløb ved Århus allerede før år 1900. De første væddeløb var kun for militærets personel, men snart kom også de civile med. I 1898 stiftedes Jysk Væddeløbsforening og allerede samme år arrangerede man hestevæddeløb ved Århus, hvor Århus kommune på opfordring havde udsat »en sølvgenstand« som præmie. De nu årligt tilbagevendende hestevæddeløb, hvor Jysk Væddeløbsforening stod som medarrangør, blev afholdt på interimistiske baner. Således blev der afholdt væddeløb ved Magdalenemøllen, på arealet mellem Friheden og Ingerslevs Boulevard, et enkelt år på Galgebakken og de sidste år indtil 1923 på Skejby Mark.

Denne sidste lokalitet lå med en storslået udsigt over byen, bugten, Mols og skovene, og på løbsdagene blev der her skabt et broget folkelivsbillede omkring banen, der var afspærret af udkommanderede hjelmprydede lyseblå dragoner. Publikum der overværede løbene kom enten til fods, eller hvis man var mere velbeslået i lejet køretøj. Til denne sidste gruppe hørte bl.a. beboerne fra omegnens godser, der med deres private hestekøretøjer med kusk og livréklædte tjenere, og med passagererne i elegante væddeløbstoiletter var med til at skabe et festligt og farverigt skue. Men dette kunne ikke skjule, at faciliteterne omkring banen ikke var de bedst tænkelige. Således var der ikke mulighed for publikum til at gå i ly, hvis vejret pludselig slog om til regn. Også oversigtsforholdene var elendige, da Skejby Mark var så bakket, at man ligefrem skulle være heldig for at få øje på væddeløbshestene i de

Der er fart over feltet, når hubertusjagten afvikles, som det fremgår af billedet her fra jagten i 1964 i Vilhelmsborgskovene. Men det gælder ikke kun om at have fart på, i to tilfælde, 1953 og 1976, har de førende ryttere været så optaget af konkurrencemomentet, at de passerede udenom målet. (Foto i Lokalhistorisk Samling)

sekunder, da de dukkede frem bag bakkerne. Dette betød i det lange løb, at interessen blandt publikum for hestevæddeløbene efterhånden blev noget svækket og meget ofte var stærkt præget af, hvilket vejr det tegnede til at blive.

Allerede omkring århundredskiftet havde der været planer fremme om at få anlagt en permanent væddeløbsbane, men denne som senere planer blev ikke til noget. Den svækkede interesse for hestevæddeløb fik også til følge, at det ædle hesteopdræt ikke fik tilstrækkelig støtte. Men i begyndelsen af 1920'erne kom der atter liv i planerne om en fast væddeløbsbane i Jylland.

Det var især Foreningen for Hestesport og ædel Hesteavl i Jylland og Rideforeningen for Århus, der stod bag dette initiativ.

I 1922 samlede interessen sig om området ved Observatoriet, efter at man havde set på forskellige lokaliteter til den påtænkte permanente væddeløbsbane. I 1923 lå der på byrådets bord et forslag om at udleje marken ved Observatoriet til »Foreningen for ædel Hesteavl« til indretning af en væddeløbsbane. Forslaget blev vedtaget, og

Udsigt over saddepladsen, den fornemste og bedste tilskuerplads, på Observatoriebakken fra indvielsen af væddeløbsbanen i 1923/24. Øverst til venstre i billedet ses et hjørne af fodboldbanen på inderkredsen. Også i dag trækker væddeløbsbanen mange tilskuere, normalt er antallet omkring 3500, på de lidt større løbsdage omkring 5000 og på de helt store dage fyldes pladserne af op mod 10-12000 mennesker.

(Foto i Erhvervsarkivet)

stadsingeniøren udarbejdede et projekt, hvis overslag lød på 800.000 kr. Dette blev dog ikke realiseret. I første omgang nøjedes man med at

udføre en række planeringsarbejder. For ca. 5000 kr. skabtes en elipseformet, jævn fladløbsbane på 1200 m, og inden for denne en forhindringsbane. Tilskuerpladserne blev anlagt på terrænets højeste punkt ved Observatoriet, således at sadelpladsen kom til at ligge langs banens sydlige langside, medens 2. pladserne arrangeredes for enden af banen mod vest, ikke ret langt fra målet. På begge pladser blev der indrettet totalisator.

Det lykkedes at få banen klar til indvielsesdatoen 3. juni 1923. Fra åbningsdagen skrev Stiftstidende:

»Så fik omsider galopbanen på Stadion mark sin indvielse. Og en smuk indvielse blev det. Dagen begyndte mørkt. Allerede under mesterskabkampen på Stadion drog tunge skyer som et jærtegn hen over Observatoriebakken, og ved halvtretiden gav de vand. Det var en rigtig strid byge, der fyldte messing-orkestrets instrumenter til randen og gjorde banen mere glat end godt var. men bygen trak over, vinden friskede en kende op, og solen kom frem. Og da første løb var til ende, slog 3500 mennesker paraplyerne ned og kastede et blik ud over landets grønneste og skønneste galopbane. Hvad så de? De så først og fremmest selve den elipseformede væddeløbsbane med røde og hvide flag og pyntelige hurdler og hække. Der var noget nyt og fødselsdagsagtigt over arrangementet, som straks satte humøret op hos publikum og gav totalisatoren noget at bestille. Dernæst så de bag

væddeløbsbanen stadionkomplekset og cyklebanens lyse cementsider. Bag dette den lysegrønne løvskov. Og endelig en vidunderlig rundhorisont med Åbyhøj, storbyen, Riis skov og Århusbugten i fugleperspektiv. Alt dette i forbindelse med kongeslottet og Observatorie-kuplernes usædvanlige arkitektur undlod ikke at gøre et stærkt indtryk på publikum, der øjeblikkelig var på det rene med, at her havde man fundet den plet i Århus, hvor alle fremtidige ridesportsstævner nødvendigvis måtte foregå.«

De første løbsdage samlede flere tusinde tilskuere, ikke blot fra Århus, men også fra Viborg, Randers og Ålborg. Man fortsatte derfor med løbene de følgende år. De nødvendige penge til forbedringer af banen skaffedes lidt efter lidt. Fra 1928 var banen i en sådan stand, at man ved siden af galopløb også havde travløb, men vel at mærke på samme bane, hvilket var uheldigt. Dette forhold medførte dog ret snart at der opstod krav om en særlig travbane. Denne blev etableret, og man var efterhånden i begyndelsen af 1930'erne nået op på 25 løbsdage om året.

I 1938 indsendte Jydsk Væddeløbsforening et andragende til Århus kommune om støtte til gennemførelse af en plan til en omlægning og udvidelse af væddeløbsbanen. Projektet omfattede en total omlægning af samtlige baner, flytning af de eksisterende bygninger samt opførelse af ny tribune-, totalisator- og restaurationsbygning på sadelpladsen. Den totale udgift blev anslået til ca. 644.000 kr.

Turneringsresultater

Atletik

1. division herrer (9 hold)

Skovbakken nr. 5

AGF nr. 8

1. division damer (9 hold)

Skovbakken nr. 9

Badminton

1. division (8 hold)

Højbjerg nr. 4

3. division pulje 1 (10 hold)

Århus nr. 1

Brabrand nr. 7

Basketball

1. division herrer (10 hold)

Skovbakken nr. 5

Viby nr. 6

2. division herrer (8 hold)

AUS nr. 3

1. division damer (8 hold)

Åbyhøj nr. 8

Bordtennis

1. division damer (8 hold)

VRI nr. 7

2. division herrer (7 hold)

VRI nr. 2

Viby nr. 7

Bowling

1. division damer (8 hold)

Exodus nr. 8

1. division herrer (8 hold)

Exodus nr. 4

2. division vest damer

(8 hold)

Puds nr. 1

Viking nr. 3

Top 5 nr. 6

2. division vest herrer

(8 hold)

Viking nr. 2

Amici nr. 3

Puds nr. 5

Cricket

1. division slutspillet

Århus nr. 5

Fodbold

1. division (16 hold)

AGF nr. 4

2. division (16 hold)

Skovbakken nr. 12

Håndbold

1. division damer (10 hold)

AIA/Tranbjerg nr. 4

2. division vest damer

(10 hold)

Viby nr. 3

1. division herrer (10 hold)

Skovbakken nr. 4

Århus KFUM nr. 6

AGF nr. 9

2. division vest herrer

(10 hold)

VRI nr. 6

Viby nr. 10

Ishockey

2. division (7 hold)

Skovbakken nr. 5

Svømning

Dan cup damer

AGF nr. 4

Tennis

1. division (6 hold)

Århus 1900 nr. 4

2. division vest (6 hold)

AGF nr. 4

Volleyball

1. division damer (9 hold)

Skødstrup nr. 2

ASV nr. 6

2. division vest damer

(8 hold)

Skovbakken nr. 3

ASV II nr. 5

Åbyhøj nr. 6

Århus 1900 nr. 7

1. division herrer (10 hold)

Skødstrup nr. 7

ASV nr. 10

2. division herrer (10 hold)

Skovbakken nr. 10

Fra byrådets side var man velvilligt indstillet, da andragendet blev forelagt på mødet den 26. august 1938, men først måtte man have afklaret, om projektet kunne godkendes af ministeriet som nødhjælpsarbejde, og med denne reservation blev indstillingen vedtaget.

Grunden til at man ville afvente ministeriets godkendelse af projektet hang sammen med de refusionsregler, der var indeholdt i beskæftigelsesloven. Kommuner eller private institutioner, der nød offentlig støtte kunne for at afhjælpe arbejdsløsheden ved at iværksætte arbejder, som ellers ikke ville være blevet bragt til udførelse (nødhjælpsarbejde), få tilskud til arbejdets udførelse med indtil 40% af arbejds lønnen. Tilskudet kunne endog forhøjes til 50%, hvis de arbejdere, der blev beskæftiget, ikke havde haft arbejde i 10 måneder i løbet af de sidste to år.

Socialministeriet godkendte, at arbejdet blev udført som nødhjælpsarbejde.

Under anlæggelsen, der blev udført i to tempi, fandt der visse ændringer af projektet sted, hvilket medførte en fordyrelse, så det færdige anlæg kom til at stå i ca. 1,4 mill. kr. I alt blev der under arbejderne flyttet 150.000 m² jord, der blev anlagt to løbsbaner og to træningsbaner for henholdsvis trav og galop. Under banerne blev udgravet en tunnel til overførsel af hestene fra staldene til banerne. Men så fik man til gengæld også i Århus en væddeløbsbane som ikke fandtes tilsvarende noget andet sted i Skandinavien.

For jordarbejderen på væddeløbsbanen var det et hårdt arbejde. Det foregik om vinteren 1938, og det kunne ske at man om morgenen

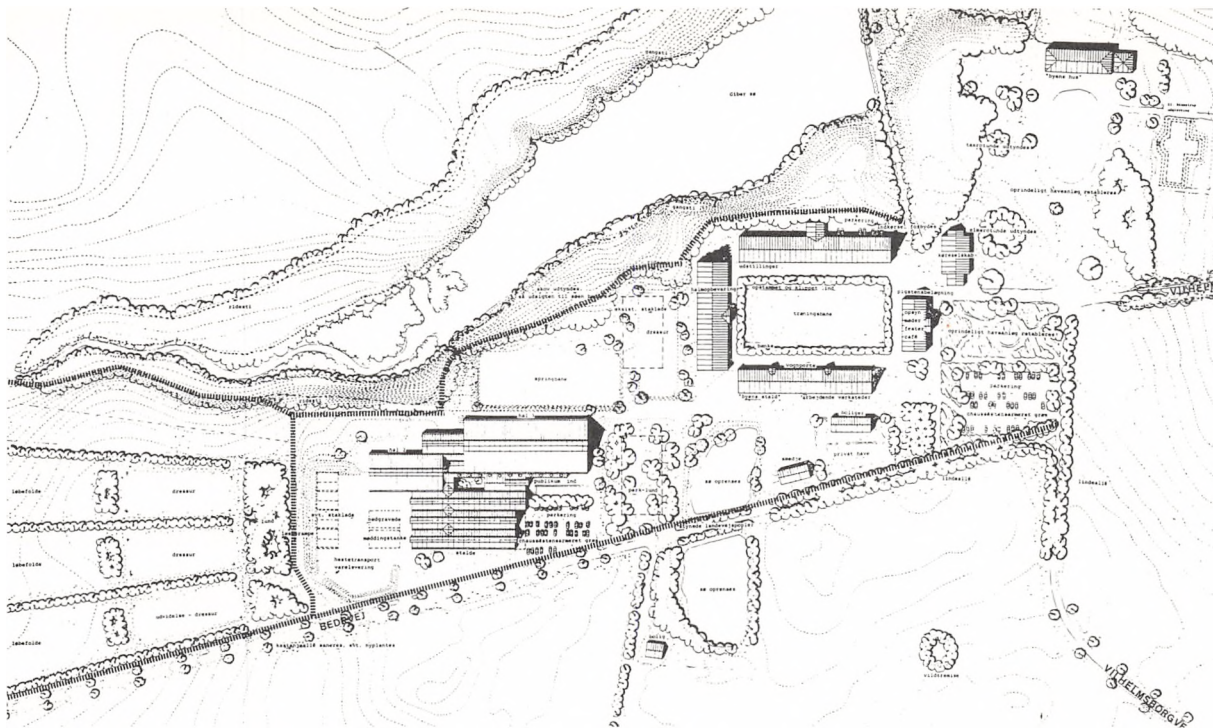

4. august 1974 markerede Jydsk Væddeløbsbane sit 50 års jubilæum med bl.a. fremvisningen af landets ældste sulky, der blev kørt af den 82-årige fhv. træner Helmuth Storck. Næsten samme type blev anvendt i de første travløb på banen fra 1928. Det var for øvrigt Århus Travklub, der fra 1929 stod for den daglige ordning med hensyn til kørsel, kuske, sulky m.m. ved afviklingen af travløbene.

(Foto i Lokalhistorisk Samling).

først måtte fjerne sneen inden det egentlige arbejde kunne komme i gang. Andre gange var jorden så hård af frost, at den måtte sprænges løs. Tonsvis af jord blev flyttet med skovl og tipvogn. Arbejdstempoet var hårdt, og frygten for at blive fyret, hvis man ikke kunne følge med, sad i mange. Takket være det hurtige arbejdstempo var jordarbejdet færdig i foråret 1939, hvor banen holdt indvielse ved løbssæsonens start på trods af, at ombygningsarbejdet først blev færdigt året efter.

I mange år havde væddeløbsbanen ikke de store pladsproblemer, men sidst i 1970'erne stod

man næsten i samme situation som fyrrer år tidligere. I 1978 foreslog Danmarks Naturfredningsforening Århus kommune, at man skulle lade arbejdsløse omlægge Jydsk Væddeløbsbane som beskæftigelsesprojekt. Dette forslag hang sammen med, at naturfredningsforeningen forudså, at det inden for en overskuelig fremtid vil være nødvendigt at udvide parkeringsarealet omkring Stadion. Hvis væddeløbsbanen blev flyttet uden for byen, ville der blive plads til både boldbaner og parkering, uden at det ville gå ud over de omkringliggende grønne områder. Væddeløbs-

Som det ses af den her viste oversigt fra lokalplanen for hestesportscentret på Vilhelmsborg, vil der kunne skabes ideelle rammer for hestesporten her, og også til diverse udstillingsaktiviteter vil godset være velegnet.

banens ledelse havde som kommentar hertil, at man med fordel kunne flytte uden for byen, og man anslog at et nyt anlæg alt i alt ville koste ca. 50 mill. kr. Men uanset om væddeløbsbanen igen skal figurere som beskæftigelsesarbejde eller ej, vil det i nær fremtid være nødvendigt at ændre banen og bygge en ny tribune samt modernisere publikumsfaciliteterne.

Vilhelmsborg

I november 1971 nedsatte Århus Rideklub et udvalg der skulle undersøge mulighederne for at etablere et nyt ridecenter i Århus. Det var hårdt tiltrængt med større og mere tidssvarende faciliteter for klubben, da man ikke havde udvidelsesmuligheder ved Ridehallen.

Man mente i første omgang, at det ville være velegnet at placere et nyt ridecenter på Moesgårds jorder, nærmere betegnet ved Ridder Palles høj. Der blev i 1974 ført flere forhandlinger med Århus kommune og med ejeren af arealet, men også med Fredningsplanudvalget og Idræts-samvirket. Men tiden gik, og fik man løst et problem, dukkede der straks et nyt op.

1973 havde Århus kommune købt Vilhelmsborg for at sikre de smukke og bynære landskaber til rekreative formål. Men man havde ikke gjort sig nærmere tanker om en konkret anvendelse af ny erhvervelsen. Det skulle imidlertid ikke vare længe, før de første forslag til anvendelse af Vilhelmsborg dukkede frem, og det blev i årenes løb til mange forskellige, bl.a. en udflytning af væddeløbsbanen til Vilhelmsborg. Men det forslag til anvendelse af bygningerne og arealet, der var mest levedygtigt, og som også fik kommunens interesse, var at anlægge et ridecenter på Vilhelmsborg.

Første gang, det dukkede op i debatten var i 1975. To år senere nedsatte Magistratens 4. afdeling et sagkyndigt rideudvalg, der samme år

fremkom med et oplæg. 1978, i september måned, blev der udskrevet en konkurrence om et ridecenter på Vilhelmsborg.

Konkurrencen blev vundet af arkitektfirmaet Møller & Wichmann, Beder. Som kommunalplanloven foreskriver, blev der derpå udarbejdet en lokalplan i 1979, som direkte var baseret på det vindende projekt. Gården skal kunne bruges til en række kulturelle aktiviteter, bl.a. til udstillings-, museums- og mødeaktiviteter.

Endvidere skal bygningerne helt eller delvist kunne anvendes i forbindelse med hestesportscentret. Vest for avlsgården, der ikke ændres, hvad ydre angår, åbnes mulighed for opførelse af bygninger til hestesport, bl.a. stalde til 120 heste, trænings- og opvisningshaller og et cafeteria samt de nødvendige faciliteter for ryttere og heste. Der er desuden afsat plads til parkeringspladser og til ridebaner og folde og der sikres plads til stier og til nyplantning.

Forholdene har ikke været ideelle for ridesporten i de senere år i Århus. Vilhelmsborg kan blive et enestående center, ikke alene for ridesporten, men for hestesporten i det hele taget. Hvis planerne om et hestesportscenter på Vilhelmsborg virkeliggøres, vil der hermed være skabt et grundlag for en ramme om ridningen, der vil blive en ideel ramme for Århus Rideklubs fortsatte trivsel, og ridningens fremgang i Århus.

H.V.-S.

Sporten 1981

Stævnekalender

4. januar

Fluevægteren Keld Jensen fra AAK bokser i landskampen mod Skotland sin kamp nr. 100. I jubilæumsgave får han en sejr over skotten William Barton.

5. januar

Efter en god indsats i badminton-turneringen Copenhagen Cup når Højbjerg-spilleren Susanne Ejlersen frem til semifinalen, men her besejres hun af Jane Webster fra England.

10.-11. januar

Den 13-årige Claes Knudsen fra VRI vinder lørdag 3 mesterskaber ved de jyske bordtennismesterskaber for drenge. Søndag føjer han endnu en titel til ved også at vinde mesterskabet i junior A-rækken.

18. januar

Efter et nederlag til Aalborg-klubben Triton i turneringens næstsidste kamp må Højbjergs badmintonspillere igen opgive håbet om et dansk mesterskab.

25. januar

På trods af en god indsats bliver AIA/Tranbjergs kvindehåndbold-

hold sendt ud af Europa Cup-turneringen for pokalvindere af det jugoslaviske hold Bane Sekulic.

29. januar

Det danske herrelandshold vinder håndboldlandskampen mod arvefjenden Sverige i Århus Stadionhal 19-17.

31. januar

Ved de nordiske mesterskaber i bowling er Jette Håning fra Puds, Århus, med til på et sammensat jysk hold at vinde NM for femmandshold.

1. februar

De jyske boksemesterskaber afvikles traditionen tro i Århus Stadionhal. Som sædvanligt bliver det en publikumssucces med 8.500 tilskuere,

Da Skovbakkens herrer 2. februar vandt lokalopgøret i håndbold mod AGF ved 19-18, kunne holdet begynde at blande sig i medaljekampen. På billedet scorer Erik Bue hos AGF's Ole Nørskov. (Foto: Preben Hupfeld)

men i sportslig henseende bliver det de dårligste mesterskaber i mands minde. To mesterskaber bliver i byen, nemlig letfluevægt ved Knud T. Hansen, FAK, og fluevægt ved Keld Jensen, AAK.

8. februar

Sophie Jensen fra Jysk Akademisk Fægteklub sikrer ved DM det første fægtemesterskab til Århus i 10 år.

14. februar

1600 gymnaster er på gulvet i Århus Stadionhal i løbet af den traditionelle

»Gymnastikkens dag«. En fornyelse ved dette års arrangement er et pensionisthold fra Aalborg med en gennemsnitsalder på 75 år.

15. februar

Den 15-årige Hanne Sine Gamborg fra Århus Skøjteklub får sølvmedalje ved de nordiske mesterskaber i kunstskejteløb, som afvikles i Århus Skøjtehal.

Aarhus Badmintonklub sikrer oprykning til 2. division ved at besejre Brabrand, som til gengæld er nedrykningstruet.

22. februar

I en landskamp mod Belgien i Randers sætter vægtløfteren Henri Høeg fra Århus to danske rekorder. Danmark vinder landskampen uventet stort med 9-1.

Marianne Mortensen fra ABC genvinder sit danske mesterskab i keglebillard. Samtidig sætter hun ny dansk rekord med et gennemsnit på 13,15 points.

7.-8. marts

To veteraner i århusiansk idræt vinder danske mesterskaber i week-enden. Bokseren Keld Jensen vinder sit 5. DM i fluevægt ved mesterskaberne i Brøndbyhallen, og bordtennisspilleren Claus Pedersen vinder sit 12. danske mesterskab i single; samtidig vinder han mesterskabet i double sammen med Johnny Hansen fra Frederiksværk.

15. marts

Glenn Weiss og Dorte Frikke vinder et overbevisende dansk mesterskab i standarddans til tonerne fra Peder Pedersens bigband, da mesterskaberne afvikles i Vejlbj-Risskov-Hallen.

22. marts

Riffelskytten Henning B. Clausen fra DSB/ASF vinder i Skytternes Hus i Århus sit 8. DM på 15 meter distancen.

4.-5. april

I finalen om kvindernes danmarksmesterskab i volleyball taber Skjødstrup begge finalekampe mod Helsingør KFUM.

12. april

Det lykkes ikke for Erling Sjørup fra ABC at vinde danmarksmesterskabet i keglebillard for 3. år i træk. I finalen taber han til Per Gottfredsen fra Næstved.

14. april

Årets pokalfinaler i håndbold, som spilles i Århus Stadionhal, bliver en århusiansk dobbelttriumf. Hos kvinderne vinder AIA/Tranbjerg pokalen for fjerde år i træk ved at besejre Stjernen med 15-12. Hos herrerne vinder Århus KFUM 21-18 over de danske mestre fra Helsingør i en dramatisk kamp med 11 udvisninger.

29. april

Ved årets første udendørs atletikstævne på Århus Stadion forbedrer Peder Dalby fra AGF en af de ældste

danmarksrekorder, da han i trespring når ud på 15,30 m.

1. maj

Den 23-årige århusianske cykelrytter Kim Andersen får sit internationale gennembrud, da han vinder 10. etape i det professionelle cykelløb Spanien Rundt.

9. maj

AGF vinder ved et stævne i Billund danmarksmesterskabet i rytmisk holdgymnastik for blandede hold foran Køge og Greve.

30. maj

Ved at spille uafgjort mod Skanderborg kvalificerer AGF sig i den sidste kamp i cricketturneringens grundspil til slutspillet i 1. division vest.

3. juni

Lars Bastrup spiller en afgørende rolle, da det danske fodboldlandshold vinder en internationalt set sensationel sejr over Italien. Lars Bastrup scorer det sidste danske mål til 3-1 og er derved med til at holde liv i håbet om dansk VM-deltagelse i Spanien.

14. juni

I kampen om danmarksmesterskabet i grovpistol i Tåstrup vinder Erik Sørensens fra Århus med 581 points over Jens Jørn Ravn fra Vejle med 580 points.

18. juni

Erling Mortensen fra Vejlbj-Risskov bliver ny dansk mester i individuel skak. I den ordinære turnering slut-

ter han lige med Bjarke Kristensen fra Frederiksberg, men efter en omkamp på fire partier kan Erling Mortensen kåres som mester.

28. juni

Ved de danske junior mesterskaber i atletik i Aalborg vinder Peder Dalby fra AGF to mesterskaber, nemlig trespring med 15,29 m og længdespring med 6,99 m. Samtidig bliver han nummer to i højdespring.

4. juli

Den 12-årige Dennis Nybro Sørensen fra AGF sætter sig på alle mesterskaber – såvel for juniorer som for seniorer – ved de jyske mesterskaber i udspring. Det samme gør Hanne Christiansen (også fra AGF) i pigerne/damernes konkurrence.

5. juli

Mens AGF's 1. divisionshold i fodbold ligger pænt placeret i turneringen, kan klubben glæde sig over at have landets bedste talenter. Disse vinder talentturneringens finale over Hvidovre med 2-1.

24.-26. juli

De danske svømmemesterskaber afvikles på udendørsanlægget på Ingerslev Boulevard. AGF får ialt 7 mesterskaber, og heraf tager Susanne Nielsson sig af de 3.

2. august

Ved i den afgørende kamp at slå det svenske hold IK Brage lykkes det AGF's fodboldhold at vinde sin pulje i den internationale tototurering. Kun to danske hold har tidligere præsteret dette, nemlig KB og Frem.

4. august

På Odense Cykelbane vinder Mads Vagnby fra Århus overraskende danmarksmesterskabet i 50 km pointløb.

15. august

Ved de danske atletikmesterskaber sætter Peder Dalby fra AGF endnu en gang dansk rekord i trespring med 15,76 m. Hans fætter og klubkammerat Henry Knudsen må nøjes med andenpladsen. Hans Christian Jensen fra Skovbakken vinder DM i 800 m løb.

23. august

Ved juniorverdensmesterskaberne i udspring i Houston i Texas vinder den 12-årige Dennis Nybro Sørensen sølv fra 3-meter vippen og bronze fra 1-meter vippen.

Ved at vinde alle fire sejladser bliver Peter Ibsen fra Århus Yacht Club suveræn vinder af det jyske mesterskab for Laser-joller på Ringkøbing Fjord.

2. september

Ved de danske jernbanemesterskaber i skydning tegner DSB/ASF sig for samtlige mesterskaber.

6. september

12.000 motionister bliver af speakeren Gunnar Hansen sendt afsted på festugens traditionsrige Marselisløb. Hurtigste herre bliver Keld Johnsen, som løber de 12 km på 36 min. og 15 sek. Hos damerne er Lone Dybdal hurtigst i tiden 45 min. og 25 sek. Arrangementet forløber i øvrigt uden uheld.

Den danske Derbyvinder Duvil fra Stald Kima, Skive, besejres i 4-årsløbet på Jydsk Væddeløbsbane af den svenskejede hest Dicky Voigt.

12. september

Festugens traditionelle gadecykelløb på Åboulevarden vindes af Michael Markussen, mens Benny Petersen og Verner Blaudzun bliver henholdsvis nr. 2 og nr. 3.

13. september

Ved Dansk Firma Idræts store landstævne i Aalborg sikrer Reginehøj Fritidshjem sig DM-titlen i 5-mands fodbold. Et af stævnets store samtaleemner er Reginehøjs rekordstore sejr på 30-0 over Posten fra Herning i den indledende runde.

Ole Dahl-Madsen bliver dansk mester i skydning med silhouetpistol med 583 points.

27. september

Ved de danske mesterskaber i natorientering får Århus-klubben Pan både guld og sølv i kvindernes 6,5 km løb, idet Dorte Hansen vinder foran Karin Jexner.

4. oktober

Aarhus Billard Clubs 1. divisionshold vinder over de forsvarende danmarksmestre fra Helsingør. I kampen sætter ABC ny holdrekord med et gennemsnit på 64,10 points pr. indgang.

7. oktober

12.000 tilskuere ser på Århus Stadion AGF vinde 3-2 over det tyske

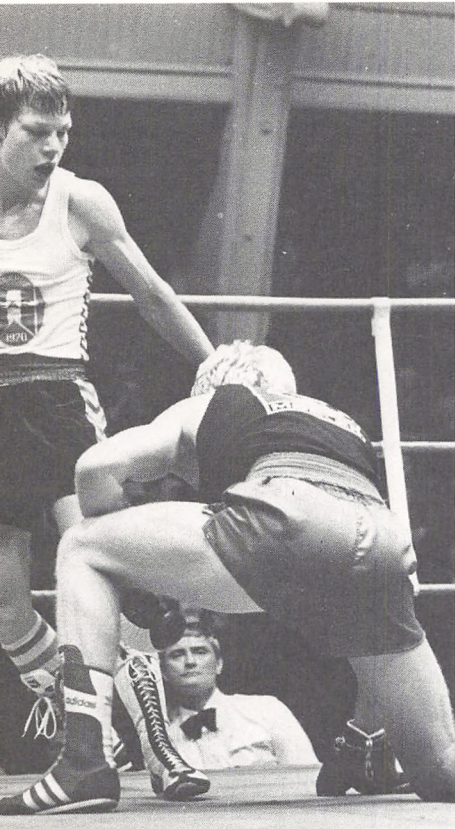
sidste hundrede år. Læserne holder meget af at kigge ind ad deres egne »vindever« og deres forældres og bedsteforældres med.

Af udstillinger har der i perioden været 10. Foruden »Barn i Århus« og »Århus Promenade 1909–59« har der i rådhushallen været »Århus under besættelsen« (1965), 25-året for 9. april og »Århus Revy« (1969), en opfølgning af byrådsbogen og en skildring af bystyret og livet i byen i de hundrede år. Mindre udstillinger er afholdt i hovedbibliotekets sal: »Fra det forsvundne Århus« (1958), »Gamle Århusgader« (1961), en opfølgning af de to bøger, »Åen – byens moder« (1962) og »Århus 1864«. Samtlige disse udstillinger, hvortil der var gratis adgang, blev besøgt af ca. 172.000. Herfra tog rådhusudstillingerne hver fra ca. 35.–45.000 og biblioteksudstillingerne hver ca. 6.000. Desuden har der været to vandredstillinger, fortrinsvis i pengeinstitutter: »Fra fortids fag« (1960) og »Fra byens arkiver«

(1967). Desværre er udstillinger blevet så dyre at lave, at man i al fald foreløbig har måttet opgive dem.

Ovenstående detaljer fra Århus byhistoriske Udvalgs virke vil vel nok på en og anden virke som en fed portion selvglæde. Ikke desto mindre er de – »barske« kendsgerninger, og man kunne på denne baggrund spørge, om udvalget har fundet efterlignere andre steder. Virksomheden har ikke været ukendt. I det nævnte foredrag »Det lokalhistoriske arbejde i byerne« fra 1968 redegjorde Vagn Dybdahl nøje for den. Meget få har dog til nu »gakket« hen og gjort ligeså, og i al fald har BU ikke dannet egentlig skole. Det er der nok flere grunde til, selv om det må erkendes, at de ikke rigtig er klarlagt. Nogle siger, at den århusianske lokalpatriotisme stadig er noget for sig. Hvis det er rigtigt, bør udvalget være særdeles lykkelig for den. Det er det for øvrigt også!

F.H.L.

Lars Christensen fra AAK og Jens Svejgård fra FAK mødtes 8. november i finalen om det jyske juniormesterskab i weltervægtsboksning. Skønt Lars Christensen som det ses på billedet måtte tage tælling i sidste omgang, vandt han dog kampen.
(Foto: Brit)

stjernehold Hamburger Sports-Verein. Men mange af tilskuerne er skuffede over, at den tyske træner trækker Lars Bastrup ud allerede efter 1. halvleg.

30. oktober

Efter en meget omdiskuteret sag ophæver AGF's 2. divisionshold i håndbold sin sponsorkontrakt med sportsfirmaet Hummel. Målmanden Ole Nørskov, som har været sat af holdet, fordi han nægtede at spille i Hummel-sko, kan nu igen vogte målet for AGF.

1. november

18.000 tilskuere ser på Århus Stadion AGF vinde 2-0 over Hvidovre i fodboldens 1. division. Med denne sæsons største præstation øges AGF's medaljchancer.

3. november

Talentet Tina Nielsen, Viby IF, scorer 3 mål for det danske kvindelandshold i håndbold i en kamp mod Sovjetunionens olympiske mestre. Danmark taber kampen forholdsvis beskedent 19-23.

14. november

Jydsk Akademisk Fægteklub har på grund af sit 25-års jubilæum fået overdraget arrangementet af de danske mesterskaber på sabel. Klubben får dog ikke selv noget mesterskab.

15. november

AGF besejrer Køge på sæsonens sidste kampdag i 1. division i fodbold, men sejren rækker ikke til medaljer,

så AGF må nøjes med en fjerdeplads. I stedet kan klubben glæde sig over at have det hold i landet, som har samlet flest tilskuere, nemlig 160.000.

19. november

I lokalopgøret i herrernes 1. division i håndbold vinder Skovbakken klart med 23-15 over Århus KFUM og bringer sig i spidsen med 10 points for 6 kampe. Selvom det er først i turneringen, omtales Skovbakken allerede som aspirant til guldet.

30. november

Førsteholdet i Viby IF's fodboldafdeling har ikke blot sikret sig oprykning til serie 1, men vinder også det jyske mesterskab i serie 2 ved at besejre Tarp i finalekampen.

14. december

I aldersklassen for 10-12-årige vinder Heine Barrett og Mette Larsen fra Århus det nordiske mesterskab i dans for børn.

15. december

Der er på forhånd spænding og lokalopgøret i kvindernes 1. division i volleyball mellem ASV og Skødstrup, men i løbet af 58 minutter sikrer ASV sig sejren med cifrene 15-8, 15-11 og 15-6.

Byhistorisk Udvalg 25 år 1956–81

BU, udtalt kort og med stød, kaldes Århus byhistoriske Udvalg af dem, der til daglig har med det at gøre. I 1981 havde BU virket i et kvart århundrede; men egentlig er en side af arbejdet en smule ældre. I årene 1952–53 afholdtes i rådhus-hallen fire lokalhistoriske udstillinger: Lokalhistoriske billeder i offentlig eje, Lokalhistoriske billeder i privat eje, Børns leg og læsning gennem tiderne og Lys og varme gennem tiderne. Udstillingerne var arrangeret af en komité bestående af rådmand Bernhardt Jensen, overbibliotekar Emanuel Sejr, Statsbiblioteket, museumsdirektør Helge Søgaard, Den gamle By, og stadsbibliotekar Åge Bredsted, Århus Kommunes Biblioteker. Det nævnes ikke i annalerne; men der er næppe tvivl om, at endnu en ting kom til at spille en rolle for, hvad der videre skete. Det var udgivelsen af »Seksten Århusrids tilegnede Svend Unmack Larsen 23. september 1953«, et festskrift til borgmester Unmack Larsens 60 års dag, der blev forestået af arkivar Vagn Dybdahl, leder af Erhvervsarkivet (som borgmesteren var formand for), Bernhardt Jensen og Emanuel Sejr. Bogen blev en stor succes med et salg på ca. 2.200 eksemplarer.

Efter at have arbejdet med de fire udstillinger –

og altså formentlig også skelet til borgmesterbogen – var komiteen nået til den opfattelse, at det hele burde have en mere permanent karakter. Man henvendte sig derfor i november 1955 til Århus byråd med forslag om nedsættelse af et lokalhistorisk udvalg, der skulle fortsætte udstillingsvirksomheden, men også påbegynde udgivelser af bøger til Århus bys historie. Rådmanden for magistratens 4. afdeling skulle være udvalgets formand, og desuden skulle indtræde en repræsentant for hver af følgende institutioner: Den gamle By, Erhvervsarkivet, Forhistorisk Museum, Institut for jysk Sprog og Kultur, Statsbiblioteket, Århus Kommunes Biblioteker og Århus Universitet samt for de to lokalhistoriske foreninger: Historisk Samfund for Århus Stift og Østjysk Hjemstavnsforening. Forslaget var underskrevet af den »gamle« komité, minus – naturligvis – Bernhardt Jensen, der jo som rådmand på bystyrets vegne skulle behandle og tilrettelægge sagen. Det drejede sig i første omgang om opstilling af et sæt vedtægter, og da der i maj 1956 blev afholdt et møde på rådmandens kontor, et møde, hvori deltog seks af de kommende medlemmer, lå et udkast klar. Det blev vedtaget og sendt til byrådet, der på sit møde 14. juni konfirmerede det.

Vedtægterne, der med en enkelt mindre ændring endnu er gældende, fastslog, at rådmanden for magistratens 4. afdeling skulle være født formand, og at udvalget i øvrigt skulle bestå af 2 byrådsmedlemmer fra bestyrelsen for folkebibliotekerne, lederne af de ovenfor nævnte institutioner (af disse var dog Institut for jysk Sprog

og Kultur og Århus Universitet ikke med i den endelige udformning) samt en repræsentant for hver af de to foreninger. Herudover kunne udvalget supplere sig med repræsentanter for andre foreninger og institutioner samt enkeltpersoner med tilknytning til Århus bys lokalhistorie. Udvalgets formål skulle være at fremme kendskabet til Århus bys og den nærmeste omegns historie ved forskningsarbejder, publikationer, udstillinger »og andre midler, som måtte findes tjenlige«.

Formen: en arbejdskreds i stedet for en forening var valgt, fordi man fandt det sandsynligt, at man kunne få en større kreds i tale ved direkte henvendelse og »reklame« forud for hver enkelt publikation i stedet for at trække på et fast medlemskab. Med den – ganske vist væsentlige – begrænsning, at man ikke ved, hvordan det ville være gået med en forening, er det en opfattelse, udvalget har fastholdt. Når man så alligevel har et nogenlunde fast købergrundlag, skyldes det – og det er naturligvis rart og ikke så lidt smigrende at tænke på – at dets bøger i ikke ringe omfang er blevet samlerobjekter.

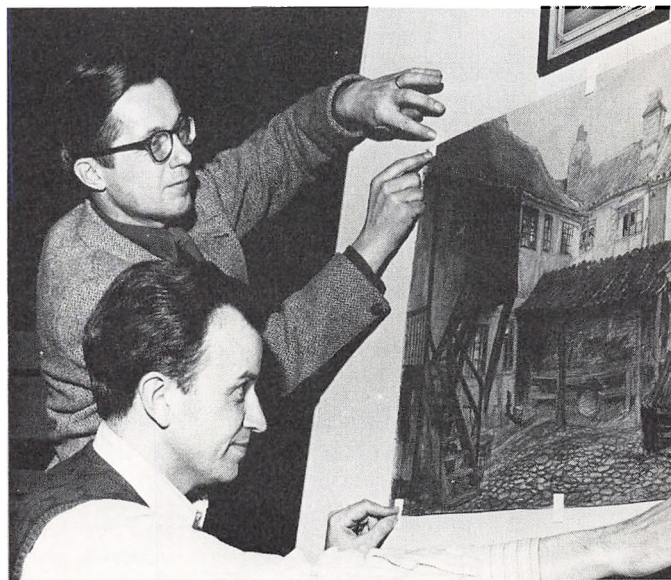
Efter nedsættelsen konstituerede udvalget sig i september 1956 med Vagn Dybdahl som kasserer og Åge Bredsted som sekretær. Dybdahl fungerede, til han i 1979 blev rigsarkivar (afløst af forfatteren af disse linier), Bredsted til sin død i november 1981. Formand har været rådmændene Bernhardt Jensen, Rudolf Jensen og Thor-kild Simonsen.

Allerede det første år blev traditionen med den såkaldte julebog startet. Det blev efter idé af Dybdahl (som næsten alt siden) »Barn i Århus«,

13 kapitler barndomserindringer af afdøde og dalevende århusianere. Bogen blev i januar 1957 fulgt op af en udstilling i rådhushallen, der fik samme navn. Siden har 12 af udvalgets 51 bøger dels været egentlige errindringer, dels indeholdt mere eller mindre erindringsstof, tidligere trykt eller skrevet til lejligheden. Det sidste var tilfældet med de 15 bidrag i anden samling af »Barn i Århus«, der kom i 1957. De øvrige var genudgivelsen af Rasmus Nielsen: »Århus i fyrreerne« (1901/1959 med detaljerede kommentarer af

Fra udstillingen »Det forsvundne Århus« (1958). Afdelingsbibliotekar Kjeld Elkjær (øverst) og museumsinspektør Gunner Rasmussen er ved at ophænge et billede af et nedrevet gårdparti.

(Foto i Lokalhistorisk Samling)

På udstillingen »Århus-Promenade 1909–59« var der opstillet et mindre Århus hjem, som det kunne have set ud i 1909. Nationalmuseet havde udlånt en fonograf med valser, der oven i købet kunne spille. Her lytter arkivarerne Peder Jensen (øverst) og Vagn Dybdahl henrevet til Frederik Jensens fortolkning af »Ros din kone« fra Sommerrevyen 1906 på Frederiksberg Morskabsteater.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

Emanuel Sejr), »Fremmede ser på Århus« (1962), der dog også havde rejseagttagelser, håndbogsstof m.v., »Ung i Århus« 1 og 2 – af samme karakter som »Barn«, Erik Christiansen: »Gennem Århus i Træsko« (1967), Victor Jensen: »Klunketid og krigsår« (1968), »Rasmus Peder-

sen Thestrups Stambog« (1972), en Århusborgers levnedstegning fra 1600-tallet, S. Hjorth Eriksen: »Sådan var Århus« (1973), et bundt kronikker fra Århus Stiftstidende gennem mange år eller »strejftog«, som avisen hårdnakket kaldte dem, suppleret med nogle nyindskrivninger til charmerende »lette vidnesbyrd om Århus i 1920'erne og 1930'erne«, Emanuel Sejr: »Bibliotekst- og kulturliv i Århus« (1977), fornøjelige, men også menneskeligt bevægende erindringer, og endelig »Bernhardt Jensen beretter om Århus« (1979), der foruden erindringer indeholder kapitler fra forfatterens vidtspændende kulturhistoriske interesser.

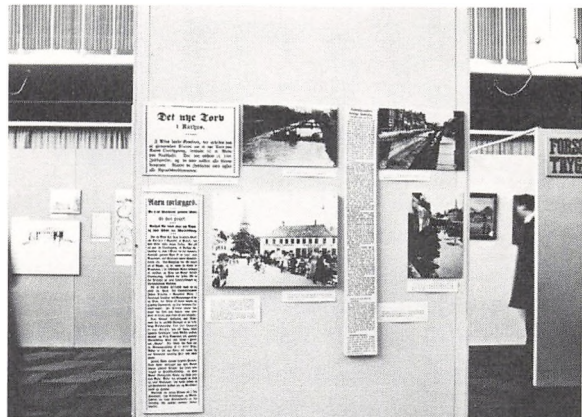
1959 var 50-året for den store og berømmelige Landsudstilling 1909. I den anledning udgav BU til julen 1958 en bog, der endnu står alene i den lange række, »Århus Promenade 1909–59«. Den var inspireret af Axel Breidahls og Axel Kjerulfs »Københavnervliv« fra 1938, et halvt århundredes historie gengivet i avisopsætninger. I Århus valgte man en noget anden form: Hvert år fik fire sider med avistekster i nedfotografering af originalstykkerne. Hvor stykkerne ikke kunne »gå op«, blev hullerne udfyldt med kommentarer, og hvert år indledtes med en lokal, national og international oversigt – for ligesom at sætte det »på plads«. Bogen blev en endog meget stor succes, støttet af Århus-firmaer med særligt indsatte før-og-nu-annoncesider. Også den blev fulgt op af en udstilling i rådhushallen med samme titel. Her præsenteredes selve den store begivenhed, Landsudstillingen, og udvalgte sider af byens liv i det svundne halve århundrede. Det var – som flere

gange siden – en kombination af billeder (delvis opfotograferede til store størrelser), genstande, arkivalier og avisnotitser (også opfotograferede) samt illustrerede statistiske tavler i farver og med figurer à la »Hvem-Hvad-Hvor«. Der var desuden filmforevisninger med nyfundne film fra byens »Hollywood-periode« før 1. verdenskrig og endelig nyoptryk af byens aviser – et enkelt nummer fra 1909 af henholdsvis Demokraten, Jyllands-Posten og Århus Stiftstidende. De blev revet væk i to oplag.

Gennem mere end en menneskealder redigerede Emanuel Sejr i Århus Stiftstidende rubriken med, hvad der stod i visen for 25, 50 osv. år siden. Undervejs havde han skrevet og fået trykt megen Årshushistorie og ydermere samlet et rent ud enormt kartotek med – fortrinsvis – personoplysninger fra – også fortrinsvis – 1800-tallet. Dette kartotek er på udvalgets foranledning over en årrække afskrevet i fire eksemplarer, der befinder sig på Erhvervsarkivet, hovedbiblioteket, Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg og Statsbiblioteket, hvor også originalen er. Det var naturligt, at også Byhistorisk Udvalg kom til at nyde godt af Sejrs forfatterskab. Det blev til bøgerne »Gamle Århusgader« 1 og 2 (1960 og 61), »Århus-Mosaik« (1967) og »Århus Profiler« (1974) – foruden de tidligere nævnte erindringer. Men det var også naturligt, at udvalget hyldede Sejr for hans mangeårige arbejde. Det skete med Helge Søgaard: »Det ældste Århus« (1961 til Sejrs 70 års dag), en samling af de allertidligste kilder til byens historie med indledning, oplysende noter og oversættelser.

Øverst en typisk »Hvem-Hvad-Hvor«-tavle fra den foreløbig sidste udstilling »Århus Revy« (1969). Tavlen belyser på baggrund af en gammel sporvogn og en moderne trambus takstudviklingen fra 10 øre i 1909 til 90 i 1968. Tallenes baggrund er sporvognsremisen på Dalgas Avenue. Nederst åoverdækningerne i billeder, der kommenteres dels i små tekster, dels i opfotograferede avisartikler. (Fotos i Erhvervsarkivet)

Denne bog havde naturligvis, selv om den var udstyret med mange smukke billeder, hvoraf nogle i farver, ikke det samme populære tilsnit som de øvrige. Men også forskningen er nævnt i udvalgets formålsparagraf, og den har da også fået følge af flere: Poul Enemark: »Erhverv i Århus 1735« (1963) om nogle økonomiske indberetninger, der 1735 blev indsendt til centraladministrationen – med noter og kommentarer, Anna Thestrup: »Eligerede borgere i Århus 1740–1837« (1964) om et rådgivende og delvis beslutende organ, der 1740 blev sat ved siden af bystyret og fungerede ca. et århundrede, Peder Hansen Resen: »Atlas Danicas. Århus Stift« (1967), hvor Helge Søgaard præsenterede 1600-tallets Trap: Danmark, Ib Gejl: »Under Værgerådet« (1967) om forsømte og »forbryderske« børn i Århus 1905–15. Desuden kan i denne gruppe nævnes to foredrag i Dansk historisk Fællesforening af Vagn Dybdahl, begge trykt i tidsskriftet Fortid og Nutid, men udsendt i særudgaver af BU: »Det lokalhistoriske arbejde i byerne« (1968) og »Socialhistorie i købstæderne« (1972).

Som Sejr har været et gennemgående navn som forfatter, har også Bernhardt Jensen været det. Han interesserede sig meget for forlystelseslivet og filmen, men også for kulturhistorie og dagligliv i bredeste forstand. Den meget omfattende viden, han – ofte ad utraditionel vej – skaffede sig, udmøntede han i: »Fra det glade Århus« (1963) hovedsagelig om secondteatrene, »Som Århus morede sig« (1966) om folkelige forlystelser fra 1860'erne til 2. verdenskrig, »Da Århus var Hollywood« (1969) om filmproduktio-

nens eventyr i Århus 1909–13, »Marselisborgskovene« (1974 sammen med broren Peder Jensen, der var arkivar på Demokraten (død 1975)), »Livet i Århus i gamle viser« (1975) om skillingsviser og andre digte med baggrund og omfattende kommentarer. Bernhardt Jensen døde i 1978, og den sidste bog, nævnt ovenfor, var en samling af efterladte manuskripter.

Med den voksende udgivervirksomhed kunne man ikke hele tiden regne med at trække på enkeltforfattere. Der opstod derfor efterhånden et team, som trådte til, når der var samleværker på tapetet. Holdet kom til at bestå af Erhvervsarkivets arkivarer samt Annegrete Dybdahl, afdelingsbibliotekar Kjeld Elkjær, arkivar Peder Jensen og museumsoverinspektør Gunner Rasmussen. Enkelte andre har dog medvirket ved enkelte lejligheder. Bøger fra holdet i forskellige sammensætninger var: »Borgere i byens råd« (1969), en »blå bog« for borgmestre og medlemmer af bystyret 1838–1968, udgivet til hundredårsjubilæet for kommunaloven af 1868, »Ulykke, nød og brøde« (1969), begivenheder i Århus til Århus Forsikringsforenings 50 års jubilæum, »Århus dengang og nu« 1 og 2 (1971 og 72) efter idé fra et par hæfter, Turistforeningen udgav i 20'erne – huse og gader i samme motiv til skiftende tider, sluttende med et helt nyt billede og forsynet med ret fyldige ledsage- og billedtekster, »Mange kommer til Århus« (1972), forhold og begivenheder, som har lokket mange til byen, udgivet til Århus Turistforenings 75 års jubilæum, »Trafik i Århus – før og nu« (1976) om veje og samfærdselsmidler gennem tiderne, »Hus og hjem i Århus 1890–

1940« (1977) om boliger og livet bag murene i vor og vore forældres og bedsteforældres tid, »Skoler og skolegang i Århus 1930–1970« (1978), en fortsættelse af Chr. Buurs bøger om Århus skolevæsen fra reformationen til 1930, her dog kun i udvalgte sider af skolens liv, »Butik i Århus« (1981) om detailhandelen, set fra begge sider af disken, dens udvikling og placering i bybilledet.

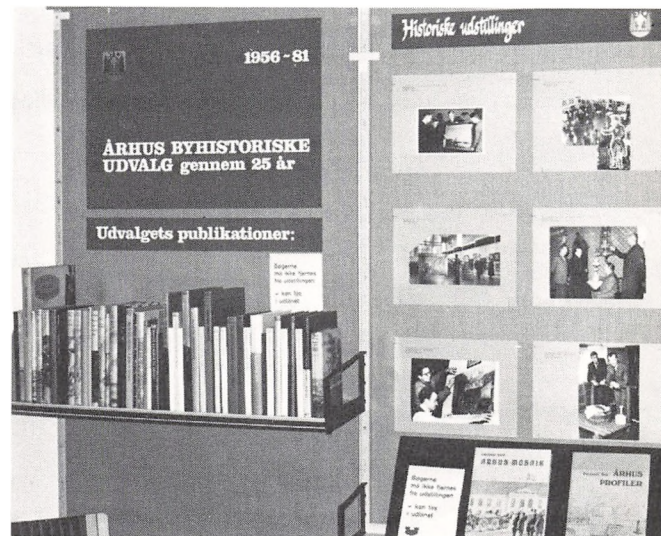
Nogle enkelte bøger i rækken står lidt for sig selv og har ikke kunnet grupperes i ovenstående. Det er Ole Degn: »Da det var nyt i Århus – set i illustrerede tidsskrifter 1876–1940« (1970) om bygninger, institutioner, baner, gader, virksomheder m.m., som de tog sig ud, da de første gang i billeder og tekst blev præsenteret for offentlighed og/eller fagfæller, Johan Albrecht With: »Aarhus-tids-fordriv« (1978) et muntert digt om en harejagt over Marselisborgs marker i Viby og Holme, identificeret og kommenteret af Kjeld Elkjær og Hans Rishøj: »Århus i krisetider« (1980) om politiske og sociale forhold i 1920'erne og 30'erne.

I nogle år havde man i udvalget tumlet med en idé om at udgive en årbog, der skulle »tage« det foregående års begivenheder »af«, og, når de indbød til det, sætte dem i historisk perspektiv. Det blev til »Århus-Årbog«, der kom første gang i 1972 og således i 1981 kunne fejre 10 års jubilæum. Årbogen var ikke tænkt som en egentlig lokalhistorisk årbog og sælges derfor hver gang i subscriptions på samme måde som udvalgets øvrige publikationer.

Det skal ikke skjules, at BUs virksomhed på dette område er blevet en meget stor succes.

Bøgerne er solgt i oplag på fra 1.000 til ca. 9.000, julebøgerne altid med det største tal. Totalsalget for de 25 år ligger på godt og vel 225.000 eksemplarer. Det skal heller ikke skjules, at Vagn Dybdahl gennem alle årene var den altdominerende idémand og igangsætter, og at han gav bøgerne et udseende og udstyr og en illustrationsmåde, som gjorde dem til hyggelige bladeobjekter for dem, der ikke havde lyst til at gå i gang med de mange ord. En hovedandel i succesen har også det forhold haft, at man, så vidt det overhovedet har været muligt, har holdt sig inden for det

Til udvalgets 25 års jubilæum arrangerede Århus kommunes biblioteker i november 1981 en udstilling, der belyste virksomheden. Her ses et par af væggene med udstillingsbilleder samt alle publikationer på rad og række. (Foto i Lokalhistorisk Samling)

Døde i 1981

Aggebo, Esther

(17. okt. 1892–1. maj 1981).

Medlem af Århus Byråd 1937–50.

Agerskov, Laurids

(29. dec. 1889–19. sep. 1981).

Overlærer ved Åby Skole 1934–46,
skoleinspektør 1946–54.

Andersen, Hans Grosen

(20. nov. 1904–9. dec. 1981).

Gårdejer i Geding 1930–81, medlem
af Tilst-Kasted sogneråd 1954–66.

Andersen, Helge Lykke

(12. okt. 1916–10. sep. 1981).

Lærer ved Finsensgades Skole 1941–
55, studielektor, ansat ved Århus Se-
minarium 1952–81.

Ankerstjerne, Egon

(11. maj 1901–9. feb. 1981).

Kapelmeister, korleder, komponist.

Bang-Nielsen, Oluf

(15. feb. 1919–14. april 1981).

Vicepolitimester i Århus 1974–81.

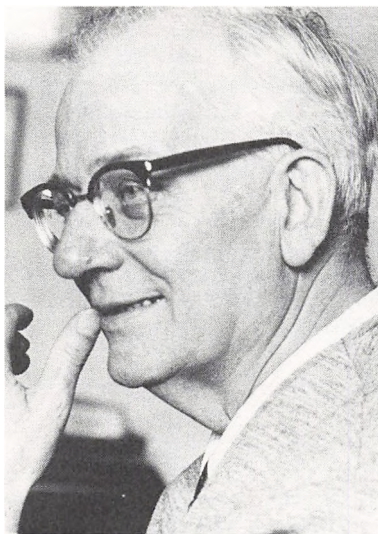
Berg, Jørgen

(28. aug. 1929–7. nov. 1981).

Boghandler i Frederiks Alle 1958–
72, i Gellerup Center 1972–81.

Esther Aggebo

Egon Ankerstjerne

Åge Bredsted

Bredsted, Åge

(13. feb. 1895–10. nov. 1981).

Stadsbibliotekar i Århus 1946–66.

Bundgaard, N. F.

(30. marts 1914–27. aug. 1981).

Prokurist, ansat i Aarhus Privatbank
(Provinsbanken) 1933–81, formand
for Dansk Iris- og Liljeklub.

Bønløkke, Marie

(30. aug. 1898–4. nov. 1981).

Ejer af Lyngbygård 1945–81.

Christensen, Anker Donkær

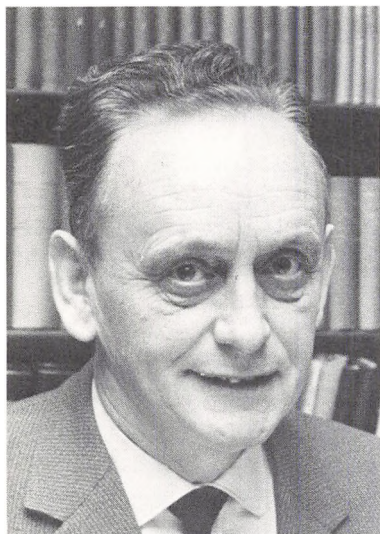
(24. maj 1911–6. juni 1981).

Ekspeditionssekretær, ansat i Social-
og Sundhedsforvaltningen 1933–81.

Christophersen, Viggo
(11. sep. 1907–16. april 1981).
Underdirektør, ansat i Aarhus Privatbank (Privatbanken) 1934–76.

Ehlers, Inge
(7. dec. 1929–26. juli 1981).
Boligkonsulent og indretningsarkitekt, medlem af Århus Byråd 1962–65.

Ehrenreich, Sv. Aa.
(13. sep. 1906–9. juli 1981).
Kontorchef i Århus Kommunes Revisionskontor 1937–47, stadsrevisor 1947–76.

Sv. Aa. Ehrenreich

Elleby, Axel P.
(1. marts 1900–18. aug. 1981).
Direktør i Christensen & Nielsen A/S 1942–70.

Ellesøe, Max
(10. feb. 1909–1. juli 1981).
Fabrikant, indehaver af drivremfabrikken Max Ellesøe A/S.

Engen, Bjørn
(11. feb. 1928–1. feb. 1981)
Lektor ved Handelshøjskolen i Århus 1962–81.

Fisker, Chr.
(17. aug. 1906–27. feb. 1981).
Kørelærer i Århus 1926–81, formand for Århus Kørelærerforening.

Frandsen, Hans
(2. maj 1905–17. okt. 1981).
Ejer af Østerskovgård i Neder Fløjstrup 1932–47, ejendomshandler i Malling 1947–81, formand for Bedermalling Sogneråd 1962–70.

Frederiksen, Erik
(22. nov. 1896–18. april 1981).
Afdelingsingeniør ved Århus Vandværk 1934–46, vandværksdirektør 1946–66.

Gotfredsen, Svend Aage
(15. juli 1911–17. feb. 1981).
Disponent, ansat ved Gartnernes Auktionshal 1939–79, formand for Århuskredsen af FDF/FPF.

Gaardsdal, Niels
(28. marts 1897–9. okt. 1981).
Rutebilejer, formand for Århus Amts Turistvognmænd.

Hansen, Alfred Bang
(11. marts 1904–10. aug. 1981).
Politiassistent, ansat i Århus Politidistrikt 1929–71.

Hansen, Jenny
(19. feb. 1894–5. nov. 1981).
Indehaver af Marie Christensens Conditori 1945–63.

Helm-Petersen, Leif
(23. nov. 1911–16. aug. 1981).
Gartneriejer i Egå 1934–81, formand for Gartnernes Arbejdsgiverforening Århuskreds.

Hulgaard, Otto
(18. maj 1897–2. april 1981).
Tandlæge i Århus 1921–69, formand for Århus Tandlægeforening 1930–42, for Danmarks Tandlægeforening 1952–55.

Ipsen, Erling
(15. feb. 1901–11. feb. 1981).
Politifuldmægtig i Hasle m.fl. Herred 1938–51, politimester 1951–71.

Jacobsen, H. C.
(4. sep. 1892–17. juli 1981).
Civilingeniør, ansat ved Århus Gasværk 1931–57.

Jalling, Niels O.

(5. nov. 1897–19. nov. 1981).

Direktør for Struers Chemiske Laboratorium, Århus, 1929–67.

Jensen, Aksel

(20. april 1902–13. dec. 1981).

Gårdejer i Ormslev, medlem af Ormslev-Kolt sogneråd 1950–58, sognerådsformand 1954–58, sognefoged i Ormslev 1964–70.

Jensen, Johannes

(30. jan. 1917–23. juni 1981).

Forretningsfører for Bernina Sycenter, formand for Bruunsgade-Sammenslutningen og for Århus Yachtklub.

Jensen, Louise

(20. sep. 1892–12. jan. 1981).

Bryggeriarbejder ved Ceres-Bryggerierne, formand for Århus Kvindelige Bryggeriarbejderes Fagforening 1924–58.

Johnsen, Johan

(24. jan. 1898–14. maj 1981).

Direktør, ansat i Nordisk Kontoretablering, Århus, 1921–78, formand for Sønderjydsk Forening i Århus.

Juhl-Sørensen, C. E.

(21. sep. 1905–28. dec. 1981).

Musikhandler og instrumentmager i Århus 1931–81.

Junge, H. C.

(31. aug. 1901–23. feb. 1981).

Grosserer, direktør i A/S Den Nye Kulimport 1933–42, indehaver af H. C. Junges Kulimport 1942–59, direktør for Århus Transitlager 1959–77.

Jørgensen, Carl

(22. maj 1905–2. maj 1981).

Organist ved Vejlbj Kirke og Psykiatrisk Hospital 1928–75, ved Risskov Kirke 1934–75.

Kabell, Aage

(25. juli 1920–20. dec. 1981).

Professor i nordisk litteratur ved Århus Universitet 1970–81.

Kildsgaard, Knud

(30. aug. 1918–19. feb. 1981).

Grosserer i Århus 1964–81, medlem af Århus Byråd 1962–66, af Århus Amdsråd 1970–81.

Knud Kildsgaard

H. C. Junge

Kleis, H. M.

(22. sep. 1902–3. aug. 1981).

Kolonialhandler i Skt. Pauls Gade, kasserer i Århus Købmandsforening af 1887, revisor for Centralorganisationen af Købmandsforeninger i Jylland.

Lock-Hansen, Oscar

(30. nov. 1914–12. sep. 1981).

Civilingeniør, ansat ved Århus Amts Vejvæsen 1941–44, rådgivende ingeniør i Århus 1945–81, lektor ved Århus Teknikum.

Lopdrup, Svend

(25. april 1892–9. marts 1981).

Lædervaregrosserer i Århus 1918–71.

Lunding, Erik

(23. april 1910–2. juli 1981).

Lektor i tysk ved Århus Universitet 1943–49, docent 1950–55, professor 1955–72.

Løgstrup, K. E.

(2. sep. 1905–20. nov. 1981).

Professor i teologi ved Århus Universitet 1943–75.

Mortensen, Sigvald Storm

(23. okt. 1908–9. april 1981).

Landsretssagfører i Århus 1938–54, højesteretssagfører 1954–81, formand for Århus Advokatforening 1952–78, for Juridisk Forening 1954–66.

Munck, Willy

(5. aug. 1892–24. jan. 1981).

Prosektor ved Århus Kommunehospital 1943–63, statsobducent for Nørrejylland 1943–59, professor i patologisk anatomi ved Århus Universitet 1952–63, rektor 1955–59.

Nielsen, Alvine Quade

(6. dec. 1892–12. dec. 1981).

Damefrisør i Århus, formand for Århus Damefrisørforening.

Nielsen, Carl J.

(18. sep. 1903–19. aug. 1981).

Maskinfabrikant, medindehaver af firmaet Nielsen og Hinge 1927–81.

Nielsen, Magnus

(19. feb. 1900–15. aug. 1981)

Murermester i Skåde, medlem af Holme-Tranbjerg sogneråd 1950–61.

Svend Aage Nielsen

Nielsen, Svend Aage

(25. okt. 1903–15. maj 1981).

Vejer og havnearbejder i Århus, formand for Havnearbejdernes Fagforening 1953–58, kontorbestyrer for DASF 1958–72, medlem af Århus Byråd 1954–74.

Nielsen, Aage

(26. feb. 1894–30. marts 1981).

Telegrafist ved Århus Telegrafkontor 1919–44, stationsleder 1944–64.

Nørregaard, Ejnar

(6. maj 1913–20. april 1981).

Gårdejer i Brendstrup, formand for Andelsbankens Århusafdeling og for Centralmejeriet i Århus.

Olsen, Hans Henrik

(2. aug. 1894–29. sep. 1981).

Lærer ved Kirkegaards Realskole og Forældreskolen 1921–43, ved Læsøesgades Skole 1943–49, overlærer 1949–60.

Overgaard, Ingvard Grube

(9. marts 1912–21. sep. 1981).

Sekretær for KFUM, Århus, 1938–48, seminarielektor ved Århus Seminarium 1959–81, hjælpepræst ved Langenæskirken.

Overvad, Marius

(5. april 1899–24. jan. 1981).

Ingeniør ved Århus Havn 1924–45, afdelingsingeniør 1945–58, havnedirektør 1958–69.

Pedersen, Hans

(15. nov. 1895–9. feb. 1981).

Førstelærer i Borum 1921–31, i Skåde 1931–46, skoleinspektør ved Skåde Skole 1946–63.

Pedersen, Hans

(28. sep. 1905–18. juli 1981).

Mejeriejer, medejer af Skødstrup Mejeri 1934–70, adm. direktør for Jutlandia Cheese Company, formand for Foreningen af Danske Privatmejerier, medlem af Skødstrup sogneråd 1950–58, sognerådsformand 1954–58.

Pedersen, Jens

(5. feb. 1898–2. juni 1981).

Direktør, ansat i Det Danske Trælastkompagni, Århus, 1926–69.

Petersen, Freddy Hammersholt
(12. juli 1918–8. marts 1981).
Restauratør, indehaver af Teknologiparkens restaurant og elevpension 1949–56, af Arena Cafeteria 1956–75, formand for Foreningen af Kaffe-restauranter, Moteller og Cafeterier.

Petersen, Harald
(28. juni 1895–21. jan. 1981).
Forstander for Ask Højskole 1930–52, lærer ved Forsvarets Civilundervisning i Århus.

Poulsen, Asta Riis
(14. april 1902–13. dec. 1981).
Danseinstruktør i Århus 1934–70.

Poulsen, Roald
(16. februar 1912–6. juni 1981).
Tegner ved Jyllands-Posten.

Rasmussen, Asger Nordvig
(22. okt. 1914–17. sep. 1981).
Lærer ved Ingerslevs Boulevards Skole, Læssøesgades Skole og Ny Munkegades Skole 1938–56, overlærer 1956–61, skoleinspektør ved Skt. Annagades Skole 1961–76, ved Grønløkkeskolen 1976–78.

Rasmussen, C. Møller
(7. juni 1892–2. nov. 1981).
Købmænd i Århus 1918–72, formand for Århus Handelsforening af 1887, medlem af Århus Byråd 1936–47.

Rønnow, Knud
(12. maj 1901–4. aug. 1981).
Landsretssagfører i Århus 1928–81, formand for Århus Sagførerforening

og Juridisk Forening, kommunal revisor.

Schallemose, Carl
(3. maj 1919–6. sep. 1981).
Vognfører ved Århus Sporveje 1948–79, formand for Århus og Omegns Biavlerforening.

Scheel-Thomsen, Anker
(3. sep. 1903–5. maj 1981).
Dyrlæge, indehaver af Jydsk Dyrehospital og Trimmeinstitut 1934–81.

Schjeldahl, Niels
(22. maj 1893–13. juli 1981).
Købmænd i Hjortshøj 1919–81, medlem af Hjortshøj-Egå sogneråd 1946–64, sognerådsformand 1955–64.

Niels Schjeldahl

Schmidt, Wenzel
(11. marts 1917–10. dec. 1981).
Manufakturhandler i Århus 1945–81, indehaver af Århus Teltfabrik, Det Hvide Hus og Dyneland i Egå.

Siegmufeldt, H. H.
(5. nov. 1902–31. aug. 1981).
Sognepræst ved Skt. Pauls Kirke 1945–72.

Steen, Svend Aage
(15. juli 1912–5. marts 1981).
Murermester i Hasle 1946–76, medlem af Hasle-Skejby-Lisbjerg sogneråd 1956–62.

Strøm, Hugo
(22. juli 1925–18. okt. 1981).
Møbelhandler, indehaver af Sterling

H. H. Siegmufeldt

Møbler, Vestergade 48, formand for Århus Møbelhandlerforening.

Strømvig, Erik

(19. jan. 1912–12. okt. 1981).

Ritmester, direktør for Forsikrings-selskabet National, Århus.

Svendsen, Marie

(23. maj 1916–30. okt. 1981).

Børnebibliotekar i Viby 1956–81.

Sørensen, Frode

(25. aug. 1920–8. okt. 1981).

Overregissør, ansat ved Århus Teater 1952–81.

Sørensen, Hans Hostrup

(5. juni 1905–22. dec. 1981).

Direktør i Nordisk Kaffe-Compagni, Århus, 1949–72.

Marie Svendsen

Sørensen, Jens

(25. marts 1901–21. feb. 1981).

Ejer af Todbjerg Overgård, medlem af Todbjerg-Mejlby sogneråd 1943–46.

Sørensen, Max

(19. feb. 1913–11. okt. 1981).

Professor i retsvidenskab ved Århus Universitet 1949–72.

Termansen, J. B.

(23. april 1907–23. marts 1981).

Apoteker, indehaver af Jernbaneapoteket 1955–75.

Toft, Gunnar

(24. marts 1911–16. juni 1981).

Kriminalassistent, ansat i Århus Politi 1937–78.

Tolstrup, Grethe

(7. feb. 1918–18. feb. 1981).

Forsikringsdirektør, ansat i det gensidige forsikringselskab Aros 1941–81.

Weldingh, Otto

(29. juni 1935–17. april 1981).

Civilingeniør, ansat ved Jydsk Teknologisk Institut 1963–81.

Wihlborg, Keld

(16. sep. 1930–20. feb. 1981).

Fuldmægtig ved amtsrevisionen i Århus 1959–69, amtsrevisor 1970–81, regnskabschef i Århus Amtskommune.

Wilhelmsen, Robert

(9. jan. 1914–16. juli 1981).

Restauratør, indehaver af Up-Town i Frederiksgade, Bocken i Guldsmidgade og Guldhornet på Banegårdspladsen.

Vonsild, Viggo

(6. juni 1907–29. jan. 1981).

Billedskærermester og møbelarkitekt i Århus 1955–66, lærer ved Møbelsnedkerskolen 1943–55, og ved Århus Byggetekniske Skole 1966–75.

Vorbeck, Jørgen

(22. april 1908–28. nov. 1981).

Klædehandler i Århus, medindehaver af firmaet Brdr. Vorbeck 1930–75.

Aarsleff, Bodil

(20. maj 1928–13. marts 1981).

Dyrlæge, ansat ved Statens Veterinære Seruminstitut, Århus, 1957–81.

Aarup-Kristensen, Ernst

(18. maj 1914–4. maj 1981).

Apoteker, indehaver af Stjerneapoteket 1970–81.

Navneregister

ved Preben Rasmussen

- AAK, idrætsforening, 157, 160
ABC, idrætsforening, 158, 159
Abrahamsen & Nielsen, ingeniørfirma, 124, 126
Achucarro, Joaquin, pianist, 14
Agerskov, Laurids, skoleinspektør, 169
AGF, idrætsforening, 92, 93, 157-61
Aggebo, Esther, byrådsmedlem, 169
Aggebo, Jens, rektor, 37
Ahl Strand, feriekoloni, 19
AIA/Tranbjerg, idrætsforening, 157, 158, 161
Albeck, Gustav, professor, 41
Albrechtsen, Keld, amtsrådsmedlem, 112-13
A.M.C. Maskinkompagni, 30
Amici, bowlingklub, 161
Amnesty International, 50
Andelsbanken, 12, 94, 172
Andelssmør, Smørekseportforeningernes Fællessalg, 86
Andersen, A. F. C., premierløjtnant, 70, 72
Andersen, Benny, forfatter, 10
Andersen, Bodil, pædagog, 92
Andersen, Edvard, civilingenør, 75
Andersen, Eigil, formand for Arbejdernes Fællesorganisation, 92
Andersen, Erik B., lektor, 106-07
Andersen, Grethe Fredslund, 96
Andersen, Hanne Vibeke, byrådsmedlem, 111
Andersen, Hans, redaktør, 131
Andersen, Hans Grosen, gårdejer, 169
Andersen, Helge Lykke, studielektor, 169
Andersen, Jørgen M., chefredaktør, 92
Andersen, K. B., folketingsformand, 41
Andersen, Kim, cykelrytter, 158
Andersen, Niels, museumsinspektør, 64
Andersen, R. Abild, amtsvejsinspektør, 92
Andersen, Th. Rye, arkitekt, 76
Andersen, Torben Maintz, byrådsmedlem, 106, 107, 111
Andersen, Villy, amtsrådsmedlem, 113
Andersen, Vita, forfatter, 131
Andersen, Åge Fredslund, maler, pressefotograf, 96-104
Andresen, Jörg-Hartwig, reservelæge, 92
Andresen, Ole, generaldirektør, 31
Ankerhus, 76
Ankerstjerne, Egon, kapelmester, 169
Ansatte Arkitekters Råd, 44
Antikvitethandlernes Udstillingsforening, 19
Aquila, våbenhandel, 61
Arena Cafeteria, 173
Arbejdernes Fællesorganisation, 15, 38, 49, 92, 113
Arbejdernes Landsbank A/S, 36
Arbejdsformidlingen, 17, 93
Arbejdsretten, 41
Arkitektskolen, 8, 44, 49
Arnoldi, Per, kunstmaler, 21
Aros, forsikringsselskab, 174
Aros, Benny, journalist, distriktsleder, 92
Arosia, marchforening, 23
Arp, M., malermester, 77
Arvid-Jacobsen, J., arkitekt, 30
Ask Højskole, 173
Asmussen, M. L., kaptajn, 72
ASV, volleyballklub, 160, 161
Atlas A/S, 90
Auken, Svend, arbejdsminister, 114
Babylon, restauration, 49, 51
Baden, H. J., overlærer, byrådsmedlem, 138
Baker, Josephine, entertainer, 100
Bakkegårdsskolen, 11
Bamses Venner, orkester, 30
Banegårdspladsen, 24, 77, 174
Bang-Nielsen, Oluf, vicepolitimester, 169
Bang-Sørensen, Svend-Erik, skoleinspektør, 92
Bank-Mikkelsen, Nis, skuespiller, 129
Barret, Heine, sportsdanser, 160
Bastrup, Lars, fodboldspiller, 158, 160
Baumann, C. N., kaptajn, 72
Baune, Joh., købmand, byrådsmedlem, 59
Baunsgård, Bernhard, folketingsmedlem, 115
Bech, Johannes, tegner, 101, 102
Bechgaard, Poul, overlæge, 92
Beckett, Samuel, forfatter, 132
Beder, 11, 52, 156
Beder-Malling sogneråd, 170
Beder Ungdomsklub, 25
Behan, Brendan, forfatter, 129, 130
Belli, Peter, sanger, 24
Berg, Johanne, overbetjent, byrådsmedlem, 138
Berg, Jørgen, boghandler, 169
Berlingske Tidende, 127, 129
Bergmann, Smith & Co., skibsmæglerfirma, 85
Bertelsen, I. C., købmand, byrådsmedlem, 72
Betzer, Mogens, biografleder, 16
Bie, V., direktør, 121
Bikuben, sparekasse, 23
Bilka, lavprisvarerhus, 12, 20, 29
Bille, Mogens, viceamtsborgmester, 11, 113, 127
Binzer, J. N., papir- og galanterihandel, 53
Biografen, 45
Bispetorvet, 12, 129
Bjerggården, plejehjem, 38
Bjerggård, Poul, amtsrådsmedlem, 106, 113
Bjødstrup, 43
Bjørnvig, Birgit, lærer, 49
Blaudzun, Verner, cykelrytter, 159
Blixen, Karen, forfatter, 34, 134
Bocken, restauration, 174
Bogensholm, sommerlejr, 24
Borg, Anna, skuespiller, 100
Borge, Victor, entertainer, 34
Borum, 51, 172
Botanisk Have, 19, 20
BP Gas A/S, 34
BP-Olie-Kompagniet A/S, 81
Brabrand, 10, 12, 16, 18, 29, 39, 45, 47, 72, 88, 108
Brabrand Badmintonklub, 158, 161
Brabrand Boligforening, 7
Brabrand-Hallen, 24

- Brabrand Handels- og Industriforening, 23
 Brabrand Lystfiskerforening, 29
 Brabrand Sø, 23, 29, 41
 Brammer, Max, overlæge, byrådsmedlem, 138
 Brams, Ingeborg, skuespiller, 34
 Brask, Carl, amtsrådsmedlem, 113
 Bredsted, Åge, stadsbibliotekar, 162, 163, 169
 Breidahl, Axel, forfatter, 164
 Brendstrup, 172
 Brendstrupvej, 38
 Brobjerg-Centret, 91
 Brobjergparken, 91
 Broge, Hans, købmand, byrådsmedlem, 72, 73
 Bropalæ, 78
 Bruun & Sørensen A/S, ingeniørfirma, 11, 49, 78, 86
 Bruunsgade-Sammenslutningen, 171
 Budtz, Lasse, folketingsmedlem, 12
 Bue, Erik, håndboldspiller, 157
 Buhal, Knud, overlæge, 92
 Bundgaard, Christian, amtsrådsmedlem, 113
 Bundgaard, N. F., prokurist, 169
 Bundgaard-Jensen, A., fabrikant, 30
 Busk, Torben, chefdekorator, 35
 Buur, Chr., skoledirektør, 167
 Byberg, Andreas, manufakturhandler, 116-17
 Byberg, Axel, manufakturhandler, 116-17
 Byberg, Otto, manufakturhandler, 116-17
 Byens Fri Blad, 44
 Byggearbejdernes Fagforening, 37
 Byggefagenes Sammenslutning, 11, 22
 Bøgeværnet, 14
 Bøgh, Jørgen, domprovst, 49
 Bønløkke, Marie, gårdejer, 169
 Børnenes Jord, legeplads, 30
 Børsen, 139

 Caritas, plejehjem, 24
 Carstensen, J. C., murermester, 72
 centrale Arbejdsløshedsudvalg, Det, 8
 Centralhotellet, 77
 Centralmejeriet, 172
 Centralorganisationen af Købmandsforeninger i Jylland, 171
 Central-Tryk, 12
 Centralværkstedet, 89

 Centrum-Demokraterne, 29, 106, 109, 111, 112, 113
 Ceres, bryggeri, 16, 38, 87, 121, 122, 123, 124, 171
 Christensen & Nielsen A/S, 170
 Christensen, Anker Donkær, ekspeditionssekretær, 169
 Christensen, Carl, direktør, 92
 Christensen, Holger, redaktør, 128, 129, 130, 132
 Christensen, H. P., borgmester, 138
 Christensen, Inga, byrådsmedlem, 111
 Christensen, J., tømrermester, 78
 Christensen, J. O., ingeniør, 79
 Christensen, Jørgen, byrådsmedlem, 105, 111
 Christensen, Lars, bokser, 160
 Christensen, Marie, konditori, 170
 Christensen, Olaf P., rådmænd, 7, 11, 18, 23, 39, 44, 49, 105-11
 Christensen, Ole, billedhugger, 37
 Christensen, Peter, amtsrådsmedlem, 113
 Christiansbjerg Fjernvarmeverk A.m.b.a., 24, 49
 Christiansen, Erik, overfaktor, 144, 164
 Christiansen, Hanne, udspringer, 159
 Christiansen, Per, cand. theol., 92
 Christoffersen, Karl Erik, skuespiller, 129
 Christophersen, Viggo, underdirektør, 170
 Cimbria, hotel, 53
 City Vest, tidl. Gellerup-Centret, 7, 14, 169
 Clausen, Henning B., riffelskytte, 158
 Clausen, R. Frimodt, arkitekt, 61, 77, 78, 121
 Cold Stores A/S, 42
 Contact, byggeselskab, 40
 Cristofoli, Francesco, dirigent, direktør, 92

 Dahl, Allan, ritmester, 59
 Dahl, Lisbet, skuespiller, 133
 Dahlgaard, Jens Jørgen, lektor, 42
 Dahl-Madsen, Ole, skytte, 159
 Dalby, Peder, atletikudøver, 158, 159
 Dalgas Avenue, 12, 22, 51, 165
 Dalggaard, Jørgen B., professor, 32
 Dali, Salvador, kunstmaler, 21
 Damgaard, Søren, arkitekt, 50
 Damkjær, Andreas, havnedirektør, 92
 Damm, Annette, cand. phil., 64

 Danfoss, 17, 86
 Dania, jernstøberi, 90
 Danish Turnkey Dairies Ltd., 11
 Danmark, kreditforening, 22
 Danmark, Mejeriselskabet, 86, 94
 Danmarks Forvaltningshøjskole, 31
 Danmarks Journalisthøjskole, 39, 92, 94, 105
 Danmarks kommunistiske Parti, 106-15
 Danmarks kommunistiske Ungdom, 26
 Danmarks Lærerforening, 45
 Danmarks Naturfredningsforening, 155
 Danmarks Radio, 24
 Danmarks Tandlægeforening, 170
 Dannebrog A/S, rederi, 84, 85
 Dannebrog Værft A/S, 24, 84-86
 Dansk Arbejdsgiverforening, 15, 18, 139
 Dansk Brandværnsmuseum, 22
 Dansk Cyklist Forbund, 23
 Dansk Dyreværn, 46
 Dansk Firma Idræt, 159
 Dansk Flygtningehjælp, 29
 Dansk historisk Fællesforening, 166
 Dansk Idrætsforbund, 148
 Dansk Iris- og Liljeklub, 169
 Dansk Journalistforbund, 25
 Dansk Jurist- og Økonomforbund, 39
 Dansk Markedanalyse, 39
 Dansk Ornitologisk Forening, 23, 41
 Dansk Plakatmuseum, 49
 Dansk Pressemuseum og Arkiv, 39
 Dansk Rideforbund, 148
 Dansk Shell A/S, 89, 122
 Dansk Supermarked A/S, 86
 Danske Arkitekters Landsforbund, 44
 Danske Gaskompagni, Det, 72
 Danske Kunsthåndværkeres Landsammenslutning, 49
 Danske Kvinders Nationalråd, 43
 Danske Landboforeninger, De, 41
 danske Provinsbank, Den, 11, 29, 35, 77, 169
 danske Spejderkorps, Det, 36
 Danske Sukkerfabrikker A/S, De, 11
 danske Trælastkompagni A/S, Det, 86, 122, 172
 Darr, Birgit, skoledirektør, 39
 DATALAND A/S, 94
 Decembristerne, kunstnersammenslutning, 102
 Degn, Ole, arkivar, 167
 Demokraten, dagblad, 24, 39, 47, 93, 97-99, 102, 134, 144, 165, 166

- Detlif, Palle L., apoteker, 92
 Dissing, Povl, visesanger, 10
 Dohm, Bent, byrådsmedlem, 18, 106–11
 DSB, 7, 31, 46, 93–94, 158
 DSB/ASF, skytteklub, 158–59
 DSU, Danmarks socialdemokratiske Ungdom, 28
 Due, Bent, ingeniør, 29
 Dupont, Annelise, overlæge, 48
 Duzaine Hansens Korsetmagasin, 61
 Dybdahl, Annegrethe, 166
 Dybdahl, Vagn, rigsarkivar, dr.phil., 162–64, 166–68
 Dybdal, Lone, løber, 159
 Dyhr-Nielsen, Knud, manufakturhandler, 117
 Dyneland, sengeudstyrhandel, 173
 Dürrenmatt, Friedrich, forfatter, 128
- Ebeltoft, 96, 102
 Egmontgården, 46
 Egå, 41, 65, 170, 174
 Egå Marina, 22
 Egå Møbelcenter A/S, 50
 Ehlers, Inge, boligkonsulent, arkitekt, 170
 Ehrenreich, Sv. Aage, stadsrevisor, 170
 Ejbye-Ernst, Arne, redaktør, 92
 Ejlersen, Susanne, badmintonspiller, 157
 Ekko Rejser, 24
 Elkjær, Kjeld, afdelingsbibliotekar, 163, 166, 167
 Elleby, Axel P., direktør, 170
 Ellekærskolen, 39
 Ellesøe, Max, fabrikant, 170
 Ellemann-Jensen, Uffe, folketingsmedlem, 115
 Elmevang, plejehjem, 24
 ELSAM, 81
 Elsted, 33
 Emanuel Sejrs Gade, 125–26
 Emiliedal Teglværk, 88
 Enemark, Poul, universitetslektor, 166
 Energiministeriet, 39, 94
 Engelund, Svend, kunstmaler, 52
 Engen, Bjørn, lektor, 170
 Erhardsen, Aksel, skuespiller, 128, 130, 132
 Erhvervsarkivet, Statens erhvervshistoriske Arkiv, 75, 125, 145, 162, 165
 Ericsson, L. M., A/S, 56
 Eriksen, Herluf, biskop, 25
 Eriksen, S. Hjorth, bibliotekar, 164
- Eskesen, Bente, skuespiller, 131
 Eskesen, Lars, sparekassedirektør, 92
 Espersen, Christian, sekretær, 92
 Europaplads, 39, 41
 Exodus, bowlingklub, 161
- Faglig Ungdoms Teater, 26
 FAK, idrætsforening, 157, 160
 Falcks Redningskorps, 13, 39, 46
 Farver, Leo, amtsrådsmedlem, 113
 Faxe Bryggeri A/S, 88
 FDB, 93
 Feldthusen, C. C., amtsrådsmedlem, 113
 Fenger, Ole, professor, 22
 Finsensgades Skole, 169
 4 Årstider, De, restauration, 45
 Fisker, Chr., kørelærer, 170
 Fiskerbroen, 76
 Fiskergade, 32, 65, 67, 69–72, 74–44
 Fiskergyde, 75
 Fjordside, Otto, direktør, 92
 Folke, Steen, folketingsmedlem, 12
 Folkekirkens nødhjælp, 15
 Folketinget, 11, 13, 43, 47
 Folkeuniversitetet, 41
 forenede Jernstøberier A/S, De, 90
 forenede Kulimportører, De, 135
 forenede Teglværker A/S, De, 88
 forenede Trikotagefabrikker A/S, De, 9
 Forhistorisk Museum, 11, 13, 24, 27, 33, 37, 46, 64, 67–68, 162
 Forstadsavisen, 24
 Forsvarsministeriet, 43
 Forældreskolen, 172
 Franck, Ina, tandlæge, 139
 Frandsen, Hans, ejendomshandler, 170
 Frederiks Allé, 8, 11, 32, 147, 169
 Frederiksberg, 159
 Frederiksberg Morskabsteater, 164
 Frederiksberg Trælasthanal A/S, 122
 Frederiksborg kommune, 27
 Frederiksen, Erik, vandværksdirektør, 170
 Frederiken, Ib, amtsborgmester, 10, 92, 113
 Frederiksen, Per, sognepræst, 92
 Frederiksen, Svend-Aage, sparekassedirektør, 92
 Frederikskirken, 43, 92
 Fredningsplanudvalget, 156
 Fredslunds Fotobureau, 102
 Frem, fodboldklub, 159
 Fremmedarbejdercentret, 40
- Fremskridtspartiet, 42, 46, 105, 109, 110–15
 Frichs A/S, 89
 Frie Kunstneres Fagforening, 41
 Friis & Moltke, arkitektfirma, 30, 40, 124
 Friis, Roholt og Harder, ejendomsmæglere, 89
 Frikke, Dorte, sportsdanser, 158
 Frimurerlogen, 139
 Frit Forum, 28
 Fritz, Svend, arkitekt, 44
 Fuldenvej, 51
 Fyns Amts Avis, 12
 Fåborg, O., ingeniør, 34
- Galgebakken, 151
 Galleri Rosengården, 21
 Gallo, galleri, 50
 Galten, 113
 Gamborg, Hanne Sine, skøjteløber, 158
 Gamle By, Den, 18, 24, 34, 64, 92–95, 98, 123, 137, 140, 143–46
 Gammelgård, Lars P., folketingsmedlem, 42, 114–15
 Gammelgård, Lene, amtsrådsmedlem, 113
 Garde, C. F., redaktør, 96
 Gartneres Arbejdsgiverforening, 170
 Gartneres Indkøbs Center, 38
 GASA, Gartneres Salgsforening, 22, 48, 93, 95
 Gebauer, Anne Birgitte, magister, 64
 Gejl, Ib, arkivar, 166
 Gellerup, 7, 15
 Gellerup Amatørteater, 26
 Gellerup Centret, Se City-Vest.
 Gellerup Kirke, 94
 Gellerup Kultur- og aktivitetscenter, 49, 51
 Gellerupparken, 8, 19, 32, 40, 52
 Gellerup Scenen, 131
 Gem, Pam, dramatiker, 133
 Gerding, 169
 Giber å, 31, 150
 Giurchescu, Lucian, instruktør, 128
 Glistrup, Mogens, folketingsmedlem, 42
 Glob, P. V., rigsantikvar, 33
 Glosted, Betty, skuespiller, 129, 132
 Goufredsen, Svend Aage, disponent, 170
 Gottlieb, Carl, ingeniør, 89
 Gottfredsen, Per, klegbillardspiller, 158
 Gregersen, Emil, kunstmaler, 43, 96
 Grenå, 60, 84, 113

- Grindstedværket, 86
 Grosserer-Societetets komité, 139
 Groth, Leif, stiftamtmand, 93
 Grønlænderhuset, 12
 Grønløkkeskolen, 173
 Guldhornet, restauration, 174
 Guldsmedgade, 121, 174
 Gustav Holms Vej, 32
 Gymnasieelevernes Sammenslutning, 45
 Gaarsdal, Niels, rutebilejer, 170
- Hadsten, 31
 Hafniahus, tidl. Rømerhus, 77
 Halkier, Kai, tandlæge, 12
 Hammel, 58
 Handelsbanken, 9, 21, 33
 Handelshøjskolen, 42, 170
 Hansen, Alfred Bang, politiassistent, 170
 Hansen, Dorte, orienteringsløber, 159
 Hansen, Gunnar, sportsjournalist, 159
 Hansen, Helge, restauratør, 93
 Hansen, Henrik, kunstmaler, 135–39
 Hansen, H. M., forvalter, 135
 Hansen, Ina, tandlæge, 135
 Hansen, Jenny, konditoriindehaver, 170
 Hansen, Johnny, bordtennisspiller, 158
 Hansen, Knud T., bokser, 157
 Hansen, Olaf, lektor, forfatter, 139
 Hansen, Robert Svane, amtsborgmester, 10, 93
 Hanstholm, 83–84
 Harlekin Sko, 120
 Harlev, 50, 64
 Hasle, 10, 39, 173
 Hasle Kirke, 136
 Hasle-Skejby-Lisbjerg sogneråd, 173
 Hasselager, 32, 42
 Hassler, Hans Leo, komponist, 140
 Hatholt, Mogens, driftsområdechef, 93
 Haubek, Aksel, overlæge, 93
 Hauschildt, hofotograf, 61
 Havnearbejdernes Fagforening, 172
 Haxen, Ole, ingeniør, 79
 Heerup, Henry, grafiker, maler, 21
 Hegermann-Lindencrone, Fr., general, 148
 v. der Heide, Vagn, amtsrådsmedlem, 113
 Heimer, Lennart, professor, 93
 Heineke, Svend, fabrikant, 139
 Helm-Petersen, Leif, gartneriejer, 170
 Helsingør KFUM, idrætsforening, 158
 Helsingør Skibsværft, 84
- Helsingør Theater, 34, 132
 Henningsen, Erik, kunstmaler, 143
 Henriksen, Jens Ole, præst, 8
 Henriksen, O., fabrikant, 56
 Henriksen, Ole Bernt, folketingsmedlem, 112–13
 Hermandsen, Kjeld, læge, 32
 Herning, 34, 159
 Herningvej, 121–33
 Herstedvester, 43
 Hilbert, Børge, skuespiller, 128
 Hindø, Lone, byrådsmedlem, 105, 107, 111
 Hinnerup, 31, 58
 Historisk Institut, 13
 Historisk Samfund for Århus Stift, 162
 Hjortshøj, 173
 Hjortshøj-Egå sogneråd, 173
 Hjortshøj, Leif, journalist, 93
 Hjortnæs, Karl, fiskeriminister, 115
 Hoffmann, Anker, billedhugger, 19
 Hoffmeyer, F., apoteker, bestyrelsesformand, 60
 Holm, A. B., farver, byrådsmedlem, 72
 Holm, H. G. F., tegner, 142
 Holm, Peder, komponist, 51
 Holme, 42, 43, 64, 90, 167
 Holme Møllevej, 18
 Holme-Tranbjerg sogneråd, 106, 172
 Holme Tømmerhandel, 11
 Holmstruggårdvej 40
 Holst, Marie, byrådsmedlem, 111
 Hopstock, ingeniør, 53
 Horne Kirke, 135
 Hornemann, Th. S. V., havneingeniør, 70, 72–73, 80
 Hornslet Talestation, 59
 Horsens, 31, 58, 75
 Hovedbiblioteket, 47, 97, 165
 Hulgaard, Otto, tandlæge, 170
 Humlum, Johannes, professor, 93
 Hummel, sportsfirma, 160
 Huset, 7, 15, 20, 23, 31
 Hutzelsider, Hubert, direktør, 138
 Hvide Hus, hotelkæde, 30
 Hvide Hus, Det, manufakturhandel, 173
 Hvidovre Boldklub, 159–60
 Hvidovre Hospital, 19
 Hybholdt, Flemming, økonomidirektør, 93
 Hylgaard, Poul, direktør, 93
 Hyllested, Orla, borgmester, 19, 52, 93, 105–09
- Høeg, Henri, vægtløfter, 158
 Høegh Guldberggades Kaserne, 35, 37, 43, 46–48, 50, 129
 Høeg-Hansen, A., arkitekt, 122, 135
 Højbjerg, 10, 18, 110, 113
 Højbjerg Badmintonklub, 157, 161
 Højbjerg Maskinfabrik A/S, 30
 Højvang, beboerhus, tidl. børnehjem, 33
 Højvang Skole, 15
 Høncke, Poul, overlæge, 93
 Hønge, Erik, fritidspædagog, 93
 Hørhaven, 20, 26
 Hørning, 31, 113
 Høyer, Niels, arbejdsformidlingschef, 93
 Håning, Jette, bowlingsspiller, 157
 Haar-Nielsen, Axel, rådmann, 10, 11, 31, 32, 45, 93, 105–11
- Ibsen, Peter, sejlsportsmand, 159
 Ibsen, Thorkild, rådmann, 49, 106–12
 Idrætssamvirket, 20, 156
 IK Brage, fodboldklub, 159
 Imme Aros, vikingeskib, 31
 Immervad, 46, 116–20
 Indenrigsministeriet, 17, 22
 Ingerslevs Boulevard, 151, 159
 Ingerslevs Boulevards Skole, 32, 173
 Institut for jysk Sprog og Kultur, 162
 International Plantations and Finance Ltd., 86
 Ipsen, Erling, politimester, 170
 ISS Securitas, 93
- Jacobsen, H. C., civilingeniør, 170
 Jacobsen, Robert, billedhugger, grafiker, 21
 JAKA, konservesfabrik, 86
 Jakobsen, Ole, skuespiller, 133
 Jalling, Niels O., direktør, 171
 Jantzen, Arne, arkitekt, 150
 Jazzhuset, 33
 Jehovas Vidner, 28
 Jelle, Jørn, amtsrådsmedlem, 112–13
 Jensen, Aksel, gårdejer, 171
 Jensen, Bernhardt, borgmester, 162–64, 166
 Jensen, C., fabrikant, byrådsmedlem, 72
 Jensen, Edmund, sognepræst, 93
 Jensen, Erik, overbrandinspektør, 93
 Jensen, Frederik, skuespiller, 164
 Jensen, Hans Christian, løber, 159

- Jensen, Henning Koch, havnekaptajn, 93
 Jensen, Jakob, borgmester, 138
 Jensen, Johannes, forretningsfører, 171
 Jensen, Keld, bokser, 157-58
 Jensen, Lillian Lykke, byrådsmedlem, 106, 107, 111
 Jensen, Louise, bryggeriarbejder, fagforeningsformand, 171
 Jensen, Niels Jørgen, fagforeningsformand, 93
 Jensen, O. Myhre, overlæge, 26
 Jensen, Orla Th., overmatros, 105-06
 Jensen, Peder, arkivar, 164, 166
 Jensen, Rudolf, rådmann, 163
 Jensen, Sophie, fægter, 157
 Jensen, Søren, købmand, 118
 Jensen, Tage, amtsrådsmedlem, 113
 Jensen, Tom Møller, salgschef, 93
 Jensen, Aage V., tømrermester, 30
 Jeppesen, Aksel, chefredaktør, 24, 39, 93
 Jepsen, Marie, amtsrådsmedlem, 113
 Jernbaneapoteket, 174
 Jet Set, rejsebureau, 24
 Jexner, Karen, orienteringsløber, 159
 Johansen, Bent, redaktør, 127
 Johnsen, Johan, direktør, 171
 Johnsen, Keld, løber, 159
 Jordemoder-Centret, 38
 Jørn, Asger, maler, grafiker, 21
 Juhl, Villy, fagforeningsformand, 49
 Juhl-Sørensen, C. E., musikhandler, instrumentmager, 171
 Junge, H. C., direktør, 171
 Junggreen, Lars, skuespiller, 132
 Junior Chamber, 39
 Juridisk Forening, 172-73
 Just, Jørgen, tankforpagter, 124
 Justitsministeriet, 142
 Juul-Jensen, Palle, overlæge, amtsrådsmedlem, 10, 26, 112-13
 Jydsk Akademisk Fægteklub, 157, 160
 Jydsk Dyrehospital og Trimmeinstitut, 173
 Jydsk Hestesports Baneklub, 148
 Jydsk Teknologisk Institut, 174
 Jydsk Telefon-Aktieselskab, 22, 27, 30, 39, 44, 53, 57-62
 Jydsk Væddeløbsbane, 147, 155, 159
 Jydsk Væddeløbsforening, 151, 153
 Jydske Musikkonservatorium, Det., 24, 41
 Jyllands-Posten, 26, 45, 131, 133, 165, 173
 Jysk Børneforsorg, 43
 Jysk Murer- og Entreprenørforetning A/S, JME, 81, 87
 Jysk Rotation ApS, 12, 39
 Jyske Bank, 51
 Jyske Bryggerier A/S, 86-87
 Jyske Opera, Den, 92
 Jyske Pigegarde, Den, 20, 31
 Jørgensen, Anker, statsminister, 20
 Jørgensen, Axel, grafiker, 135
 Jørgensen, Børge, fagforeningsformand, 106, 115
 Jørgensen, Carl, organist, 171
 Jørgensen, Jul. A., fabrikant, 139
 Kabell, Aage, professor, 171
 Kajak, grønlandereforening, 12
 Kaltoft, Erik, pianist, 8
 Kampmann, Hack, arkitekt, 125-26
 Kannikegade, 69, 90
 Karlsen A/S, Kingo, entreprenørfirma, 47
 Kasino, 24, 100, 133
 Katolsk Kirke, 76, 96
 Katrinebjergvej, 43, 49
 Kaufmann, A., købmand, 149
 Kaufmann, Ulla, skuespiller, 131
 KB, fodboldklub, 159
 Kielland, Jacob, teaterchef, 128
 Kier, Chr., overretssagfører, byrådsmedlem, 59, 72
 Kildsgård, Knud, grosserer, 171
 Kirk, Gregers, telefondirektør, 61
 Kirkegårds Realskole, 172
 Kirkens Korshær, 92
 Kistrup, Jens, redaktør, 129, 132
 Kjeldsen, Bent, direktør, 93
 Kjeldsen, H. O. A., proprietær, 41
 Kjersgaard, Erik, museumsdirektør, 93
 Kjerulf, Axel, forfatter, 164
 Kjær & Richter, arkitektfirma, 24, 126
 Kjær, Kirsten, kunstmaler, 50
 Kjærholm, Hans, kunstanmelder, 103
 Kleis, H. M., kolonialhandler, 171
 Klintegården, boligkompleks, 51
 Knebel, 113
 Knoblauch, William, skuespiller, 132
 Knudsen, A. P., murermester, 77
 Knudsen, Claes, bordtennisspiller, 157
 Knudsen, Henry, atletikudøver, 159
 Knudsen, Karen Blomgren, billedvæver, 12
 Kock, Jørgen, socialdirektør, 48
 Kolt, 51, 92-93
 Kommunistisk Arbejderparti, KAP, 47, 110
 Kommunistiske Studenter, 26
 Kongevejen, 13
 Konservative Folkeparti, Det., 105, 109-115
 Koraldyb, 36
 Korn- og Foderstof Kompagniet A/S, 82-83, 86
 Kosan Crispland A/S, 86
 Kosan Cylindric A/S, 89
 Kosmorama, biograf, 19, 44
 Kovsted, Harald, sikringskonsulent, 93
 Kragelund, hotel, 43
 Kragelund Teglværk, 88
 Kristelig Fagforening, 43, 49
 Kristeligt Folkeparti, 106-15
 Kristensen, Bjarke, skakspiller, 159
 Kristensen, Per, kleinsmed, 106-08
 Krog, Palle, byrådsmedlem, 111
 Krogh, Bjarne, hospitalsinspektør, 93
 Kruuse, Jens, redaktør, dr. phil. 102
 Krøll, Knud, arkitekt, 119
 Kull, Vibeke, skuespiller, 131
 Kunstakademiet, 135
 Kvindehjælpen, 43
 Kühnel, S. F., arkitekt, 76-78, 121
 Küng, Hans, professor, 36
 Kyst, Ebbe, overlæge, 94
 Kæraa, Leo, tandtekniker, 145
 København, 9, 18, 19, 21, 24, 30, 49, 55, 59, 60, 72, 75, 77, 88-90, 100, 132, 134-35, 139, 141, 143
 Københavns Amtssygehus, 93
 Københavns By- og Huustelegraf, 53
 Københavns Tandlægehøjskole, 12
 Køge, 143
 Køge Boldklub, 158, 160
 Kaabers Musikforlag, 11
 Kaalø, Sten, forfatter, 131
 Landsarkivet for Nørrejylland, 165
 Landshavnerådet, 41
 Landsudstillingen 1909, 148, 164
 Langballe, Otto, købmand, byrådsmedlem, 59
 Lange, Carl, arkitekt, 54, 58, 77
 Langeland-Mathiesen, R., arkitekt, 70, 73
 Langelandsgades Kaserne, 147
 Langenæskirken, 94, 172
 Langkær Gymnasium, 45
 Larsen, J. M. Chr., kunstsmedemester, 53, 56, 59
 Larsen, Mette, sportsdanser, 160
 Larsen, Mogens Joost, lektor, 12

- Larsen, Svend Unmack, borgmester, 162
Larsen, Tove Lindbo, grønlandsminister, 12
Lassen, Hans, museumsdirektør, 94
Laub, Ole, forfatter, 137
Laursen, Jesper, arkæolog, cand. phil., 67-68
Laursen, Karsten, professor, 21, 94
Laursen, Morten, lærer, 106
Laustsen, Dorthé, byrådsmedlem, 111
Lejernes Landsorganisation, 40
Lenger, Jørgen, byrådsmedlem, 106-11
Lisberg, Henrik Bering, teaterchef, 127
Lillelund, Inger, amtsrådsmedlem, 105-111
Lille Torv, 9, 117, 120
Linde, Erik, byrådsmedlem, 29, 108, 111
Lindemann, Kelvin, forfatter, 137
Lings, J. K., ingeniør, 119
Lings, Svend, reservelæge, 27
Lisbjerg, 11, 29
Lisbjerg Andelsmejeri, 90
Lisbjerg skov, 75
L.J.-investering, 30
Ljungdahl, Jørgen, forfatter, 132
Lock-Hansen, Oscar, civilingeniør, 171
LO, landsorganisation, 39
Lomholt, Rie, amtsrådsmedlem, 113
Lopdrup, Svend, grosserer, 171
Lorenzen, Jørgen, præst, 94
Lottrup, M. C., købmand, brændevinsbrænder, 87
Lund, H. P., sparekassedirektør, 94
Lunding, Erik, professor, 172
Lundshøj, 43
Lübich, Karen Marie, pensionist, 27
Lyngbygård, 169
Lyngbygård å, 29
Lyngsdal, Lars, amtsrådsmedlem, 113
Lystrup, 31, 52, 111
Lystrup Idrætsforening, 31
Læssøsgades Skole, 172, 173
Løgstrup, K. E., professor, 172
Løgten, 29, 46, 59
- Madsen, Gurli, byrådsmedlem, 105-11
Madsen, H. J., museumsinspektør, 67
Magasin du Nord, 77
Magdalene Brød (Jydebrød), 47, 88
Magdalenemøllen, 151
Mahler, Halfdan, generaldirektør, 40
Markwarth, Ib, filminstruktør, 15
Malling, 170
- Malmros, Niels, filminstruktør, 45
Malvin, Sven, forfatter, 14
Mandrup, Georg, lektor, 94
Maren Smed, modehandel, 121
Maren Smeds Gyde, 120-21
Margrethe, Michael, dronning, 28
Mariager, 10, 113
Mark, Ivan, overlæge, 36
Markussen, Michael, cykelrytter, 159
Marmorkirken, 77
Marselis, hotel, 21
Marselisborg Apotek, 11
Marselisborg Gymnasium, 19, 44-45
Marselisborg Renseværk, 36
Marselisborg Skov, 67, 148, 150
Marselisborg Slot, 26, 28
Marselisborg-Hallen, 18, 19, 31, 35, 43
Marselisløbet, 36, 37, 159
Mathiasen, Lizza, folketingsmedlem, 115
Menighedsfakultetet, 43, 49
Methling, Finn, forfatter, 34, 132
Meulengracht, L. Chr., bryggeridirektør, 87, 121
Meyer, A., apoteker, byrådsmedlem, 60
Midtkraft I/S, 86
Mikkelsen, B., smede- og maskinværksted, 85
Mikkelsen, Ejnar, entreprenørfirma, 14
Mikkelsen, Inger, amtsrådsmedlem, 113
Miljøministeriet, 18, 27, 40
Mimosa, pladebar, 11
Mindebroen, 70
Mindegade, 11
Miro, Jean, kunstmaler, 21
Moesgård, 11, 13, 24, 27, 33, 46, 64-67, 148, 154
Moesgård skov, 67-68
Moesgård Strand, 29, 31, 34, 36
Mogensen, Alfred, byrådsmedlem, 111
Mogensen, Anne-Vibeke, skuespiller, 133
Mogensen, John, redaktør, 133
Møllerup, P. L. P., lokomotivfører, 38
Mols, 58, 104, 151
Mortensen, Edvard, ingeniør, 39
Mortensen, Erling, skakspiller, 158-59
Mortensen, Marianne, keglebillardspiller, 158
Mortensen, Sigvald Storm, højesteretssagfører, 172
Mougaard, Alfred, murermester, 24
Munck, Willy, professor, 172
Mundelstrup, 113
Murersvendenes Fagforening, 43
- Muskelsvindfonden, 13, 146
Myrup, Hans Peter, professor, 94
Møllehave, Johannes, præst, forfatter, 51
Mølleparken, 97
Møller & Jochumsen A/S, maskinfabrik, 75
Møller & Wichmann, arkitektfirma, 156
Møller, Anders Mikael Nielsen, fhv. maskinsmedker, lirekassemand, 141-45
Møller, A. P., rederi, 24
Møller, C. F., arkitekt, 32, 128
Møller, J. Chr. tekstilfabrikant, byrådsmedlem, 138
Møller, N. Vinther, amtssygehusdirektør, 35, 39, 41
Møllestien, plejehjem, 18
Møllmann, Niels, stiftamtmand, 94
Mårslet Kirke, 25
- Napoleon, diskotek, 51
Nash, Jørgen, forfatter, maler, 14
National, forsikringsselskab, 174
Naturhistorisk Museum, 22
Neder Fløjstrup, 170
Nesch, Rolf, grafiker, 31
Nielsen & Hinge, maskinfabrik, 172
Nielsen, A., symaskinefabrikant, 76
Nielsen, Alvine Quade, damefrisør, 172
Nielsen, Bente, amtsrådsmedlem, 113
Nielsen, Bernhard, lektor, 106
Nielsen, Carl, komponist, 22, 24
Nielsen, Carl J., maskinfabrikant, 172
Nielsen, C. P., direktør, 94
Nielsen, Hans, maskinfabrikant, 84
Nielsen, Inger, amtsrådsmedlem, 113
Nielsen, Magnus, murermester, 172
Nielsen, N. C., grosserer, 28, 49
Nielsen, O., stenhuggermester, 74
Nielsen, Ole M., byrådsmedlem, 106, 107, 111
Nielsen, Poul Allan, tegner, 35
Nielsen, Svend, havnekaptajn, 94
Nielsen, Svend, komponist, 24
Nielsen, Svend Aage, kontorbestyrer, 172
Nielsen, Tage, rådhusforvalter, 94
Nielsen, Tina, håndboldspiller, 160
Nielsen, Aage, stationsleder, 172
Nielsen, Susanne, svømmer, 159
Nordentoft, Bjørn, amtsrådsmedlem, 113
Nordgårdsskolen, 45
Nordisk Genforsikrings-Selskab, 32
Nordisk Institut, 13

- Nordisk Kaffe-Compagni, 174
 Nordisk Kontoretæbning, 171
 Nordre kirkegård, 23
 Nye Kulimport A/S, Den, 171
 Ny Munkegades Skole, 173
 Nørre Allé, 50
 Nørre Boulevards Skole, 31
 Nørregaard, Ejnar, gårdejer, 172
 Nørreport, 83-84
 Nørskov, Ole, håndboldspiller, 157, 160
 Nøset, 96
- Obel, P. B., stads- og havneingeniør, 70
 Observatoriet, 153
 Odder, 26, 58, 113
 Odense, 21, 25, 32, 74
 Odense Cykelbane, 159
 Odgård, Roar, reklamefotograf, 35
 Okbo, Jørn, jazzhusleder, 33
 Ole Rømersgade, 45
 Olesen, Henning, arbejdsformidlingschef, 94
 Olsen, Erling, boligminister, 40
 Olsen, Grethe Dietz, sen. g. Fredslund Andersen, 102
 Olsen, Hans Henrik, overlærer, 172
 Olsen, Olaf, rigsantikvar, 94
 Onsholtvej, 42
 Ormslev, 92, 93, 171
 Ormslev-Kolt sogneråd, 171
 Overgaard, Ingvar Grube, seminarielektor, 172
 Overvad, Marius, havnedirektør, 172
 Ovesen, Gunnar, kirkeværge, 8
- Paludan-Müllers Vej, 13
 Pan, orienteringsklub, 159
 Panula, Jorma, dirigent, 8
 Park Allé, 10, 31, 102, 139
 Pedersen, Claus, bordtennisspiller, 158
 Pedersen, Gunnar Møller, komponist, 20
 Pedersen, Gunnar Nørskov, gårdejer, byrådsmedlem, 94, 106
 Pedersen, Hans, mejerier, 172
 Pedersen, Hans, skoleinspektør, 172
 Pedersen, Jens, direktør, 172
 Pedersen, Jens Arbjerg, rådmand, 11, 23, 24, 31, 40, 42, 111
 Pedersen, Kurt, civiløkonom, direktør, 94
 Pedersens Bigband, Peder, 20, 158
 Pedersen, Poul, fotograf, 39, 96-99
- Pedersen, Søren Aagaard, amtsrådsmedlem, 113
 Pedersen, Thomas, fotograf, 100
 Pensionistpartiet, 113
 permanente Badeanstalt, Den, 22
 Petersen, A. J., murermester, 77
 Petersen, Benny, cykelrytter, 159
 Petersen, Freddy Hammersholt, restauratør, 173
 Petersen, H., tømrermester, 78
 Petersen, Harald, højskoleforstander, 173
 Petersen, Lis, byrådsmedlem, 105, 107, 111
 Petersen, P. Chr., tømrermester, 77
 Petersen, S. R., tømrermester, 77
 Philipsen, H. P., professor, 12
 Phønix, maskinfabrik, 74-75
 Plumrose A/S, konserverfabrik, 24, 86
 Pogacnik, Miha, violinist, 21
 Posin, Kirsten, modehandler, 121
 Postens Marchforening, 49
 Posthusmøgen, 32
 Poulsen, Asta Riis, danseinstruktør, 173
 Poulsen, Erik, billedhugger, 42
 Poulsen, Henning, byrådsmedlem, 111
 Poulsen, Roald, tegner, 173
 Povlsen, G. Holch, afdelingschef, 94
 Privatbanken, 170
 Psykiatrisk Hospital, 8, 13, 31, 40, 48, 93-94, 171
 Puck, V., arkitekt, 76, 118
 Puds, bowlingklub, 157, 161
 Pøt Mølle, 20
- Radikale Venstre, 106-15
 Rahm, Lise, byrådsmedlem, 106, 107, 111
 Rainbow, jazzhus, 50
 Rambøll & Hannemann, ingeniørfirma, 30, 32
 Randers, 11, 29, 34, 87, 111, 127, 144, 148, 153, 158
 Rappeport, Phyllis, pianist, 21
 Rasmussen, Aksel, byrådsmedlem, 111
 Rasmussen, Asger Nordvig, skoleinspektør, 173
 Rasmussen, C. Møller, købmand, 173
 Rasmussen, Gunner, museumsoverinspektør, 163, 166
 Ravn, Jens Jørn, skytte, 158
 Recau, EDB-center, 47
 Reginakomplekset, 30, 52, 135
 Reginehøj Fritidshjem, 159
- regionale Søndagsaviser I/S, De, 39
 Retsforbundet, 106-15
 Retsmedicinsk Institut, 32
 Reumert, Poul, skuespiller, 100
 Ridder Palles Høj, 156
 Rideforeningen for Århus og Omegn, 147-48, 152
 Rieffelsen, Peter, mekanikus, 140-41
 Riget, Karl Åge, billedhugger, 51
 Riisvangen, mødre- og spædbørnshjem, 43
 Ringgadebroen, 14
 Ringkøbing Fjord, 159
 Rishøj, Hans, redaktør, 167
 Risskov, 8, 12, 20, 21, 26, 36, 54, 67, 81, 84, 111, 153
 Risskov Central, 62
 Risskov Idrætscenter, 34
 Risskov Kirke, 171
 Roholt og Harder, ejendomsmæglere, 88
 Rokkjær, Mogens, overlæge, 94
 Rolander, Louis, amtsrådsmedlem, 113
 Rosenbaum, Simon, revydirektør, 134
 Rosenberg, Walt, skuespiller, 41
 Rosengade, 53, 132, 134
 Royal, hotel, 30, 33
 Rugmarken, grundejerforening, 45
 Rundhøj Torv, 11
 Rutana, 88
 Ryesgade, 50, 63, 70, 77, 102
 Rygård, 34
 Rømerfonden, 24
 Rømerhus, sen. Hafniahus, 77-79
 Rønnow, Knud, landsretssagfører, 173
 Rådhushallen, 8, 39, 42, 162-164
 Rådhusparken, 51, 137
 Rådhuspladsen, 10, 18, 23, 31, 40, 44, 49, 50
- Sabro, 19
 Sabro Skolevej, 19
 Sabroe & Co. A/, Thomas Ths., 86, 89-90
 Sabroe, Thomas Thomassen, fabrikant, 89-90
 Salling, stormagasin, 34
 Salomonsen, Eilif, skoleinspektør, 94
 Samsø, 49
 Samvirkende Jydske Turistforeninger, De, 93
 Sankt Annagades Skole, 23, 30, 35, 42, 173

- Sankt Clemensborg, 9, 30, 39, 53, 61, 62, 78
- Sankt Clemens Bro, 27, 36, 47, 49, 51, 57, 65, 67, 69–80, 136
- Sankt Clemens Stræde, 11
- Sankt Clemens Torv, 13, 57, 69–70, 77
- Sankt Lukas Kirke, 21
- Sankt Nicolauskilde Brøndanstalt, 120
- Sankt Pauls Gade, 171
- Sankt Pauls Kirke, 74, 173
- SAS, luftfartsselskab, 82
- Schade, Jens August, forfatter, 131
- Scala, 16, 127
- Schalldemose, Carl, vognfører, 173
- Scanticon, conferencecenter, 15
- Scheel-Thomsen, Anker, dyrlæge, 173
- Schønning, Peter, flådekaptein, 141
- Schjerdahl, Niels, købmand, 173
- Schmalfelds Tobaksfabrik, 97
- Schmidt, Allan, kunsthåndværker, 44
- Schmidt, Erik, chefredaktør, 17, 22
- Schmidt, Louis, chefredaktør, 139
- Schmidt, Wenzel, manufakturhandler, 173
- Schourup & Jyllands Stål- og Maskinforretning A/S, Hans, 16, 33
- Schrøder, Ove, ingeniør, 80, 150
- Schulstads Brødfabrikker A/S, 88
- Schytte, Louis, forlægger, 100
- SDS, sparekasse, 20, 41, 52, 92–94
- Segalt Mølle, 40
- Seidelin, J. C., bankdirektør, byrådsmedlem, 59
- Sejr, Emanuel, overbibliotekar, 22, 139, 162, 164–66
- SID, 24, 51
- Siegumfeldt, H. H., sognepræst, 173
- Silkeborg, 17, 47, 111
- Silkeborgvej, 9, 11, 16, 121–23, 135, 139
- Simonsen, Rune, stud. mag., 75
- Simonsen, Thorkild, borgmester, 9, 11, 14, 20, 25, 32, 34, 47, 49, 94, 106–11, 163
- Sjællandsgade, 30, 88
- Sjørup, Erling, keglebillardspiller, 158
- Skanderborg, 31, 97, 158
- Skandinavien, hotel, 54, 57, 69
- Skandinavisk Tobakskompagni A/S, 42, 43, 86
- Skejby, 8, 11, 25, 29, 38, 50, 65, 110, 151
- Skjerne, Godtfred, musikhistoriker, 141
- Skjoldhøjkirken, 40
- Skjoldhøjkollegiet, 29
- Skjoldhøjskolen, 8
- Skolegade, 70, 144
- Skoller, Eddie, entertainer, 42
- Skou, Ellen Margrethe, amtsrådsmedlem, 113
- Skou, Poul B., byrådsmedlem, 106, 107, 111
- Skou-Hansen, Tage, forfatter, 8
- Skovbakken, idrætsforening, 157, 159, 160, 161
- Skovsgaard, Steen, sognepræst, 94
- Skovvangsskolen, 49
- Skovvejen, 36, 41, 43, 49, 134
- Skriver, Leif, restauratør, 94
- Skæring Hede, 51
- Skødshoved, 31
- Skødstrup Idrætsforening, 158, 160–61
- Skødstrup Mejeri, 172
- Skødstrup Plejehjem, 51
- Skødstrup sogneråd, 172
- Skødt, Finn, grafiker, 124
- Skåde, 172
- Skåde Bakkers Lirekasselaug, 140, 145
- Skåde Skole, 18, 49, 172
- Skåde skov, 11
- Slet, 30, 33, 44, 62, 88
- Sletting, O., stadsingeniør, 70, 72–73, 80
- Socialdemokratiet, 42, 46, 105–15
- Sociale Højskole, Den, 46
- Socialistisk Arbejderparti, 106–15
- Socialistisk Dagblad, 21
- Socialistisk Folkeparti, 105–15
- Social- og Sundhedsforvaltningen, 18, 26, 35, 42, 48, 61, 94, 169
- Social Pædagogisk Børnehaveseminarium, 11, 41
- Solbjerg, 24
- Spars Miljøfond, 23
- Speciallægerens Hus, 9, 45
- Sperling, Christian, bagermester, 118
- Speyer, Ad., forretningsfører, byrådsmedlem, 72
- Springborg, E., brand- og bygningsinspektør, forretningsfører, 54–56, 59, 61
- Spørring, 11
- Stadsingeniøren, 73
- Stakladen, 24, 40, 42
- Statens Jordlovsudvalg, 33
- Statens Lønningsdepartement, 32
- Statens Veterinære Seruminstiut, 174
- Statsanstalten for Livsforsikring, 117–21
- Statsbiblioteket, 22, 125, 162, 165
- Staunskjær, Karlo, forfatter, 132
- Stautrup, 41
- Steen, Svend Aage, murermester, 173
- Steinbrenner, C., tømrermester, 72
- Steiners Skoleforening, 21
- Stenbjørn, Ulf, skuespiller, 128
- Stentoft, Elsebeth, skuespiller, 133
- Sterling Møbler, 173
- Stidsen A/S, M., 34
- Stiklingen, 127, 129–32
- Sjerneapoteket, 174
- Sjernen, håndboldklub, 158
- Stofa A/S, kabel-TV-firma, 16
- Storck, Helmuth, travtræner, 154
- Store Torv, 35, 40, 70, 116–19
- Stougaard, H. Chr., urmager, 118
- Strand, Victor B., grosserer, 139
- Strandgården, 98, 102–04
- Strandparken, 102
- Strange, Ebba, folketingsmedlem, 115
- Strindberg, August, forfatter, 132
- Struers Chemiske Laboratorium, 171
- Stryhn, Gunnar, skuespiller, 132
- Strøm, Hugo, møbelhandler, 173
- Strømvig, Erik, ritmester, direktør, 174
- Studenternes Hus, 18
- Studenterrådet, 37
- Studiocensen, 127, 129–32
- Studstrupværket, 18, 51, 64
- Svalegangen, 24, 132–134
- Svejgård, Jens, bokser, 160
- Svendsen, Marie, børnebibliotekar, 174
- Svendsen, V. E., fotograf, 77–78
- Svømmehallen, 84
- Sydjylland, sparekasse, 50
- Sygehusadministratorernes Forening, 39
- Særkjær, Knud Erik, amtsrådsmedlem, 113
- Særkjær, Vagn, byrådsmedlem, 111
- Søgaard, Helge, museumsdirektør, 162, 165, 166
- Søgaard, Poul, forsvarsminister, 25
- Søgaard, V., amtsrådsmedlem, 113
- Sølystskolen, 50
- Sømandenes Forbund, 28
- Sønder Allé, 10, 12, 69, 90
- Søndergade, 53, 54, 57, 69–70, 74, 76
- Søndergaard, Tyge, professor, 94
- Sønderjydsk Forening, 171
- Søndre kirkegård, 10, 137, 138
- Sø- og Handelsretten, 30
- Søren, spiserestaurant, 50
- Sørensen, A. K., tømrermester, 76
- Sørensen, Anna Schneider, byrådsmedlem, 111
- Sørensen, Bent, billedhugger, 51

- Sørensen, Dennis Nybro, udspringer, 159
 Sørensen, Erik, skytte, 158
 Sørensen, Frede Bakkær, amtsrådsmedlem, 113
 Sørensen, Frits Gundahl, byrådsmedlem, 106, 107, 111
- Thor A/S, bryggeri, 87
 Thorsen, G. A. L., fabrikant, 33, 45
 Thorvaldsensgade, 14, 123
 Tilbuds-Avisen, 19
 Tilst, 12, 33, 34, 39, 88
 Tilst-Kasted sogneråd, 169
 Tilst Skole, 11
 Ting- og Arresthuset, 41
 Tirstrup lufthavn, 45, 82
 Tivoli Friheden, 19, 22, 23, 27, 28, 134, 151
 Todbjerg-Mejlby sogneråd, 174
 Todbjerg Overgaard, 174
 Toft, Gunnar, kriminalassistent, 174
 Toftegården, plejehjem, 29, 39
 Toldbodgade, 84
 Tolstrup, Grethe, forsikringsdirektør, 174
 Tonica, orkester, 20
 Top, bowlingklub, 161
 Topsøe, Haldor, civilingeniør, 39
 Tordenskjoldsgade, 21, 41
 Toré, Annette, museumsejer, 22
 Toré, Bertil, museumsejer, 22
 Tovshøjskolen, 30
 Tranbjerg, 14, 43, 59
 Tre Ege, hotel, 18, 23, 35
 Trige, 11, 19, 33
 Trillegårdskollegiet, 39
 Triton, idrætsforening, 157
 Trods Katholm, fredet ejendom, 11
 True, 8
 Trøjborg, 41
 Trøjborg Renseværk, 36
 Tubo Tec A/S, ingeniørfirma, 49
 Tvindskolerne, 45
 Tychsen, Knud, fabrikant, 20
 Tørnæs, Eva, byrådsmedlem, 111
 Tørsleff & Co., Valdemar, 139
- Udvalget til Byens Udvidelse og Bebyggelse, 70
 Ungdomskontoret for unge arbejdsledige, 9
 United Plantations Berhad, 86-87
- Univers Rejser, 40
 Up-Town, restauration, 174
 Urban, bryggeri, 87
- Vagnby, Mads, cykelrytter, 159
 Valbak, Uno, statsadvokat, 46
 Waldorff, Mikael, folketingsmedlem, 115
 Walther, V. Th., arkitekt, 74
 Wandel, Carl F., rektor, 48
 Vanggård, Tage, fabrikant, 9
 Varna, restauration, 93-94, 148
 Webster, Jane, badmintonspiller, 157
 Wegener, Karen, skuespiller, 132
 Wegener, Ole, skuespiller, 132
 Veirup, Hans, rektor, 94
 Weiss, Glenn, sportsdanser, 158
 Vejby Kirke, 8, 171
 Vejby-Risskov-Hallen, 11, 12, 19, 20, 39, 41, 43, 52, 92, 158
 Vejby-Risskov Ungdomsforening, 52
 Weldingh, Otto, civilingeniør, 174
 Vennelyst, 64, 67, 98
 Venstre, 105-115
 Venstresocialisterne, 39, 105-15
 Werdelin-Larsen, H., direktør, 95
 Westenholz, A., bestyrelsesformand, 72
 Vester Allé, 15, 125, 147, 148
 Vesterbrogade, 123
 Vesterbro Torv, 88
 Vesterbro Trælasthandel A/S, 121-23
 Vestergade, 45, 53, 72, 103, 121, 174
 Vestergård, Søren, amtsrådsmedlem, 110, 111
 Vestergårdskolen, 92
 Vestervang, 23
 Westh, Bjørn, landbrugsminister, 41, 48
 Vestre Landsret, 8, 41, 45, 46, 49
 Viborg, 46, 100-01, 153, 165
 Viborgvej, 16, 121, 122, 123, 125
 Viby, 11, 17, 24, 26, 27, 28, 42, 45, 113, 167, 174
 Viby Amtsgymnasium, 31
 Viby-Hallen, 20
 Viby Idrætsforening, 160, 161
 Viby Skole, 20
 Viby Stadion, 34
 Wied, Gustav, forfatter, 133
 Wienerhallen, restaurant, 24
 Wihlborg, Keld, amtsrevisor, regnskabschef, 174
 Viking, bowlingklub, 161
 Vilhelmsborg, 18, 147, 154-156
- Vilhelmsborg skov, 67, 151
 Wilhelmssen, Robert, restauratør, 174
 Winds Bogtrykkeri, 61
 Winther, Bodil, amtsrådsmedlem, 113
 Wisborg, Tove, skuespiller, 130
 Wohlert, Alfred, redaktør, 102
 Vonsild, Viggo, møbelarkitekt, 174
 Vorbeck, Jørgen, klædehandler, 174
 Vor Frue Kloster, 74
 Wormhus, 77-78
 VRI, idrætsforening, 157, 161
 Vorrevangsparkens Vuggestue, 31
 Wright, Thomsen & Kier A/S, 81
 Vroue, J. Jensen, tømremester, byrådsmedlem, 72-73
 Vær Kirke, 136
- Zachariae, Hugh, professor, 27
 Zanchetta, Erling, direktør, 21, 95
 Zoëga, J. G., galanteri- og elektropletforhandler, 53
- ØK, 85
 Økonomiske Råd, Det, 94
 Ølsted, 11
 Ørnereden, restaurant, 148
 Ørnsbo, Jess, forfatter, 128
 Ørntoft, Finn, byrådsmedlem, 111
 Ørsted, 113
 Ørum, Bjarne, byrådsmedlem, rådmann, 49, 105-11
 Østboulevard, 90
 Østergades Hotel, 36
 Østergaard, A., købmand, 59
 Østerskovgård, 170
 Øst for Paradis, biograf, 15
 Østjyllands Radio, 92-93
 Østjysk Hjemstavnsforening, 162
- Åboulevard, 10, 14, 77, 125, 126, 144, 159
 Åby, 27, 44
 Åby Skole, 169
 Åbyhøj, 9, 10, 52, 135, 153, 161
 Åbyhøj Amatør-Teater, 32
 Åbyhøj Apotek, 92
 Ågade, nuv. Åboulevard, 72-79, 82, 83, 84, 85, 87
 Åkrogen, 31
 Ålborg, 21, 25, 32, 87, 153, 158, 159

- Aalborg Portland-Cementfabrik, 81
 Århus, dagblad, 19
 Århus Advokatforening, 172
 Aarhus Amts Gymnastikforening, 17
 Århus Amtskommune, 18, 32, 46, 92, 174
 Århus Amtsråd, 9, 10, 11, 29, 39, 41, 50, 110, 171
 Århus Amtssygehus, 26, 41, 52, 100
 Aarhus Amtstidende, 102
 Århus Amts Tilsynsråd, 48
 Århus Amts Turistvognmænd, 170
 Århus Amts Vejvæsen, 171
 Aarhus Badmintonklub, 158, 161
 Aarhus Billard Club, 159
 Århus Bio Center, 16
 Århus Brandvæsen, 93
 Århus Byggetekniske Skole, 174
 Århus Byhistoriske Udvalg, 47, 125, 135, 162-68
 Århus By- og Herredsret, 7, 14, 28, 29, 31, 32, 35, 50, 51, 52
 Århus By-Orkester, 8, 14, 20, 22, 25, 38
 Århus Byråd, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 26, 29, 32, 35, 36, 39, 42, 48, 49, 51, 80, 105-13, 150, 162, 169, 170, 171
 Århus Børnehaveseminarium, 41
 Århus Containerservice A/S, 85
 Århus Cyklebane, 20, 150
 Århus Cykle-Klub, 20
 Århus Damefrisørforening, 172
 Århus Domkirke, 25, 46
 Århus FDF/FPF, 24, 170
 Århus Festuge, 34, 35, 38, 98
 Århus Fiskeriforenings Fodboldklub, 31
 Århus Fiskerihavn, 83
 Århus Flydedok og Maskinkompagni, 84
 Århus Folkeblad, 44
 Århus Folkemusikskole, 24
 Århus Forsikringsforening, 166
 Århus Gasværk, 170
 Århus Golfklub, 148
 Århus-Hallen, 150
 Århus Handelsforening af 1887, 173
 Århus Handelsstands- og Industriforening, 46, 69
 Århus Havn, 9, 12, 14, 37, 39, 41, 81-85, 92, 94, 172
 Århus Hovedbanegård, 25, 32, 45
 Århus Håndværkerforening, 53
 Århus Katedralskole, 94, 140
 Århus KFUM, idrætsforening, 158, 160, 161
 Århus Kioskselskab, 60, 136
 Århuskirkernes Fællesråd, 15
 Århus kommunale Værker, 49
 Århus Kommune, 9, 15, 16, 18, 19, 21, 24, 26, 27, 40, 42, 51, 64, 68, 76, 94, 121, 149, 151, 153-56
 Århus Kommunehospital, 7, 19, 22, 27, 32, 33, 35, 47, 50, 92-94, 172
 Århus kommunes biblioteker, 98, 162, 167
 Århus kommunes revisionskontor, 170
 Århus kommunes statistiske kontor, 49
 Århus Koncertkor, 46
 Århus Kongreshus, 14, 20, 40, 43, 44
 Århus Kulterminal I/S, 81
 Århus Kunstakademi, 97
 Århus Kunstbygning, 11, 13, 31, 37, 39, 41, 43, 49, 96, 102
 Århus Kunstforening af 1847, 37
 Århus Kunstmuseum, 9, 10, 16, 20, 25, 34, 36, 41, 98-99
 Århus Kursuscenter, 31
 Århus Kvindelige Bryggeriarbejderes Fagforening, 171
 Århus Købmandsforening af 1887, 171
 Århus Købmandsskole, 48
 Århus Kørelærerforening, 170
 Århus Lokal-TV, forening, 49
 Århus Lystbådehavn, 7, 83
 Århus Lærerforening, 17
 Århus Maskinfabrik, 15
 Århus Museum, 138
 Århus Musikhus, 30, 39
 Århus Musikteater, 9
 Århus Møbelhandlerforening, 174
 Århus og Omegns Biavlerforening, 173
 Århus Oliefabrik A/S, 22, 85-87
 Århus Politi, 8, 28, 38, 170, 174
 Århus Rideforening, 150
 Århus Ridehal, 147, 149, 150, 156
 Århus Rideklub, 147, 154, 156
 Århus Rutebilstation, 46
 Århus Rådhus, 25, 52
 Århus Sagførerforening, 173
 Århus Salgs- og Reklameforening, 35, 44
 Århus Sejlklub, 44
 Århus Seminarium, 169, 172
 Århus Skolevæsen, 41
 Århus Skøjtehal, 158
 Århus Skøjteklub, 158
 Århus Sports Rideklub, 147
 Århus Sporveje, 9, 12, 18, 28, 39, 40, 46, 173
 Århus Sporvejsorkester, 24
 Århus Stadion, 18, 20, 34, 157, 158, 159, 160
 Århus Stevedore Kompagni, 85
 Aarhus Stiftsbogtrykkerie, 45
 Aarhus Stiftstidende, 17, 18, 21, 24, 25, 30, 36, 80, 92-93, 95, 127, 128, 135, 139, 144, 152-53, 165
 Århus Tandlægeforening, 170
 Århus Tandlægehøjskole, 12
 Århus Taxa, 36
 Århus Teater, 98-99, 127-32, 174
 Århus Teater Akademi, 134
 Århus Teaters Skuespillerskole, 41, 129-32
 Århus Tekniske Skole, 47, 171
 Århus Telefonselskab A/S, 55, 56, 57
 Århus Telegrafkontor, 172
 Århus Teltfabrik, 173
 Århus Transitlager, 171
 Århus Travklub, 154
 Århus Trælasthandel A/S, 122
 Århus Turistforening, 15, 166
 Århus Tømmerhandel, Niels Barnow & Co. A/S, 88
 Århus Unge Tonekunstnere, 21
 Århus Universitet, 10, 13, 21, 26, 35, 36, 37, 43, 46, 47, 48, 93, 102, 162, 163, 171, 172, 174
 Århus Vandforsyning, 41, 170
 Århus Vejviser, 31
 Århus Week-end, ugeavis, 22, 39
 Århus Yacht Club, 159, 171
 Århus zoologiske Have, 138
 Århus Å, 14, 69
 Aarkrog, Jens, forfatter, 129, 130
 Aarsleff, Bodil, dyrlæge, 174
 Aarsleff A/S, P., ingeniør- og entreprenørfirma, 26
 Årslev Kirke, 136
 Aarup-Kristensen, Ernst, apoteker, 174
 Åstrup, 29